

Täysistunto

Keskiviikko 11.11.2020 klo 14.00—20.56

Täysistunto alkoi klo 14.00. Täysistunto päättyi klo 20.56.

Puhetta johtivat toinen varapuhemies Juho Eerola (14.00—16.08 ja 17.58—19.18) ja ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne (16.08—17.58 ja 19.18—20.56).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tieliikennelain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 17/2020 vp

Valiokunnan mietintö LiVM 9/2020 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 2. asia. Käsittelyn pohjana on liikenne- ja viestintävaliokunnan mietintö LiVM 9/2020 vp. Yleiskeskustelu asiasta päättyi 10.11.2020 pidetyssä täysistunnossa.

Nyt käsitellään muutosehdotukset.

1. lakiehdotus

Voimaantulosäännös

Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Teen kokoomuksen vastalauseen mukaisen muutosehdotuksen, jossa siirtymäaikaa pidennetään ja kohtuullistetaan.

Pauli Kiuru kok: Arvoisa herra puhemies! Kannatan edustaja Heinosen tekemää esitystä.

Timo Heinonen ehdotti Pauli Kiurun kannattamana, että voimaantulosäännös hyväksytään vastalauseen mukaisena.

Keskustelua ei syntynyt.

Mietintö ”jaa”, Timo Heinosen ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 31, ei 28; poissa 140 (äänestys 1). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 17/2020 vp sisältyvien 1.-4. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi väylämaksulain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 153/2020 vp

Valiokunnan mietintö LiVM 10/2020 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Käsittelyn pohjana on liikenne- ja viestintävaliokunnan mietintö LiVM 10/2020 vp. Yleiskeskustelu asiasta päättyi 10.11.2020 pidetyssä täysistunnossa.

Keskustelussa on Ville Kaunisto Kari Tolvasen kannattamana ehdottanut, että vastalauseen mukainen lakiehdotus otetaan käsittelyn pohjaksi.

Selonteko hyväksyttiin.

[Äänestys 2 mitätöitiin]

Mietintö ”jaa”, Ville Kauniston ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 32, ei 22; poissa 145 (äänestys 3). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 153/2020 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Ahvenanmaan itsehallintolaissa tarkoitetun tasotusperusteen muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 19/2020 vp

Valiokunnan mietintö PeVM 25/2020 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 25/2020 vp. Yleiskeskustelu asiasta päättyi 10.11.2020 pidetyssä täysistunnossa.

Nyt käsitellään muutosehdotukset.

1 §

Olli Immonen ps: Arvoisa puhemies! Teen vastalauseen mukaisen pykälämuutosehdotuksen.

Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Immosen esitystä.

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

Olli Immonen ehdotti Jani Mäkelän kannattamana, että pykälä hyväksytään vastalauseen mukaisena.

Keskustelua ei syntynyt.

Mietintö ”jaa”, Olli Immosen ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 46, ei 8; poissa 145 (äänestys 4). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 19/2020 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

5. Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko

Valtioneuvoston selonteko VNS 4/2020 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Tässä puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan, jolle hallintovaliokunnan, puolustusvaliokunnan ja myös tulevaisuusvaliokunnan on annettava lausunto.

Ulkoministeri Pekka Haaviston esittelypuheenvuoron, joka kestää 10 minuuttia, jälkeen keskustelu käydään etukäteen pyydettyjen puheenvuorojen osalta nopeatahtisena. Ryhmäpuheenvuorojen pituus on enintään 5 minuuttia. Ryhmäpuheenvuorojen jälkeen seuraa noin tunnin mittainen debatti. Muiden etukäteen varattujen puheenvuorojen pituus on enintään 5 minuuttia. Puhemiesneuvosto suosittaa, että myös nopeatahtisen keskusteluosuuden jälkeen pidettävät puheenvuorot kestävät enintään 5 minuuttia.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 2,5 tuntia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. [Hälinää] — Ja nyt, arvoisat edustajat, hieman hiljaisuutta saliin. Ministeri Haavisto, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.07 Ulkoministeri Pekka Haavisto (esittelypuheenvuoro): Olihan niin, arvoisa puhemies, että maskia ei tarvitse tässä käyttää?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kyllä, puhujapöytäessä ei maskia tarvitse pitää.

Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat! Nyt käsittelyssä olevassa ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa arvioidaan Suomen toimintaympäristöä ja esitetään keskeiset tavoitteet ja painopisteet, joita toteuttamalla valtioneuvosto vahvistaa Suomen turvallisuutta ja hyvinvointia. Selonteot ja eduskunnan antamat kannanotot määrittelevät Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa.

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

Beredningen har skett i nära samarbete med ministerierna, statsrådets kansli och republikens presidents kansli. De politiska riktlinjerna för arbetet har fastställts vid de gemensamma mötena mellan republikens president och statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska utskott. Riksdagen har dessutom tillsatt en parlamentarisk uppföljningsgrupp.

Esitänkin lämpimät kiitokseni eduskunnan asettamalle parlamentaariselle seurantaryhmälle ja sen jäsenille arvokkaasta panoksestanne selonteon laatimiseen. Seurantaryhmä sai kevästä lähtien tekstiluonnokset kommentoitavakseen, ja keskustelin tekstistä useita kertoja ryhmän kanssa. Tekstiä voitiin kehittää merkittävästi sisällyttämällä siihen seurantaryhmästä saatuja tärkeitä huomioita.

Tätä työtä on tehty melko pitkään. Koronaviruspandemian vuoksi oli otettava aikalisä, jotta pystyisimme analysoimaan koronan vaikutuksia.

Kyseessä on Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tärkein ohjausasiakirja. Selonteko on viestimme ulospäin, koska se kertoo, miten Suomi tarkastelee toimintaympäristöään. Selonteko on myös käytännön työkalu, joka ohjaa toimintaamme Suomessa ja Suomen ulkomaanedustustoissa.

Selonteon toimintaympäristökuvaus ohjaa monien muiden selontekojen ja strategioiden valmistelua. Valmisteilla on muun muassa puolustuselonteko, EU-selonteko, sisäisen turvallisuuden selonteko ja ihmisoikeusselonteko.

Arvoisa puhemies! Ulko- ja turvallisuuspolitiikkaamme määrittävät sen jatkuvuus, ennakoitavuus ja pitkäjänteisyys. Toisaalta toimimme tässä hetkessä. Tämän johdosta selontekoon on nostettu uusia, hallitusohjelmasta juontuvia teemoja, kuten ihmisoikeusperustaisuus, terveysturvallisuus, ilmastonmuutos ja digitalisaatio.

Päämäärämme on selvä: haluamme vahvistaa Suomen kansainvälistä asemaa, turvata valtion itsenäisyyden ja alueellisen koskemattomuuden, vahvistaa Suomen turvallisuutta ja hyvinvointia sekä ylläpitää yhteiskunnan toimivuutta. Sekä kansallisin toimin että kansainvälisellä yhteistyöllä toimimme estääksemme aseellisten konfliktien ja Suomen turvallisuutta ja yhteiskunnan toimintakykyä vaarantavien tilanteiden syntyminen sekä Suomen joutumisen aseelliseen konfliktiin. Samalla on selvää, että jos turvallisuus Euroopassa olisi uhattuna, ei Suomi EU:n jäsenenä voisi olla ulkopuolinen.

Med vår värdegrund är det viktigt att främja de mänskliga rättigheterna, rättsstatsprincipen, demokrati, fred, frihet, tolerans och jämställdhet i all internationell verksamhet. Våra värderingar blir särskilt betydelsefulla när osäkerheten i världen ökar.

Tarkastelemme selonteossa turvallisuutta laajasta näkökulmasta, jossa huomioidaan sotilaallisten uhkien, suurvaltojen välisen kilpailun ja hybridi-vaikuttamisen lisäksi nyt näköpiirissä olevien globaalien haasteiden vaikutukset turvallisuuteen. Suomi on sotilasliittoon kuulumaton maa, joka ylläpitää vahvaa ja uskottavaa kansallista puolustuskykyä. Vaikka Suomeen ei kohdistu välitöntä sotilaallista uhkaa, on sotilaalliseen voimankäyttöön Suomea vastaan tai sillä uhkaamiseen kuitenkin varauduttava.

Jos olette käyneet Ateneumin näyttelyssä, siellä on taidemaalari Magnus Enckellin töitä tällä hetkellä esillä, ja siellä on myöskin hänen lauseensa vuodelta 1908, joka kuuluu näin: "Meillä on rohkeutta ja kuljemme eteenpäin, eristäytyminen muusta maailmasta olisi kohalokasta." Voi yhtyä näihin Enckellin ajatuksiin. Suomella ei myöskään tänä päivänä ole mahdollisuutta eikä halua eristäytyä.

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

Jatkamme ulko- ja turvallisuuspoliittisen yhteistyön lisäksi laaja-alaista ja tiivistä puolustusyhteistyötä oman puolustuskykymme vahvistamiseksi eri toimijoiden kanssa. Kansallisen liikkumatilan ja valinnanmahdollisuuksien ylläpitäminen on tärkeää.

Kansainvälistä sääntöpohjaista järjestelmää, ihmisoikeuksien yleismaailmallisuutta, kaikkien väestöryhmien yhdenvertaisuutta ja ihmisoikeussopimuksia kyseenalaistetaan ympäri maailmaa tänä päivänä aiempaa enemmän. Tässä kontekstissa onkin merkityksellistä, että Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka on ihmisoikeusperustaista, mikä tarkoittaa ihmisoikeusvaikutusten arviointia kaikessa ulko- ja turvallisuuspoliittisessa toiminnassa.

Arvoisa puhemies! Edellinen selonteko on vuodelta 2016, ja monet sen huomioista ovat edelleen ajankohtaisia. Toimintaympäristömme on kuitenkin muuttunut paljon neljässä vuodessa, ja muutos jatkuu voimakkaana. Tämä vaatii myös Suomelta kykyä varautua, vastata ja osin myös sopeutua muutoksiin.

Yksikään valtio ei pysty ratkaisemaan globaaleja haasteita yksin — niihin vastaaminen vaatii yhteisiä ratkaisuja ja vastuunkantoa. Koronaviruspandemia on tehnyt tämän tarpeen erityisen selväksi. Yhteisiä ratkaisuja tarvitaan myös esimerkiksi ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja uusien teknologioiden osalta. Näitä ratkaisuja tulee hakea sääntöpohjaisessa kansainvälisessä järjestelmässä, joka on kasvavan paineen alla. Venäjä on heikentänyt toimillaan turvallisuutta lähialueillamme. Yhdysvaltain ja Kiinan jännitteinen suhde pakottaa myös muut valtiot ja toimijat pohtimaan asemoitumistaan tässä tilanteessa. Suomen turvallisuusympäristö on valitettavasti muuttunut epävakampaan suuntaan, ja muutoksen arvellaan olevan pitkäkestoinen.

Arvoisa puhemies! Euroopan unioni on Suomen ulkosuhteiden tärkein viitekehys, vaikutuskanava ja turvallisuusyhteisö. Suomi haluaa vahvistaa EU:n ulkoista toimintakykyä, yhtenäisyyttä ja unionin globaalia johtajuutta. Näin vahvistamme myös Suomen turvallisuutta. Suomen EU-politiikkaa linjataan kokonaisvaltaisesti tulevassa EU-poliittisessa selonteossa.

Suomi tekee jatkossakin laaja-alaista, käytännönläheistä ja molempia osapuolia hyödyttävää kumppanuusyhteistyötä Naton kanssa. Kumppanuusyhteistyö ei sisällä 5 artiklan mukaisia turvakeinoja eikä velvoitteita, ja Suomi osallistuu Naton 5 artiklan harjoituksiin ainoastaan kumppanimaan roolissa. Suomi pitää tärkeänä, että Naton jäsenyyshmahdollisuus säilyy avoimena edellytykset täyttävillä maille.

Finlands viktigaste bilaterala partner är Sverige, och med Sverige har vi ett alldeles speciellt förhållande. Samarbetet med Sverige fortsätter och fördjupas utan några på förhand fastställda begränsningar. I en instabil internationell omvärld blir ett nära samarbete mellan de nordiska länderna allt viktigare.

Yhdysvallat on Suomelle tärkeä ja läheinen kumppanimaa, jonka kanssa tehdään laaja-alaista ulko- ja turvallisuuspoliittista yhteistyötä sekä puolustusyhteistyötä. Transatlanttisen suhteen ylläpitäminen edellyttää molemminpuolista aktiivisuutta Suomen, EU:n sekä toisaalta Yhdysvaltain välillä. Yhteiset intressit ja yhteinen historiallinen arvopohja tukevat läheistä yhteistyötä.

Selonteon valmistumisen jälkeen Yhdysvalloissa on käyty presidentinvaalit, ja tiedämme Joe Bidenin tulleen valituksi. On tärkeää myös pohtia, mitä muutoksia tämä valinta voi tuoda tullessaan. Ensimmäisenä nousee esiin kansainvälisen yhteistyön vahvistuminen

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

globaalin koronaviruksen hoidossa. Tarvitsemme laajaa kansainvälistä yhteistyötä koronaviruksen niin terveys- kuin talousvaikutuksiin vastaamisessa. Toiseksi voi kampanja-aikaan käydyn keskustelun perusteella arvioida Yhdysvaltojen suhteen YK-järjestelmään nyt tiivistyvän. Tämä voi merkitä myös tiiviimpää yhteistyötä esimerkiksi Maailman terveysjärjestön, WHO:n, ja YK:n ihmisoikeusneuvoston kanssa. Kolmas seikka on ilmastokysymys. Tuleva presidentti Biden on esittänyt USA:n palaavan Pariisin ilmastopöytäkirjaan ja tähtäävän hiilineutraaliksi vuoteen 2050 mennessä. USA ja Eurooppa voisivat ilmastokysymyksessä tehdä entistä tiiviimpää yhteistyötä.

Suomi pitää yllä toimivia ja tiiviitä suhteita Venäjän kanssa aloilla, jotka ovat Suomen ja EU:n kannalta keskeisiä. Suomi tekee yhteistyötä ja käy vuoropuhelua kahdenvälisistä asioista, kansainvälisestä tilanteesta ja turvallisuudesta, globaaleista haasteista ja lähialueidemme turvallisuudesta. Edistämme myös maiden välisiä taloussuhteita. Suomen on kyettävä arvioimaan Venäjän sisäistä kehitystä ja ulko- ja turvallisuuspoliittista toimintaa erittäin tarkasti.

Suomi tunnistaa Kiinan määrätietoisesta pyrkimyksestä vahvistaa globaalia asemaansa. Kiinaa koskevissa kysymyksissä vahvistetaan kansallista koordinaatiota ja tilannekuvaa. EU:n Kiina-politiikan yhtenäisyys ja johdonmukaisuus on Suomelle tärkeää. Käymme Kiinan kanssa vuoropuhelua kahdenvälisistä ja kansainvälisistä kysymyksistä, kuten ilmastomuutoksen hillinnästä, jossa Kiinalla on merkittävä rooli.

Arvoisa puhemies! Tämän puheenvuoron lopuksi haluan vielä kiittää ulkoministeriön virkakuntaa hyvästä työstä selonteon koordinoimisesta ja valmistelusta, ja odotan mielenkiintoista keskustelua täällä salissa ja valiokunnissa. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitokset, ministeri Haavisto. — Ja nyt ryhmäpuheenvuorokierros, jonka aloittaa edustaja Tuomioja, SDP.

14.17 Erkki Tuomioja sd (ryhmäpuheenvuoro): Herra puhemies! Elämme vaikeata ja vaarallistakin aikaa, jossa turvallisuuteen kohdistuvat uhat edellyttävät meiltä varautumista, valppautta ja vaikuttamista. Ydinaseet, ilmastomuutos, luonnon monimuotoisuuden väheneminen ja maailmanlaajuiset pandemiat ovat ihmiskunnan yhteisiä eksistentiaalisia uhkia. Ne on niin hallitusohjelmassa kuin selonteossa asianmukaisesti huomioitu.

Uudet laaja-alaiseen turvallisuuteen kohdistuvat uhat eivät ole syntyneet sotilaallisesta voimankäytöstä, eikä niitä sotilaallisilla keinoin voida ratkaista, mutta ne voivat ilmastomuutoksen, muuttoliikkeiden ja eriarvoisuuden kasvun seurauksena muodostua myös sotilaallisten konfliktien lähteiksi. Olemme myös nähneet perinteisen voimapolitiikan paluun, myös lähialueillamme, ja siten meidänkin on varauduttava sekä kansallisiin toimiin että kansainvälisessä yhteistyössä estämään aseellisten konfliktien ja Suomen turvallisuutta ja yhteiskunnan toimintakykyä vaarantavien tilanteiden syntyminen sekä Suomen joutuminen sotilaalliseen konfliktiin, kuten selonteossa todetaan.

Omasta puolustuskyvystä huolehtiminen on tässä keskeisessä asemassa. Sitä linjataan yksityiskohtaisemmin tämän selonteon pohjalta valmisteltavassa puolustusselonteossa. Puolustuskykyä tuemme kansainvälisellä yhteistyöllä, johon osallistumme siten, että se palvelee omaa osaamistamme ja suorituskykyjen kehittämistä ja antaa meille mahdollisuuden tarvittaessa harkintamme mukaan osallistua kansainväliseen kriisinhallintaan.

Laajentuneessa kansainvälisessä puolustusyhteistyössä Ruotsi on Suomen tavoin sotilaallisesti liittoutumattomana maana läheisin kumppanimme, jonka suhteen emme aseta

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

rajoja, kuinka pitkälle yhteistyössä voimme mennä. Toinen tärkeä yhteistyön foorumi on Euroopan unioni, jonka yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan vahvistamisessa on viimeisten vuosien aikana edistytty enemmän kuin edeltäneitten vuosikymmenten aikana. Tämä on kannaltamme kiitettävää, ja toivomme näkevämme myös Ruotsin täysimääräisesti mukana tässä kehitystyössä. EU:lla on edelleen paljon työtä edessään. Koronakriisiin vastaamisessa esiintyneet puutteet osoittavat tarpeen vahvistaa Euroopan varautumista ja solidaarisuutta. EU:n johtajuutta tarvitaan, eikä unionin sitoutumisesta demokratiaan, ihmisoikeuksiin ja oikeusvaltioon saa syntyä epäilyjä.

Turvallisuus edellyttää meiltä laaja-alaista varautumista myös huoltovarmuuden, kyberturvallisuuden ja yleensä ihmisten arjen turvallisuuden osalta. Tärkeätä on huolehtia siitä, että Suomi pysyy maana, jossa ei muodostu sellaisia sisäisiä, ihmisiä erottelevia ja vastakkain asettavia jakolinjoja, jotka synnyttävät turvattomuutta ja joita maamme rajojen ulkopuolelta voitaisiin käyttää hyväksi.

Turvallisuuspolitiikka ei ole vain varautumista, sen täytyy olla myös aktiivista vaikuttamista. Haasteisiin voidaan kestävästi ja menestyksellisesti vastata vain laajassa, monenkeskisessä yhteistyössä. Tätä ovat äärintationalistiset voimat viime vuosina murentaneet ja väheksyneet yhteistyövaraista turvallisuutta ja ihmisoikeuksia heikentävällä tavalla. Yhdysvaltain vaalitulos antaa toiveita, että tätä yhteistyötä voidaan taas vahvistaa. Tämä koskee niin ihmisoikeuksien puolustamista, avoimen ja reilun kaupan turvaamista, asevalvontaa ja aseriisuntaneuvotteluihin palaamista kuin ilmastonmuutoksen pysäyttämistä ja maailman saattamista kestäväen kehityksen uralle.

Ydinasevallat modernisoivat ja kehittävät nyt myös ydinasejärjestelmiään. Siksi Suomen liittyminen tammikuussa voimaan astuvaan YK:n ydinasekieltosopimukseen olisi tervetullut asia, jolla osoitamme, ettemme voi emmekä halua laskea minkään maan turvallisuutta epäsuorastikaan epäinhimillisten joukkotuhoaseiden varaan ja että haluamme olla painostamassa ydinasevaltoja todellisiin toimiin ydinaseriisunnan toteuttamiseksi, mihin ne ydinsulkusopimuksessa ovat sitoutuneet.

Parlamentaarisen seurantaryhmän puheenjohtajana kiitän hallitusta hyvästä yhteistyöstä selonteon valmistelussa. Seurantaryhmää on kuultu, ja esittämämme kommentit näkyvät selonteossa. Tulos on hyvä ja tasapainoinen, ja sitä meillä on mahdollisuus nyt eduskuntakäsittelyssä edelleen parantaa. — Kiitos.

14.23 Tom Packalén ps (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko 2020 on valmisteltu laajassa yhteistyössä ministeriöiden, valtioneuvoston kanslian ja tasavallan presidentin kanssa. Eduskunta on osallistunut työhön parlamentaarisen seurantaryhmän kautta. Kiitoksen sanat yhteistyöstä kuuluvat kaikille osallistujille.

Suomessa ulko- ja turvallisuuspoliittista selontekoa on tehty laajalla yhteisymmärryksellä. Vaihtuvien hallitusohjelmien myötä selonteon muuttuvista painotuksista voidaan kuitenkin olla myös eri mieltä. Riskinä on, että selonteon rooli Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tärkeimpänä ohjausasiakirjana hämärtyy.

Arvoisa puhemies! Selonteon perinteiset turvallisuusuhat ja Suomen tavoitteet ovat pitkälti samoja kuin vuoden 2016 selonteossa — keihäänkärkinä ovat edelleen valtiollinen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus. Perinteisistä linjauksista huolimatta vuoden 2020 selonteon sisällön arvopainotukset ovat kuitenkin huomattavan erilaiset kuin vuoden 2016 selonteossa. Sisältöä leimaavat vahvasti hallituksen aatteet ja ideologia. Tärkeim-

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

mäksi teemaksi selonteossa nousevat ihmisoikeudet, mutta myös ilmastonmuutoksen hilintä ja sen näkeminen turvallisuusasiana erottuvat osakseen.

Selonteossa todetaan, että Suomen turvallisuusympäristö on muuttunut epävakampaan suuntaan ja tilanne jatkuu heikentyneenä pitkäaikaisesti. Sotilaalliset jännitteet esimerkiksi Itämerellä ovat läsnä vielä pitkään. Hybridivaikuttaminen ja kyberympäristön uhat lisääntyvät. Erityisesti verkkoturvallisuuden kehittäminen on entistä tärkeämpää. Välitöntä sotilaallista uhkaa Suomeen ei kuitenkaan kohdistu.

Selonteossa Suomi määrittää itsensä sotilasliittoon kuulumattomaksi maaksi, joka ylläpitää uskottavaa kansallista puolustuskykyä. Selonteossa tuodaan esiin Suomen selkeä halu kehittää Nato-kumppanuuttaan ja läntistä puolustusyhteistyötä.

Sotilaallista yhteistyötä ollaan kehittämässä myös pohjoismaiseen arktiseen puolustusyhteistyöhön. Tätä kehitystä kuvastaa syyskuun alussa Pohjois-Norjassa allekirjoitettu Suomen, Ruotsin ja Norjan välinen aiejulistus, joka määrittää tavoitetason maiden puolustusyhteistyön tiivistämiseksi. Kilpailu arktisella alueella on kiihtymään päin, ja konfliktin riski on olemassa. Arktisella alueella on Venäjälle suurta sotilaallista merkitystä, ja siellä on myös maan ydinaseita. Myös Kiina on entistä kiinnostuneempi alueen taloudellisista mahdollisuuksista.

Arvoisa puhemies! Selonteossa terrorismi ja väkivaltainen radikalisoituminen mainitaan muutamaa otteeseen, mutta se ei kuitenkaan ota laajemmin kantaa jihadismin ja ääri-islamien rooliin ulko- ja turvallisuuspoliittisena uhkana. Olemme vasta saaneet todistaa islamistista terroria, muutama viikko sitten. Jihadismi ja ääri-islamistinen väkivalta ovatkin yksi merkittävimmistä ulkoisista uhista, sillä Ranskan tapahtumilla pyrittiin kiistatta iskemään demokratian ja länsimaisten arvojen ytimeen.

Toinen liian vähälle huomiolle jäänyt asia on Euroopan ulkopuolelta tulevat muuttovirrat, jotka tulisi nähdä vakavampana ulkoisena uhkana valtioiden turvallisuudelle.

Uuden ulottuvuuden selontekoon tuo myös koronaepidemia, joka laittoi koko maailman ja myös Suomen uhkakuvat ja varautumisen uudelleen järjestykseen. Koronan myötä ihmisten normaali arki muuttui ja turvallisuuden tunne järkkäyi. Terveysturvallisuus nouseekin selonteossa ensimmäistä kertaa sotilaallisten uhkien tasolle.

EU:n kehityksen ja toimintakyvyn osalta selonteko maalailee liian ruusuisia kuvia. Selonteossa sanotaan, että EU on pysynyt yhtenäisenä haasteellisista kysymyksistä huolimatta. Tästä ei voi olla täysin samaa mieltä. EU:n kehitys on sisältänyt vakavia kriisejä, eikä integraation syventäminen ole ratkaissut ongelmia. Myöskään EU:n puolustuspolitiikka ei ole ollut kovinkaan tuloksellista tai vaikuttavaa. Määränpää on kateissa, ja jäsenmailla on hyvinkin erilaiset käsitykset puolustuspolitiikan strategisista tarpeista. Oman haasteensa tähän on tuonut myös Ison-Britannian ero EU:sta.

Arvoisa puhemies! Toimintaympäristön muutoksen myötä olemme entistä alttiimpia uusille uhille. Yhteistä näille on, että niitä ei voida enää torjua tehokkaasti pelkästään perinteisin keinoin. Tästä esimerkkinä on Suomeen kohdistuva Venäjän ja Kiinan harjoittama aktiivinen kybertiedustelu.

Suomi sijaitsee suurvaltojen näkökulmasta strategisesti ja maantieteellisesti merkittäväällä alueella. Suomen tuleekin välttää joutumasta suurvaltojen välisen kaupankäynnin pelinappulaksi. Näiden entistä laajempien haasteiden edessä [Puhemies koputtaa] turvallisuuspolitiikkamme tarvitsee kykyä ymmärtää [Puhemies koputtaa] maailmaa, kykyä ennakoita ja kykyä myös reagoida.

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

14.28 **Ilkka Kanerva kok** (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pienellä maalla ei ole ulko- ja turvallisuuspolitiikassaan varaa tehdä suuria virheitä. Selonteko asettaakin Suomelle luotettavat ja käyttökelpoiset merimerkit. On aina koetettava nähdä syvät pohjavirrat, aina hahmoteltava olennaiset kehityslinjat. Ilman historian tajua tämä ei ole kuitenkaan mahdollista, ja ennen kaikkea: ne kuuluisat tosiasiat on tunnistettava.

Kylmän sodan jälkeen tuudittauduimme maailmanmenoon, jota leimasivat toiveikkuus ja yhteistyöhakuisuus. Nyt taas joudumme kuitenkin hahmottelemaan maailmaa uusin silmin. Turvattomuus, vastakkainasettelu ja voimapolitiikka leimaavat nyt todellisuutta.

Lähialueittemme vakaus on Suomen turvallisuuteen ratkaisevasti vaikuttava tekijä. Näinhän se on tietysti aina ollut. Näemme, miten Venäjä pyrkii palauttamaan entisen suurvalta-asemansa. Toimet Georgiassa ja Ukrainassa ja Krimin laitton haltuunotto ovat esimerkkejä voimapolitiikasta ja vakavia rikkomuksia kansainvälistä oikeutta ja yhteisiä sitoumuksia vastaan.

Todistamme nyt kehitysvaihetta, jossa niin Itämeren kuin arktisenkin alueen strateginen merkitys korostuu. Tällä on tietenkin suora vaikutuksensa Suomen turvallisuuspoliittiseen asemaan. Vaikkei meihin kohdistukaan välitöntä sotilaallista uhkaa, sijaitsemme suurvaltojen näkökulmasta strategisesti merkittävällä alueella, johon myöskin jännitteet luonnollisesti heijastuvat.

Perusasia on aina ja kaikissa olosuhteissa pitää huoli omasta turvallisuudestamme. Teemme sen aina itse muttemme enää koskaan yksin. Siksi Suomen on jatkossakin tärkeää osallistua aktiivisesti kansainväliseen puolustusyhteistyöhön, jolla varmistamme yhteensopivuuden avun antamis- ja vastaanottamistilanteita silmällä pitäen.

Suomen länsi-integraatio on perustavanlaatuinen valintamme. Olemme erottamaton osa läntistä turvallisuusyhteisöä. Sen suhteen ei pidä jäädä mitään epäselvyyksiä. Emme palaa enää harmaalle vyöhykkeelle.

Ruotsin, nyttemmin myös Norjan kanssa on otettu merkittäviä askelia, ja yhteistyömme tiivistyy yhä. Meidän ei ole perusteltua asettaa etukäteen minkäänlaista perälaulua Ruotsi-yhteistyöllemme. On ehkä aihetta pitkällä tähtäimellä fundeerata valtiosopimustasoista järjestelyä kriisiajan varalle, sillä tosipaikan tullessa ei enää neuvotella eikä diskuteerata.

De nordiska länderna är Finlands närmaste grannar och bundsförvanter i internationella organisationer. Samlingspartiet understryker vikten av Finlands försvarssamarbete med Sverige och Norge. Finlands och Sveriges samarbete över Atlantiska havet är också ytterst viktigt.

Euroopan unionin jäsenyys on Suomelle merkittävä ulko- ja turvallisuuspoliittinen valinta, joka lisäsi Suomen kansainvälisiä vaikutusmahdollisuuksia. Suomen on tehtävä nykyistä päämäärätietoisemmin työtä unionin yhtenäisyyden ja toimintakyvyn eteen. Missä on tänä päivänä esimerkiksi EU:n geopolitiittinen rooli? EU ei voi olla vain virasto, vaan sen on oltava yhteisö, joka edistää yhteisiä arvojamme ja intressejämme.

Kokoomus on useaan otteeseen ilmaissut näkemyksensä Suomen Nato-jäsenyyden turvallisuutta lisäävästä vaikutuksesta. Suomelle on tärkeää Naton avoimien ovien politiikan jatkuminen ja jäsenyyismahdollisuuden turvaaminen. Tärkeää on myös tiivistää sotilas-yhteistyötä Yhdysvaltojen kanssa Natosta riippumatta.

Olennaista on myös nähdä eräät positiiviset kehityskulut, kuten asevalvontaneuvottelujen mahdollisuus tällä hetkellä, YK:n Agenda 2030 ja vaikkapa Pariisin ilmastositoumus.

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

Sääntöpohjaista maailmanjärjestystä ei kenties sittenkään ole kokonaan kuopattu — onneksi.

Yhteisten sääntöjen noudattaminen luo vakautta ja turvaa. Suomen tulee kaikin keinoin edistää tätä niin EU:n, YK:n ja Etyjin piirissä kuin myös kahdenvälisesti Venäjän kanssa. Samalla kun meidän on pakko varautua vakaviin haasteisiin, on aina alleviivattava vuoropuhelun ja yhteistyön merkitystä vaikeinakin aikoina.

14.33 Mikko Savola kesk (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ulko- ja turvallisuuspolitiikan tärkein tehtävä on vahvistaa Suomen turvallisuutta ja kansalaisten hyvinvointia. Suomen turvallisuuden perustan muodostavat vahva kansallinen, yleiseen asevelvollisuuteen ja reserviläisiin pohjautuva puolustuskyky, tiivistyvä turvallisuuspoliittinen yhteistyö sekä aktiivinen vakauspolitiikka. Nämä muodostavat ennalta ehkäisevän kynnyksen sotilaallisen voiman käytölle tai sillä uhkaamiselle maattamme kohtaan.

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan pitkässä linjassa korostuvat jatkuvuus ja ennakkoitavuus. Samalla kehitämme valmiuksiamme vastata toimintaympäristön muutoksiin, kuten maailmanlaajuiseen terveysturvallisuuteen ja kehittyvän teknologian tuomiin haasteisiin.

Suomalaista kokonaisturvallisuuden mallia arvostetaan kansainvälisesti. Viranomaisien, elinkeinoelämän järjestöjen ja kansalaisten väliseen yhteistyöhön nojaava malli vahvistaa sekä sisäistä että ulkoista turvallisuutta, jotka kytkeytyvät yhä tiiviimmin toisiinsa. Pandemiat, terrorismi, kyberrikollisuus ja hybridihaikuttaminen eivät tunne rajoja. Niihin on vastattava sekä kansallisen että kansainvälisen yhteistyön tiivistämisellä.

Arvoisa puhemies! Yhdysvaltojen arvioidaan palaavan yhteistyön pöytiin entistä ennustettavampana ja vakaampana toimijana. Tämä on myönteinen uutinen maailmanlaajuiselle kehitykselle ja etenkin Euroopan ja Yhdysvaltain väliselle suhteelle. Suomella voi olla edelleen suuri rooli suurvaltasuhteiden sillanrakentajana, aivan kuten Yhdysvaltojen ja Venäjän presidenttien tavatessa Helsingissä heinäkuussa 18.

Euroopan ja Yhdysvaltojen suhteisiin avautuva uusi aika ei vapauta eurooppalaisia vastuusta omasta turvallisuudestaan tai tulevaisuudestaan. Euroopan unionia on edelleen vahvistettava turvallisuusyhteisönä. Eurooppa ei saa maanosana alistua suurvaltakilpailun pelinappulaksi, vaan sen on kyettävä vahvistamaan omaa teollista, teknologista ja turvallisuuspoliittista toimintakykyään.

Koronapandemia on osoittanut, kuinka oleellista on omavaraisuuden ja huoltovarmuuden vahvistaminen. Suomen on oltava aktiivinen toimija monenkeskisissä instituutioissa. YK:n, Maailman terveysjärjestö WHO:n ja Maailman kauppajärjestö WTO:n toimintakyky on tärkeää kaikille mutta erityisesti meidän kaltaisillemme pienille kansakunnille.

Kauppasotien maailmasta on päästävä kauppasopimusten maailmaan. Avoin ja oikeudenmukainen kauppajärjestelmä on vientivetoisen Suomen etu. Maamme hyvinvointi ja työllisyys riippuvat siitä, miten vientiyrityksemme menestyvät markkinoilla ja kuinka yhä useammat pk-yritykset pääsevät mukaan kansainväliseen kauppaan. Meillä on huomattavan paljon osaamista ruokaturvan ja metsien kestävästä käytöstä.

Turvallisuuden rakentaminen alkaa läheltä. Suomen kannalta on keskeistä Pohjois-Euroopan, Itämeren ja arktisen alueen turvallisuusympäristön vakaa kehittyminen. Lähi-alueemme vakautta edistetään syventämällä yhteistyötä Ruotsin ja Norjan kanssa sekä kehittämällä Nato-kumppanuutta.

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

Arvoisa puhemies! Pienen kansakunnan turvallisuus syntyy taidosta ymmärtää maailman muutoksia sekä viisaudesta määrittää niissä oma paikkansa ja politiikkaansa.

Myös omasta puolestani seurantaryhmän varapuheenjohtajana haluan kiittää tasavallan presidenttiä, ulkoministeriötä ja hallitusta sekä parlamentaarista seurantaryhmää selonteon valmistelusta. Keskustan eduskuntaryhmä toivoo selonteolle rakentavaa ja yhteisymmärrystä vahvistavaa eduskuntakäsittelyä. Ulko- ja turvallisuuspolitiikassa kansallinen yhtenäisyys on vahva arvo, josta kannattaa pitää kiinni. — Kiitos.

14.38 Atte Harjanne vihr (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! ”Tavoitteena on vaakaampi, ennakoitavampi ja turvallisempi maailma.” Näin ytimekkäästi ja hienosti todetaan tuoreessa valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa, jonka on määrittänyt linjata Suomen kansainvälisen politiikan tavoitteet ja painopisteet seuraaviksi vuosiksi. Selonteossa kuvataan laajasti myös ulko- ja turvallisuuspolitiikan toimintaympäristöä eli sitä, miltä maailma maamme näkökulmasta näyttää. Näkymä on haasteita täynnä: lämpenevä ilmasto, köyhtyvä luonto, pandemia, suurvaltakilpailun paluu ja demokratian haastaminen heittävät varjoja tulevaisuuden ylle. Haasteiden edessä ei pidä kuitenkaan hukata toivoaan tai käpertyä sisäänpäin vaan tehdä oma osansa ja enemmänkin turvallisemman maailman puolesta.

Turvallisuuden rakentamisessa on keskeisen tärkeää hahmottaa maailmaa laajan turvallisuuden näkökulmasta ja huomioida välittömien turvallisuuspoliittisten asetelmien ohella yhteiskunnallisen, taloudellisen sekä ympäristöön liittyvän kehityksen merkitys turvallisuuden perustana. Tämä laaja turvallisuuskäsitys ei kuitenkaan sulje pois tarvetta arvioida maailmaa ja omaa toimintaa perinteisen, suppeamman turvallisuuden näkökulmasta. Tämä selonteko onkin hienosti ajassa kiinni ja yhdistää nämä eri näkökulmat koko lailla saumattomasti — tässä osataan katsoa lähelle ja kauas samaan aikaan.

Ilmastonmuutos nousee selonteossa perustellusti entistä vahvemmin esille. Nopeasti muuttuva ilmasto uhkaa turvallisuutta itsessään. Äärisäämiöt ja elinolojen ja elinkeinojen edellytysten heikentyminen synnyttävät jännitteitä ja epävakautta jo nyt, ja jollemme saa päästöjä nopeasti pysyvään ja jyrkkään laskuun, seuraukset ovat monta kertaa hirvittävämpiä. Samalla ilmastonmuutos osana laajempaa ekologista kriisiä pakottaa meidät ja koko maailman rakentamaan energiataloutemme, maankäyttömme ja materiaalikiertomme uudelleen kestäväälle pohjalle. Tämä itsessään muuttaa geopolitiittisia ja taloudellisia asetelmia, kun fossiilitulosten varaan rakennettu valta katoaa. Edessä on siis väistämättömiä muutoksia, joiden kieltäminen olisi hyödytöntä ja vaarallistakin. Myös Yhdysvaltojen tuleva presidentti Joe Biden on ilmoittanut hallintonsa liittyvän uudelleen Pariisin ilmastopöytäkirjaan. Ekologisen jälleenrakennuksen onkin syytä olla yhteinen globaali ponnistus, jossa Suomi osaavana edelläkävijänä voi olla kokoaan suurempi ratkaisujen tuottaja ja hyötyä siitä myös taloudellisesti. Tärkein syy toimia on silti eettinen. On meidän vastuulamme jättää tuleville sukupolville elinkelpoinen planeetta hyvinvoinnin pohjaksi.

Arvoisa puhemies! Ilmastonmuutoksen hillinnän, kestävä kehityksen tukemisen ja rauhanrakentamisen kaltaisen laajan turvallisuustyön ohella selonteon tärkeä tehtävä on ottaa kantaa Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittiseen asemaintoihin. Siinä peruslinjamme on vaaka ja ennustettava ja perustuu hyvin kahdenvälisiin suhteisiin, yhteistoimintaan ja vaikuttamiseen Euroopan unionissa sekä sääntöpohjaiseen kansainväliseen järjestelmään ja kansainväliseen oikeuteen nojaavaan monenkeskiseen yhteistyöhön. Ruotsi ja muut Pohjoismaat, Nato ja Yhdysvallat ovat tärkeitä kumppaneita. Suomi kantaa vastuunsa lähialueem-

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

me vakaudesta ja turvallisuudesta. Tärkeitä kivijalkoja tässä ovat oma uskottava puolustuskyyky sekä hyvä hallinto ja yhteiskunnallinen luottamus. Niiden avulla huolehdimme myös omasta toimijuudestamme, siitä, että voimme tehdä itse omat ratkaisumme ja tulkitamme.

Arvoisa puhemies! Arvot ovat ulko- ja turvallisuuspolitiikan ankkuri. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan arvopohjassa on keskeistä ihmisoikeuksien, oikeusvaltioperiaatteen, demokratian, rauhan, vapauden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen kaikessa kansainvälisessä toiminnassa. Nämä arvot sitovat meidät myös osaksi demokraattisten maiden yhteisöä, joka toivottavasti vahvistuu ja laajenee Yhdysvaltojen palatessa aktiivisempaan ja rakentavampaan rooliin maailman näyttämöllä.

Arvoihin pohjaten selonteko linjaa myös, että Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka on ihmisoikeusperustaista. Se tarkoittaa ihmisoikeuksien vaikutusarviointia kaikessa ulko- ja turvallisuuspoliittisessa toiminnassa. Tämä on tarpeen, sillä tavoiteltua vakaata ja turvallista maailmaa voi rakentaa kestävästi vain ihmisoikeuksia kunnioittaen ja tasa-arvoa edistämällä. Vastakkainasettelun ja voimapolitiikan hillitsemiseksi sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän ja kansainvälisen oikeuden periaatteiden puolustaminen ja kehittäminen ovat samalla entistäkin tärkeämpiä.

Arvojen merkitystä korostaa sekin, että liberaalia demokratiaa haastetaan nyt uhmakkaasti sekä ulkoa että sisältä käsin perusoikeuksia ja demokratiaa ja sen instituutioita halveksuvien autoritaaristen hallintojen, demagogien ja ääriliikkeiden toimesta. Tässä ajassa vapaus, demokratia ja ihmisoikeudet kaipaavat rohkeita puolustajia, ja sellaiseksi tämä selonteko Suomen asemoi, kuten syytä onkin.

Arvoisa puhemies! Turvallinen, vakaa ja ennakoitava maailma on Suomen ja suomalaisten etu. Sitä maailmaa tulee rakentaa määrätietoisesti sekä vastaamalla vastuullisesti ilmastomuutokseen, luontokatoon ja muihin globaaleihin haasteisiin [Puhemies koputtaa] että tuottamalla turvallisuutta omalla toiminnallamme ja yhdessä kumppanien kanssa [Puhemies koputtaa] lähialueellamme. — Kiitos.

14.44 Markus Mustajärvi vas (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa Puhemies! Ulko- ja turvallisuuspolitiikan tulee olla pitkäjänteistä ja ennustettavaa. Suomelle tärkein perusta on sotilaallinen liittoutumattomuus. Sen takeena on oma, uskottava ja itsenäinen puolustus. Suomi on ja tulee aina olemaan rajamaa. Se voi olla uhka, mutta myös mahdollisuus. Uhkien torjunnassa mutta myös mahdollisuuksien hyödyntämisessä kansallista liikkumatilaa tulee vaalia — niin suhteessa yksittäisiin valtioihin, Venäjään ja Yhdysvaltoihin, kuin Euroopan unioniin ja Natoon. Rauhan rakentamisessa ja rauhanvälityksessä sotilaallisesti liittoutumattomalla Suomella on varmasti vahvempi rooli kuin muutoin olisi. Rauhanvälitys onkin nostettu selonteossa aiempaa selvemmin esille ja aivan syystä.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä pitää selonteon tärkeimpinä kirjauksina kahta virkettä. Ensinnäkin: ”Suomi ei salli alueensa käyttämistä vihamielisiin tarkoituksiin muita valtioita vastaan.” Siis Suomi ei salli alueensa käyttämistä vihamielisiin tarkoituksiin muita valtioita vastaan. Ja toiseksi: ”Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tärkeä tavoite on, että kansallisin toimin ja kansainvälisellä yhteistyöllä estetään aseellisten konfliktien ja Suomen turvallisuutta ja yhteiskunnan toimintakykyä vaarantavien tilanteiden syntymisen sekä Suomen joutuminen sotilaalliseen konfliktiin.” Itse asiassa viimeisen lauseen muotoilun pitäisi kuulua niin, että tärkein tavoite on estää Suomen joutuminen sotilaalliseen konfliktiin.

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

Selonteon toimintaympäristökuvauksessa tuodaan esille suurvaltakilpailun leimaama toimintaympäristö. Venäjä, Yhdysvallat ja Kiina vahtivat aina oman etunsa. Selonteon useammassa kohdassa todetaan, että Naton lisääntynyt läsnäolo monilla alueilla vakauttaa tilannetta. Aivan yhtä hyvin voi sanoa, että se synnyttää epävakautta. Sotilaallisen voiman kasaaminen ja varustelukierre lisäävät jännitteitä niin Itämerellä kuin arktisella alueella. Varustautumiseen osallistuu useampi toimija. Arktisen neuvoston asemaa tulee vahvistaa, ja se täytyy pitää aitona yhteistyöelimenä ja suurvaltakiistojen ulkopuolella. Arktinen alue on myös Suomelle erityisen tärkeä.

Arvoisa Puhemies! Sotilaallisesti liittoutumattomille maille, Suomelle ja Ruotsille, yhteistyö on luontevaa myös puolustuksen saralla. Selonteossa nostetaankin voimakkaasti esille Suomi—Ruotsi-yhteistyö. Moneen kertaan mainittu lause ”yhteistyötä tehdään ilman ennalta määrättyjä rajoitteita” ei kuitenkaan tarkoita sitä, että Suomi luopuisi yhteistyössä kansallisesta harkinnastaan. Ruotsi tekee omat päätöksensä, Suomi omansa.

Äskettäin Suomi hyväksyi kolmenkeskisen aiejulistuksen Ruotsin ja Norjan kanssa. Norjan pääministeri toi jo huhtikuussa esille tavoitteen solmia Suomen ja Ruotsin kanssa sopimus sotilasmateriaalin ja sotilashenkilöstön kauttakulusta niin rauhan kuin konfliktin aikana. Tällaista linjausta Suomi ei ole tehnyt eikä pidä tehdäkään. Edellisestä kauttakulkusopimuksesta meillä on pohjoisessa vieläkin hyvin katkera muisto.

Puolustushankinnoissa, mukaan lukien HX-hankinta, on syytä katsoa pohjoismaisen vaihtoehdon perään. Onhan Suomen historian suurimmalla hankintapäätöksellä myös vahva ulkopoliittinen merkitys, ja se on vahva sitoumus. Hallitusohjelmaan on kirjattu, ettei Suomi vie aseita sotaa käyviin tai ihmisoikeuksia polkeviin maihin. Tavoite ei ole toteutunut. Aseita ei pidä myöskään ostaa sotaa käyvistä tai ihmisoikeuksia polkevista maista.

Arvoisa Puhemies! Yhdysvaltain presidentinvaihdos tuonee maan takaisin Pariisin ilmastopopimukseen. Toivottavasti Yhdysvallat haluaa vahvistaa myös YK:n asemaa. Yhdysvaltain tuleva presidentti Joe Biden on jo pitkään puhunut demokraattisten valtioiden liitosta, jonka johtovaltiona toimisi Yhdysvallat. Lienee paikallaan kysyä, mitä tällaisen rinnakkaisrakenteen luominen tarkoittaisi YK:n kannalta. YK-järjestelmää ei pidä heikentää, vaan päinvastoin vahvistaa.

Arvoisa Puhemies! Selonteossa on aiempaa laajemmin huomioitu laajan turvallisuuden käsite niin kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla. Pakolaisuus, pandemiat, hupenevat luonnonvarat, tietojärjestelmien toimivuus ja ilmastonmuutos muodostavat vakavan haasteen kaikille maailman valtioille. Niitä haasteita ei selätetä sotilaallisella voimalla eikä sotilasliitoilla.

Kiitän omasta puolestani seurantaryhmän puheenjohtajaa ja seurantaryhmän jäseniä vähänkinisestä yhteistyöstä.

14.49 **Eva Biaudet r** (ryhmäpuheenvuoro): Ärade talman! Som flera av oss redan har konstaterat debatterar vi utrikes- och säkerhetspolitiken i ett mycket intressant världspolitiskt läge. Biden—Harris har vunnit det amerikanska valet och förväntningarna på att nya vindar ska blåsa i det internationella samarbetet är, helt berättigat, stora.

Det känns faktiskt litet lättare att andas nu. Tron på mänskligheten, människovärdet och det respektfulla samtalet — en gnista av hopp — syns redan på den politiska himlen. Utrikesminister Haavistos referens till bildkonstnären Magnus Enckell kan vi inte annat än innerligt hålla med om. Finland kan inte isolera sig.

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

Arvoisa puhemies! Sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän ja kansainvälisen yhteistyön vahvistuminen on Suomen etu tilanteessa, jossa vakautta on useiden vuosien ajan tahallisesti horjutettu. Selonteossa perustellaan YK:n ja EU:n yhteistyörakenteiden merkitystä. Olemme iloisia siitä, että Joe Biden on luvannut yhtenä ensimmäisistä toimenpiteistään, että USA liittyy uudelleen Pariisin sopimuksen puitteissa tehtävään ilmastoyhteistyöhön. Se on merkittävä signaali, joka edistää investointeja päästöttömään energiantuotantoon.

Suomi korostaa ihmisoikeuksien, oikeusvaltion ja tasa-arvon aktiivista edistämistä kaikissa kahdenvälisissä ja monenvälisissä yhteyksissä. Ihmisoikeuksien tulee olla kaiken ulko- ja turvallisuuspoliittisen toiminnan perusta. RKP:lle ja ruotsalaiselle eduskuntaryhmälle tämä on aivan olennaista.

Selonteko osoittaa myös selvästi, että ulko- ja turvallisuuspolitiikka on hyvin laaja-alaista. Nykyään siinä on kyse kestävästä kehityksestä ja demokratian perusteista. Keskeinen tavoite on tasa-arvo, johon kuuluu naisten ja tyttöjen poliittisen ja taloudellisen osallistumisen lisääminen ja heidän roolinsa vahvistaminen rauhanprosesseissa ja kriisinhallinnassa.

Ärade talman! Den nordiska referensramen har ytterligare ökat i betydelse. Det är här vi hör hemma. Norden ökar vår trovärdighet, inte minst i biståndssamarbetet. Det säkerhetspolitiska samarbetet särskilt mellan Finland och Sverige har fördjupats, och här ser vi inte så mycket gränser mera. Vi bör förstå att Norden är ett tilltalande brand var som helst på den internationella arenan. Det lönar sig för oss att agera tillsammans i en instabil internationell omvärld. Finland är särskilt utsatt för förändringar i säkerhetsläget kring Östersjön, och ett centralt mål är att öka stabiliteten och minska de militära spänningarna i Östersjöområdet. Vi ska också söka miljömässigt hållbara lösningar för den känsliga arktiska regionen.

Redogörelsen har tydliga skrivningar om betydelsen av EU som en stark och handlingskraftig internationell aktör och ledare. Det förutsätter en större vilja till gemensamma beslut och förståelse för att det behövs ett gemensamt ansvar för till exempel migrationspolitiken.

Arvoisa puhemies! Selonteossa korostetaan, että Suomi huolehtii kahdenvälisistä suhteistaan. Yhdysvallat on tärkeä, mutta myös se, että Suomella on toimivat suhteet itäiseen naapuriiimme Venäjään. EU:n tulee olla vahva Krimin laittoman liittämisen seurauksena asetettujen pakotteiden suhteen. Itä-Ukrainan konfliktin ratkaisuun tähtäävien Minskin sopimusten täysi toimeenpano on edellytyksenä EU:n ja Venäjän suhteiden uudelleenarvioinnille.

Tämä selonteko ei muuta Suomen puolustusliitto Natoa koskevaa kantaa. Haluamme jatkossakin säilyttää kansallisen liikkumatilan ja valinnanvapauden. Tähän sisältyy mahdollisuus hakea jäsenyyttä.

Ärade ordförande! Vår planet är gemensam. Just nu går det massiva resurser till att motverka covid-19-pandemin. Vi har en klimatförändring på gång som kräver brådskande åtgärder. Här är sanningen tydligare än någonsin att ingen stat eller grupp av stater ensam kan lösa de stora globala utmaningarna.

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

Det är viktigt för finländsk utrikespolitik att vi söker oss till länder och sammanslutningar med likasinnad vilja att ta sig an de akuta internationella problemen.

Tarvitsemme laajaa turvallisuusnäkökulmaa. Hybridivaikuttaminen on lisääntynyt. Demokraattisiin instituutioihin kohdistuu hyökkäyksiä, ja valeutiset, jotka leviävät ruokkimalla levottomuutta, pelkoa ja vihaa, ovat entistä suurempi uhka. Vaikka maailman haasteet ovat monimutkaisia, Suomen on rohkeasti uskallettava tarjota tarvittavia ratkaisuja.

14.54 Päivi Räsänen kd (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä allekirjoittaa selonteon tärkeät pääperiaatteet, laajan yhteisymmärryksen turvata maamme alueellinen koskemattomuus ja itsenäisyys sekä vahvistaa turvallisuutta ja hyvinvointia sekä maamme kansainvälistä asemaa niin YK:n, EU:n, Naton kuin kahdenvälisissä suhteissa.

Selonteon painotuksissa näkyy hallituksen ideologinen agenda. Sinänsä tärkeitä ilmastoto- ja ympäristöasioita mainitaan sanoinakin lähes sata kertaa. Itse pääasia, Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka ja sen tavoitteet, uhkaa jäädä hiukan varjoon.

Terrorismin uhka saa vakavuuteensa nähden melko pienen osion. Terrorismin torjunnan kohdehenkilöitä on maassamme useita satoja, ja hallituksen myötävaikutuksella al-Holin leiriltä on tuotu lisää henkilöitä, joilla on kytkentöjä terroristiseen toimintaan. Viimeisimmät iskut Euroopassa ovat osuneet arvojemme ytimeen. Hyökkäykset ovat kohdistuneet kirkkoihin ja synagogiin, joista on perinteisesti haettu turvaa. Tämä uhka on Suomessakin otettava vakavasti.

Turkin kannanotot terrori-iskujen jälkeen kuvaavat asenteenmuutosta ja ennustavat radikaali-islamin nousua. Turkin etääntyminen eurooppalaisista arvoista ja kehitys alueensa autoritääriseksi suurvallaksi vaikuttavat merkittävästi Euroopan ja lähialueiden turvallisuuteen. Tämä on näkynyt jo Vuoristo-Karabahin kriisissä Turkin toimiessa avoimesti Armeniaa vastaan.

Kiinan kauppapolitiikasta on tullut jyrkempi osa kansainvälistä turvallisuuspolitiikkaa. Kauppasota on toki parempi kuin sotilaallinen selkkäus, mutta senkin seuraukset voivat olla massiivisia. Kiina vahvistuu taloudellisen menestyksensä ansiosta kovaa vauhtia myös sotilaallisesti.

Koronakriisin vaikutukset kansainväliseen politiikkaan ja talouteen tulee huomioida. Rajat ylittävien terveysuhkien, erityisesti pandemioiden, torjuminen edellyttää varautumista huoltovarmuuteen lääkkeiden, tarvikkeiden, ruuan ja energian osalta. Suomalaista maataloutta ei selonteossa mainita, mutta näemme sen keskeisenä varautumisen välineenä. Terveysturvallisuutta edistää myös ruohonjuuritasolle kohdennettu kehitysyhteistyö, jonka avulla voidaan ehkäistä kriisejä ja tukea hauraimpia maita.

Suomi tavoittelee paikkaa YK:n ihmisoikeusneuvostossa. Tällä hetkellä jäsenenä ovat muun muassa Afganistan, Pakistan ja Bahrain, joilla itsellään on pitkä matka ihmisoikeuksien toteutumiseen. Suomella tulee olla rohkeutta ottaa esille myös neuvoston jäsenyydestä päättävien maiden ihmisoikeusongelmia.

Suomen pyrkimys lisätä vaikutusvaltaansa kansainvälisissä yhteisöissä edellyttää johdonmukaisuutta. Syyskuussa Suomi äänesti muun muassa Saudi-Arabian ja Iranin rinnalla YK:n talous- ja sosiaalineuvostossa resoluution puolesta, jossa kritisoitiin yksipuolisesti Israelia naisten oikeuksien rikkomisesta. Tämä on erikoista, sillä Ecosoc ei ole resoluutioillaan kuluvana vuonna kritisoinut mitään muuta maata Israelin lisäksi. USA, Australia

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

ja Kanada äänestivät vastaan, Saksa pidättäytyi äänestämästä. Sama epäsuhta toistuu muissa YK:n toimielimissä, mukaan lukien yleiskokouksen komiteat ja ihmisoikeusneuvosto, missä ei-demokraattisilla mailla pahimmillaan on lukumääräinen enemmistöasema.

Venäjän toimet Krimin laittomassa valtauksessa, maan sisäisen opposition kohtelussa ja Itämeren alueen sotilaallisissa jännitteissä kertovat lähialueidemme turvallisuustilanteen epävakaudesta. Valko-Venäjän tilannetta selonteossa ei käsitellä lainkaan. Satoja mielenosoituksiin osallistuneita kansalaisia on pidätetty. Oppositiojohtajat istuvat vankiloissa tai ovat joutuneet pakenemaan maasta. On häpeä, että Euroopan sydämessä, 500 kilometrin päässä rajoiltamme, on mahdollista näin räikeästi polkea ihmisoikeuksia ja sanan-, uskonnon- ja poliittisen toiminnan vapautta. Tästä ei pidä vaieta, vaan tukea erikseen ja yhdessä Valko-Venäjän demokratiakehitystä, kansalaisyhteiskuntaa ja median vapautta.

Ruotsin painoarvo selonteossa on oikeutetusti kasvanut. Tarvitsemme yhä syvenevää ja laajenevaa yhteistyötä Ruotsin kanssa nykyisessä epävarmassa toimintaympäristössä. Turvallisuusyhteistyötä erityisesti hybridiuhkien torjumiseksi on järkevää edelleen tiivistää myös muiden Pohjoismaiden ja Baltian maiden kanssa.

15.00 Harry Harkimo liik (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Ulkopoliittikka vaatii pitkäjänteisyyttä ja ymmärrystä. Hallitus jatkaa edellisen hallituksen linjoilla kuorruttamalla selontekoa maailmanparannusteemoilla.

Olennaista on nähdä Suomen paikka osana länttä ja se, mitä se merkitsee ja mitä se edellyttää. Suomi on Naton rauhankumppani ja huolehtii itse oman alueensa puolustamisesta. Jotta tämä on mahdollista, tarvitaan harjoitustoimintaa ja yhteistyötä sekä hankintoja. Suomi on johdonmukaisesti pitänyt liikkumavarastaan huolta. Sitä ei omin toimintarajauksin pidä mennä supistamaan.

Georgian sota 2008 ja Krimin pakkoliittäminen Venäjään 2014 vaikuttavat edelleen laajasti turvallisuustilanteeseemme. Valko-Venäjä on uusi esimerkki siitä, että Venäjä katsoo etujensa perään keinoja kaihtamatta. Tämä meidän pitää ottaa huomioon.

Suomi tekee hävittäjähankinnat. Ne pitää tehdä ammattiperustein, ja armeija tietää parhaiten, mitä se tarvitsee. Kunnon perustelut, sitten päätös mahdollisimman yksimielisesti totuudesta tinkimättä.

Kyber- ja hybridiuhat pitää ottaa vakavasti. Siksi F-Securen ja vastaavien tahojen sijoittaminen maanpuolustukseen on tärkeää. Tätä käsitykseni mukaan tehdään ja hoidetaan.

Suomi on toiminut enemmän lääkärinä kuin tuomarina, ja se on järkevää. Meillä on tietoa ja taitoa sekä myös mahdollisuus tarjota palveluita maailman turvallisuudesta päätettäessä, oli kysymys sitten ydinaseista tai terveydestä.

Venäjä on rajanaapuri, johon pidämme yhteyttä myös kahdenvälisesti. Venäjä tietää, että olemme osa länttä. Tästä ei saa syntyä epäselvyyttä.

EU:n yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka avunantoantolausekkeineen on tässä selonteossa aika hyvin selvitetty. Tasavallan presidentti taisi avittaa kohdan kirjoittamisessa. Paikka paikoin ero edelliseen hallitukseen näkyy juuri näissä yksityiskohdissa.

Hallitus puhuu ilmastonmuutoksesta ja ihmisoikeuksista. Mikäpä siinä, hyviä ja tarpeellisia havaintoja, kunhan kova turvallisuus ei unohdu. Balanssi näiden kesken on melko hyvä.

Britannia ja sen tiedusteluresurssit ovat EU-maille korvaamattoman tärkeitä. Brexit ei saa vaarantaa niitä. USA:n läsnäolo Euroopassa lisää vakautta, ja en usko, että tämä asia muuttuu Joe Bidenin aikakaudella mihinkään.

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

Arvoisa puhemies, ärade talman! Suomi on mukana kansainvälisessä kriisinhallinnassa muun muassa Afganistanissa ja Libanonissa. Se on hyvä. Harkintaa pitää käyttää, missä määrin haluamme lähteä Afrikkaan lähinnä Ranskan takapihojen hoitajaksi. Pyyntöjä varmasti tulee.

Suomi—Ruotsi-yhteistyö on tärkeää ja olennaista. Itämeri on meidän meremme paitsi ympäristön myös puolustuksen kautta, ja se on aivan olennainen. Viro on veljeskansa, muistetaan sekin muutenkin kuin juhlapuheissa.

Puolustusvoimille pitää taata kunnan kalusto ja varusmiehille hyvät välineet ja kohtuulliset sosiaaliset edut. Ilman maanpuolustustahtoa Suomea ei voi puolustaa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja nyt, ennen kuin ryhdymme debattiin, ministereiden vastaukset. — Ministeri Haavisto, 3 minuuttia. Saatte puhua paikaltanne.

15.04 Ulkoministeri Pekka Haavisto: Arvoisa puhemies! Kiitos ensinnäkin eduskuntaryhmille ja puhujille. Tulkitsin niin, että selonteko sai melko myönteisen vastaanoton. Totta kai vielä varmasti eduskuntakäsittelyssä monet asiat tarkentuvat. Muutaman noston teen tässä omassa puheenvuorossani.

Edustaja Tuomioja hyvin nosti esiin aktiivisuuden merkityksen, ja haluaisin vielä alleviivata rauhanvälityskeskusten syntyä, se myöskin edustaja Mustajärven puheenvuorossa mainittiin. Eli meillä on ollut aktiivisuutta myöskin rauhanvälityksen suuntaan.

Edustaja Packalén nosti hyvin nämä kyber-, verkkoturvallisuus-, hybridiasiat. Itse en näe niitä ainakaan minkäänlaisena kuorrutuksena vaan nimenomaan uusina turvallisuuskysymyksinä, joihin pitää vahvasti ottaa kantaa. Mutta olisin ehkä vähän debatoinut siitä, millä tavalla terrorismiuhkaa käsittelemme tässä. Ensinnäkin on tulossa erillinen sisäisen turvallisuuden selonteko, jossa varmasti kotimainen näkökulma otetaan, mutta olemme mukana Afganistanissa, olemme mukana Irakissa, olemme liittyneet pääministeri Sanna Marinin aikana Isisin vastaisen koalition ydinryhmään — olemme siis aivan keskeisessä roolissa kansainvälisen terrorismin vastaisessa työssä.

Edustaja Savola otti hyvin puheenvuorossaan esille huoltovarmuuden, kriisinsietokyvyn, omavaraisuuskysymykset erinomaisella tavalla. Kiitos niiden korostamisesta.

Ilmasto korostui monessa eri puheenvuorossa.

Ja edustaja Kanerva otti esille tavallaan tietyn optimismin kuitenkin tässä kansainvälisessä yhteistyössä esimerkiksi aserajoitusneuvottelujen osalta. Se, että Helsingissä pystytettiin pitämään New Start -kierros — ja voin vielä odottaa sille jatkoakin — oli erittäin tärkeä merkki siitä, että suurvallat haluavat kuitenkin näissä kysymyksissä edelleen neuvotella.

Edustaja Harjanne alleviivasi hyvin autoritääristen hallintojen lisääntymistä ja sitä uhkaa, jonka se maailmanjärjestykselle tuo, ja mielestäni siitä pitäisi tässäkin yhteydessä enemmän puhua.

Edustaja Mustajärvi nosti hyvin esiin rauhanvälityskysymykset mutta myöskin arktisen merkityksen, ja sekin on tässä selonteossa huomioitu. Ja uskon, että Yhdysvaltojen rooli tässä arktisessa yhteistyössä saattaa vielä korostua. Venäjästähän on tulossa Arktisen neuvoston puheenjohtajamaa, ja uskon, että Yhdysvaltain uusi linja tuo myöskin ilmastokysymyksiä vahvemmin tähän arktiseen yhteistyöhön.

Edustaja Biaudet nosti hyvin valeutiskysymykset, mediailmaston ja tämäntyyppiset kysymykset.

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

Ja edustaja Räsänen otti esiin näitä terrorismikysymyksiä, sisäisen turvallisuuden asioita mutta myöskin Valko-Venäjän. Suomi on ollut hyvin aktiivinen Etyjin Moskovon mekanismin käynnistämiseksi. Se ei ole varsinaisesti tämän selonteon asia, mutta olemme olleet yksi niistä maista, joka on tässä asiassa ollut aktiivinen.

Ja kiitos myöskin edustaja Harkimolle näistä huomioista. Ennen kaikkea nostaisin tämän Britannian brexitin merkityksen, sen, että se ei saisi katkaista meidän turvallisuusyhteistyötämme Britannian kanssa. — Kiitos.

15.07 Pääministeri Sanna Marin: Arvoisa puhemies! Haluan kiittää eduskuntaa tähänastisesta keskustelusta. Nyt käsillä oleva valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko käsiteltiin tasavallan presidentin ja valtioneuvoston hyvässä yhteistoiminnassa, ja sen sisällöstä vallitsee täysi yhteisymmärrys. Selonteko valmisteltiin eduskunnan asettamaa parlamentaarista seurantaryhmää tiiviisti kuullen. Mahdollisimman laaja kansallinen yksimielisyys ulko- ja turvallisuuspolitiikan peruslinjasta on Suomen menestymisen perusedellytyksiä. Eduskunnan myöhemmin antama kannanotto määrittelee yhdessä selonteon kanssa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa.

Eduskunta tulee kevätkaudella saamaan käsiteltäväkseen valtioneuvoston puolustuspoliittisen selonteon, jonka valmistelussa noudatetaan samaa hyväksi todettua menettelyä. Puolustuspoliittisen selonteon sisältökysymyksistä keskustellaan valtioneuvoston piirissä sekä tasavallan presidentin kanssa jo lähiaikoina. Valtioneuvostossa on valmistelussa myös sisäisen turvallisuuden selonteko ja monia muita ohjaavia asiakirjoja, jotka tullaan antamaan ajallaan eduskunnalle. EU-selonteko tulee linjaamaan EU-politiikkaa kokonaisvaltaisesti.

Arvoisa puhemies! Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikassa on oleellista pitkäjänteisyys, vakaus ja ennustettavuus. Tämä on nytkin käsillä olevan selonteon ohjenuora, jota seuraten ja hallitusohjelman mukaisesti on tehty myös uusia painotuksia. Ulkopoliittikan ihmisoikeusperustaisuus on tärkeä esimerkki aiempaa vahvemmissa painotuksista. Se näkyy esimerkiksi ehdokkuutenamme YK:n ihmisoikeusneuvostoon, työssämme naisten ja tyttöjen oikeuksien ja aseman hyväksi sekä valmiutena ottaa kantaa, kun oikeuksia ja ihmisoikeuksien yleismaailmallista sitovuutta loukataan. Monenvälinen järjestelmä tarvitsee tuekseen edelläkävijyyttä. Suomen ilmastopolitiikka on ajankohtainen viesti maailmalle tilanteessa, jossa Yhdysvaltojen vaalien jälkeen yhteisille ponnisteluille avautuu uusi mahdollisuus. Terveysuhkiin vastaaminen on toinen ajankohtainen esimerkki tarpeesta uudistaa järjestelmää. Haluamme olla aktiivinen toimija monenvälisesti.

Arvoisa puhemies! Euroopan unioni on Suomen ulkosuhteiden tärkein viitekehys, vaikutuskanava ja turvallisuusyhteisö. Linjauksissa painottuu aiempaa selkeämmin ulko- ja turvallisuuspoliittisen yhteistyön kehittäminen ja yhteisvastuu. Samalla haluamme viedä erityissuhdetta Ruotsin kanssa uudelle tasolle, ilman ennalta määriteltyjä rajoitteita.

Selonteon perusviestit ovat aikaamme sopivia. Suurvaltakilpailun kiristymisen edellyttää koko Euroopan unionilta omien lähtökohtien parempaa puolustamista. Odotan mielenkiinnolla ja hyvin mielin tätä hyvää keskustelua, joka on tänään avattu.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja nyt ne edustajat, jotka haluavat osallistua tähän debattiin, olkaa hyvä, nouskaa seisomaan ja painakaa V-painiketta. — Ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Niikko.

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

15.10 Mika Niikko ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen linjauksen punaisena lankana on ja tulee aina olla Suomen itsenäisyyden turvaaminen ja kansallisen edun mukaiset toimet. Taitavan diplomatian, uskottavan maanpuolustuksen ja kansallisten sopimusten peruskalliolle on Suomen turvallisuutta rakennettu. Mikäli tämä ei jossain tilanteessa enää riittäisi, tulee kansallisen päätöksenteon ja toimintavapauden vaihtoehdot asettaa suuremmalle huomiolle. Esimerkiksi: olisiko hyvä pohtia sitä, missä määrin kansainväliset sopimukset sitovat meitä tilanteessa, jossa kansallinen etu on uhattuna? Rajakysymyksissä tämä tuli esille vuonna 2015.

Kriisin hetkellä tiekartan Suomen turvallisuuden puolustamiseen tulee olla kristallinkirkas kaikissa tilanteissa, ja [Puhemies koputtaa] siinä mielessä on hyvä käydä keskustelua laajasti näistä kysymyksistä.

15.12 Erkki Tuomioja sd (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun näitä ryhmäpuheenvuoroja kuuntelee, niin totta kai niissä näkyvät erilaiset painotukset ja erilaiset näkökulmat. En ole siitä kuitenkaan huolissani. Olisin enemmän huolissani, jos tällaisia erilaisia näkemyksiä ei olisi. Niitä käytiin lävitse myöskin seurantaryhmässä ja varmaan valio-kunnassa, ja sen vuoksi en aio nyt näitä sen enempi avata, mutta se, mikä on kuitenkin oleellista ja arvokasta, on se, että me pystymme päättämään näistä erilaisista näkökulmista yhteiseen, Suomen turvallisuutta vahvistavaan näkemykseen. Se on ollut meille arvokas voimavara, ja haluan, että myöskin tässä eduskuntakäsittelyssä tästä pidämme kiinni.

On ehkä yksi asia tuohon edustaja Niikon puheenvuoroon: kyllä kansainväliset sopimukset ja niiden kunnioittaminen ovat aivan ydinasia Suomen kaltaiselle pienelle valtiolle, [Mika Niikko: Kyllä!] enkä halua, että tästä tulee mitään epäselvyyttä. — Kiitos.

15.13 Ilkka Kanerva kok (vastauspuheenvuoro): [Puhuja puhuu toisen edustajan paikalta] Arvoisa puhemies! Pandemia ilmiöpohjaisena asiana ulkopoliitikassa antoi yhden näkökulman, josta en oikein tahdo pohdiskeluissani päästä irti, ja se on se, että pandemia omalla tavallaan kertoi, kuinka jokainen valtio ensi sijassa ajattelee itseään silloin, kun kriisin kohtaamme. Tämä tietysti on sellainen asia, joka on hämännyt vähän, miten ilmiöpohjaisia asioita pitäisi globaalilla tasolla tai kansainvälisesti ylipäätään lähestyä. Vanha opetus on tietysti se, että jokainen maa ajattelee omaa turvallisuuttaan lähtökohtaisesti ensimmäisenä. Siitä ei päästä yli eikä ympäri, mutta tämä on dilemma, ja sitä meidän tulee jatkossa pohdiskella.

Puhemies! Sen vielä sanon osaltani tähän keskusteluun, että noston hattua pääministeri Marinille, joka on minusta johdonmukaisesti ja mitenkään linjastaan lipsumatta puolustanut Suomen strategista hankintaa, hävittäjähankintaa, jossa [Puhemies koputtaa] hallituksen linja on mielestäni pysynyt kirkkaana, ja kiitän siitä pääministerin selväpiirteistä otetta.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Arvoisat edustajat, kun pidätte näitä puheenvuoroja, niin katsokaa, että olette omalla paikallanne. — Edustaja Packalén näyttää esimerkkiä.

15.14 Tom Packalén ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ulkoministeri Haavisto, kysyitte, mitä muuta voimme tehdä terrorismin uhan torjumiseksi. On totta, että olemme olleet terrorismin vastaisessa koalitiossa niin Afganistanissa kuin Irakissakin. Nämä asiat ovat tietenkin positiivisia ja tärkeitä. Meidän tulisi kuitenkin keskustella myös vaikeista asioista, kuten siitä, millaisen turvallisuusuhan Isis-perheiden Suomeen tuomi-

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

nen muodostaa. Haluaisinkin kysyä arvon ministeriltä: lisäävätkö tällaiset toimet Suomen turvallisuutta, vai vähentävätkö ne sitä? — Kiitos.

15.15 Katri Kulmuni kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia myös omalta osaltani paitsi hallitukselle tästä työstä myös eduskuntaryhmille — kuitenkin, vaikka ryhmillä on hieman erilaisia painotuksia — tästä suuresta yhteisestä linjasta, mikä minun mielestäni vaikutti tulevan ryhmäpuheenvuoroistakin esiin. Se on varmasti tärkeää, että Suomessa yhteisymmärrys ulko- ja turvallisuuspolitiikan kovista ydinkysymyksistä on laajasti parlamentaarisesti jaettu.

Toki haluan kiittää hallitusta myös siitä otteesta, jolla tätä on päivitetty, että ne ehkä pehmeämmän turvallisuuspolitiikan kysymyksethän, ilmasto ja ihmisoikeudet, näkyvät tässä aiempaa enemmän. Toki ne ovat niissä aikaisemmissakin olleet esillä.

Viime vaalikaudella pohjoismaiset pääministerit tekivät aloitteen Pohjoismaista maailman integroituneimpana alueena, ja se on mainittu tässäkin selonteossa. Mutta mikä on seuraava askel? Kuinka me pääsemme siihen tavoitteeseen, että tämä viiden Pohjoismaan muodostama koalitio todella voisi olla maailman integroitunein? Onko pääministereiltä tuossa [Puhemies koputtaa] seuraavia aloitteita tähän liittyen?

15.16 Atte Harjanne vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tuossa kun itseltäni loppui aika kesken, niin nyt kyllä totean tässä vaiheessa kiitokset kaikille valmistelussa mukana olleille. Vaikka itsekin kuulun joukkoon, niin siellä oli onneksi vielä skar-pimpaa ja fiksumpaakin. [Naurua — Välihuuto] — Kyllä.

Täällä on tullut paljon toisiaan täydentäviä hyviä näkökulmia esiin jo nyt ja varmasti tulee vielä lisää — erinomainen asia. Ehkä itse nostaisin sen, että tervehdin ilolla sitä, että tämän vastakkainasettelun kovan ja laajan turvallisuuden osalta tuntuu, että siihen ei ole enää tarvetta, ja se on hyvin tärkeätä, että ne molemmat tulevat tässä esille. Ja hyvin tärkeätä on myös ymmärtää asioiden mittakaavoja, aikajanoja ja suhteita, että me valitsemme ulko- ja turvallisuuspolitiikan keinot sillä tavalla, että kun meillä on riskejä ja uhkia, jotka ovat eksistentiaalisia, ja sitten meillä on sellaisia, jotka ovat ehkä perinteisemmän, läheisemmän aikataulun, lähiympäristön kysymyksiä, niin on tärkeätä, että me keskustelemme sinänsä näistä kaikista mutta muistamme myös sen, minkä taseisia ja kokoisia erilaiset haasteet ja uhkat meille ja koko maailmalle ovat.

15.17 Markus Mustajärvi vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aamulla hämmästyin, kun avasin iltapäivälehden. Siellä ulkoministeri kertoi, miten arvopohjaisuudella vältetään joutuminen Venäjän etupiiriin.

Kun katsoo, mitä tapahtui viime kaudella ja on tapahtunut tällä kaudella: Viime kaudella tehtiin yhdeksän kahdenkeskistä aiejulistusta eri maiden kanssa puolustukseen liittyen, yksi kolmenkeskinen aiejulistus, Suomi, Ruotsi, Yhdysvallat, tällä kaudella yksi kolmenkeskinen julistus, Suomi, Ruotsi, Nato-maa Norja. Suomi on mukana military mobility -hankkeessa sekä Euroopan unionissa että Natossa. On tehty Naton isäntämaasopimus, ja vuosittain on yli 80 kansainvälistä sotaharjoitusta ja nimenomaan Nato-maiden kanssa. Vieläkö te tämän listan jälkeen väitätte, että Suomessa on todellinen uhka, että Suomi liukuisi Venäjän etupiiriin?

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ledamot Biaudet. [Eva Biaudet: Pitääkö mennä omalle paikalle?] — Kyllä, omalta paikalta. Siltä paikalta on puheita pidetty. [Eva Biaudet: Ajattelin, että menisin edustaja Kanervan paikalle! — Naurua]

15.18 Eva Biaudet r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puheenjohtaja! Minä taas haluaisin itse asiassa tässä lisäksi vielä kiittää kyllä ulkoministeri Haavistoa, joka tuntitolkulla käytti aikaa tämän seurantaryhmän kanssa keskusteluun. Minä luulen, että se on osasy, miksi oikeasti syntyi sellainen avoin dialogin ilmapiiri, jossa löydettiin todella paljon yhteistä maata.

Mielestäni on historiallista, että meidän selontekomme ja meidän ulko- ja turvallisuuspolitiikkamme määritellään nyt ihmisoikeusperustaiseksi. Minun mielestäni se kumpuaa tästä ymmärryksestä, että meidän menestysreseptimme Pohjoismaissa meidän hyvinvoinnillemme on ihmisoikeusperustaisuus, sukupuolten välinen tasa-arvo ja niin edelleen, mutta myös siitä, miten tärkeää on korostaa inhimillisyyttä, humanisia arvoja kaikessa yhteistyössä, varsinkin silloin, kun on vaikeata ja konflikteja ja pyritään hakemaan rauhaa ja konfliktien ratkaisuja. Kansainväliset sopimukset ovat se ankkuri, johon me sitten kiinnitymme silloin, kun tuntuu vaikealta, kun itsekkyyks [Puhemies koputtaa] ja oma kompassi heittävät.

15.19 Päivi Räsänen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Toivon, että te, ministeri Haavisto, vastaisitte puheessani esittämään havaintoon ja kysymykseen näistä YK:n toimielinten viimeaikaisista päätöksistä, joita nyt on tämän marraskuunkin aikana tehty useita ja joissa Suomi on eri tavoin yksipuolisesti tuominnut Israelin muun muassa näistä naisten oikeuksista, tai vaikkapa erittäin herkkään kysymykseen Temppevivuoren nimeämisestä, joka on yhdessä päätöksessä nimetty pelkästään islamilaisella nimellä Haram al-Sharif, mikä on herättänyt kysymyksen Lähi-idän maiden tasapuolisesta kohtelusta.

Sitten haluan vielä, puhemies, kysyä: kun täällä selonteossa todetaan tästä kansainvälisestä rikostuomioistuimesta, jonka pitäisi olla tuomitsemassa Isis-terroristeja, [Puhemies koputtaa] jääkö se pelkäksi haaveeksi vai saadaanko se toteutettua?

15.21 Kimmo Kiljunen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun tätä selontekoa on valmisteltu laajapohjaisesti, on myöskin arvokasta havaita se, että tämä keskustelu, joka eduskunnassa käydään, on laajamittaisesti hyvinkin yksituumaista. Pienellä maalla ei ole kylläkään varaa siihen, että keskeisistä ulko- ja turvallisuuspoliittisista kysymyksistä käytäisiin vahvaa sisäistä debattia. Se, mikä on sen selonteon ytimessä ja myöskin tässä keskustelun ytimessä, on tämä laaja turvallisuuskäsite, joka täällä on taustalla. Siinä on kolme keskeistä piirrettä: Turvallisuus on jakamaton, sitä ei siis tehdä kenenkään kustannuksella. Toinen piirre on luonnollisesti se, että turvallisuusuhat ovat muitakin kuin sotilaallisia — alkaen vaikka ympäristökriiseistä, hallitsemattomista muuttoliikkeistä, vaikkapa pandemioista — ja niiden hallintakin edellyttää muita kuin sotilaallisia keinoja. Ja kolmas piirre on tietenkin se, että turvallisuus ei ole vain valtion turvallisuutta, vaan kansalaisten, ihmisten, turvallisuutta, ja se puoltaa tätä ihmisoikeusperusteista turvallisuusjärjestelmää. Luonnollisesti sotilaallisiakin kriisejä ja uhkia on, [Puhemies koputtaa] ja siihenkin meillä on sitten yhteinen puolustuspolitiikka.

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

15.22 Ville Tavio ps (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Perussuomalaisille tärkeintä on suomalaisten turvallisuus. Nyt islamistiset terrori-iskut Euroopassa viime aikoina ja myös täällä koti-Helsingissäkin muodostuneet maahanmuuttajajengit ovat esimerkkejä siitä, miten epäonnistunut maahanmuuttopolitiikka vaikuttaa turvallisuuteen. Suomi on tois-
tamassa Ruotsin virheet. Hallitus kuitenkin näyttää pyrkivän kohti Ruotsin tilannetta, sillä olette avustaneet al-Holin terroristeja palaamaan Suomeen, lennättäneet koronakriisin kes-
kellä siirtolaisia Kreikasta tänne, ja olette kasvattaneet pakolaiskiintiötä. Vasemmistohal-
litus on toiminut tietysti keskustan kansanedustajien tuella. Kysyisin ministeriltä: olisiko Suomen maahanmuuttopolitiikan ongelmiin tehokkaampaa puuttua tiukalla linjalla täällä Suomessa, vai onko oikea ratkaisu lapioida aina vain lisää rahaa ulkomaille?

15.23 Anne-Mari Virolainen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Glo-
baali vastakkainasettelu ja lisääntynyt voimapolitiikka ovat valitettavasti totta. Nyt kuiten-
kin yhden keskeisen pelurin, Yhdysvaltojen, presidentinvaalien jälkeinen tulos saattaa ai-
heuttaa sen, että jopa ennustettavuus kasvaa ja vastakkainasettelu Euroopan suuntaan vä-
henee. EU:sta saattaa tulla jopa merkittävä kumppani. Ehkä tammikuun 20. päivän jälkeen
edes eurooppalainen terästeollisuus ei ole enää kansallinen uhka. Suomalaiset yritykset
ovat kuitenkin tärkeässä roolissa Yhdysvaltojen markkinoilla, mutta samoin ne yritykset
ovat tärkeässä roolissa Kiinassa, kun haluavat tehdä kauppaa siellä, ja nyt eräissä speku-
laatioissa ennustetaan riskiä tällaiselle kolmiodraamalle Euroopan unioni, Yhdysvallat ja
Kiina, ja ennustetaan jopa, että Biden saattaa vaatia Euroopan unionilta kumppanuutta Kii-
na-taisteluun. [Puhemies koputtaa] Miten hallitus näkee tämän mahdollisen skenaarion?

15.24 Mikko Savola kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ulkopoliti-
ikan tärkein tehtävä on varmistaa jokaiseen ilmansuuntaan, että emme enää koskaan joutui-
si sotilaalliseen konfliktiin. Tärkein vakuutuksemme on oma puolustuksemme, mistä lin-
jataan sitten tarkemmin puolustuspoliittisessa selonteossa tämän jälkeen.

Fakta on kuitenkin se, että maailma on koventunut myöskin lähialueillamme. Silloin on
syytä kääntää huomio siihen, missä ne meidän kaverimme ovat silloin, jos huono sää koit-
taa — silloin, jos niitä tarvitsemme. Selonteosta käy hyvin ilmi: ne ovat Ruotsi, Norja, Yh-
dysvallat, Euroopan unioni, myös Nato. Edustaja Mustajärvi tuossa omassa puheenvuoros-
saan toikin ilmi niitä piirteitä, millä tavalla tämä on vahvistanut meidän omaa puolustus- ja
ulko- ja turvallisuuspoliittista ajatteluumme, mutta, arvoisa ulkoministeri ja puolustusmi-
nisteri, kuinka nämä näkyvät meidän käytännössä harjoittamassamme kansainvälisessä po-
litiikassa tällä hetkellä?

15.25 Inka Hopsu vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomi on pieni maa,
joka edustaa maailmalla hienoja arvoja kuten demokratia, tasa-arvo, sananvapaus, vähem-
mistöjen oikeudet. Näitä arvoja maailmalla valitettavasti haastetaan kuitenkin yhä enem-
män. Siksi meille on erityisen tärkeää korostaa sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestel-
män merkitystä, sen velvoitteiden kunnioittamista ja ihmisoikeuksien yleismaailmallisuut-
ta ja sitovuutta. Oman ulkopolitiikkamme aiempaa vahvempi ihmisoikeuksiin sitoutumi-
nen kaikessa toiminnassa on tärkeä teko ja signaali tässä ajassa. Tunnistamme keskinäis-
riippuvuuden, joka vaatii yhteisiä vastauksia yhteisiin haasteisiin kuten ilmastomuutos,
luonnon monimuotoisuuden kato, eriarvoisuuden lisääntyminen ja köyhyyden poisto. Si-
toudumme vahvasti niin YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin kuin Pariisin ilmastosopi-

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

mukseen. Globaali vastuunkanto auttaa rauhan rakentumista ja luo vakautta ja turvallisuutta.

15.26 Paavo Arhinmäki vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Pienenä maana Suomelle on erityisen tärkeää, että sääntöperusteisuudesta pidetään kiinni kaikkialla maailmassa. Kansainvälisten sopimusten kunnioittaminen, YK:n aseman vahvistaminen, YK:n järjestöjen aseman vahvistaminen — nämä ovat erittäin tärkeitä juuri Suomen kaltaisille maille. Toivottavasti presidentinvaalituloksen jälkeen Yhdysvallat ovat voimakkaammin palaamassa YK-perheeseen ja tähän kansainväliseen yhteistyöhön myös muilta osin kuin Pariisin ilmast sopimuksen osalta.

Jos ajatellaan Suomen ulkopolitiikkaa, niin ihmisoikeudet ovat kysymys, joka pitää nostaa aina esiin ja jonka pitää aina olla keskeinen osa ulkopolitiikkaa. Ihmisoikeuksia ei loukata vain Kiinassa uiguureita kohti, Saudi-Arabiassa tai Iranissa, vaan paljon lähempänäkin: Turkissa ja Valko-Venäjällä. Minsk on lähempänä eduskuntaa kuin Rovaniemi.

Arvoisa puhemies! Sotilaallisesti liittoutumattomana maana Suomi voi toimia konfliktien välittäjänä, [Puhemies koputtaa] sopijana, paremmin kuin niiden osapuolena.

15.28 Mika Kari sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Maan hallituksen ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko vastaa tavoitteidensa ja painopisteidensä osalta hyvin siihen tärkeimpään eli Suomen turvallisuuden lujittamiseen — kansallisen turvallisuuden ja kansalaisten turvallisuuden lujittamiseen. Tätä tukee osaltaan myös tasavallan presidentin ajattelu neljän pilarin kautta: uskottava oma puolustus, läntiset kumppanuudet, hyvät suhteet Venäjän kanssa ja monenkeskeinen yhteistyö Yhdistyneissä kansakunnissa.

Kuitenkin, kun selonteko on ulko- ja turvallisuuspoliittinen, se on sävyltään aika mollivoittoinen. Voisi ehkä kutsua sitä murjottajan selonteoksi. Se tulee pitkälti siitä, että tässä kuvataan monia uhkia — mutta kuitenkaan näitä uhkia ei pidä ottaa annettuina ikään kuin itseänsä tai tällaisista tulevaisuutta ennustavana tekijänä, vaan niin, että Suomella on mahdollisuus vaikuttaa näiden uhkien torjuntaan. Ja toivonkin, [Puhemies koputtaa] että eduskuntakäsittelyssä erityisesti kiinnitetään huomiota siihen, miten näitä uhkia tullaan torjumaan.

15.29 Jussi Halla-aho ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Yhdysvaltain näillä näkymin väistynyt presidentti Trump hämmensi kaudellaan monia totuttuja asettelmia. Yksi esimerkki on se, että hän edellytti Naton eurooppalaisten jäsenmaiden ottavan enemmän vastuuta omasta sotilaallisesta turvallisuudestaan ja sen rahoittamisesta. Tämä kritiikki oli nähdäkseni paitsi täysin oikeutettua amerikkalaisen veronmaksajan näkökulmasta myös terveellistä Euroopan itsensä kannalta, vaikka se aiheuttikin kovaa porua niissä eurooppalaisissa Nato-maissa, jotka olivat tottuneet vapaamatkustamiseen, Saksa ehkä parhaana esimerkkinä. Euroopan itsenäisellä puolustuskyvyllä on tietenkin suuri merkitys myös Suomen turvallisuusympäristölle. Kysyisinkin: näkeekö ministeri sellaista riskiä, että tämä nähty orastava ryhdistäytyminen Euroopassa nyt herpaantuu ja aletaan taas luottaa siihen, että amerikkalaiset hoitavat ja maksavat? — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Otetaan edustaja Pelkonen, ja sen jälkeen ministerit pääsevät vastaamaan.

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

15.30 Jaana Pelkonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Nato-asialla jatkaisin minäkin. Kuten edustaja Kanerva jo viisaasti totesi, kokoomuksessa katsomme, että Nato-jäsenyys lisäisi Suomen turvallisuutta. Naton toiminta vakauttaa niin Euroopan kuin Suomen lähialueidenkin turvallisuutta, ja kumppanuuttamme Naton kanssa tulee vaalia. Naton avoimien ovien politiikan toivomme suuresti jatkuvan. Tähän liittyen kysyisin: miten hallitus aikoo syventää yhteistyötä Naton kanssa Itämeren alueen turvallisuuden edistämiseksi?

Ja toinen asia, jonka yleisemmin haluaisin nostaa esiin, liittyy siihen, että kun epävarmuus, vastakkainasettelu ja voimapolitiikka ovat aikamme hyvin vahvoja trendejä, olisiko mahdollista, että eduskunta kävisi laajemmin keskustelua Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikasta useammin kuin kerran vaalikaudessa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja nyt ainakin ministerit Kaikkonen, Skinnari ja Haavisto — ja myös Marin — ovat pyytäneet puheenvuoroja. — Aloitetaan Kaikkosesta.

15.31 Puolustusministeri Antti Kaikkonen (vastauspuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa puhemies! Ja kiitoksia eduskunnalle hyvästä keskustelusta. Muutama huomio:

Edustaja Kanerva toi esiin tämän pandemian opetuksia. Todella keväällä nähtiin, että kun oli tilanne, että sekä suojavarusteita että maskeja puuttui, niin niitä oli aika vaikea saada maailmalta. Yksi opetus on juuri tämä huoltovarmuus ja riittävä omavaraisuus. Se koskee myös perinteistä sotilaallista turvallisuutta. Jos tulee sotilaallinen kriisi — sitä tietysti koetamme kaikin keinoin välttää, mutta jos tulee — niin siinä kohtaa on myöhäistä lähteä maailmalta kyselemään puolustustarvikkeita. Näiden asioiden pitää olla kunnossa jo hyvän sään aikana.

Ensin kommentoin tuolle edustaja Karille, joka puhui, että tämä selonteko olisi vähän mollivoittoinen. No, valitettavasti näin varmaan onkin. Sanoitte, että se on murjottajan selonteko. Sanoisin, että tämä on pikemminkin realistin selonteko, eli valitettavasti tilanne on aika mollivoittoinen tällä hetkellä. Mutta siitä olen samaa mieltä kanssanne, että Suomi voi omalta osaltaan ainakin jonkun verran vaikuttaa tähän ympäristöön, ja tietysti meidän pitää näin toimia.

Ja vielä, edustajat Mustajärvi ja Savola, sanoisin teille, että on ilman muuta tärkeää, että pandemia ja ilmastonmuutos on nyt tässä käsitelty, ja ne ovat yhteisiä haasteitamme, ja niitä vastaan pitää taistella, mutta ne eivät ole muuttaneet Suomen turvallisuuspoliittista asetelmaa mitenkään. Sijaitsemme edelleen samalla paikalla, niin että meillä nämä perinteiset turvallisuuspoliittiset jännitteet ovat valitettavasti edelleen olemassa. Ja sen takia pidämme huolta omasta puolustuksestamme, investoimmekin siihen, ja olemme tiivistäneet yhteistyötä muiden länsimaiden kanssa. Katsomme, että se lisää vakautta ja turvallisuutta.

15.33 Kehitysyhteistyö- ja ulkomaankauppaministeri Ville Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Virolainen tapaili aivan oikein sitä kolmiota — tai käytitte muistaakseni kutsumanimeä ”kolmiodraama” — Euroopan, Kiinan ja Yhdysvaltojen välillä, ja tällä varmaan viittasitte taloudellisiin ulkosuhteisiin ja kauppapolitiikkaan. Ja kyllähän tässä on ihan itsestään selvää, että katseet ovat kääntyneet jo pitkään Eurooppaan itseensä, miten yhtenäinen Eurooppa on, miten vahva Eurooppa on yhdessä. Ja kuten tässä tänäänkin on tullut esille, niin eiväthän brexit ja Ison-Britannian lähtö sinänsä ole hyvä asia, päinvastoin. Silloin kauppa hidastuu, byrokratia kasvaa ja kauppa kallistuu. Ydinky-

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

symys on tietysti tämä Yhdysvaltojen ja Kiinan välisen suhteen kehittyminen, mutta varmasti meillä on siinä aika yhteinen arvio siitä, että tuskin nopealla aikavälillä kauppapolitiikassa ja kaupassa on odotettavissa mitään aivan mullistavaa.

Mutta ehkä tähän Euroopan tilanteeseen, mihin myös viittasitte: kyllä ehkä, jos sitä kutsuu kolmella sanalla, sitä voisi kutsua avoimen, strategisen autonomian kokonaisuuden tavoitteeksi, ja nyt tietysti kysymys kuuluu, miten nämä kolme sanaa ymmärretään. Avoimuus on meille kaikille varmasti itsestäänselvyys. Me kannatamme vapaakauppaa, me kannatamme sääntöpohjaista järjestelmää. Strategisuus sinänsä tarkoittaa yhtenäisyyttä, tavoitteellisuutta. Mutta sitten tulee toki se autonomiakysymys, mikä tarkoittaa sitä, että me voimme itse tehdä päätöksiä, linjauksia Eurooppana, olla se maailman suurin vapaakauppa-alue ja aidosti vaikuttaa, ja tässä tullaan siihen ytimeen, miten nyt Kiinan kanssa päästään eteenpäin. Siellä on pientä positiivista värettä — ainakin puheenjohtajamaa Saksan toimesta — että Euroopan unioni ja Kiina pääsisivät eteenpäin tietyissä asioissa, mutta samalla tavalla on se positiivinen agenda Yhdysvaltojen kanssa, että pieninkin askelin [Puhemies koputtaa] päästäisiin eteenpäin.

15.35 Ulkoministeri Pekka Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastataan joihinkin kysymyksiin.

Ehkä vielä edustaja Kanervan pohdintaan, mitä pandemia on meille opettanut: Kyllä se on varmasti EU:ssa opettanut sen, että tarvitsemme terveysunionia kaiken sen lisäksi, mitä meillä jo on, enemmän yhteistyötä terveysasioissa, ja se on opettanut sen, että YK ei saa olla halvaantunut tällaisissa tilanteissa. Tähän nyt toivottavasti on Yhdysvaltain presidentinvaaleillakin vaikutusta. Maailman terveysjärjestöllä on aivan keskeinen rooli rokotteen kehittämisessä ja sen jakelussa ja näin pois päin.

Edustaja Packalénille ja muille, jotka kysyivät näistä suomalaisista lapsista Syyriassa: Siinä toimitaan ihmisoikeusperustaisesti, lasten oikeuksien nimissä, Suomen kansalaisten oikeuksien nimissä. Sitä on käsitelty täällä useampaan kertaan. [Ville Tavio: Puhe on aikuisista!]

Venäjän osalta edustaja Mustajärvi kysyi, onko Venäjän etupiiri uhka. Tietysti olemme nähneet erilaista toimintaa Venäjän lähialueilla. Tuossa omassa haastattelussani, johon edustaja Mustajärvi viittasi, totesin nimenomaan, että emme saisi katsoa maailmaa vain geopolitiikan silmin vaan myös arvojen silmin — mihin arvoyhteisöön kuulumme, mitä se meiltä velvoittaa — ja se on yksi tämänkin selonteon tärkeä luku.

Edustaja Räsänen kysyi hyvin perustellusti, miksi Israel on joutunut niin usein näissä YK-elimissä arvostelun kohteeksi, miksi Suomi on ollut mukana. Olemme tietenkin olleet sen takia mukana, että emme omaa linjaamme muuta äänestys äänestykseltä. Niitä äänestyksiä on ollut Ecosocissa ja muualla taajaan, niin kuin kuvasitte. Suomen linja on sama linja kuin EU:n jäsenmaiden enemmistöllä: kansainvälisten sopimusten puolustaminen. Haluan tässä kuitenkin sanoa, että meillä on Israelin kanssa muun muassa pitkät diplomaattisuhteet, meillä on erinomainen kahdenvälinen yhteistyö, ja nämä uudet arabimaiden ja Israelin sopimukset ovat erittäin merkittäviä. Olemme niistä onnitelleet.

Verkkokysymykset, verkkoturvallisuusasiat nousivat vahvasti esiin, ja tässä Kiina, EU ja USA -kolmiodraamassa, johon edustaja Virolainen viittasi, meillä on paljon pelissä siksi, että meillä on oma yhtiö, Nokia: kehitämme 5G-verkkoja, [Puhemies koputtaa] ja verkkoturvallisuus on näissä asioissa aivan keskeinen. Siinä meillä on yhteinen intressi Yhdysvaltain ja Euroopan välillä.

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

15.37 Pääministeri Sanna Marin (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaan edustaja Kulmunin kysymykseen pohjoismaisesta yhteistyöstä ja sen vahvistamisesta ja niistä seuraavista askeleista, mitä yhdessä voisimme ottaa. Suomi on ensi vuonna Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtaja, ja Pohjoismaiden neuvoston yhteydessä esittelin Suomen puheenjohtajuusohjelmaa ja uusia avauksia, joita siellä on. Ne koskevat erityisesti varautumista ja huoltovarmuutta. Eli kyllä tällä saralla meillä olisi paljon sellaista, jota voisimme yhdessä tehdä. Ja Suomella on tästä hyvää kokemusta ja mielellämme yhdessä kumppanimaiden kanssa, Pohjoismaiden kanssa, näitä asioita viemme eteenpäin. Ja aivan kuten ministeri Kaikkonen, myös itse kuvailisin samoin. Jos jollakin sanalla tätä Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittista selontekoa ja ehkä pidemmän aikavälin linjaa voitaisiin kuvata, niin se on juuri ”realismi”. ”Vakaus” ja ”realismi” — ne ovat niitä sanoja, joita itsekkin käyttäisin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Jatketaan debattia.

15.39 Johannes Koskinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos katsoo vähän pidemmällä aikaperspektiivillä tätä ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon kehittymistä, niin voidaan havaita, että tässä Suomen linjassa on painottunut kehityspoliitiikka, ilmastopoliitiikka, ihmisoikeuspolitiikka. Ja sitten jos mietitään, miten Euroopan unionin tasolla tämä uusi komissio on linjannut tulevaa toimikauttaan, niin ne samat painopisteet löytyvät sieltä. Eli siinä mielessä tämä yhteinen linja on avattu. Ja nyt Yhdysvaltain presidentinvaalien jälkeen näyttäisi, että meillä on parin kuukauden mahdollisuuksien aikaikkuna, jossa pitäisi valmistella sitten sitä linjaa, miten saadaan maailmanlaajuisestikin Yhdysvaltoja mukaan tähän samalle linjalle painottamaan näitä samoja laajan turvallisuuden kysymyksiä mutta myös tulemaan mukaan kaikkiin kansainvälisiin järjestöihin ja sopimuksiin, joilla tätä yhteistä tavoitettamme voidaan ajaa. Tähän kannustan hallitusta, että mietitään yhdessä [Puhemies koputtaa] EU-kumppanien kanssa [Puhemies koputtaa] tuota yhteistä toimintaa. — Kiitos.

15.40 Riikka Purra ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Suomi arvostaa kansainvälisiä instituutioita ja korostaa YK:ta. Toivon, että hallitukselta ei ole jäänyt kuitenkaan huomaamatta, millaisia ongelmia näihin liittyy. Käytännössä, kuten tiedämme, Kiina on noussut poliittisten suurvaltojen joukkoon, ja se saa esimerkiksi YK:ssa jatkuvasti muun muassa kehittyviltä mailta tukea omaa autoritaarista ja ihmisoikeuksien kannalta hyvin huolestuttavaa linjaansa kohtaan. Pääasiassa se tekee tämän rahalla, kuten kunnon imperialistin kuuluukin. Toisaalta, kuten täällä jo edellä on kerrottu, esimerkiksi ihmisoikeusneuvoston jäseniin kuuluu jatkuvasti ihmisoikeuksiin mahdollisimman negatiivisesti suhtautuvia maita, kuten Somalia, Saudi-Arabia, Kiina, Libya, Venäjä, Afganistan. Vaikka ihmisoikeudet ja globaalit instituutiot ovat tärkeitä Suomelle, niin toivoisin, että myös poliittisten ja intresseihin liittyvien tosiasioiden huomioiminen olisi tässä läsnä. Me tarvitsemme poliittista realismia nimenomaan pienenä valtiona.

15.41 Kai Mykkänen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Realismi, vakaus, kuten pääministeri sanoi — siihen linjaan on helppo yhtyä, ja on hyvä, että tässä salissa pystytään yhteistyössä keskustelemaan asioista. Pidämme huolta Suomen turvallisuudesta itse mutta emme koskaan enää yksin, kuten edustaja Kanerva hyvin sanoi. Tässä mielessä

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

aivan olennainen asia on — ja uskon, että siihen suuri enemmistö salissa yhtyy — että Suomi on erottamaton osa läntistä yhteisöä, länsimaa, läntistä turvallisuusyhteisöä. Tässä mielessä hieman jäimme miettimään, miksi tässä selonteossa ei mainita läntistä turvallisuusyhteisöä, nimenomaan läntistä pallonpuoliskoa, läntistä liittoumaa, sinä, johon me identifioidumme.

Mutta sanat sikseen, tärkeintä on toiminta. Tiedämme, että nyt Yhdysvalloissa avautuu uusi sivu historiassa, ja kysyisinkin hallitukselta, miten pyritte käytännössä hyödyntämään Bidenin hallinnon uudenlaisen orientaation Eurooppa-yhteistyöhön, [Puhemies koputtaa] myöskin tietyn tuntuman Suomeen, niin että Suomen ja Yhdysvaltain [Puhemies: Aika on täynnä!] yhteistyösuhde teidän aikananne... [Puhemies keskeyttää puheen puheajan ylitystä]

15.42 Jouni Ovaska kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Niin kuin todettua, Suomi edustaa ulkopoliitikassaan vakauden ja jatkuvuuden linjaa. Kuitenkaan mikään meidän ympärillämme ei edusta sitä linjaa tällä hetkellä. Kriisit ovat entistä monimutkaisempia, ja ilmiöt muuttuvat nopeasti — ehkä esimerkkinä siitä tässä salissakin jo mainittu eduskunnan rooli ja se, millä tavalla me kansanedustajat voisimme käydä entistä aktiivisempaa ulkopoliittista keskustelua.

On totta, että hallitus ja tasavallan presidentti ovat ansioituneet tässä ja tuoneet tämänkin selonteon, hienon selonteon, käsittelyyn, mutta huomaa sen, että kun maailma muuttuu nopeasti, niin kyllä parlamenttienkin on otettava entistä vahvempi rooli yhdessä valiokuntien ja myöskin yksittäisten edustajien kanssa. Meidän on pystyttävä lisäämään parlamenttien ja parlamentaarikkojen yhteistyötä entistä voimakkaammin. Me teemme tätä tällä hetkellä jo Pohjoismaiden kanssa, EU:n tasolla. Meidän pitäisi pystyä tekemään tätä myöskin Baltiassa, USA:n suuntaan, ja yksi kysymys on myöskin Venäjä. Meidän henkinen muurimme tuon itänaapurin kanssa on kasvanut kovin suureksi, emmekä käytännössä oikeastaan hoida muuta kuin käytännön yhteistyötä [Puhemies koputtaa] kulttuurin ja matkailun, rajaturvallisuuden alalla, mutta entäpä poliittisella tasolla?

15.43 Saara Hyrkkö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On todella tervetullutta, että ihmisoikeusperustaisuus nousee tässä selonteossa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan läpileikkaavaksi periaatteeksi entistä voimakkaammin.

Yksi perustavanlaatuinen osa ihmisoikeuksia ja myös tärkeä palikka turvallisuuden, rauhan ja kestävä kehityksen rakentamisessa on seksuaalioikeudet. Niin tärkeitä kuin seksuaalioikeudet ja lisääntymisterveys ovatkin, niiden edistäminen ei ole missään määrin läpihuutojuttu, ja juuri siksi tarvitaan Suomen kaltaisia maita, jotka jaksavat puolustaa näitä asioita silloinkin, kun se tuntuu hankalalta, astuvat esiin, kun voimapolitiikka ja valtasuhteiden muutokset uhkaavat viedä rahoituksen tärkeää työtä tekeviltä järjestöiltä, ja jatkavat johdonmukaisesti ja tinkimättömästi työtä tyttöjen ja naisten oikeuksien puolesta. Vaikka ulkopoliittinen linjamme on ollut pitkään tämä, on stipulujakin mahtunut matkan varrelle, ja siksi haluan erityisesti kiittää ja korostaa, miten tärkeää tytöille ja naisille ympäri maailman on voida luottaa siihen, että Suomi tekee töitä näiden oikeuksien puolesta. Kiitos siitä.

15.45 Johannes Yrttiaho vas (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko sivuuttaa Suomen linjan määräytymisessä ehkä tärkeimmän, nimittäin uusien monitoimihävittäjien hankinnan. HX-hankkeen 10 miljardin tilausvaltuuden hy-

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

väksymällä eduskunta kytkee Suomen entistä tiiviimmin osaksi Yhdysvaltain politiikkaa. Kenraalien suosikki kisassa on selvä, mutta koneiden hankintamaa on silti sivuseikka. Olennaista on valtava, Suomen talouden kannalta kestäättömän suuri materiaallinen panostus aseistukseen, jonka soveltuvien käyttötarkoituksien on hyökätä mutta jolla ei ilmeisintä uhkaa, kehittyviä ohjuksia, kyetä torjumaan.

Suomen ja Yhdysvaltojen suhde on tiivistynyt 90-luvun alusta saakka. Sotilaat ovat jottaneet, eduskunta on sivuutettu. Alkupisteenä oli Hornet-hankinta 92. HX-hankkeen myötä suhde on edelleen syventynyt. Myös tasavallan presidentti viittasi tähän faktaan viikonlopun Biden-tiedotustilaisuudessaan. [Puhemies koputtaa] HX-hankkeella Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka [Puhemies: Ja nyt on aika täynnä!] betonoidaan Pentagonin kylkeen 40 vuodeksi... [Puhemies keskeyttää puheenvuoron puheajan ylityttyä]

15.46 Hussein al-Tae sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on hyvä selonteko, jossa kuitenkin itse haluaisin kiinnittää huomiota yhteen kohtaan, josta ei ollut minun mielestäni tarpeeksi. Se on EU:n sisäinen yhteinen puolustus, jossa Suomenkin tulisi olla mukana voimakkaammin. [Ilkka Kanerva: Oikein!]

Tässä kysymyksessä olen havainnut aina, että kun Lähi-idässä tai Afrikassa leimahtaa konflikti, ensisijaiset kärsijät ovat ne paikalliset ihmiset ja toissijaiset kärsijät hyvin nopeasti eurooppalaiset. Tässä kohtaa Suomen täytyy olla vahvistamassa EU:n sisäistä puolustusta. Meillä on 27 maata, 27 armeijaa, ja ihmettelen, miten me emme ole kytköksissä tähän turvallisuusyhteistyöhön vielä voimakkaammin ja sitä kasvattaen. Nyt on taas neljä vuotta aikaa, kun Yhdysvalloissa on uusi hallinto, ajaa tätä sisään ja eteenpäin, jotta emme olisi muiden varassa tulevaisuudessa.

15.47 Riikka Slunga-Poutsalo ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyber- ja verkkoturvallisuus sekä hybridivaikuttaminen voivat tuntua monesta jo muoti-ilmiöltä. Tästä jauhetaan ja puhutaan kaiken aikaa, mutta allekirjoittaneesta tuntuu, että me emme taida oikeasti kuitenkaan vielä ymmärtää, kuinka vakavasta uhasta on kysymys. Vaaleihin vaikuttamisestakin on ollut lähinnä keskustelua siitä, vaikuttiko Venäjä Yhdysvaltojen vaaleihin, edellisiin presidentinvaaleihin. Keskustelu on kovin pinnallista ja keskittynyt valtioiden väliseen vaikuttamiseen.

Ei kuitenkaan pidä unohtaa sitä, että isoja toimijoita on muitakin kuin valtiollisia toimijoita. Sosiaalisen median jättejä ei välttämättä ohjaa pelkkä hyvä tahto vaalimainonnassa, erilaisten Facebook-tilien sulkemisessa, muussa tämäntyyppisessä toiminnassa, vaan siellä on motiivina raha ja yhteiskuntarauhan rikkominen ynnä muu.

Onkin hyvä, että tämä kokonaisuus on saatu tähän selontekoon mukaan ja sille riittävä painoarvo tässä. Me suomalaiset emme saa olla liian sinisilmäisiä [Puhemies koputtaa] tämän asian suhteen. — Kiitos.

15.48 Ben Zyskowitz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Vaikka maailmaa ja Suomea haastavat muun muassa ilmastonmuutos ja pandemiat, on samalla muistettava myös perinteinen turvallisuus. Presidentti Trump hävisi presidentinvaalit, mutta hänen kannatuksensa ja USA:n demografinen kehitys viittaavat siihen, että tulevaisuudessa USA:n mielenkiinto on entistä vähemmän Euroopassa. Tämä korostaa EU:n turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämistä ja vahvistamista.

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

Salin vasemmalla laidalla joskus varoitetaan EU:n militarisoimisesta. Minä kannatan EU:n militarisoimista, jos sillä tarkoitetaan sitä, että Euroopan unioni kantaa lisääntyvää vastuuta omasta turvallisuudestaan, ja nyt tarkoitan nimenomaan perinteistä turvallisuutta.

15.50 Joonas Könttä kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Isänmaamme ulkopolitiikka on nojannut suomalaisiin arvoihin, joihin lukeutuvat tasa-arvo, oikeudenmukaisuus ja vähemmistöjen kunnioittaminen. Toimimme ja puhumme kansainvälisten suhteiden osalta näiden yhteisten arvojemme mukaisesti. Suomen ulkopolitiikkaa johtaa tasavallan presidentti yhteistoiminnassa valtioneuvoston kanssa. Merkittävää ulkopoliittista valtaa käyttää kuitenkin myös Suomen eduskunnan ulkoasiainvaliokunta.

Ulkopolitiikkaa on paitsi linja myös se tapa, miten tätä linjaa edistetään. Ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja on luonnehtinut Ylelle antamassaan haastattelussa USA:n presidentin Donald Trumpin toimintatapoja miellyttävinä ja hyvällä tavalla röyhkeinä. Kysyn ulkoministeriltä: onko Suomen ulkopoliittinen linja muuttunut sellaiseksi, että sovinismia, vähemmistöjen haukkumista ja toisten solvaamista pidetään hyväksyttävänä ja hyvällä tavalla röyhkeänä?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Mika Niikko.

15.51 Mika Niikko ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hyvä, että keskusta nyt nostaa esille asioita, joista voidaan keskustella myös tässä salissa. Nimittäin te olette varmasti lukeneet ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajan kommentit, jotka hän on esittänyt kansanedustajan ominaisuudessa. On eri asia, kun puheenjohtaja esittää kommentteja valiokunnan kannanottoina. [Välihuutoja keskeltä — Paavo Arhinmäki: Kaksi eri ihmistä!]

Tässä kyseisessä tilanteessa olen kumminkin pitänyt hyvänä sitä, että presidentti Trump on uskaltanut asettua Kiinan nousevaa valtaa vastaan esimerkiksi vaalikautensa alussa niin sanotun kauppasodan muodossa. Eikö myös keskusta pidä hyvänä sitä, että länsimaat pysyvät ja uskaltautuvat vastustaa sitä kehitystä, mikä on nytten maailmalla tapahtunut, että yksi suurvalta pyrkii dominoimaan kaikkia maanosia tällä planeetalla? [Kimmo Kiljunen: Mikä se suurvalta on? — Eduskunnasta: Puhutko Yhdysvalloista vai Kiinasta?] Tässä toivoisin teiltä totuudessa pysymistä ja asiayhteyksissä pysymistä.

Tässä yhteydessä olisin halunnut vielä tähän selontekoon ottaa kantaa, jos sallitte sen. [Puhemies: Nyt meni kyllä minuutti täyteen.] — Seuraavassa puheenvuorossa. [Mikko Savola: Puhutko nyt edustajana vai puheenjohtajana?]

15.52 Jenni Pitko vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On varmasti ilmeistä nyt vuonna 2020, miksi terveysturvallisuuden on oltava osa meidän laajaa turvallisuusajattelua. Globaalit pandemiat ovat suuri uhka koko yhteiskunnan toiminnalle, kuten olemme tänä vuonna konkreettisesti nähneet. Myös terveysturvallisuudessa vakaa, monikeskinen yhteistyö on enemmän kuin tarpeen. Tämänhetkinen pandemia sai alkunsa Kiinasta, mutta asiantuntijoita kuunnellen on viisautta myös myöntää, että sama olisi voinut tapahtua tai voi myöhemminkin tapahtua myös muualla. Tämä osoittaa siksi kansainvälisen yhteistyön välttämättömyyden. Yksikään maa ei ole turvassa pandemiailta — tarvitsemme tässä toistemme tukea. Luonnon monimuotoisuuden hupeneminen, ilmaston läm-

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

peneminen ja kestämatön tapamme käyttää eläimiä luovat olosuhteet ja sitä myötä myös lisääntyviä riskejä globaaleille pandemioille, ja toimien näiden suhteen on oltava kansainvälisiä.

15.53 Katja Hänninen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Suomi on ja pysyy sotilaallisesti liittoutumattomana maana, jolla on oma uskottava ja itsenäinen puolustusjärjestelmä. Suomen rooli kansainvälisessä rauhanturvatyössä on ollut pitkäjänteistä ja laadukasta, ja onkin tärkeää, että Suomi määrätietoisesti edistää esimerkiksi YK:n roolin vahvistamista konfliktien ennaltaehkäisyssä ja ratkaisuissa. Köyhyyden ja eriarvoisuuden kitkeminen samalla, kun edistetään ihmisoikeuksien ja tasa-arvon toteutumista maailmanlaajuisesti, on ehkä sitä vaikuttavinta ja tärkeintä rauhanturvatyötä, jota myös Suomen tulee kaikessa toiminnassaan toteuttaa.

Arvoisa puhemies! Kuten hyvin tiedämme, rauhaa ei rakenneta aseilla eikä vastakkainasettelulla, vaan kansainvälisillä sopimuksilla ja ihmisoikeuksia edistämällä. Kysyisinkin: nyt kun YK:n ydinaseet kieltävä sopimus on astumassa voimaan tammikuussa 2021, eikö Suomenkin tulisi olla mukana tässä tärkeässä sopimuksessa?

15.55 Aki Lindén sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meillä on hyvä ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko. Siinä on kuin kaksi jalkaa: kova ulko- ja turvallisuuspolitiikka ja sitten tämä laajempi turvallisuuden käsite. Minä korostaisin tasaveroisesti näitä molempia — me tarvitsemme tällä hetkellä molempia. Kummankin tulee perustua riskianalyysiin. Riskianalyysissä käytetään yleensä kahta ulottuvuutta: sitä, kuinka vaikuttava, negatiivisessa mielessä paha asia joku riski toteutuessaan on, ja sitä, kuinka todennäköinen se on. Tällä tavalla pystymme arvioimaan, mihin pitää ensisijaisesti varautua ja minkälaisilla toimenpiteillä. Täällä ovat nousseet esille huoltovarmuus, sään ääri-ilmiöt liittyen ilmastomuutokseen, kansanterveys eli kansainväliset terveysuhat. Oma arvioni on, että seuraava kansainvälinen terveysuhka liittyy eläintauteihin, ei välttämättä ihmisiä kohtaaviin tauteihin, mutta se voi vaarantaa elintarviketurvallisuutemme. [Puhemies koputtaa] — En väheksy kovaa turvallisuutta. Palaan siihen varsinaisessa puheenvuorossa.

15.56 Arja Juvonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tilastokeskuksen mukaan Suomessa tehtiin vuonna 2019 0—20-vuotiaiden osalta 439 ryöstöä, ja ulkomaalaisten osuus oli 24,2 prosenttia. Kysyisin teiltä, ministeri, turvallisuusuhkasta — tähän liittyvät myös muuttovirrat: mitä teette tälle, jotta Suomen turvallisuus säilyy?

Terveysturvallisuudesta sen verran, että ei tarvita aseita eikä armeijoita, kun maailma on polvillaan. Kyberuhat, virukset — koronavirusepidemia yhtenä esimerkkinä, yli miljoona kuollutta, yli 33 miljoonaa tartuntaa ovat syyskuun luvut.

Entä sitten antibioottiresistenssi? Toivoisin, että se kytketään erittäin isoksi osaksi muun muassa Agenda 2030 -keskustelua. Antibioottiresistenssin sanotaan olevan ilmastomuutoksen kaltainen suuri uhka. Ilmastomuutos ei kuitenkaan aiheuta sitä, vaan se, että antibiootteja käytetään maailmalla liikaa niin eläimillä kuin ihmisillä. Millä tavalla Suomena voimme vaikuttaa siihen, [Puhemies koputtaa] että antibioottiresistenssi ei valtaa koko maailmaa?

15.57 Paula Risikko kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hienoa, että tämä selonteko ottaa huomioon hyvin moninaiset uhkat. Täällä korostetaan myös kriisinsietoky-

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

kyä. Täällä todetaan sivulla 29: ”Kriisinsietokykyä vahvistetaan varautumalla laaja-alaisesti monitahoisiin yhteiskunnan hyvinvointiin ja turvallisuuteen vaikuttaviin uhkiin.” Täällä puhutaan hybrdivaikuttamisesta, ilmastonmuutoksen vaikutuksesta, ihmisen ja luonnon aiheuttamista katastrofeista, epidemioista, pandemioista — kuten täällä on todettu. Täällä kiinnitetään huomiota myös huoltovarmuuden turvaamiseen kaikissa olosuhteissa, mikä on tärkeä osa kriisinsietokykyä, ja että sitä ylläpidetään ja kehitetään tunnistetut kehitystarpeet huomioiden.

Olen kuitenkin näiden vuosien aikana huomannut, että kansallisen huoltovarmuuden tavoitteista ja keinoista ei käydy minkäänlaista parlamentaarista keskustelua eikä eduskunta osallistu tämän huoltovarmuuspaperin valmisteluun, mikä aina yleensä tehdään muutamaa vuoden välein, ei myöskään sen arviointiin. Mielestäni jatkossa huoltovarmuuspolitiikasta pitäisi laatia parlamentaarinen selonteko. [Puhemies koputtaa] Mitä mieltä siitä olette?

15.58 Hannakaisa Heikkinen kesk (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kuten keskustelussa on tullut esille, turvallisuus on muutakin kuin sotilaallisen toimintakyvyn ylläpitoa. Kuluneen vuoden aikana olemme kohdanneet äkillisen, globaalin terveyskriisin. Vastaavanlaisten tilanteiden ennaltaehkäiseminen ja varautuminen vaativat esimerkiksi huoltovarmuuden ja ruokaturvan kysymysten keskeiseen asemaan nostamista. Julkisesta keskustelusta on ollut viime vuosina havaittavissa se, että ainakin osalta kansalaisistamme on hämärtynyt ymmärrys siitä, kuinka tärkeää on, että valtio turvaa kansalaisilleen ravinnon kaikissa olosuhteissa — silloinkin, kun ruokaa ja elintarvikkeita ei pystytäkään tuomaan ulkomailta. Kysynkin hallitukselta: kuinka koronaviruksen on vaikuttanut hallituksen näkemykseen kotimaisen ruuantuotannon turvaamisen merkityksestä?

15.59 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen selonteoa luonnehtii jatkuvuus: koko Suomen ulkopolitiikan jatkuvuus, ennakoitavuus ja pitkäjänteisyys. On tärkeää, että Suomi muodostaa omista lähtökohdistaan ulko- ja turvallisuuspolitiikan, jossa tietysti on ytimessä Suomen aseman vahvistaminen, itsenäisyyden turvaaminen — ja tässä pienen maan kannalta monenkeskinen yhteistyö, sääntöperusteinen maailmanjärjestelmä, jos mikä, on pienen valtion etu. Ja on myös erittäin tärkeää, että tässä vahvasti nousee esiin tämä laaja turvallisuus. Jos me nyt katsomme, minkälaiset uhat horjuttavat ja saattavat tuottaa riskejä turvallisuuteen, sieltä nousevat terveysuhat, ilmastonmuutos ja sitten globaali eriarvoisuus. Ja näitä uhkia ja ongelmia ei suurvaltapolitiikalla eikä asevaraisella turvallisuudella ratkaista. Sen vuoksi nyt, kun Amerikoissa Joe Biden on tulossa Yhdysvaltain presidentiksi, olisi sininen hetki, ja toivon että Suomi on tässä aktiivinen.

16.01 Mari Rantanen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Selonteossa on todettu, ettei Suomi voi osana EU:ta olla ulkopuolinen, jos jonkun maan turvallisuus on uhatuna. Nyt yhä radikalisoituva Turkki on toistuvasti uhannut Kreikkaa maalta, mereltä ja ilmasta, se on muuttamassa Hagia Sofian ja Khoran kirkot moskeijoiksi, se solvaa niitä valtionpäämiehiä, jotka reagoivat islamilaiseen terrorismiin. Tässä tilanteessa Suomen olisi syytä seistä siinä joukossa, joka puolustaa länsimaista demokratiaa, tasa-arvoa, vapautta ja sananvapautta. Nämä arvot ovat täysin jakamattomia, ja on erityisesti nyt varottava antamasta pirulle pikkusormea. Millä tavoin Suomi osallistuu tähän asiaan EU-pöydissä?

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

16.01 Wille Rydman kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tässä salissa vallitsee varsin laaja yksimielisyys siitä, että Suomen tulee oman asemansa turvatakseen toimia mahdollisimman monilla kansainvälisillä areenoilla, jotka eivät sulje toisiaan pois vaan täydentävät toisiaan.

Viime vuosina olemme nähneet kasvavaa epävakautta ainakin retoriikan tasolla transatlanttisessa suhteessa — siihen varmaan saadaan muutosta nyt presidentinvaihdoksen johdosta — ja toisaalta Euroopan unionin sisällä, jossa yksi jäsenmaa unionin on jo päättänyt jättää ja on muita, jotka vähintäänkin kipuilevat unionin yhteistyön kanssa. Tässä kentässä yksi vakaimmista toiminta-areenoistamme on ollut pohjoismainen konteksti.

Viime vuonna Pohjoismaiden neuvosto laati oman kokonaisturvallisuusstrategiansa, jossa tunnistettiin jo ennen koronaa pandemiat yhdeksi keskeiseksi riskialueeksi. Samassa strategiassa myös esitettiin, että Pohjoismaiseen ministerineuvostoon olisi syytä saada kokoonpano myös valmiusasioiden ministereille, [Puhemies koputtaa] jotta näitä asioita voitaisiin koordinoida systemaattisesti. [Puhemies: Nyt aika on täynnä!] Kun Suomi on ensi vuonna ministerineuvoston puheenjohtaja, voitaisiinko tämä asia ottaa agendalle?

16.03 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Aikanaan Urho Kekkonen, silloinen tasavallan presidentti, sanoi viisaasti, että Suomen asema kansainvälisessä toiminnassa on enemmänkin lääkärin toimintaa kuin tuomarin toimintaa, ja se kannattaa pitää aina mielessä. [Antti Lindtman: Just niin!] Suurvaltaristiriitojen välikappaleeksi ei pidä joutua. Tällainen politiikka on Suomelle hyvää.

Asia, josta olen erittäin huolissani, on suomalainen huoltovarmuus. Suomalainen ruokaturva on huipputasolla, me pystymme omat elintarvikkeemme tuottamaan, mutta viime aikoina julkisessa sanassa on paljon ollut puheenvuoroja, joiden mukaan meillä markkinoidaan kaikkea muuta kuin kotimaista ruokaa, ja se on erittäin huolestuttavaa. Meidän pitää tämä kansakunta pystyä ruokkimaan parhailla mahdollisilla ruoka-aineilla, mitä Suomen maaperä tuottaa, ja suomalaiset viljelijät osaavat sen homman kiitettävän hyvin tehdä. Tämä pitää pitää mielessä.

Ja kolmas asia on se, että juuri tehty energiapoliittinen päätös turpeen lopettamisesta johtaa siihen, että tulemme yhä enemmän riippuvaiseksi ulkomaisesta energiasta. Koko itäinen Suomi riippuu idästä tulevasta hakkeesta, ja läntinen Suomi — en tiedä vielä, mistä se riippukaan. Meidän pitää pitää oma maamme kunnossa, [Puhemies koputtaa] eikä mitään muuta.

16.04 Mirka Soinikoski vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhteiskuntarauhaa rakennetaan yhdessä. Jokainen meistä voi toiminnallaan joko rakentaa sitä yhteiskunnallista luottamusta ja vahvistaa luottamusta demokratiaan tai murentaa sitä. Luottamus on ansaittava uudestaan joka päivä, ja siihen tämä selontekokin tähtää: yhteiskunnan luottamuksen vahvistamiseen.

Arvoisa puhemies! Loppujen lopuksi ihmiskunnan suurin uhka ovat kuitenkin ilmastonmuutos ja siihen liittyvä luontokato, jota ihmisten omat toimet kiihdyttävät. Ilmastonmuutoksen hillintä, rauhantyö ja kestävä kehityksen tukeminen ovat oikeutetusti selonteon läpileikkaavia teemoja. Sään ääri-ilmiöt ja niistä johtuva ilmastopakolaisuus tulevat olemaan seuraavan kansainvaelluksen käynnistäjiä. Suomen on jatkossakin edistettävä ilmastonmuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista kansainvälisen yhteistyön turvin kaikilla ulko- ja turvallisuuspolitiikan sektoreilla.

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

16.05 Hanna Sarkkinen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos hyvästä selonteosta, jonka keskeinen ajatus on ihmisoikeusperustaisuus. Selonteossa tuodaan ilmi, että Yhdysvallat on irtautunut Pariisin ilmastositoumuksesta ja että maa ei ole yhtä sitoutunut monenkeskiseen järjestelmään kuin ennen, mutta onneksi presidentinvaihdoksen myötä maa palanee yhteisiin pöytiin.

Trumpin kausi on tehnyt suurta hallaa myös seksuaali- ja lisääntymisterveydelle ja -oikeuksille. Naisten ja tyttöjen aseman ja oikeuksien vahvistaminen ja erityisesti seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeudet ovat yksi Suomen kehityspolitiikan painopisteistä, joten tämän huomion on syytä olla mukana myös ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa. Trump päätti leikata seksuaaliterveyspalveluiden rahoitusta kehitysmaissa, ja tämä vaikutti niin, että kehitysmaiden monet naiset eivät ole saaneet esimerkiksi ehkäisypalveluita tai elintärkeitä seksuaaliterveyspalveluita. Toivottavasti Bidenin valinnan myötä asia korjaantuu. On ymmärrettävä, että seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeudet ovat osa ihmis- oikeuksia ja niiden puute on myös yksi köyhyyden ja muuttoliikkeen juurisyistä.

16.06 Heidi Viljanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Täällä on käyty hyvää keskustelua varsin hyvästä selonteosta tänään, ja on selvää, että meidän ulko- ja turvallisuuspoliittinen toimintaympäristömme on muuttunut, niin kuin esiin on tullut. Suomi on syrjässä, mutta emme saa syrjäytyä näitten uhkien äärellä, vaan meidän on vastattava aivan yhtä lailla muiden mukana näihin globaaleihin haasteisiin, jotka meitä kohtaavat: ilmastomuutokseen, kyberuhkiin ja terveysuhkiin. Tällä hetkellä meitä murjoo ympäri maailmaa edelleen pandemia, covid-19, ja jokaisen maan — Suomi mukaan lukien — pitää tehdä kansallista varautumista ja yhteistyötä monitahoisesti tämänkin vihollisen voittamiseksi. Huoltovarmuudesta on tänä vuonna keskusteltu todella paljon, ja siitä meidän pitää kansallisesti pitää huolta, kuten tässä edustajakollegat ovat aiemmin varsin hyvin puhuneet. Mutta kuitenkin on myös mietittävä sitä, mitkä ovat niitä asioita, joissa esimerkiksi EU-tasolla voisimme tehdä enenevässä määrin yhteistyötä ja miettiä, mikä olisi koordinoitua EU-tasolla järkevää [Puhemies koputtaa] tulevien kriisien varalta.

16.07 Juha Mäenpää ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Euroopan unioni on tärkeä turvallisuusyhteisö, ja me olemme yksi osa sitä. Suomessa sotilaallinen puolustuskyky perustuu ja nojaa vahvaan ja toimintakykyiseen reserviin. Mielestäni Suomessa juuri vapaaehtoinen maanpuolustustyö ja reserviläistoiminnan järjestöt pitävät yllä korkeaa maanpuolustustahtoa. Reserviläisjärjestöt ja niiden jäsenet harjoittelevat suurelta osin omilla varoillaan pitäen yllä toimintakykyään. Euroopan unionissa on vireillä mahdollinen lyijykielto, joka koskiessaan reserviläistoimintaa halvaannuttaisi toiminnan ja samalla rampauttaisi maanpuolustustahtoa. Arvoisat ministerit, tässä on ristiriita. Miten aiotte sovitaa yhteen mahdollisen lyijykiellon ja reserviläistoiminnan turvaamisen?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Myönnän vielä kaksi puheenvuoroa tähän debattiin liittyen.

16.09 Kimmo Kiljunen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Presidentti Koivisto aikoinaan ilmaisi hyvin selkeästi Suomen realiteetin. Hän totesi näin: jos meillä pitää olla vihollisia, niin olkoot mieluummin viholliset mahdollisimman kaukana ja ystävät lähellä kuin vihollinen lähellä ja ystävät kaukana. Edustaja Mykkänen tässä pohdiskeli sitä

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

tilannetta, että me emme ole yksin, ja aidosti me emme ole yksin, koska meillä ei ole vihollisia lähellä — me emme lähde siitä liikenteeseen, että meillä on vihollisia lähellä. Hän käytti termiä, että me olemme ”läntisessä kehikossa” mukana. Kun me puhumme läntisyydestä, se on arvona ehkä yleinen. Parempi olisi varmaan ilmaista se, missä se Suomen koheesioturvallisuus varsinaisesti on, ja se on Suomen Euroopan unionin jäsenyydessä. Se on se runko, jonka varassa me aidosti olemme osa laajempaa kansainvälistä verkostoa. Ja kuten täällä on niin monasti todettu, viime kädessä meidän turvamme on tietysti kansainvälisessä yhteistyössä, monenkeskisessä järjestelmässä ja kansainvälisessä oikeudessa. Tämä on se runko tietysti Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikassa.

16.10 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! EU:n avunantolauseke on tällaiselle sotilasliittoon kuulumattomalle maalle ehkä vielä tärkeämpi kuin monille muille. Lissabonin sopimuksen artikkelissa 42.7 on kyse siitä, että EU-mailla on velvollisuus antaa apua toiselle maalle kaikin mahdollisin käytettävissä olevin keinoin. Jo pari vuotta sitten Ranskan presidentti Emmanuel Macron halusi konkretisoida tätä avunantolauseketta, ja myös tasavallan presidentti Sauli Niinistö on pitänyt samaa asiaa esillä. Nyt meidän olisi hyvä kuulla, miten päätöksenteko tällaisessa tilanteessa tehdään meillä Suomessa. Meillä jotkut ajattelevat nimittäin, että kyse on EU-asiasta, ja toiset, että kukin maa neuvottelee tavasta, jolla ne tukevat avun tarvitsijaa. Onko tämä siis, arvoisa ulkoministeri Haavisto, hallituksen näkökulman mukaan EU-päätöksentekoa vai ulkopoliittikan päätöksentekoa? Miten te, arvoisa hallitus, tämän näette?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitos. — Sitten ministerit, kukin 3 minuuttia paikaltaan.

16.11 Ulkoministeri Pekka Haavisto: Arvoisa puhemies! Jos aloitan tästä viimeisestä, niin EU:ssahan on kaksi eri pykälää, 222 eli yhteisvastuulauseke ja sitten tämä 42.7, johon edustajan kysymys viittasi. Tämä yhteisvastuulauseke tai solidaarisuuslauseke on EU:n sisäistä päätöksentekoa. Sen käynnistää komissio. Tämä 42.7 puolestaan on valtioiden välistä yhteistyötä, ja siinä on presidentti päätöksenteossa mukana. Silloin, kun se koskee sotilaallista kriin hallintaa, tietysti sitä suuremmalla panoksella ja painoarvolla presidentti myöskin ylipäällikkönä niissä kysymyksissä on ratkaisijan asemassa.

Sitten ottaisin muutaman muun asian, joita keskustelussa on tullut.

Ensinnäkin olen edustajien Zyskowicz, al-Tae, osittain Halla-aho — en ole ihan varma, miten hän kysymyksensä muotoili — kanssa täysin samaa mieltä siitä, että Euroopan pitäisi vastata enemmän yhdessä omasta puolustuksestaan ja kehittää sitä Euroopan unionin puitteissa. Tämä tuli monien kysymyksissä esiin. Edustaja Halla-aho kysyi sitä ehkä sillä tavalla, että onko EU oppinut läksynsä tästä kaudesta, jolloin Yhdysvallat ei ollut niin sitoutunut puolustukseen, ja onko EU valmis tekemään enemmän. Toivottavasti tässä mielessä on.

Sitten kysyttiin tästä sinisestä hetkestä. Edustaja Lindtman muotoili sen hyvin, ja edustaja Mykkäsellä oli samansuuntainen kysymys, miten käytetään hyväksi tämä Bidenin hetki, jolloin Yhdysvalloissa vaihtuu presidentin valta ja uudet teemat tulevat. Uskon, että niissä kysymyksissä, jotka ovat meille tärkeitä — ilmastokysymykset, ihmisoikeudet, seksuaali- ja lisääntymisterveysoikeudet ja muuta — saadaan aikaan uudenlaista yhteistyötä Yhdysvaltain kanssa ja tämä hetki varmasti käytetään.

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

Edustaja Hänninen kysyi täällä ydinasesopimuksesta, ydinkieltosopimuksesta. Suomi, totta kai, ajaa ydinkieltoa. Haluamme maailman vailla ydinaseita, se on selvä. Etsimme tehokkainta tapaa siihen ja yritämme saada myöskin ydinasevallat mukaan näihin sopimuksiin, ja tämä vielä puuttuu tästä kokonaisuudesta. Ydinasevallat eivät toistaiseksi ole mukana tässä ydinasekieltosopimuksessa.

Huoltovarmuus ja kriiseistä selviäminen nousivat monien puhujien puheenvuoroissa — Risikko, Hoskonen, Heikkinen — erinomaisella tavalla. Myöskin käsiteltä sitä, miten eduskunta voisi tätä asiaa painavammin käsitellä. Olen kaikesta samaa mieltä Hoskosen kanssa, paitsi turpeesta, täytyy sillä pienellä rajauksella tämä sanoa, mutta on erittäin hyvä, että eduskunta ottaisi myöskin tässä huoltovarmuuskysymyksessä aktiivisemmän roolin. Ja minulla ei ole mitään sitä vastaan, että myöskin ulko- ja turvallisuuspolitiikan kysymyksissä olisi aktiivisempaa vuotuista keskustelua näistä teemoista. Parlamentaarista keskustelua tarvitaan näissä kysymyksissä aina. — Kiitos, puhemies.

16.14 Kehitysyhteistyö- ja ulkomaankauppaministeri Ville Skinnari: Arvoisa puhemies! Tänä salissa on aivan oikein noussut esille monenkeskisen yhteistyön tärkeys ja jopa välttämättömyys tänä päivänä tässä maailmassa, ja voi varmasti sanoa, että kansainvälinen yhteistyö on kaiken kaikkiaan ehkä tärkeämpää kuin koskaan, jotta nämä globaalit kriisit voivat löytää globaalin ratkaisun.

Kun puhutaan ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, niin tietysti itse haluan todeta sen, että kyllä kehityspolitiikka on todellakin osa turvallisuuspolitiikkaa. Työkalupakissa on valtava määrä erilaisia välineitä, joilla pyritään ja nimenomaan pystytään vastaamaan maailmanlaajuisiin ongelmiin ja maailmanlaajuisen vakauden vahvistamiseen. Eli kaiken kaikkiaan kehityspolitiikka on usein tässä tilanteessa ja tässä maailmassa se kanava, jolla pystytään toimimaan ja saamaan aikaan tuloksia silloinkin, kun suurvaltojen vastakkainasettelu jumittaa esimerkiksi nyt vaikka YK:n turvaneuvostossa. Ja tähän liittyen tietysti on tärkeää se, että monenkeskinen yhteistyö edistyy ja kehittyy, ja kuten moneen kertaan tänään on sanottu, sääntöpohjainen järjestelmä kaiken kaikkiaan, ja tässä tietysti kansainvälinen terveysjärjestö WHO, sen jatko, tulevaisuus, Yhdysvaltain sitoutuminen mutta samalla myös kansainvälisen kauppajärjestön WTO:n tulevaisuus, joka — se jos mikä — on se tasaisen pelikentän luoja ja tuoja, jos ja kun se toimii sillä tavalla kuin sen pitäisi toimia.

Kun moni edustaja kysyi sitä, mitkä ovat ne asiat, mitkä nyt ehkä muuttuvat — tai, voisiko jopa sanoa, pitäisi muuttua — Yhdysvaltain vaalien lopputulemana, niin kyllähän jos kolme asiaa pitää sanoa, niin ilmastopolitiikka, USA:n suhtautuminen tasa-arvon edistämiseen, täällä ovat aivan oikein nousseet seksuaali- ja lisääntymisterveyskysymykset esille, joissa varmasti nyt on aito mahdollisuus Bidenin aikakaudella tehdä paljon enemmän ja konkreettisemmin, mutta totta kai samalla Yhdysvaltain suhtautuminen monenkeskiseen yhteistyöhön, eli silloin tulemme juuri terveyteen, resilienssiin ja kaiken kaikkiaan globaalien kriisien ratkaisemiseen. Se, mitä käytännössä tarkoittaisi Yhdysvaltojen mukaantulo seksuaali- ja lisääntymisterveyskysymyksiin, lähtee varmasti siitä, että me löydämme entistä laajemmin sitä samaa näkemystä, mikä Suomella, Pohjoismailla on kansainvälisesti, ja sitä yhteistä tekemistä samanmielisten maiden kanssa. Se on erittäin tärkeää nyt, jos katsotaan esimerkiksi Afrikan tulevaisuutta, tyttöjen ja naisten oikeuksia, vammaisten asemaa, että me aidosti saamme Yhdysvallat mukaan.

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

16.17 Puolustusministeri Antti Kaikkonen: Arvoisa puhemies! Muutama kysymykseen huomio.

Edustaja Mäenpäälle: Olen aivan äskettäin itse asiassa tavannut reserviläisjärjestöjen johtoa ja keskustellut tästä teidän nostamastanne kysymyksestä. Ja tässä direktiivin kansallisessa toimeenpanossa etsimme keinoja, joilla reserviläistoimintaan usein kuuluva ampu-maharrastus voitaisiin mahdollisimman hyvin turvata. Pidän sitä itsekin tärkeänä. Puolustusvoimathan itsessään on rajattu tämän direktiivin toimeenpanon ulkopuolelle.

Tässä puhuttiin jonkin verran — edustaja al-Tae ja muutama muukin puhuivat — EU:n puolustuspoliittikan kehittämisestä. Siinä on joitakin askelia otettu viime vuosina ja lisää otetaan. Kovin nopeita muutoksia siinä ei tapahdu. Että tämä laiva kyllä liikkuu tai kääntyy hitaasti, mutta tähän tematiikkaan on kasvavaa kiinnostusta eri Euroopan maissa. Ja uskoisin, että tässä otetaan askelia eteenpäin myös tulevaisuudessa. Eurooppa kantaa jatkossa enemmän vastuuta omasta turvallisuudestaan.

Haluaisin tässä mainita myös ehkä pari muuta meille tärkeää yhteistyöelintä. Niitä on useampiakin, niin kuin tässäkin keskustelussa on todettu, mutta mainittakoon tässä nyt vielä pohjoismainen puolustusyhteistyö. Meillä on siinä yhteinen Visio 2025, jossa edetään. Tavoitteena on entistä parempi yhteistoiminta sekä rauhan että konfliktin, kriisin olosuhteissa. Ja itse asiassa aivan äskettäin myöskin otettiin askelia eteenpäin keskinäisen huoltovarmuuden suhteen pohjoismaisella tasolla.

Kiitän myös siitä, että täällä on tullut hyvä tuki Suomi—Ruotsi-yhteistyölle. Siinä on merkittävää edistystä, ja voi sanoa todella, niin kuin selonteossakin mainitaan, että Ruotsi on tällä hetkellä tärkein kumppanimme, ja jatkoaskeliakin on siellä valmisteilla. Edetään semmoista tahtia eteenpäin, mikä tuntuu hyvältä meillä Suomessa ja Ruotsissa, molemmissa maissa. Mutta tällä hetkellä on hyvä tuki sekä kansojen välillä että poliitikkojen välillä, että tätä yhteistyötä tiivistetään, ja sehan perustuu siihen, että meillä on hyvin samantapainen asema ja samantapainen käsitys maailmasta ja turvallisuudesta Pohjois-Euroopassa, vaikka emme me nyt toki aivan identtisiä ole. [Erkki Tuomioja: Onneksi me molemmat olemme liittoutumattomia!] — No, yksi asia on se, minkä edustaja Tuomioja sanoi, mikä ei ole aivan pieni, että kumpikaan maa ei kuulu sotilasliittoihin.

Viimeisenä, arvoisa puhemies, vielä: Edustajat Heikkinen ja Hoskonen ottivat esille huoltovarmuuskysymykset. Kotimainen ruokahuolto on totta kai myös puolustuksen kannalta tärkeä asia. Tapasin äskettäin Leijona Cateringin johtoa ja sanoin kyllä, että tavoitteen on oltava se, että varusmiesten ruokahuollossa kotimaisuusastetta pitää saada ylöspäin. Se on yksi osa tätä kokonaisuutta, mutta sama koskee yhtä lailla energiakysymyksiä. Kotimaiseen energiaan [Puhemies koputtaa] panostaminen on mitä viisainta huoltovarmuutta ja osa meidän kokonaisturvallisuuttamme.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Sitten mennään puhujalistaan.

16.20 Johannes Yrttiaho vas: Puhemies! Yhdysvallat perusti toisen maailmansodan jälkeen sotilasliitto Naton omaksi puolustukseksi tarkoituksena pitää sodat merten takana pois omalta alueelta. Tämän strategian toteuttamiseen Yhdysvallat tarvitsi ja tarvitsee avukseen pikkuvaltioita. Natossa ei ole kyse näiden valtioiden turvallisuudesta, kuten uskotellaan, [Ben Zyskowitz: Kysykää virolaisilta!] vaan nimenomaan Yhdysvaltojen turvallisuudesta, sen varmistamisesta.

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

Tällä hetkellä Yhdysvallat pyrkii vaikuttamaan kaikkiaan noin 140:een maailman maahan strategisen tavoitteensa toteuttamiseksi. Yksi näistä maista on Suomi, jonka hävittäjä-hankinnan ytimessä ovat Yhdysvaltain edut. Suomen puolustusministeriö harhauttaa eduskuntaa väittämällä, että kyse olisi Hornetien suorituskyvyn korvaamisesta. Todellinen tavoite näyttää olevan lisätä merkittävästi Ilmavoimien suorituskykyä tulevan 40 vuoden aikana. HX-hankkeen hinnasta, sisällöstä ja vaikutuksesta ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan ei Suomessa keskustella.

Yhdysvaltain Foreign Military Sales -järjestelmä varmistaa, että maa ei myy tärkeimpiä asejärjestelmiä kuin sellaisille valtioille, jotka ovat sen kanssa liittosuhteessa tai jotka käyttävät aseita Yhdysvaltojen eduksi. Tällainen järjestelmä on Suomen Ilmavoimien nykyiset Hornetit, ja tällaisia ovat myös Super Hornet ja F-35, joista etenkin jälkimmäistä sotilaat niin kiivaasti Suomelle havittelevat.

Suomen puolustuksen kannalta monitoimihävittäjien hankinta on tarpeeton, maan turvallisuuden kannalta se on haitallinen. Tositilanteessa hyökkäysaseiksi tarkoitetut koneet eivät kykene edes uhkaamaan sitä maailman kehittyneintä ohjusteknologiaa ja mittavaa ohjusarsenaalia, joka Venäjällä on hallussa. Päinvastoin Yhdysvaltain eduista lähtevä varustautuminen on omiaan horjuttamaan Suomen lähialueiden vakautta ja heikentää pahasti maan turvallisuusasemaa. HX-hanke olisi siis niin ulko- ja turvallisuuspoliittisten kuin myös taloudellisten syiden vuoksi syytä keskeyttää ja arvioida uudelleen ensi vaalikaudella.

Puhemies! Suomi liitettiin osaksi Yhdysvaltain sotilaallista strategiaa 90-luvun alussa kolmella keskeisellä askeleella: Hornet-kaupalla 1992, kutsumalla Suomi Naton NACC-alajärjestykseen tarkkailijajäseneksi ja vuonna 94 allekirjoitetulla Nato-kumppanuussopimuksella. Kaikissa vaiheissa Suomen eduskunta pidettiin pimennossa tai se sivuutettiin kokonaan. Hornetien hinnasta ja koko hankkeesta annettiin tuolloin 90-luvulla eduskunnalle ja hallitukselle väärää tietoa. NACC:n tarkkailijajäsenyyteen liitettiin yksipuolisella Naton kutsulla. Kumppanuussopimuksen allekirjoitti silloinen ulkoministeri Haavisto ilman valtuutusta hallitukselta, ilman eduskunnan hyväksyntää.

Puhemies! Yhdysvaltain tavoitteena on ollut koota pohjoismainen liittokunta valvomaan sen etuja arktisella alueella Venäjää vastaan. Tätä tavoitetta palvelevat jo 90-luvulla otetut askeleet, vuonna 2014 allekirjoitettu isäntämaasopimus ja Pohjoismaiden välillä viime aikoina solmitut puolustusyhteistyötä koskevat sopimukset.

Epäviralliset ohjelmat, yhteisymmärryspöytäkirjat ja aiejulistukset ovat ulko- ja turvallisuuspolitiikassa syrjäyttäneet eduskunnan ratifioimat sopimukset. Vaikka näiden asiakirjojen asema on epävirallinen, niitä noudatetaan kuin sitovia kansainvälisiä sopimuksia. Marinin hallitus toimii ulko- ja turvallisuuspolitiikassa kuten lukuisat edeltäjänsä. Se on täysin sotilaiden säännöstelemän tiedon varassa, vähintäänkin haluton puuttumaan asioiden kulkuun.

Puhemies! Joe Biden linjasi jo tammikuussa Foreign Affairs -lehdessä omaa ulkopoliitiikkaansa, mikäli hänestä tulee Yhdysvaltain seuraava presidentti. Biden on lämmittänyt uudelleen republikaani John McCainin yli 10 vuoden takaisen esityksen demokraattisten valtioiden liitosta, joka toimisi YK:n sisällä tai rinnalla sen asemaa entisestään heikentäen. Liittokunta olisi suunnattu etenkin Venäjää ja Kiinaa vastaan.

Tuollaisen liittokunnan luomisesta ja jäsenyydestä Suomen tulee pysytellä irti. Järjestelyillä on ilmeisesti jo asiaa koskeva huippukokous.

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

Puhemies! Vielä lopuksi: Selonteossa näytetään vihreää valoa määräenemmistöpäätöksiin siirtymiselle EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. EU:n muut jäsenmaat, jotka ovat pääosin Nato-maita, voisivat uuden mekanismin avulla syrjäyttää Suomen kansalliset edut. Pidän tätäkin kehitystä erittäin huolestuttavana. — Kiitos.

16.26 Jouni Ovaska kesk: Arvoisa puhemies! Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan peruslinja on vakaa ja ennustettava. Se perustuu hyvin kahdenvälisiin suhteisiin, yhteistoi-
mintaan ja vaikuttamiseen Euroopan unionissa sekä sääntöpohjaiseen kansainväliseen jär-
jestelmään ja kansainväliseen oikeuteen nojaavaan monenkeskiseen yhteistyöhön. Maail-
manpolitiikan pyörteissä Suomi on perinteisesti edustanut vakauden ja jatkuvuuden linjaa.

Vakauden ja jatkuvuuden linjaa ei sen sijaan edusta ympärillämme muuttuva maailma. Globaalit kehitystrendit, kuten ilmastonmuutos ja muuttoliike sekä osaltaan hybridiuhkien lisääntyminen, korostavat turvallisuusajattelun uutta linjaa. Muuttuvassa turvallisuusympäristössä emme selviä, ellemmme omaksu turvallisuusajattelun laajaa näkökulmaa. Siviili-
kriisinhallinta ja rauhan rakentaminen ovat teemoja, joita on todella syytä painottaa, jotta tunnistettuihin uhiin pystytään vaikuttamaan ennen niiden laajamittaista eskaloitumista. Hybridiuhkien korostuminen alleviivaa jo tehtyjen uudistusten, erityisesti tiedustelula-
kien, tarpeellisuutta. Hybridiuhat korostuvat entisestään teknologian kehityksen myötä tu-
levaisuudessa. Globaaliin markkinajohtajuuteen teknologian saralla yhdistyy väistämättä myös turvallisuuspoliittinen elementti.

Toisaalta tässä ajassa koronapandemia on konkreettisella tavalla osoittanut, miten tär-
keä turvallisuusajattelun perinteinen linja, kokonaisvarautuminen, on. Globaali, verkottu-
nut maailma ja pitkät toimitusketjut ovat ihannetilanteessa tehokkaita, mutta äärimmäisen
haavoittuvia mullistusten keskellä. Nykyhetkessä voimme konkreettisesti havaita, että si-
säpolitiikan toimet kokonaisvaltaisen huoltovarmuuden edistämiseksi ovat kertakaikkisen
tärkeitä turvallisuuspolitiikan näkökulmasta. Hyvin hoidettu oma tontti tarjoaa meille
mahdollisuuden myös kansainvälisesti vahvaan toimijuuteen. Kokonaisvarautuminen on
näkökulma, joka on tärkeä huomioida myös EU:n tasolla. Kriisi on osoittanut, että tärkeim-
män turvallisuusyhteisömme tasolla tämä varautuminen ei vielä ole riittävällä tasolla.

Arvoisa puhemies! Selonteon keskeisimpiin painotuksiin kuuluvat mielestäni Suomen
ulkopolitiikan toimintaympäristön kuvaus suurvaltakilpailun leimaamaksi sekä turvalli-
suusympäristön muutos epävakampaan suuntaan. Tämä kuvaus ”epävakampaan suun-
taan” on kerännyt julkisessa keskustelussa myös kritiikkiä erityisesti siitä näkökulmasta,
että maininta kahdessa perättäisessä selonteossa luo kuvan lineaarisesta jatkuvuudesta.
Mielestäni tuo kuva ei ole väärä. Se kehitys, jonka alku konkretisoitui Krimin valtauksessa
ja pakolaisvyöryssä, on jatkunut. Mainittuihin seikkoihin on yhdistynyt huolestuttava de-
mokratiakehitys myös Euroopan unionin maissa. Samalla unionimaiden keskinäinen yhte-
näisyys on viime vuosina vähentynyt. Samoin tilanne on heikentynyt unionin naapurimais-
sa, joista konkreettisimmat esimerkit ovat Valko-Venäjän ja Turkin tilanne.

Maailman mittakaavassa keskeinen kysymys liittyy Yhdysvaltoihin, johon liittyen se-
lonteko maalaa karulla tavalla realistisen kuvan poliittisen kentän polarisoitumisesta. Yh-
dysvaltain presidentinvaalien tuloksen myötä voidaan ennakoida tietynlaisen vakauden li-
sääntyvän, mutta muuttaako presidentinvaihdos Yhdysvaltain ulkopoliitiikan suuntaa glo-
baalin vaikutusvallan kasvattamisen tielle? Tässä on keskeinen kysymys, jolla on olennai-
nen merkitys Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittiseen ympäristöön. Linjamuutos populis-
mista maltillisuuteen presidentinvaalien myötä on tärkeä askel, joka voi parhaimmillaan

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

vaikuttaa kehitykseen myös muualla maailmassa. Yhdysvallat on meille keskeinen kumppani jatkossakin, ja sen paluu globaaliksi johtajaksi ja kansainvälisten sopimusten kunnoittajaksi on Suomen näkökulmasta äärimmäisen tärkeää — siksi Yhdysvaltain sisäisen yhtenäisyyden muutoksia on seurattava tarkasti.

Trumpin kaltaisia populismiin nojaavia johtajia tulee jatkossakin myös globaalille toimintakentälle. Meidän on kuitenkin oltava valmiimpia näihin muutoksiin jatkossa niin Suomen kuin EU:n tasolla. Selkävoittojen etsiminen ei politiikassa ole koskaan hyvästä, siksi varauksetonta juhlintaa vaalivoitosta ei ole syytä osoittaa liiaksi. Se tuottaa vastareaktioita eikä luo pohjaa sille toivotulle vakaammalle kehitykselle. Myös hävinneen osapuolen kanssa on pystyttävä rakentamaan yhteistä tulevaisuutta.

Edeltävää neljää vuotta on leimannut Yhdysvaltain ja Kiinan keskinäinen nokittelu. Kiinan nousu globaaliksi toimijaksi on kehityskulku, joka tulee näkymään myös jatkossa Yhdysvaltain ulkopoliitikassa. Vallanvaihdoksesta huolimatta jännitteisyys näiden maiden välisessä suhteessa ei todennäköisesti tule lieentyään. Meidänkin on pohdittava EU-jäsenmaana sekä omaa että unionin asemaa tässä kilpailussa.

Arvoisa puhemies! Suuressa kuvassa selonteko ei tuo Suomen linjaan suuria muutoksia suuntaan tai toiseen. Se edustaa realismia ja toisaalta hallituksen vahvoja painotuksia pitkän aikavälin peruslinjoissa. Suomen kannalta ytimessä on suurvaltojen tuleva kehitys. Meidän etumme mukaista on edistää dialogia osapuolten välillä ja edistää osaltamme kansainvälisten sopimusten [Puhemies koputtaa] painoarvon kasvua.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Niikolla on sitten tässä vaiheessa viimeinen puheenvuoro, olkaa hyvä.

16.31 Mika Niikko ps: Arvoisa puhemies! Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan kuuluu vahvasti konsensushakuisuus erityisesti suurista poliittisista linjauksista. Suomi on pieni sotilasliittoihin kuulumaton maa, jolle oman puolustuskyvyn ylläpitäminen on tärkeää. Suomalaiset tuntevat hyvin historiansa. Sieltä nouseva arvopohja on hyvinvointiyhteiskuntamme kulmakivi.

Uusi ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko ei perinteisten uhkien osalta poikkea juurikaan edeltäjästään. Seuraamme edelleen tarkasti toimintaympäristömme muutoksia ja pyrimme varautumaan mahdollisiin uhkiin ennakoivasti ja tehokkaasti. Haluaisin kuitenkin nostaa esiin muutaman huomion selonteossa mainituista uudemmissa turvallisuusuhista sekä selonteon painotuksista.

Ensisijainen asia on Suomen ja suomalaisten turvallisuus ja maamme itsenäisyys. Vuoden 2016 selonteon johtavana kärkenä kaikessa toiminnassa oli Suomen ja suomalaisten etu. Nyt paino on vahvemmin ihmisoikeusperustaisessa ulkopoliitikassa, globaaleissa tavoitteissa ja EU:n etujen vahvistamisessa. Kansallisen edun edistäminen ainakin retorikan osalta, kuten tänään käydyssäkin keskustelussa, jää vähemmälle huomiolle. Vuoden 2016 selonteossa Suomen etua painotettiin useaan otteeseen. Olipa kyse sitten puolustusyhteistyöstä, järjestöjen jäsenyyksistä tai kauppaliitollisista valinnoista, aina ne perusteltiin lauseella ”Tämä on Suomen etujen mukaista”. Vuoden 2020 selonteossa tätä lausetta ei kuulla lainkaan. Sen sijaan hallituksen uuden linjan mukainen Suomi pitää tärkeänä Euroopan etujen ja arvojen määrätietoisempaa edistämistä ja globaalin hyvinvoinnin vahvistamista. Kansallisen edun ajaminen mainitaan uudessa selonteossa ainoastaan riskinä, ja täs-

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

tä muutoksesta olen huolissani. Toki Suomi on osa Eurooppaa mutta ensisijaisesti itsenäinen valtio, jonka etua kansanedustajat on valtuutettu ajamaan.

Toiseksi nostaisin esiin muuttoliikkeen. Tämä mainitaan toimintaympäristöömme vaikuttavien tekijöiden joukossa. Selonteon mukaan maahanmuutto on pääsääntöisesti hyvin säänneltyä ja ennakoitua. Selonteossa tuodaan esiin lähtömaiden ongelmat ja ilmastonmuutos muuttoliikkeeseen vaikuttavina taustatekijöinä, mutta se ei anna tarpeeksi painoarvoa maahanmuuton tuomille sisäisille turvallisuushille ja segregatiolle. Kansainvälinen terrorismi on mainittu omana kohtanaan, mutta selonteossa sitä ei yhdistetä maahanmuuttoon. Tunnistettu tosiasia kuitenkin on, että ääri-islamilainen terrorismi on uhka sisäiselle turvallisuudelle, ja sekä Turun terrori-iskutapauksessa että Euroopassa iskuja ovat tehneet pääsääntöisesti maahanmuuttajat.

Sekä maahanmuuttoa että terrorismia voidaan käyttää myös hybridivaikuttamisen muotona. Hybridivaikuttaminen on turvallisuushikka, joka on kasvanut ja monipuolistunut viime vuosien aikana, ja tämä on huomioitu myös selonteossa. Kuten selonteossakin mainitaan, uusien teknologioiden ja esimerkiksi 5G:n laajemmassa käyttöönotossa on tärkeää varmistaa ennakoivasti verkkojen turvallisuus ja häiriönsietokyky sekä normaali- että kriisioloissa.

Euroopan unionin osalta selonteossa todetaan, että EU:n laajentumispolitiikalla on edistetty rauhaa, hyvinvointia, turvallisuutta ja vakautta Euroopassa. Todellisuudessa laajentumispolitiikka on ollut joiltain osin liian nopeaa ja harkitsematonta, mikä on pikemminkin heikentänyt yllä mainittuja tekijöitä. Sen seurauksena muun muassa haasteet oikeusvaltioperiaatteen noudattamisesta EU:n sisällä ovat kasvaneet. Tästä huolimatta selonteossa kehoitetaan EU:ta jatkamaan laajentumispolitiikkansa toimeenpanoa.

Arvoisa puhemies! Suomen turvallisuusympäristö on muuttunut epävakammaksi, ja se huomioidaan myös Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan linjauksessa asiankuuluvalla tavalla. Kuten selonteossa mainitaan, Suomi ei halua eikä Suomen kannata eristäytyä. Kansainvälinen yhteistyö on Suomelle tärkeää sekä kumppanuuksien rakentamisen että omien puolustustaitojen kehittämisen kannalta. Erityisesti pohjoismainen yhteistyö voidaan nähdä erityistä lisäarvoa tuovana elementtinä, ja siihen on viime aikoina panostettu.

Lopuksi vielä, puhemies, haluan sanoa, että kuten selonteossa todetaan, Suomeen ei tällä hetkellä kohdistu sotilasta uhkaa. Kaiken kaikkiaan ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko on hyvin valmisteltu ja kattava analyysi toimintaympäristöstämme ja tukee Suomen turvallisuutta ja hyvinvointia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. Ja näin keskustelu ja asian käsittely keskeytetään tältä erää. Asian käsittelyä jatketaan tässä täysistunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 16.37.

Keskustelua jatkettiin kello 19.08.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 5 käsittelyä.

19.09 **Inka Hopsu vihr:** Arvoisa puhemies! En tiedä, onko täällä enää parlamentaarisen selontekoryhmän valmisteluun osallistuneita paikalla, mutta kiitos heille kuitenkin ja myös muille valmisteluun osallistuneille, virkamiehille ja ministerille. Meillä on käsissä tasapainoinen selonteko, jossa turvallisuus ja globaali vastuunkanto kuuluvat yhteen, joka jatkaa pitkäjänteisesti Suomen ulkopoliittista linjaa mutta tekee sitä entistä vahvemmin arvopohjaan perustuen ja huomioi toimintaympäristön muutokset maailmalla.

Esimerkkejä: Turkki kertoo, että Kreikka työntää turvapaikanhakijoita takaisin merelle — hybrdivaikuttamista vai ihmisoikeusrikkomus vai sekä että? Kansalaisjärjestö aloittaa kouluruoan tarjoilun Pohjois-Koreassa valtion kehitysyhteistyörahoituksella. Kiina kaltoinkohtelee uiguuriväestöä Xinjiangin maakunnassa muun muassa sulkemalla heitä uudelleenkoultusleireille määrittämättömäksi ajaksi. Suomalainen metsäyhtiö rakentaa selutehtaan alkuperäiskansan asuinmaille, myös paikallisen henkilöstön työehdoista tingitään. Valko-Venäjän kansa marssii kaduilla ja lakkoilee saadakseen rehelliset vaalit, mutta mielenosoittajia vangitaan sadoittain.

Suomen vastaus näihinkin maailman haasteisiin ja ulkopoliitiikan johdonmukaisuuteen on entistä vahvemmin ihmisoikeusperustaista. Selonteko sanoo, että ihmisoikeusvaikutukset arvioidaan kaikessa Suomen toiminnassa. Tämä on tärkeä osa Suomen katsantokantaa laajasta turvallisuudesta, jossa huomioidaan turvallisuuteen vaikuttavina tekijöinä moninaiset globaalit haasteet, kuten ilmastonmuutos, terveysuhat, muuttoliike, talouskriisit, eriarvoisuuden lisääntyminen, terrorismin ja kansainvälisen rikollisuuden vaikutukset ja niin edelleen. Selonteon tavoitteena on vakaampi, ennakoitavampi ja turvallisempi maailma. Tämä tavoite ei katso vain Suomen sisälle ja ainoastaan omaa etuamme vaan näkee hyvinvoinnin ja toimivan demokratian lisääntymisen koko maailmaa vakauttavana ja turvallisuutta lisäävänä tavoitteena. On hyvä, että tämä tavoite voidaan jakaa yli puoluerajojen.

Selonteossa korostuvat suomalaisen tapaan jatkuvuus ja ylivaalikautisuus, mikä on hyvä ja vahvistaa Suomen ulkopoliittista uskottavuutta, mutta yhtä tärkeää on kyetä reagoimaan maailman muutokseen, ja siksi on hyvä, että uudet painopisteet, ihmisoikeudet ja ilmastonmuutos, näkyvät hallitusohjelman mukaisesti. Ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuuden kato ovat niin radikaaleja muutoksia pallomme elinoloihin, että on viime hetki ymmärtää niihin varautuminen ja vaikuttaminen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kovan ytimen osana. Iloisia uutisia tämän osalta ovat olleet Kiinan viimeaikaiset viestit maan hiilineutraalisuustavoitteesta, jonka toteutumista ja muuttumista toimenpiteeksi voimme varmasti Suomea kaupan ja innovaatioiden kautta tukea. Myös Yhdysvaltojen vasta valitun presidentin Joe Bidenin kanta USA:n paluusta Pariisiin ilmastopöytäkirjaan on koko maailman kannalta merkittävä ja toivoa luova. EU:n rooli kansainvälisen sääntöpohjaisen ilmastotyön veturina säilyy yhä tärkeänä. Suomen omassa toiminnassa tulee noudattaa do no harm -periaatetta myös ilmaston ja luonnon monimuotoisuuden näkökulmasta.

Selonteko alleviivaa Suomen kaltaiselle maalle tärkeän monenkeskisen sääntöpohjaisen järjestelmän ja kansainvälisen yhteistyön merkitystä. Kansainvälisen järjestelmän ja velvoitteiden kunnioittaminen sekä ihmisoikeuksien yleismaailmallisuus ja sitovuus ovat koko ajan haastetumpia ja vaativat tukea. Keskeistä on nykyistä tehokkaampi YK-järjestelmä. Tuemme myös avointa ja reilua kauppaa. Globaaleista haasteista, joihin tarvitaan yhteisiä toimia, on koronapandemia hallinnut kuluva vuosi, ja sen kaltaiset turvallisuusuhat, terveydenturvallisuusuhat, on painavasti huomioitu myös selonteossa.

Toivon, etteivät muut globaalit haasteet kuitenkaan unohdu koronan alle. Unesco on pitkään nostanut tietoisuuteen tutkimustuloksiin pohjaten oppimisen kriisin. Vuosituhatta-

voittojen aikana koulupaikkoja kehittyvissä maissa saatiin lisättyä. Hauraita pakolaistilanteita sekä koronan seurauksia lukuun ottamatta kriisi koskee tällä hetkellä vielä kouluunpääsyä enemmän kouluissa tapahtuvaa oppimista. Opettajilta puuttuu osaamista, palkanmaksu takkuu, koulut eivät ole turvallisia, kouluruoka puuttuu, vammaisia tai muuten haavoittuvia ryhmiä ei huomioida riittävästi, oppimateriaali on heikkoa tai sitä ei ole. Jo pitkään Suomelta [Puhemies koputtaa] on oman osaamisemme vuoksi kysytty panosta oppimisen kriisin ratkaisuun. Tämän Suomelle tärkeän roolin selonteko hyvin nostaa.

19.14 Ville Kaunisto kok: Arvoisa herra puhemies! Tämä keskustelussa oleva valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko on laadukas kuvaus Suomen ulkopoliittikan linjasta. Suomen linja on vakaa, ennustettava ja perustuu hyvin kahdenvälisiin suhteisiin, vaikuttamiseen Euroopan unionissa sekä monenkeskiseen yhteistyöhön ja sääntöpohjaiseen kansainväliseen järjestelmään.

Sain itse kunnian toimia ulko- ja turvallisuuspoliittisessa komiteassa eduskunnan johtavan ulkopoliittikan edustajan, edustaja Kanervan varajäsenenä. Jäin tämän prosessin aikana miettimään, miten tämä kerran vaalikaudessa toteutettava, positiiviseksi asiaksi tulkittava jatkuvuus kykenee reagoimaan Suomen turvallisuusympäristön yhä voimakkaammasa muutoksessa. Jatkuvuus ja voimakas muutos kun eivät ehkä aina ihan kohtaa. Me tiedämme, että siinä, missä suurilla valtioilla saattaa olla mahdollisuuksia jopa suuriinkin virheisiin, pienellä maalla ei välttämättä ole varaa siihen pieneenkään virheeseen. Ketteryys ja avoin yhteiskunnallinen keskustelu ovat tässäkin avainasemassa, kun taataan turvaa Suomen kansalaisille.

Me elämme maassa, jossa tasavallan presidentti Niinistö on tiukasti kansan pulssilla, ja koko Suomi luottaa hänen arvostelukykynsä, etenkin kun puhutaan ulko- ja turvallisuuspolitiikasta. Tämä ei kuitenkaan ole ikuisesti pysyvä tila. Ilman yhä avoimempaa ja laajempaa yhteiskunnallista keskustelua on olemassa vaara, että suomalaiset eivät enää tulevaisuudessa jaa yhteistä turvallisuuskuvaa valtiojohdon kanssa. Miten siinä vaiheessa käy päätösten legitimitetin tai Suomen kyvyn reagoida nopeasti, jos tilanne niin vaatisi? Olemmeko me vain puheissa liittoutumattomia mutta todellisuudessa jotain aivan muuta? Onko tässäkin selonteossa enemmän asiaa rivien väleissä kuin itse riveillä? Nämä ovat Suomen tulevaisuuden kannalta erittäin merkittäviä kysymyksiä. Ja jatkan kysymysten esittämistä — suomalaiseen tapaan jätän mielipiteet rivien väliin, hyväksyttäköön se. Kysyn: Olemmeko tehneet riittävän selkeän ja realistisen analyysin Kiinan roolin kasvusta, ja miten Suomi siinä sijoittuu? Kumpi tulee ensin, ilmastomuutoksen torjunta vai kansainvälinen vakaus? Varmaa on, että ilman toista ei ole toista. Entä onko Eurooppa valmis pitämään huolen itsestään, jos Trump valitaan presidentiksi vuonna 2024? Tämä ei ole huumoria vaan erittäin vakava kysymys, jota meidän pitäisi juuri tässä hetkessä miettiä. Euroopan unionin puolustuspolitiikan pitää edetä. Jos ei nyt, niin sitten se tapahtunee kriisin keskellä, ja tämä on täysin väärä tie.

Kaikkea tätä miettiessämme on erittäin tärkeää muistaa, että meidän suomalaisten pitää etenkin ulko- ja turvallisuuspolitiikan linjoissa olla aina ensisijaisesti Suomen ja suomalaisten puolella. — Kiitos.

19.19 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittiseen toimintaympäristöön vaikuttavat monet globaalit muutokset, kuten ilmastomuutos, suur-

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

valtojen muuttuneet voimasuhteet sekä globaali pandemia, joka on varjostanut vuotta 2020 kaikkialla maailmassa.

Koronavirus on koetellut valtioiden kestävyyttä. Virustartunnat ovat levinneet niin vauriissa kuin köyhissäkin maissa vahingoittaen väestön terveyttä ja taloutta. Koronakriisi ei ole kuitenkaan vain maailmanlaajuinen terveys- ja talouskriisi: se on mitä suurimmassa määrin monissa valtioissa myös demokratian ja vallan kriisi. Valtiot ovat pandemian hiltsemiseksi rajoittaneet esimerkiksi kansalaisten liikkumis- ja kokoontumisvapauksia. Demokratiassa kansalaisten vapauden rajoittamiseen ryhdytään vain ääritilanteissa, esimerkiksi ihmisten elämän ja terveyden suojelemiseksi. Itse rajoittaminen ei sinällään ole ongelma, mutta tavat voivat olla. Kuten tässä selonteossa todetaan: ”Tautien leviämisen estämiseksi asetetut rajoitustoimet ja poikkeustilat voivat avata autoritäärisille toimijoille mahdollisuuden väärinkäytöksiin. Ne saattavat vuorostaan johtaa ihmisoikeusloukkauksiin, heikentää median toimintaedellytyksiä sekä horjuttaa demokratiaa ja oikeusvaltioperiaatetta.” Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen toiminnan arvopohja perustuu juuri ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamiselle. Suomen tulee jatkossakin tehdä aktiivisesti demokratiatyötä. Demokratia on maailmassa nyt uhattuna, ja se ei ole Suomen etu.

Arvoisa puhemies! Sääntöpohjainen kansainvälinen järjestelmä on vakauden ja maailmanrauhan vahvin tukipilari. Ainoastaan sääntöpohjaisessa kansainvälisessä järjestelmässä voimme ratkaista globaaleja haasteita, kuten ilmastonmuutosta, yhdessä. Myös koronakriisi on osoittanut sääntöperustaisen järjestelmän tarpeen. Suomi toimii vahvasti tämän järjestelmän vahvistamiseksi. Viime aikoina suurvaltojen risteävät tavoitteet, kilpailuksi kärjistynyt toiminta ja järjestelmän tarkoituksellinen horjuttaminen ovat kuitenkin vaikeuttaneet yhteistyötä ja valitettavasti heikentäneet järjestelmää. Tämä on herättänyt huolta niin Suomessa kuin muissakin maissa.

Toivon mukaan tähän suuntaan on luvassa muutos, kun tuleva Yhdysvaltain presidentti Joe Biden aloittaa valtakautensa tammikuussa. Ensitöikseen Biden on ainakin julkisuudessa luvannut palauttaa Yhdysvallat esimerkiksi osaksi Pariisin ilmastositimusta, mikä enteilee kansainväliselle sääntöpohjaiselle järjestelmälle valoisampaa tulevaisuutta. Bidenin valinta tulee toivon mukaan vahvistamaan sääntöpohjaisen kansainvälisen yhteistyön asemaa maailmanpolitiikassa laajemminkin.

Koronavirus ei saa johtaa valtioiden pysyvään eristäytymiseen, vaan se tulisi nähdä valtioita yhdistävänä, pakottavana voimana. Pandemiat eivät tunne karttoihin piirrettyjä ja ihmisten sopimia valtioiden rajoja. Siksi tarvitaan tiivistä yhteistyötä ja vuoropuhelua valtioiden välillä. Nyt ei ole oikea hetki taantua ja kääntyä sisäänpäin kriisissä. Pandemiat ovat yhteinen uhkamme, joista selviytyäksemme tarvitsemme kansainvälistä yhteistyötä enemmän kuin koskaan.

Arvoisa puhemies! Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka on ihmisoikeusperustaista. Suomi onkin sitoutunut vahvasti ihmisoikeuksien puolustamiseen ja edistämään niitä omalla toiminnallaan. Juuri nyt maailmalta kantautuu kuitenkin huolestuttavia uutisia esimerkiksi naisten seksuaali- ja lisääntymisterveysoikeuksista. Monessa maassa naisten oikeuksien vastainen oppositio on vahvistunut. Naisten oikeuksiin kohdistuu vastarintaa niin Euroopassa kuin maailmalla, ja EU:n jäsenmaiden sisälläkin tasa-arvopolitiikan erot ovat osin merkittäviä. Siksi onkin niin tärkeää, että Suomi tulee jatkossakin korostamaan ulkopolitiikassaan naisten ja tyttöjen oikeuksia ja tukee niitä kansainvälisiä ponnisteluja, joiden tavoitteena on sukupuolten tasa-arvon vahvistaminen. Tälle teemalle soisi annettavan

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

enemmänkin huomiota ulkopolitiikan tasolla. Kansainvälisellä kentällä tarvitaan nyt enemmän kuin koskaan valtioita, jotka puolustavat naisten oikeuksia vahvalla äänellä.

19.24 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Viime viikolla keskustelimme täällä eduskunnassa kestävästä kehityksen toimintaohjelmasta, ja siinä keskustelussa tuli hyvin esille, että turvallinen maailma on suomalaisten etu. Samalla korostettiin, että ilmastomuutoksen hillintä on myös turvallisuustekoa. Toteuttamalla ulko- ja turvallisuuspolitiikassa kestävästä kehityksen tavoitteita pyritään vähentämään ilmastouhkia, köyhyyttä ja eriarvoisuutta. Onkin erittäin myönteistä, että myös ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa ilmastomuutoksen hillintä on voimallisesti esillä. Näitä asioita ei voi erottaa toisistaan. Suomi on ollut aktiivinen kansainvälisesti ja esimerkiksi YK:ssa pyrkinyt vaikuttamaan siihen, että turvallisuusneuvosto käsittelee aihepiiriä ja työstää tarvittavaa, tieteelliseen tutkimukseen perustuvaa tietopohjaa ilmastomuutoksen riskeistä turvallisuudelle. Ilmastomuutos, luonnon monimuotoisuuden häviäminen ja pandemiat ovat keskeisiä globaaleja haasteita, ja siksi näitä ongelmia on ratkottava yhdessä. Kansallinen tavoitteemme osoittaa vahvaa sitoutumista globaaliin vastuunkantoon ilmastomuutoksen hillinnässä ja siihen sopeutumisessa sekä toimii esimerkkinä myös muille.

Kehityspolitiikka on osa Suomen arvo- ja ihmisoikeusperusteista ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Köyhyyden poistaminen, eriarvoisuuden vähentäminen ja ilmastomuutoksen hillintä vahvistavat ihmisoikeuksien toteutumista sekä lisäävät vakautta ja vahvistavat globaalia turvallisuutta. Toivon, että erityinen kehitysavun kohde Suomelle on tyttöjen koulutus, sillä sillä on tutkitusti vaikutus yhteiskuntien kehitykseen. Kehitysavussa on tärkeää pyrkiä vaikuttamaan yhteiskuntiin niin, että pakosta aiheutuvan muuttoliikkeen perimmäiset syyt vähenevät. Ilmastomuutos on yksi keskeinen muuttoliikettä lisäävä tekijä. Tässä selonteossa on lueteltu useita keinoja juuri näihin juurisyihin vaikuttamiseen. Laajasti ajatellen kaikki Suomen tekemä kehitysyhteistyö vaikuttaa myös muuttoliikkeen perimmäisiin syihin.

Arvoisa puhemies! Koronapandemia on tuonut hyvin esille myös globaalin terveysturvallisuuden haasteet. Rajat ylittävien terveysuhkien torjuminen edellyttää tehokasta kansainvälistä yhteistyötä pandemiavarautumisen ja kriisinkestävyyden kehittämiseksi. Osallistumalla tähän yhteistyöhön ja tukemalla muita Suomi edistää tehokkaasti myös omaa terveysturvallisuuttaan. Erityisesti valmiuksiltaan heikompien maiden tukeminen epidemioihin, pandemioihin ja biologisiin uhkiin vastaamisessa on myös Suomen kannalta tärkeää.

Koronapandemia on osoittanut myös ennakointitiedon hyödyntämisen ja kriisinhallinnan puutteita omassa yhteiskunnassamme. Keräämme paljon ennakointitietoa, mutta sitä ei hyödynnetä riittävästi päätöksenteossa. Koronapandemia ei nimittäin ennakointitiedon valossa ollut mikään yllätys. Ennakointitietoa asiasta on ollut, mutta se ei ole siirtynyt päätöksentekoon eikä toiminnaksi. Toivottavasti olemme ottaneet nyt opiksi. Tulevaisuusvaliokunta on omassa työssään paneutunut erityisesti ennakointitiedon hyödyntämisen, ja olemme siellä käsitelleet nyt paljon koronan jälkeistä maailmaa. Olenkin erittäin tyytyväinen, että tämä selonteko tulee myös tulevaisuusvaliokuntaan, sillä tulemme katsomaan siellä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa tulevaisuusnäkökulmasta, tunnistamme erilaisia tulevaisuuden uhkia ja mahdollisuuksia.

Ja lopuksi, arvoisa puhemies: Täällä on tänään puhuttu paljon myöskin huoltovarmuudesta, se on tärkeä, tärkeä asia. Valtiontalouden tarkastusvirasto ja työ- ja elinkeinominis-

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

teriö ovat käynnistämässä tarkastusta huoltovarmuustoiminnasta. Tarkastusvaliokunta tulee perehtymään näihin selvityksiin ja niiden valmistuttua tekee päätöksensä oman työnsä suuntaamisesta huoltovarmuustoimintaa koskien. Tarkastusvaliokunta on siis kiinnittänyt tähän asiaan huomiota ja päättänyt ottaa yhdeksi valvontansa kohteeksi huoltovarmuustoiminnan. Asia on tärkeä myös turvallisuuspolitiikan kannalta. — Kiitos.

19.28 Saara Hyrkkö vihr: Arvoisa puhemies! Sitoutumisemme ihmisoikeuksiin punnitaan vaikeissa paikoissa. Se tarkoittaa, että ihmisoikeuksista pidetään kiinni silloinkin, kun se on hankalaa tai vaikkapa taloudellisesti epäedullista lyhyellä aikavälillä. Pitkässä juoksussa ihmisoikeuksia kunnioittava maailma on joka tavalla ja meille jokaiselle parempi. Toisinaan arvopohjaisuutta ja ihmisoikeusperustaisuutta kritisoidaan jonkinlaisena idealismina. Itse ajattelen, että ne ovat mitä suurimmassa määrin myös reaali-politiikkaa. Ihmisoikeudet luovat vakautta maailmaan ja ovat siten myös pienen maan turva.

Arvoisa puhemies! Tässä ajassa tuntuu erityisen tärkeältä keskustella Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan painopisteistä. Olemme keskellä globaalia pandemiaa, joka osoittaa konkreettisesti turvallisuuspolitiikan monet kasvot, tarpeen reagoida maailman muutoksiin ja kansainvälisen yhteistyön merkityksen. Tämä ei jää myöskään vuosisadan viimeiseksi kriisiksi, onhan ratkaistavanamme myös ilmastokriisi ja kuudes sukupuuttoaalto.

Monimutkaisiin kysymyksiin ei ole yksinkertaisia ratkaisuja. Aikamme suurimpien ongelmien ratkomiseen tarvitaan rajat ylittävää yhteistyötä ja vahvaa sitoutumista yhteisiin päämääriin. Erityisesti myrskyisinä aikoina on tärkeää, että ulko- ja turvallisuuspolitiikkamme nojaa yhteisiin arvoihin ja periaatteisiin. On siis todella tervetullutta, että ihmisoikeusperustaisuus nousee tässä selonteossa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan läpileikkaavaksi periaatteeksi entistä voimakkaammin.

Arvoisa puhemies! Seksuaali- ja lisääntymisoikeudet kuuluvat tiiviisti osaksi ihmis- ja perusoikeuksia. Niillä tarkoitetaan oikeutta omaan kehoon, seksuaalisuuteen, turvallisuuteen ja mahdollisuuksiin tehdä päätöksiä omasta hyvinvoinnistaan. Kuulin tänään sellaisen väitteen, että seksuaaliterveydellä ei ole mitään tekemistä ulko- ja turvallisuuspolitiikan kanssa. Tämä ei tietenkään pidä paikkaansa. Tasa-arvo, tyttöjen ja naisten oikeudet sekä seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeudet ovat aivan olennaisia tekijöitä turvallisuuden, rauhan ja kestävä kehityksen rakentumisessa. Siksi vaikutuksia ihmisoikeuksiin on muistettava punnita aina myös seksuaali- ja lisääntymisoikeuksien näkökulmasta.

Arvoisa puhemies! Niin tärkeitä kuin seksuaalioikeudet ja lisääntymisterveys ovatkin, on niiden toteutuminen kaikkea muuta kuin läpihuutojuttu. Siksi tarvitaan Suomen kaltaisia maita, jotka jaksavat väsymättömästi puolustaa ja puhua seksuaalioikeuksien puolesta silloinkin, kun noita oikeuksia haastetaan. Astumme esiin, kun valtasuhteiden vaihdokset uhkaavat viedä rahoituksen tärkeää työtä tekeviltä järjestöiltä, ja jatkamme johdonmukaisesti ja tinkimättömästi tuloksellista työtä tyttöjen ja naisten oikeuksien puolesta hallituskaudesta toiseen. Vaikka ulkopoliittinen linjamme on ollut tämä jo pitkään, on stiplujakin mahtunut matkan varrelle, ja juuri siksi haluan korostaa, miten tärkeää haavoittuvassa asemassa oleville tytöille ja naisille ympäri maailmaa on voida luottaa siihen, että me olemme heidän puolellaan nyt ja tulevaisuudessa. On tärkeää, että nämä teemat kulkevat mukana sekä kehityspolitiikassamme että myös ulko- ja turvallisuuspolitiikassamme laajemmin.

Arvoisa puhemies! Yhdysvaltojen presidentinvaalien tulos luo toivoa tasa-arvon sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien etenemiselle. Käytänkin tilaisuuden hyväkseni ja lähetän viestin tulevalle Yhdysvaltain presidentille: todella toivon, että Joe Bi-

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

den kumoaa niin sanotun global gag rule -asetuksen vähintään yhtä nopeasti kuin Trump sen aikanaan sääti. Tämä asetus vei rahoituksen monilta kansainvälisiltä terveysjärjestöiltä ja on siten rajoittanut merkittävästi seksuaali- ja lisääntymisterveyden palveluita eri puolilla maailmaa. Siitä ovat kärsineet erityisesti haavoittuvassa asemassa olevat tytöt ja naiset. Tämä asetus ilmentää hirvittävällä tavalla, mitä tarkoittaa, jos ihmisoikeudet nähdään vain joillekin ihmisryhmille kuuluvana rajattuna oikeutena, joka voidaan ottaa pois.

Tämä esimerkki tulee Atlantin takaa, mutta huolestuttavaa kehitystä on nähtävillä lähempänäkin. Puolassa taistellaan aborttioikeuden puolesta, ja useammissa Euroopan maissa oikeutta seksuaaliterveyteen ja seksuaalikasvatukseen joudutaan tuon tuostakin puolustamaan. Ylipäätään seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja -oikeuksia haastetaan tällä hetkellä voimakkaasti ja systemaattisesti kaikkialla maailmassa. On erittäin tärkeää, että emme anna periksi tämän liikehdinnän edessä. Kutsun puheenjohtajan ominaisuudessa kaikki kansanedustajat mukaan toimimaan asian puolesta puoluerajat ylittävässä eduskunnan seksuaalioikeudet ja kehitys -verkostossa.

Arvoisa puhemies! Suomi voi parhaimmillaan olla kokoaan suurempi maailmalla. Meidät tunnetaan tasa-arvon tekijänä, rauhanneuvottelijana ja tinkimättömänä ihmisoikeuksien puolustajana. Maineemme ilmastonmuutoksen torjunnan, teknologisen kehityksen, koulutuksen sekä naisten ja tyttöjen oikeuksien edelläkävijänä antaa uskottavuutta toimia näiden asioiden puolesta myös maailmalla. Meihin luotetaan ja meitä pyydetään tueksi vaikeilla hetkillä. Huolehditään, että näin on myös tulevaisuudessa. — Kiitos.

19.34 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Mahdollisimman esteetön ja avoin kansainvälinen kauppa on Suomen vientivetoisen talouden kiistaton etu. Ekonomistit toteavat kuin yhdestä suusta, että vapaakauppa on kaikkien etu. Kansainvälisen kaupan pelisääntöjen näkökulmasta Maailman kauppajärjestö, WTO, on keskeinen toimija, ja on Suomelle edullista, jos sen rooli vahvistuu.

WTO on viime vuosina kokenut haasteita protektionistisen ajattelun lisääntyessä. WTO ja sen riitojenratkaisujärjestelmä ovat vaikeassa tilanteessa suurvaltakilpailun horjuttaessa sen rakenteita. Bidenin valinta Yhdysvaltojen presidentiksi voi muuttaa asetelmaa ja vakauttaa kansainvälisen kaupan ja WTO:n toimintaedellytyksiä. Suurvaltojen välinen taloudellinen kilpailu vaikuttaa tästä huolimatta jatkossakin WTO:n toimintaan.

Suomen kannalta vakaa ja ennustettava toimintaympäristö on hyvin tärkeä. Tämä koskee sekä taloudellista että turvallisuuspoliittista toimintaympäristöä. Kansainväliset järjestöt, kuten WTO, ovat avainasemassa vakauden luomisessa. WTO-järjestelmän uudistamispyrkimyksiä tulee jatkaa ja etsiä monipuolisesti sovittelevia ratkaisuja. Toimiva järjestelmä riitojenratkaisumekanismineen on kaikkien sopimusvaltioiden, myös suurten talouksien, etu.

19.35 Pauli Kiuru kok: Arvoisa herra puhemies! Kehityspolitiikasta selonteossa sanotaan, että ”kehityspolitiikan maantieteellisenä painopisteenä on Afrikka”, sivulla 39. Toisessa kohtaa selonteossa sanotaan, että Afrikan merkitys kasvaa, Afrikassa talouskasvu on voimakasta ja taloudellinen hyvinvointi ja demokratiakehitys kehittyvät kuitenkin epätasaisesti maanosan eri alueilla, ja näin se on. On alueita, joilla bruttokansantuote, hyvinvointi, lukutaito ja koulutus menevät nopeasti hyvään suuntaan, mutta on myös alueita, joilla käytännössä valtiota perinteisessä muodossa ei ole ollenkaan olemassa. Ne ovat romahtaneita valtioita ja alueita.

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

Selonteossa sanotaan myös, että Afrikan talouskehitys ei riitä vastaamaan väestönkasvun tarpeisiin, ja tämä on mielenkiintoinen lausahdus — ja se on hyvä, että se on siellä mukana, mutta nämä on pikkasen niin kuin ripoteltu tänne selonteon eri osiin, kun sanotaan, että maantieteellinen painopiste kehitysavussamme on Afrikassa ja Afrikka on lähellä Eurooppaa ja se, mitä Afrikassa tapahtuu, vaikuttaa aivan keskeisellä tavalla Euroopan kehitykseen mutta myös Suomen kehitykseen. Ja tästä väestönkasvusta joitakin lukuja: Tällä hetkellä Afrikassa asuu noin 1,3 miljardia ihmistä. YK:n pessimistisimmän arvion mukaan vuonna 2100 maanosassa asuu 4,8 miljardia ihmistä. Tämä 3,5 miljardin ihmisen lisäys vastaa noin viittä Euroopan väkilukua ja noin 600:aa Suomen väkilukua — muistaakseni jossain vaiheessa laskin, että se vastaa noin 15 000:tta Tampereen väkilukua. Nämä luvut antavat sen mittakaavan ja kertovat, mikä väestöpaine Afrikasta saattaa suuntautua Eurooppaan, ja todennäköisesti suuntautuukin, koska ilmastonmuutos ja muutokset ruoantuotannossa iskevät lujaa monille alueille Afrikassa. Sen takia on tärkeää, että kaikessa kehitysavussa kiinnittäisimme sekä EU:n että Suomen tasolla erityistä huomiota perhesuunnitteluun, naisten asemaan, koulutukseen ja väestönkasvun taittamiseen.

Huoltovarmuudesta on puhuttu monessa yhteydessä. Tänään käsiteltiin tarkastusvaliokunnan mietintö hallituksen vuosikertomuksesta, ja tarkastusvaliokunta päätti ja totesi, [Puhemies koputtaa] että jatkossa otetaan valvonnan kohteeksi erityisesti huoltovarmuustoiminta.

19.39 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon käsittely on ollut erittäin mielenkiintoinen tapahtuma. Tämä selonteko antaa Suomen tilanteesta erittäin hyvän kuvan, ja tulkitsen tämän keskustelun perusteella, että sisältö on aiheuttanut vain, ainoastaan hyväksyviä kannanottoja, toki lieviä soraääniäkin, mutta niitähän pitää ollakin, että saavutamme hyvän kompromissin sitten, kun olemme asian tässä talossa perusteellisesti käsitelleet. ”Jatkuvuus”, ”ennakoitavuus” ja ”pitkäjänteisyys” ovat ne sanat, joilla voidaan tämän selonteon yleislinjaa kuvata. Siitä meidän on pidettävä kiinni, niin kuin olemme pitäneet tähänkin saakka ja pidämme myös tämän jälkeen.

Suomelle on erittäin tärkeää, että säilytämme hyvät suhteet naapureihimme. Vanha viisaus siitä, että pidetään ystävät lähellä ja vihamiehet mahdollisimman kaukana, on edelleen viisautta, vielä seuraavan sadan vuoden jälkeenkin. Meidän suhteemme toimintaympäristömme Euroopan unionin alueella ovat meille erittäin tärkeitä, samoin USA:n suhteet, varsinkin kun nyt on esitetty hyvinkin ratkaisevan kovia mielipiteitä siitä, mitä tekee Yhdysvaltain presidentinvaihdos tässä lähimmän kahden kuukauden aikana. Olemme eläneet totta kai neljä vuotta aika, sanoisinko, kummallista aikaa, mutta näkymä tulevaisuuteen on hyvä. Uusi, valittu presidentti Biden on ilmoittanut jo selvästi, että hänen painopistealueensa ovat hieman eriävät, mitä tulee istuvaan presidenttiin Trumpiin. Se on hyvä asia. Kaikissa olosuhteissa meidän tulee säilyttää hyvät suhteet myös USA:han. Se on meidän kannaltamme tärkeää.

Kansainvälinen yhteistyö sinällään on myös edelleen tärkeää. Esimerkiksi Yhdistyneet kansakunnat — siellä meidän tulee olla näkyvällä paikalla ja puolustaa ihmisoikeuksia, oikeuksia siihen, että kansojen koskemattomuus turvataan ja kansainvälinen yhteistyö sujuu. Pienemmän puolelle asettuminen ei aina helppoa ole, mutta se pitää Suomen muistaa, että se on meille myös elinehto.

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

Alueellinen koskemattomuus on meille myös erittäin tärkeää. Sen takia, kun puolustuspoliittinen selonteko tässä lähiaikoina tai kevään korvalla tulee, siinä toki asia käydään perusteellisemmin läpi, mutta sehän tarkoittaa sitä, että meillä on myös ihan aito ja vakaa tahto, että pysymme itsenäisinä ja alueemme on koskematon. Siihen tarvitaan totta kai hyviä välineitä mutta ennen kaikkea maanpuolustuskykyä — tahtoa siihen, että pidämme tämän maan itsenäisenä.

Myös kansainvälisten konfliktien ulkopuolella pysyminen on tämän selonteonkin mukaan erittäin tärkeä asia. Suomen ei pidä mennä millään lailla edes sekaantumaan sellaisiin konflikteihin, joissa suurvallat iskevät jollakin tavalla tai toisella yhteen. Siellä voisi hyvin äkkiä pieni kansakunta joutua suuriin, suuriin vaikeuksiin. Urho Kekkosen aikoinaan sanoma viisaus, että Suomen tulee olla kansainvälisessä toiminnassa ennemminkin lääkäri kuin tuomari, pitää edelleen paikkansa.

Mutta, arvoisa herra puhemies, lopuksi vielä hieman huoltovarmuudesta. Suomen turvallisuuden kannalta meidän huoltovarmuutemme tarkastelu viime aikoina on herättänyt ainakin minussa suurta ihmetystä. Se on lähes unohdettu asia, kun tämän ilmastomuutoksen vauhdikkaan keskustelun aikana on joutunut näitä kommentteja kuulemaan. Meillä ei ole puhuttu ollenkaan vakavin tuumin siitä, mitä huoltovarmuus oikeasti on. Ilmastokiihkoilu on ollut sillä tasolla, että siinä on kaikki järjestetkin mittasuhteet unohdettu ajat sitten. Elintarvikehuolto meillä toki pelaa, maanviljelijät pystyvät suomalaiset elintarvikkeiden raaka-aineet tuottamaan, mutta tällä hetkellä Suomen maatalouden ja maanviljelijöiden taloudellinen tilanne on niin huono, että se on uhkaamassa jo lähiaikoina sitä, onko meillä riittävästi niitä maanviljelijöitä, jotka pystyvät tämän ruoantuotannon raaka-aineen tuottamaan omilla pelloillaan. On selvää, että jos talous menee tiukalle, niin maanviljelijöiden määrä vähenee ja viljeltävien peltöjen määrä samalla vähenee. On huolestuttavaa se, että olemme ajautuneet pikkuhiljaa tähän tilanteeseen, ja toivottavasti tämä talo pikkuhiljaa rupeaa heräämään siihen, että tarvitsemme ehdottomasti myös toimivan maatalouden tässä maassa — ilman sitä tämä kansakunta ei selviä. Jos joku ei puhettani usko, niin kannattaa tarkastella vaikka toisen maailmansodan aikaista tilannetta Suomessa.

Sitten tämä energiapolitiikka on oma lukunsa. Arvoisa puhemies, tämän turvekiihkoi-
lun keskellä on täysin unohdettu se, mitä oikeasti suomalainen energiapolitiikka on. Totta kai me olemme täysin tuontienergian varassa — sen me tiedämme. Jopa sähköstä pahimpina aikoina yli 40 prosenttia tulee tuontisähkönä, mutta jos haluamme pitää aluelämmön kunnossa, niin meillä tulee olla biopolttoaineita omasta maasta. Turvetta on melkein pakko käyttää, koska tukipolttoaine pitää olla. [Puhemies koputtaa] Tällä hetkellä, arvoisa puhemies, olemme täysin Venäjältä tuotavan hakkeen varassa, itärajan kaikki suuret kaupungit ja suuret kunnat, ja länsirannikosta en tiedä, [Puhemies koputtaa] mitä siellä tapahtuu, koska siellä [Puhemies: Kiitoksia!] kun tätä turvetta ei kohta ole, niin millä sitten tehdään? Olemme tilanteessa, että kotimaiset raaka-aineet eivät riitä ja sitten mennään eteenpäin jollakin muulla.

19.45 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Tuossa Eduskuntatalon naapurissa on presidentti J. K. Paasikiven muistomerkki, ja sen jalustassa on teksti: ”Kaiken viisauden alku on tosiasioiden tunnustaminen.”

Arvoisa puhemies! Suomen kohtalona on maantiede. Presidentti Mauno Koivisto historiankirjassaan, muistelmakirjassaan ”Historian tekijät”, totesi suhteellisen lakonisesti sen, että Suomen historian synkimmät luvut ovat niitä, kun Suomi on joutunut astinlaudaksi

muiden sodissa, ja näinhän se historian kulku on kulkenut. Milloin idästä päin, milloin lännestä päin Suomi on joutunut astinlaudaksi idän ja lännen vastakkainasetteluissa, mikä on tuottanut tähän maahan ne synkimmät historian luvut, mitä me olemme joutuneet kokemaan. Käytännössä kaikki sodat ovat tästä johtuneet pois lukien se yksi sota, se suuri isänmaallinen sota eli talvisota, Suomen suuri isänmaallinen sota eli talvisota, jossa silloin kansakunta kävi oman vapaussotansa ja pystyi yhtenäisenä toimimaan äärimmäisen kriittisissä olosuhteissa.

Sotien jälkeen Suomi pyrki omaksumaan puolueettomuuspolitiikan, josta nykyisin puhutaan nimellä ”sotilaallinen liittoutumattomuuspolitiikka”, jolla haluttiin sitä, että Suomi olisi irrallaan suurvaltojen ristiriidoista ja kykenisi sitä kautta turvaamaan rauhantilan, ja, arvoisa puhemies, totta, toisen maailmansodan jälkeiset 75 vuotta on koko Suomen historian pisin yhtenäinen rauhanjakso, pisin yhtenäinen rauhanjakso. [Tuomas Kettunen: Kiitos!] Sotilaallisen liittoutumattomuuden mallimaa Ruotsi on vuodesta 1812 Bernadotten tultua heikäläisten J. K. Paasikivenä valtaan kyennyt pisimpään yhtenäiseen rauhanjaksoon Euroopassa Sveitsin ohella, joka on myöskin sotilaallisesti liittoutumaton vuodesta 1815.

Se, että pyritään välttämään sellaisia sidonnaisuuksia, että me joudumme muiden konfliktien osaksi, on kestävää turvallisuuspolitiikkaa. Suomen puolueettomuuspolitiikka ei kuitenkaan toisen maailmansodan jälkeen ollut kansainvälisoikeudellisesti puhdasoppista. Meillä oli YYA-sopimus, joka merkitsi sitä, että sodan oloissa Suomi pyrki välttämään konfliktin osapuoleksi joutumista. Ruotsin puolueettomuuspolitiikka oli puhdasoppisempaa, perustui sotilaalliseen liittoutumattomuuteen rauhanaikana ja puolueettomuuteen kriisioloissa. Eli ruotsalaiset olivat tässä suhteessa kansainvälisoikeudellisesti johdonmukaisempia.

Tilanne on muuttunut. Termillä ”puolueettomuuspolitiikka” me emme enää kuvaa Suomen aseoitumista, emme myöskään Ruotsin, Itävallan kylläkin, koska Itävalta on valtiosopimuksella kiinni neutraliteetissaan. Meillä on kolme tekijää, jotka muuttivat 90-luvun alussa tämän puolueettomuuspolitiikan.

Ensimmäinen kysymys oli se, että suurvaltakonflikti ja kylmän sodan jakolinjat, joita me puolueettomuudella halusimme välttää, murtuivat. YYA-sopimus purkautui alta pois. Se merkitsi sitä, että me emme enää ole sillä tavalla puolueettomia suhteessa siihen kylmän sodan jakolinjaan.

Toinen oleellinen muutos, josta täällä tänään on paljon ja laajasti puhuttu, on laaja turvallisuus. Turvallisuushkat ovat primäärisesti muita kuin sotilaallisia, ilman muuta primäärisesti muita kuin sotilaallisia, ja tämän laajan turvallisuuskäsitteen pohjalta Suomi ei halua väistää, välttää osallisuutta, vaan haluamme osallistua, ratkaista ne kriisit, tilanteet, mitä on, on sitten kysymys pandemioista, hallitsemattomasta maahanmuuttoliikkeestä, monenlaisista muista ilmiöistä, ympäristökonflikteista ja niin edelleen. Näissä me haluamme vaikuttaa, olla toimijoita.

Se kolmas tekijä, joka on muuttanut puolueettomuuspolitiikan, on tietysti Euroopan unionin jäsenyys. Se on muuttanut sen fundamentin. Suomi on osa Euroopan unionia ja noudattaa ja pyrkii yhtenäiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan, puolustuspolitiikkaan unionin puitteissa, ja siinä mielessä Suomi ei ole enää puolueeton. Mutta Suomi on sotilaallisesti liittoutumaton edelleen, koska Euroopan unioni ei ole sotilasliitto. Euroopan unionin turvallisuus on ennen kaikkea koheesioturvallisuutta. Me olemme integroituneet yhteiseen järjestelmään, jossa meillä on yhteinen lainsäädäntö, yhteinen valuutta. Monella tavalla

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

olemme yhdessä samassa arvoyhteisössä kokonaisuudessaan, ja tämä tietysti tarjoaa sen varsinaisen fundamentin siinä, mikä on se Suomen turvallisuuspoliittinen asemoituminen, ja sitä ei voida enää kutsua puolueettomuudeksi mutta sitä voidaan kutsua sotilaallisesti liittoutumattomuudeksi. Siitä lähtökohdasta Suomi pyrkii välttämään edelleenkin sitä, että me olisimme etumaastoa tilanteessa, jossa suurvallat ajautuisivat konfliktiasetelmaan.

Nyt kun me olemme keskustelleet muun muassa tästä puolustusbudjetista, joka on tässä meillä vastassa, niin yhä enemmän on ollut sitäkin näkemystä kansainvälisessä keskustelussa, että Suomi omilla toimillaan [Puhemies koputtaa] alkaa olla osa pohjoisen Euroopan läntistä pelotetta. Tämä termihän tarkoittaa, että me olemme osa [Puhemies: Aika!] jostakin uhkatilannetta, ja tämä on tietenkin se, mitä me haluamme välttää.

Puhemies! Tämä minun puheeni taisi jäädä kesken.

19.50 Tuomas Kettunen kesk: Arvoisa puhemies! Ulko- ja turvallisuuspolitiikan päämääränään on tosiaan vahvistaa Suomen kansainvälistä asemaa, turvata valtion itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus, vahvistaa Suomen turvallisuutta ja hyvinvointia sekä ylläpitää yhteiskunnan toimivuutta. Ja tavoitteenammehan tulee aina olla, että saamme esitettyä kansallisesti ja myös kansainvälisellä yhteistyöllä aseellisten konfliktien syntymisen.

Arvoisa puhemies! Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa tehdään myös tässä ajassa. Tämä näkyy siinä, että painopisteisiin on nostettu uusia aiheita ulkopoliittikan näkökulmasta, kuten tämä terveysturvallisuus, ilmastomuutos, digitalisaatio. Tänä päivänä on puhuttu paljon huoltovarmuudesta energian ja ruoan osalta, mutta haluan tuoda myös aluepoliittisen näkökulman tähän keskusteluun esille siinä suhteessa, että kun koko Suomea kehitetään, niin se on myös hyvää turvallisuuspolitiikkaa.

Arvoisa puhemies! Tänä on puhuttu myös vastakkainasettelusta, siitä, että sitä trendiä tässä ajassa ja maailmassa on. Suomi ei kaipaa vastakkainasettelua, Suomi kaipaa rauhaa, vakautta, kumppanuutta ja taloussuhteita niin naapurimaitten kanssa kuin sitten myös laaja-alaisesti kansainvälisesti.

Arvoisa puhemies! Suomen tulisi ja täytyykin jatkossa pitää kiinni liittoutumattomuudesta. Mielestäni Nato ei ole vaihtoehto, vaan ensisijaisesti meidän tulee kehittää yhteistyötä Ruotsin ja muiden Pohjoismaiden kanssa niin puolustuspolitiikan kuin turvallisuuspolitiikankin osalta. Maamme puolustus rakentuu vahvalle ja uskottavalle kansalliselle puolustuskäytölle, josta me emme saa tinkiä yhtään.

19.53 Joonas Könttä kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä ulko- ja turvallisuuspoliittinen keskustelu on todella paikallaan, ja tänään tässä salissa aiemmin esitettiin toiveita siitä, että tätä keskustelua voitaisiin käydä myös useammin kuin vain kerran neljässä vuodessa, ja toivotan tämän ajatuksen kyllä lämpimästi tervetulleeksi. Tällä aiheella on äärettömän tärkeä merkitys isänmaan turvallisuuden ja tulevaisuuden kannalta, ja sen takia tätä keskustelua tarvitsee käydä.

Muutama huomio liittyen tähän selontekoon:

Ensimmäisenä tämä perinteisempi ajatus, josta myös edeltävässä puheenvuorossa varsin ansiokkaasti puhuttiin, liittyen Suomen puolustukseen ja niihin oikeastaan ajankohtaisiin toimenpiteisiin, joita jo edellisen eduskunnan kirjaamassa puolustuspoliittisessa selonteossa määriteltiin: On äärettömän tärkeää, että nyt Suomi investoi paljon puolustukseen, toteuttaa laivuehankinnat, HX-hankkeen, palkkaa uusia sotilaita, sopimussotilaita, ja sen

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

lisäksi esimerkiksi ensi vuonna, mikäli koronatilanne sen sallii, on ennätysmäärä kertausharjoitukseen osallistuvia, noin 19 300. Nämä kaikki kertovat siitä, että Suomessa puolustuspolitiikkaan panostetaan, Suomen puolustuspolitiikan määrärahat, verrattuna vaikkapa kansainväliseen SIPRIn laskelmaan, ylittävät reilusti tuon 2 prosenttiyksikköä bkt:stä, ja se kertoo siitä, että me todella tässä ajassa myös panostamme omaan puolustuskykyymme.

Sen lisäksi on tärkeää, että huomioidaan myös uudet uhat, jotka liittyvät ennen kaikkea hybridiuhkiin ja epäsuoriin hyökkäyksiin, tulevat ne sitten valtiollisten tai muiden toimijoiden taholta, ja tässä Suomi ei onneksi ole ollut sinisilmäinen, me olemme uudistaneet viime kaudella lainsäädäntöä, ja toisaalta myös tällä vaalikaudella panostetaan näihin uusiin uhkiin, niiden tunnistamiseen ja niiden torjumiseen. Tämä on äärettömän tärkeää, ja tämä on mielestäni tässä kohtaa se ensimmäinen huomio.

Toisena huomiona nostan esiin kansainväliset suhteet ja yhteistyön. Ennen muuta Ruotsi-suhde on Suomelle äärettömän tärkeä, ja minusta siinä suhteessa, aivan kuten tänään usea edustaja sanoi, tulee edetä niiltä osin kuin se on isänmaan edun kannalta järkevää ja samantahtisesti kuin Ruotsi sitä meidän kanssamme haluaa edistää. Yhtä lailla tietysti Euroopan unionissa toimiminen on Suomelle tärkein viitekehys, mutta kyllä meidän täytyy muistaa myös hyvät suhteet naapurimaa Venäjään. Minusta on järkevä se presidentti Niinistön ylläpitämä linja, jossa silloin kun muu Eurooppa käytännössä katsoen lakkasi keskustelemasta Venäjän korkean johdon kanssa, niin Suomi tätä keskusteluyhteyttä ylläpiti, vaikka olosuhteet olivat hankalat. Edelleenkin meillä on paljon haasteita tässä kansainvälisessä turvallisuusympäristössä, mutta se, että meillä on hyvät suhteet kaikkiin naapureihin, on isänmaan etu. Sen lisäksi tänäänkin on jo puhuttu siitä, että mitä tiiviimmät, toimivammat yhteydet meillä on näihin läheisiin viiteryhmiin — Yhdysvallat, Saksa, muut Pohjoismaat — sen parempi se on suomalaisen ulko- ja turvallisuuspoliittisen aseman kannalta ja sen paremmin me pystymme myös ensi sijassa oman isänmaamme etua puolustamaan. Tämä toisena huomiona.

Ja ehkä viimeisenä tällaisena kokoavana huomiona, kolmantena kohtana: Vakauslinjaa, joka Suomessa on ollut jo pitkään varsin hyvällä mallilla, on edustanut paitsi tasavallan presidentti myös yhteistoiminnassa valtioneuvosto ja eduskunta. Tällä linjalla pieni kansakunta niin kuin Suomi pystyy parhaiten ylläpitämään niitä perusfundamentteja siitä, että meidän turvallisuus on omissa käsissämme, että emme ajaudu minnekään tahtomattamme vaan olemme aina valmiita paitsi toimimaan yhteistyössä myös reagoimaan, puolustamaan omia intressejämme.

Ja nämä kolme yhdistettynä, siis puolustus, kansainväliset suhteet ja yhteistyö ja tämä pitkä linja Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisessa keskustelussa, ovat se avainkysymys ja linja, jolla suomalaista ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa pitää jatkossakin jatkaa.

Tämän ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon jälkeen alkaa työ liittyen puolustuspoliittiseen selontekoon. Tässä on annettu nyt eväitä siihen selontekoon, mutta se selonteko on äärettömän tärkeä, jota nyt sitten aletaan tämän selonteon jälkeen käsitellä. Siitä muutama huomio myöhemmin, mutta uskon, että kun näiden kolmen mainitsemani keskeisen kohdan ikään kuin yhteistyö turvataan, niin sillä pystytään myös suomalainen ulko- ja turvallisuuspoliittinen toimitila pitämään mahdollisimman hyvin omissa käsissä.

19.58 Jouni Ovaska kesk: Arvoisa puhemies! Jatkan edellisen edustajan teemalla. Erityisesti tuota suurvaltojen kehitystä arvioitaessa on syytä keskustella kyllä Venäjän tilanteesta. Kuten tuossa selonteossa painotetaan, kyllähän valtiovallan kontrolli Venäjän sisäpoli-

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

tiikassa on tiivistynyt ja Krimin ohella toiminta Syyriassa on osoittanut Venäjän kynnyksen sotilaalliseen voimankäyttöön alentuneen. Tämä herättää myös kysymään, miten hyvin me Suomessa lopulta tunnemme Venäjän. Meitähän kuvataan maailmalla monesti Venäjän tuntijana, mutta välillä mietin, onko tilanne todella tämä.

Yhteistyösuhteiden painotus läntisten maiden kanssa on eittämättä keskeinen, mutta me emme saa sulkea silmiämme siltä, mitä naapurissamme tapahtuu. Luottamuksellisten suhteiden luominen ja ylläpitäminen sekä Venäjää koskevan tietämyksen lisääminen nykyistä laajemmalla rintamalla olisivat äärimmäisen tärkeitä. Kun liikumme eurooppalaisissa yhteyksissä, niin meiltä monesti kysytään, mitä Venäjälle kuuluu, mitä Venäjällä tapahtuu, mutta jos tästä salista edustajilta kysyy, niin aika monella ei varmaankaan ole vastausta siihen. Paljon käytännön yhteistyötä tehdään itänaapurin kanssa niin rajaturvallisuuden, tulien, kulttuurin, matkailun kuin liikenteen saralla, mutta epäilen, että poliittisia yhteyksiä tässä kohtaa Venäjän kanssa ei paljon ole. Toki esimerkiksi Itä-Suomessa niitä jonkin verran on, mutta tuntuu, että erityisesti meillä Länsi-Suomessa olevilla ja varsinkin tässä talossa olevilla tämä yhteydenpito on vähentynyt. Toki sen on aiheuttanut poliittinen tilanne, mutta täytyy myös muistaa, että kaikkia suhteita naapureihin emme pysty hoitamaan ainoastaan EU:n kautta, eli kyllä keskusteluyhteys pitää olla. Vaikka ollaan asioista eri mieltä eri kumppanien kanssa, niin silti keskusteluyhteys pitää olla joka suuntaan, jotta pystyisimme paremmin myöskin ymmärtämään niitä toimia — emme hyväksymään mutta ymmärtämään — ja sitä ajattelutapaa, mitä esimerkiksi Venäjällä on, ja sitä, mitä siellä ajatellaan näistä asioista. Toki pitää ymmärtää, että Venäjä yhtä lailla pyrkii suurvalta-asemansa vahvistamiseen niin kuin moni muukin maa tässä maailmassa, mutta niin kuin sanoin, pitää ymmärtää.

Me olemme nyt esimerkiksi kovasti lukeneet tulkintoja siitä, mitä Yhdysvaltojen vaalitulos tulee tarkoittamaan ulkopoliitikassa esimerkiksi Kiinan osalta, mutta hyvin pieneen on jäänyt vielä arviointi siitä, mitä tulee tapahtumaan Yhdysvaltojen Venäjä-suhteille. Kyllähän se, miten USA:n ja Venäjän suhteet kehittyvät, tulee varmasti vaikuttamaan myös Suomen turvallisuusympäristöön ja sen kehittymiseen, erityisesti tietysti tuo arktinen alue ja sen seuraaminen, mitä siellä tullaan tekemään lähivuosina.

Jos ajatellaan sitten sitä meidän tärkeintä kumppaniamme eli Euroopan unionia ja sitä, miten siellä kehitys kehittyi, niin kyllähän meillä eduskunnassa on nyt tärkeä paikka EU-selonteon valmistelu. Valitettavan vähän siitä on kuulunut, vaikka itse edustan hallituspuoluetta. Siitä, miten EU-selonteon valmistelu etenee, on saatu jonkinlaisia juttuja ja otsikoita lukea, mutta toivoisin myös siitä enemmän parlamentaarista keskustelua. Meillä on vaikka millekään erilaisille asioille parlamentaarisia seurantaryhmiä ja komiteoita, mutta EU-selonteko tulee nyt ilman tällaista seurantaryhmää. Eli toivottavasti pystyttäisiin käymään tätä läpi kaikkien puolueiden kanssa, ja uskon, että ministeri varmasti tulee lähestymään puolueita vielä siinä, että päästään linjaamaan, mitä tavoitteita EU-politiikalle lähivuosiksi tullaan asettamaan. Turvallisuuspolitiikan osaltahan tämä on erityisen tärkeää, kun arvioidaan, millainen turvallisuusyhteisö Euroopan unioni jatkossa Suomelle on. Ja meidänhän pitäisi pystyä varmistamaan se, että me kaikki jäsenmaat ajattelisimme turvallisuusyhteisöstä samalla tavalla tai tulkitsisimme niitä sopimuksia samalla tavalla: mitä sitten tarkoittaakin yhteinen avunanto tai niin edelleen.

Mutta tässä on tänään — vielä lopuksi, puhemies, haluan sanoa — paljon keskusteltu siitä, että tätä ulkopoliittista keskustelua pitäisi käydä tällä areenalla enemmän, ja olen täysin samaa mieltä. Sitä pitäisi käydä useammin, sitä pitäisi käydä enemmän, ja varmasti moni

toivoo, että sitä käytäisiin jo päiväsaikaan, ehkä jo siitä syystä johtuen, että sali on tähän aikaan jo hiljainen, kun ollaan näin iltamyöhällä. Mutta tämä on tärkeätä keskustelua. Ja toivon, että ei vain meidän eduskunta sitä kävisi vaan että meidän edustajat muutenkin verkottuisivat entistä enemmän kollegoidensa kanssa Pohjoismaissa, Euroopassa ja koko maailmassa, kun näitä asioita yhdessä eteenpäin viedään. Sitähän se monenkeskinen yhteistyö ennen kaikkea on.

20.03 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Aivan ensimmäisenä tuen edustaja Ovaskan äsken esittämää ajatusta EU-poliittisen selonteon parlamentaarisesta seurannasta. Kokisin sen varsin mielenkiintoisena asiana ja Suomen näkökulmastakin tärkeänä, että niistä asioista keskusteltaisiin yhdessä eri puolueiden välillä. Tällä hetkellä ainakin itsestäni tuntuu, että Suomen EU-politiikka on eräänlainen ajopuu. Suomi on siellä vastaantulija, joka ottaa vastaan sen, mitä annetaan, ja minkäänlaista kunnon ennakkovaikuttamista asioihin ei tehdä. Riippumatta siitä, mitä mieltä EU:sta ollaan, tällainen politiikka varmaankaan ei voi olla Suomen etu.

Mutta tähän ulko- ja turvallisuuspoliittiseen selontekoon muutamia huomioita.

Ensinnäkin tämä Venäjä, jota useammassa puheenvuorossa on sivuttu, että Suomella ei olisi edes tietoa, mitä Venäjällä tapahtuu: Valitettavasti selonteosta — tai sen puutteesta tämän Venäjän suhteen — tulee itsellenikin sellainen mielikuva, että Venäjää ei tunneta riittäväällä tavalla esimerkiksi sen tulevan kehityksen arvioinnin suhteen. Kukaanhan ei ole ikuinen, ei edes Venäjän nykyinen presidentti. Mitä tapahtuu sen jälkeen, kun valta vaihtuu Venäjällä? Siitä pitäisi varmaan olla jonkinlaisia skenaarioita tässä kohtaa olemassa. Venäjä on kuitenkin naapurimaamme, halusimme tai emme, se on suurvalta, se on ydinasevalta. Halusimme tai emme, meidän täytyy joka tapauksessa tulla Venäjän kanssa toimeen.

Selonteon toinen asia, mihin kiinnitin huomiota, on se, että EU yliarvioidaan tässä turvallisuuspoliittisena tekijänä. Sen kyvyttömyydestä — etenkin Britannian lähdön jälkeen — turvallisuuspoliittisena toimijana vaietaan ja sitä yritetään kuorruttaa erilaisilla korulauseilla, jotka eivät suorastaan pidä paikkaansa. Eihän EU:lla ole mitään sotilaallista kykyä, ja koronakriisikin osoitti, ettei sillä ole kyllä paljon mitään muutakaan kykyä kriisitilanteessa toimimiseen. Eihän sieltä saatu edes suojalaitteita ja maskeja, vaan kaikki maat toimivat omina itsenäisinä kansallisvaltioinaan, käyttivät niitä varmuusvarastoja, joita niillä oli. Suomella ei ollut kunnon varmuusvarastoja, ja siitä me kärsimme. Ylipäänsäkin, kun tästä EU:n puolustusulottuvuudesta puhutaan, suosittelen tästä suuresti ääntä pitäviä edustajia keskustelemaan myös muiden EU-maiden kanssa tästä EU:n yhteisestä puolustuksesta. Siellä kun käy keskustelemassa näiden maiden edustajien kanssa, niin vastaus on sellainen kohtelias: ”Onhan se tietysti mielenkiintoista, mutta kun me olemme jo Naton jäseniä.” Eli ei ole näiden maiden intresseissä kasvattaa mitään päällekkäistä EU:n puolustusulottuvuutta, kun ne maat ovat jo hoitaneet oman puolustuspolitiikkansa sitä kautta, että ovat Naton jäseniä. Natolla on se sotilaallinen kyky. Suomi olisi aikanaan voinut Natoon liittyä, mutta Suomi ei sitä tehnyt jostakin syystä. Niitä syitä voi olla monia, mutta nyt niitä seurauksia kannetaan.

Selontekoon palataksemme: Kuten on myös aiemmin tuotu esille, siinä vaietaan ilmeisesti aika valikoivasti YK:n tietyistä epäkohdista. On niin, että YK:sta on muodostunut erilaisten maiden äänitorvi, yleensä muiden kuin länsimaiden äänitorvi. Siellä on ihmisoikeusneuvostossa sellaisia maita, joilla ei ole mitään tekemistä ihmisoikeuksien kanssa, ja

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

Suomi äänestää näiden kanssa samassa rintamassa. Siinä ei ole kerta kaikkiaan mitään järkeä, ja se pitäisi mielestäni muuttaa.

Tässä selonteossa parannetaan maailmaa monellakin tavoin, omasta mielestäni myöskin ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittymättömillä tavoilla, eliikkä ilmasto on nykyään joka paikassa. Miksi sen pitää olla myös tässä paikassa, jossa pitäisi kenties puhua enemmän tästä ulko- ja turvallisuuspolitiikan kovasta substanssista?

Kuitenkin mielestäni ehkä pahinta tässä on se, että ummistamme silmät hyvinkin suurelta osin Kiinan valtapyrkimyksiltä, ihmisoikeusloukkauksilta ja sen harjoittamalta vakoilulta. Selonteossa sivutaan sitä, että Yhdysvalloilla ja Kiinalla on jonkinlainen kilpailu suurvaltojen johtoasemasta. Kuitenkin tosiasia on se, että pitkällä tähtäimellä Kiina on siinä niskan päällä johtuen suuremmasta väestöpohjastaan ja siitä, että se omistaa jo tällä hetkellä puolet kolmannesta maailmasta. Tämä asia meidän pitäisi huomioida ja tehdä täysin selväksi, että olemme tässä kilpailussa USA:n puolella, koska USA ei välttämättä siinä ilman Eurooppaa pärjää ja ilman myös Suomen panosta pärjää. Meidän täytyisi tukea USA:ta siinä eikä kamppaila esimerkiksi USA:n presidenttiä sillä perusteella, ettemme pidä hänestä.

Nyt kuitenkin, kun mitä todennäköisimmin valta USA:ssa vaihtuu Kiinan näkökulmasta suotuisammaksi, on se myös uhka Suomelle. Onko USA niin kova jatkossa Kiinan suhteen kuin ennenkin? Nyt Kiina on keksinyt kekseliään poseerauksen: Kiina on keksinyt, että heidän kannattaa sanoa olevansa ilmastoystävällisiä. He ovat laskeneet, oman tulkintani mukaan, että kun he päästivät tämän koronakriisin valloilleen ja aiheuttivat tämän katastrofin maailmalle, niin heidän pitää puhua itsensä jollain tavalla ulos tästä ongelmasta — ja mikä olisi sen parempi kuin käydä puhumaan, että ”me siirryimme hiilineutraaliksi siihen ja siihen vuoteen mennessä”? Tähän halpaan ei mielestäni [Puhemies koputtaa] pidä mennä.

20.08 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies ja hyvät kuulijat! Kävimme tänään täällä täysistunnossa valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisesta selonteosta debattikeskustelun, jossa minä esitin puheenvuoron, joka alkoi 16.07, toistan sen puheenvuoron pian teille, mutta taisi olla hyvin tyypillistä, että eduskunnan sivuillekaan ei ole sitä tallentunut, vaan siellä Yleisradion miehet hölpöttävät päälle, mitä Kanerva sanoi ja jotain muuta. Että ehkä tämä kohdistuu jollakin tavalla minuun tai saattaa olla ihan teknistäkin, mutta minä nyt luen tämän puheenvuoroni uudelleen tässä, niin että saavat sitten eduskunnan ääniraitamiehet hoitaa sen sinne oikeaankin paikkaan, missä sen kuuluu olla.

”Arvoisa puhemies! Euroopan unioni on tärkeä turvallisuusyhteisö, ja me olemme yksi osa sitä. Suomessa sotilaallinen puolustuskyky perustuu ja nojaa vahvaan, toimintakykyiseen reserviin. Mielestäni Suomessa juuri vapaaehtoinen maanpuolustustyö ja reserviläistoiminnan järjestöt pitävät yllä korkeaa maanpuolustustahtoa. Reserviläisjärjestöt ja niiden jäsenet harjoittelevat suurelta osin omilla varoillaan pitäen yllä toimintakykyään. Euroopan unionissa on vireillä mahdollinen lyijykielto, joka koskiessaan reserviläistoimintaa halvaannuttaisi toiminnan ja samalla rampauttaisi maanpuolustustahtoa. Arvoisat ministerit, tässä on ristiriita. Miten aiotte sovittaa yhteen mahdollisen lyijykiellon ja reserviläistoiminnan turvaamisen?”

Arvoisa puhemies! Puolustusministeri Kaikkonen vastasi kysymykseen 16.17 edustaja Mäenpäälle: ”Olen aivan äskettäin itse asiassa tavannut reserviläisjärjestöjen johtoa ja keskustellut tästä teidän nostamastanne kysymyksestä. Ja tässä direktiivin kansallisessa toi-

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

meenpanossa etsimme keinoja, joilla reserviläistoimintaan usein kuuluva ampumaharrastus voitaisiin mahdollisimman hyvin turvata. Pidän sitä itsekin tärkeänä. Puolustusvoimathan itsessään on rajattu tämän direktiivin toimeenpanon ulkopuolelle.” Tähän päättyy vastaus Kaikkoselta puheenvuorooni.

Seuraavaksi minä haluan kiittää puolustusvaliokunnan jäseniä. Usein puhutaan, että voiko oppositiosta vaikuttaa, ja kyllä tuolla valiokunnassa näköjään voi. Käsittelimme 16.9. kokouksessa jotain lausuntoluonnosta, ja tähän pohjautuu se, mitä minä äsken toin esiin. Puolustusvaliokunta lisäsi ehdotuksestani tekstin lausuntoon seuraavasti: ”Ennaltaehkäisevän sotilaallisen puolustuskyvyn perusta on vahva ja toimintakykyinen koulutettu reservi, jonka sotilaallisia taitoja ylläpidetään kertausharjoitusten lisäksi vapaaehtoisen maanpuolustuksen reserviläisjärjestöjen toimesta. Vuonna 2019 vapaaehtoisen maanpuolustuksen järjestöt nostivat huolenaan esiin Euroopan unionin suunnitellun lyijyasetuksen, jonka koettiin heikentävän ja rajoittavan vapaaehtoisen maanpuolustuksen harjoitustoiminnan järjestämisen mahdollisuuksia. Mahdollisen lyijyasetuksen voimaantulo ei saa heikentää reserviläisjärjestöjen ja vapaaehtoisen maanpuolustuksen toimintaedellytyksiä ja harjoitustoimintaa. Reserviläisjärjestöjen toiminta tulee huomioida osaksi ennaltaehkäisevää sotilaallista puolustuskykyä.”

Tämä oli meidän yhteinen tahtomme, ja mielestäni tähän on helppo ratkaisu: reserviläis- ja vapaaehtoisen maanpuolustuksen järjestöjen toiminta luetaan osaksi Puolustusvoimien toimintaa. Tämä on toive ja tavoitteeni, ja minä uskon, että te täällä salissa siihen yhdytte. — Kiitoksia.

20.13 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Huoltovarmuus on olennainen osa Suomen turvallisuuspolitiikkaa. Monet heistä, jotka ovat vähätelleet huoltovarmuuden merkitystä, ovat tänä vuonna varmaankin havahtuneet ainakin siihen, että oma ruoantuotanto on kriisitilanteessa ja myös tässä vallitsevassa pandemiatilanteessa erinomaisen tärkeä asia. Samoin suojavälineiden riittävyys on tänä vuonna punnittu, ja siinä on löytynyt parantamisen varaa.

Kriisit ja uhat tulevat yllättäen ja pyytämättä, ja niitä voi olla hyvin moninaisia. Pandemia on yksi esimerkki tällaisesta kriisistä. Toinen esimerkki voisi olla kyberhyökkäys yhteiskunnan kannalta kriittisiin järjestelmiin. Erilaisiin uhkiin on syytä varautua ennalta mahdollisimman huolellisesti ja laaja-alaisesti. Suurvaltojen välisen kilpailun ja hybridi-vaikuttamisen kasvu on viime vuosina kasvattanut näköpiirissä olevien uhkien kirjoa ja todennäköisyyttä. Turvallisuuteen vaikuttavat globaalit ilmiöt kytkeytyvät aiempaa tiiviimmin toisiinsa. Huoltovarmuudesta ei saa tinkiä, kyberturvallisuuteen on panostettava ja Puolustusvoimien toimintakyvystä on huolehdittava muun muassa toteuttamalla hävittäjähankinnat suunnitellusti.

20.15 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Vielä pari asiaa. Todellakin ulko- ja turvallisuuspolitiikan kannalta uskottavan maanpuolustusjärjestelmän järjestäminen on meille ensiarvoisen tärkeää, ja uskon, että tässä maassa on ihan aito ja vilpitön tahto lähes täydellisesti, että tätä maata puolustetaan kaikin käytettävissä olevin keinoin, ja se on hyvä pohja, jolle voimme rakentaa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan. Meidän rajojemme koskemattomuus ja ihmisten vapaa elämä täällä ovat meille arvoja, joista ei pidä yhtään tinkiä, ja uskon, että lähes koko kansakunta näin ajattelee.

Edustaja Kivirannan mainitsemasta ruokahuollon järjestämisestä ja yleensä tästä maatalouden toiminnasta tässä maassa, niin kuin edellisessä puheenvuorossa sanoin, olen erittäin huolissani. Maanviljelijöiden tilanne todella on aivan onnettoman huono, kannattavuuden äärirajoilla eletään, ja voi sanoa, että tässä maassa on vain vähän ammattikuntia, jotka sellaisessa ahdingossa elävät valtavien investointien keskellä. Ja tämä kaikki osiltaan johtuu siitä, että tässä talossa olemme rakentaneet sellaisen byrokratian tuon maatalouden ympärille, että siinä kyllä maatalouden ihanuus unohtuu, kun siihen byrokratiaviidaksoon sotkeutuu. Meidän tulisi tässä asiassa ottaa itseämme niskasta kiinni ja ottaa viime vaalikaudella esillä olleet byrokratian purkutalkoot ihan vakavasti, koska uskon, että aika moni asia voitaisiin tehdä paljon helpommin, jos siihen tahtoa tästä talosta löytyisi. Toivon sen päivän jonain päivänä tulevan vastaan — mahdollisimman pian tietenkin.

Mutta se, mitä minä edellisessä puheenvuorossani sanoin tästä kotimaisesta huoltovarmuudesta energian suhteen — se tilanne on äärimmäisen huolestuttava. Kuten sanoin, ilmastopolitiikan valtavassa kiihkossa on kaikki tosiasiat unohdettu ja siitä aiheutuu huoltovarmuutemme ja turvallisuutemme ja yleensä tämän maan menestymisen kannalta iso riski. Todellakin tänä päivänä, jos haluamme turvallisessa maassa elää, energiantuotannon pitäisi olla mahdollisimman suurelta osin omissa käsissä.

Olemme paljon puhuneet tässä Carunasta. Fortum kun myi aikoinaan sähköverkon ja sen sattumoisin ostivat ulkomaiset sijoittajat, niin siitä nousi valtava meteli sen takia, kun sähköä jakelee nyt ulkomaisen verkon omistaja, joka ei asu Suomessa eikä ole suomalainen. No nythän me juuri teimme samanlaisen teon, kun nostimme turpeen veroa 2,7 eurola per megawatti, nyt myytiin sitten iso suomalainen yhtiö ranskalaisille sijoittajille. Onko sillä nyt niin väliä, tuleeko se energia sähköjohtoa pitkin vai kaukolämpöputkea pitkin, kun se on ulkomaisessa omistuksessa? Molemmissa on ihan se sama ongelma, ja se nimenomaan on meidän turvallisuutemme kannalta riskitekijä: kun ulkomainen omistaa, niin se ei varmasti suomalaisia etuja ajattele, siellä kaiken takana on vain maksimaalisen taloudellisen voiton tavoittelu. Sen takia sitä päätöstä, mikä silloin budjettiriihessä tehtiin, en vieläkään voi mitenkään hyväksyä. Se on aiheuttanut sen, että tänä päivänä itäinen Suomi lähes kokonaan on venäläisen hakkeen varassa. Sitä tulee autoilla niin paljon, [Tuomas Ketunen: Liian paljon!] että en ole vielä koskaan sellaista autovirtaa hakerekkvoja nähnyt.

Kun perjantaina taas ajelen kotia kohti, niin se on ihan varmaa, että Kuutostie on täynnä näitä äsken mainittuja rekkoja, ja se on meidän turvallisuutemme kannalta valtava riski. Ajatelkaa se tilanne, että yhtäkkiä raja menee jostain kumman syystä kiinni. Se on täysin mahdollista. Vaikka tämän koronapandemian levitessä pahemmin se voi tulla hyvinkin äkkiä eteen. Sitä en ikinä toivo, mutta jos se sellainen tulee, niin meidän pitäisi olla varautuneita. Mitä me sitten teemme, jos venäläisen hakkeen tulo loppuu? Meillä ei ole itsellämme missään semmoisia energiavarastoja. Kaikki metsähakkeet ovat metsässä — ne ovat niin märkiä, ne eivät pala, siihen tarvitaan turve sekaan ehdottomasti. Meillä on oma kotimainen raaka-aine, mutta sitä ei saa nyt käyttää.

Ja se, mikä on pahinta tässä, on tämä yleinen mielipide, julkinen mielipide — ei medioissakaan tästä riskistä puhu kukaan, en ole yhtään artikkelia nähnyt lehdissä, että miten tässä kävisi. Eikä tätä minun puhettanikaan missään lehdessä huomenna kukaan siteeraa. Valtava riski otetaan, vaikka meillä itsellämme olisivat omat energian raaka-aineet tässä maassa hallussa, jos vain niin haluaisimme. Yksikään Suomen kansanedustaja ei ole tässä talossa kritisoinut sitä, että Norjan öljyrahasto on tänä aamuna tuottanut jo voittoa lähes 40 miljardia euroa ja myy tänäkin päivänä fossiiliöljyä ja maakaasua niin paljon, että hirvit-

tää. Kukaan ei sitä vastusta, mutta kotimaista raaka-ainetta kyllä vastustetaan, ja vastauksena tähän energiapoliittiseen ratkaisuun ovat innovatiiviset energiaratkaisut. Mitä ne selaisiet ovat? Yksikään vastuullinen kansanedustaja ei ole vielä esittänyt, miten se tehdään. Se saattaa joitakin teistä ehkä naurattaa, mutta kun pakkastalvi tulee, niin uskon, että monen teidän edustajan kanssa varmasti olemme samaa mieltä — uskon, että tämä puheeni otetaan sitten vakavasti.

20.20 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Minulle taisi käydä vähän samalla tavalla kuin edelliselle puhujalle eli edustaja Hoskoselle, kun meillä molemmilla jäi puheenvuoromme kesken ja nyt sitten yritämme nopeasti sen saattaa päätökseen tai ainakin saada siitä sen ydinajatuksen esille.

Pienen maan, niin kuin Suomi on, turvallisuuden keskeisin ulottuvuus on luonnollisesti kansainvälinen oikeus, kansainvälinen sopimusjärjestelmä ja monenkeskinen yhteistyö. Se on luonnollisesti se viitekehys, jossa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka toimii. Tämä on tässä selonteossa selkeästi tuotu esille. Tässä suhteessa, kun puhumme monenkeskisestä yhteistyöstä, Euroopan unioni on näiden Suomen ulkosuhteiden tietysti kaikkein tärkein ja vahvin viitekehys. Se on tunnistettava. Kun bilateraalista suhteista puhutaan, niin tuossa selonteossa on hyvin selkeästi tuotu esille se, että sotilaallisesti liittoutumaton Ruotsi jakaa samanlaiset arvot, samanlaisen historiallisenkin pohjan, ja naapuruussuhde on tässä kestävä ja Ruotsin kanssa tehtävässä yhteistyössä meillä on tavallaan avoimet ovet myöskin turvallisuus- ja puolustusyhteistyön osalta. Suomi on valmis tiivistämään tätä yhteistyötä edelleenkin.

Myöskin sotilasliitto Naton kanssa Suomi harjoittaa kumppanuusohjelmaa, joka on käytännönläheistä, ja Suomi pitää edelleenkin sen niin sanotun Nato-optionsa auki, että me voimme oman tahtomme mukaisesti liittyä sotilasliitto Natoon, jos siksi katsomme.

Arvoisa puhemies! Oman näkemykseni mukaan sen Nato-jäsenyyden keskeisin kriteeri on se, että vahvistaako se Suomen turvallisuutta vai ei. Se on se ainoa kysymys, joka tässä täytyy avata silloin, kun me pohdimme tätä Nato-jäsenyysasiaa. Myöskin tässä salissa siitä on tänäänkin käyty keskustelua.

Tässä suhteessa on ehkä hyvä muistuttaa, mitä tasavallan presidentti Niinistö lausui Frankfurter Allgemeine Zeitungille toissa syksynä, kun häntä haastateltiin Suomen tasavallan presidentin ja Venäjän presidentin yhteistyöstä ja yhteistoiminnasta, tuntevatko he toisensa, kuinka hyvin tuntevat ja käydäänkö myöskin herkimmistä aiheista keskustelua, ja tasavallan presidentti lehtihaastattelun mukaan totesi, että kyllä, kyllä me käymme herkimmistäkin aiheista. Oletteko te keskustelleet, kysyi toimittaja, myöskin Suomen Nato-jäsenyydestä, ja tasavallan presidentti vastasi lehdelle, että kyllä, myöskin siitä teemasta. Mitäs se Putin sanoi? Ja Niinistö vastasi seuraavalla lailla, ja nämä on ehkä meidän hyvä tässä tunnistaa, että Putinin mukaan, Niinistö totesi, kun venäläiset katsovat tänään Suomen rajan ylitse — meillä on siis yhteinen raja Venäjän kanssa, niin kuin me kaikki tiedämme, 1324 kilometriä — yhteisen rajan ylitse Suomeen, he näkevät rajan toisella puolella suomalaisia. Jos Suomi liittyisi Naton jäseneksi, Putin totesi, he näkisivät tuolla rajan toisella puolella vihollisia.

Riippumatta siitä, kuinka pitkälle me sidomme oman kannanmuodostuksemme siihen, miten naapurimaassa meitä arvioidaan, me olemme kuitenkin naapurimaita, ja raja on turvallinen ainoastaan siinä tilanteessa, että molemmat osapuolet kokevat sen rajan turvalliseksi. Tämä on ainoa kriteeri silloin, kun me ajamme kestäväää turvallisuuspolitiikkaa, että

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

yhteiset rajat kaikkialle, kaikkiin suuntiin ovat turvallisia, kun se molemmin puolin tunnistetaan turvalliseksi rajaksi. Ja silloin meidän tietysti täytyy välttää sellaisia toimia, että Ruotsi, Norja, Venäjä kokisivat jotakin uhkaa olevan Suomesta. Ja tähän, arvoisa puhemies, on selkeästi kirjattu hallitusohjelmaan.

Se, mitä se sotilaallinen liittoutumattomuus Suomelle tarkoittaa, tarkoittaa sitä, että Suomen aluetta ei voida käyttää ketään vastaan. Se ei voi olla uhka kenellekään. Sehän se meidän ongelma on. Suomi ei sinänsä ole mihinkään ilmansuuntaan ollut käytännössä historiassa koskaan mikään ongelma, mutta se on ollut ongelma, että Suomen aluetta on saatettu käyttää jotakin tai joitakin vastaan. Tässä suhteessa todellakin ne linjat ovat liikkuneet idästä länteen ja lännestä itään; se on pitkä historiallinen jakso myös sieltä puolelta.

Nyt sitten kuitenkin tässä kysymyksessä, voidaanko Suomen aluetta käyttää jotakin vastaan vai ei, on tiettyjä tekijöitä, jotka ovat muuttuneet. Me olemme viimeisen viiden vuoden aikana tehneet yhdeksän erityyppistä aiesopimusta. Meillä on myöskin sotaharjoituksia käyty hyvin laajassa mitassa, ja myöskin Nato-maiden sotilaita on harjoitellut Suomen maaperällä, ja nyt viimeistään nämä asehankinnat, muun muassa tämä HX-hankinta, kaikki nämä ovat merkittävällä tavalla potentiaalisesti muuntamassa sitä asetelmaa. On ollut tarkkailijoita, tutkijoita, jotka ovat todenneet avoimesti, että Suomen asemoituminen alkaa näyttäytyä siltä, että Suomi on osa läntistä pelotetta, pohjoisessa Euroopassa olevaa läntistä pelotetta. Ja tähän on ongelmallinen tilanne, jos näin näyttäytyy, koska silloin kun me olemme pelote, me olemme uhka johonkin toiseen suuntaan. Tähän tietysti täytyisi välttää. Kaikkien ratkaisujen, mitä me teemme, myöskin puolustuspoliittisten ratkaisujen, mitä me teemme, tulee lähtökohtaisesti vahvistaa meidän omaa maanpuolustustamme ja Suomen turvallisuutta. Me emme voi olla osa joitakin laajempia pelotejärjestelmiä ja jälleen kerran suurvaltojen vastakkainasettelua pahimmassa tilanteessa. [Tuomas Kettunen: Hyvä puheenvuoro!]

20.26 Joonas Könttä kesk: Arvoisa herra puhemies! Ulko- ja turvallisuuspoliittiseen selontekoon liittyy keskeisesti myös se, että suomalaiset huolehtivat tämän maan turvallisuudesta, ja siinä se peruskivi meillä on maanpuolustusvelvollisuus, joka myös perustuslaissa lukee. Tämä meidän maanpuolustusvelvollisuus nojaa tietysti siihen, että meillä on vahva varusmiespalvelus ja ylipäätään vahva reserviläisarmeija, josta edustaja Mäenpää muun muassa aiemmassa puheenvuorossaan puhui liittyen näiden reserviläisten mahdollisuuksiin harjoitella. Se, että meillä on toimiva, koulutettu reserviläisarmeija ja ennen muuta myös vahva maanpuolustustahto ja innokkuutta toimia siellä reserviläisjoukoissa, nojaa siihen, että se varusmiespalvelus on mielekästä, tarkoituksenmukaista ja että sillä on laaja kansan tuki, niin kuin sillä tällä hetkellä on. Tämä on aika mielenkiintoinen yhtymä tähän meidän turvallisuuspoliittiseen tilanteeseen, kun nyt ollaan uudistamassa varusmiespalvelusta komiteatyöskentelyn kautta. Ne tulokset, mitä siellä saadaan, heijastelevat myös siihen reserviläistoimintaan.

Arvoisa puhemies! Edustaja Mäenpää puheenvuorossaan puhui tästä reserviläisten mahdollisuudesta harjoitella. Puolustusministerin vastaus ja ylipäätään ne linjaukset ja määrärahat, mitä puolustusministeri on onnistunut isänmaan puolustukseen saamaan, osoittavat kyllä sitä, että tämä huoli on noteerattu, ja aivan kuten edustaja Mäenpää itsekin totesi, meillä on puolustusvaliokunnassa poikkeuksellisen hyvä yhteinen henki, niin kuin kuuluu ollakin, kun kysymys on isänmaan puolustukseen liittyvistä keinoista.

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

No, konkretisoituuko se henki sitten myös siinä, että saadaan aikaan tuloksia, jotka ylläpitävät tätä meidän turvallisuuspolitiikkaamme? Kyllä se myös konkretisoituu. Muistan edelliseltä hallituskaudelta, jolloin keskusta, kokoomus ja perussuomalaiset olivat yhdessä, että tämän yhteistyön kautta pystyttiin muun muassa Euroopan unionissa aselakidirektiivi muokkaamaan sellaiseksi, että se soveltuu myös meidän reserviläisten ja tämän maan puolustuksen tarpeisiin ja siihen, että ylläpidetään nykyisenkaltaista varusmieskoulutusjärjestelmää ja sitä kautta laajaa reserviläisjärjestelmää. Nämä on mielestäni aika hyvin otettu huomioon tuossa selonteossa, siis kirjoitettu ne puolustuspolitiikan perusfundamentit siten, että tämän selonteon pohjalta minulle ei jää epäselväksi — toki nyt käsitellään selontekoa ja tehdään tarvittavia tarkennuksia — etteikö tässä paaluteta myös tätä nykyjärjestelmää hyvin vahvasti, koska se järjestelmä toimii ja sitä tulee ylläpitää. Tämän perusteella uskon, että sitten, kun siirrytään tekemään puolustusselontekoa, meillä on erittäin hyvät edellytykset siihen, että tämä laaja konsensus, mikä liittyy isänmaan turvallisuuteen, säilyy ja sitä ylläpidetään myös tulevaisuudessa.

20.29 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Meillä on täällä käsittelyssä valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko, ja tämä on erittäin tärkeä ja varsin vaikuttava asiakirja, mikä meille on yhteistyössä täällä puolueiden kesken syntynyt. Totta kai meillä on siitä hieman näkemyseroja, mutta tämä on se meidän puolueiden välisen yhteistyön tuotos. Täällä omasta mielestäni on liikaa sijaa tämmöisillä termeillä kuin ”ilmastonmuutos”, se toistuu täällä useasti.

Ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan vaikuttavat tietenkin monet eri asiat. Näistä keskusteluun on tänään noussut HX-hanke, ja samaten on noussut esiin maatalouden maallemme suoma huoltovarmuus ja sen ylläpito.

Edustaja Hoskonen on ansiokkaasti pitänyt eduskunnassa kuukausia esillä suomalaisen turpeen merkitystä meidän yhteiskuntamme huoltovarmuudelle, ja kiitos hänelle siitä. Olisipa hän hallituksessa. Tämä on semmoinen asia, mihin minä itsekkin haluan kyllä kommentoida:

Itse näen asian näin, että turve on meidän maallemme Luojan suoma luonnonvara. Meidän tulisi käyttää sitä viisaasti ja järkevästi, ja meillä on siinä erittäin mittavat energiavarat, jotka turvaavat meidän omaa yhteiskunnan toimintaa täällä. Jos me nyt suin päin lähdemme sitä kovin kovalla kädellä ajamaan alas, niin kuin hallituksen yhteinen tahto on, niin se aiheuttaa meille tyhjiön meidän omaan energiareserviimme, ja tämmöiset vaikutukset turpeen alasajon tiimoilta ovat pitkäkestoisia. Sitä ei varmasti kovin moni tässä salissa käsitä, että jos niitä nyt aletaan ajamaan alas, niin niiden ylös nostaminen ei käy enää käden käänteessä. Tämä on niin merkittävä asia, ja edelleen kiitän edustaja Hoskosta, että hän on tätä asiaa pitänyt yllä.

Tämä on myöskin semmoinen asia, että Suomessa on lukuisia turveyrittäjiä, jotka ovat investoineet paljon kalustoon, he ovat investoineet maa-alueisiin. Olen keskustellut yhden yrittäjän ja hänen lähipiirinsä kanssa. Heillä on 460 hehtaaria turvetuotantoaluetta tällä hetkellä, ja heillä on ostettuna saman verran lisää. Minä en oikein tiedä, millä tavalla tämä yhteiskunta aikoo sitten korvata näille turveyrittäjille tämän heille lainsäädännöllä aiheuttamansa ongelman. He tippuvat tyhjän päälle. En tiedä, kuinka heidän terveytensä kestää tämmöisen asian, että heiltä vedetään matto jalkojen alta ja pahimmillaan jää isot velat ja paljon suota, turvealuetta, jolla ei tee mitään.

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

Tätä turvetta käytetään myöskin elintarviketuotannossa kuivikkeena, ja tämä on sillä tavalla ollut hyvä kuivikeaine, että tämä ei ole aiheuttanut mitään homepölykehukkoa, niin kuin muut kuiviketyypit ovat.

Ei muuta kuin [Puhemies koputtaa] hallitukselle voimia ja järkeä tämän turveasian kanssa. — Kiitoksia.

20.34 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Palasin sen verran vielä sanomaan tästä energiapolitiikasta, että se on osa meidän ulko- ja turvallisuuspolitiikkaamme, nimenomaan turvallisuuspolitiikkaa. Ulkopolitiikan keinoinhan siihen vaikutetaan, miten naapurimaat tai meidän läheiset kauppakumppanimme meihin suhtautuvat. Mutta pitää muistaa lähihistoriasta, että ei tarvitse Eurooppaa edemmäksi mennä, kun on vaikutettu kansakuntien kohtaloihin muun muassa kaasuputkien välityksellä. Parhaillaan Itämerellä on käynnissä keskustelu Nord Stream kakkosesta, että saadaanko se rakentaa loppuun asti vai eikö saada. Tai sitten, kun oli Ukrainassa ongelmia naapurimaiden kesken, se vaikutti välittömästi toisen valtion energiapolitiikan kautta sen valtion sisäpolitiikkaan, aivan varmasti vaikutti.

Ja nyt kun me itse olemme ajautumassa tilanteeseen, niin ei kukaan poliitikko, ei kukaan johtava Suomen poliitikko, ole nostanut tätä ongelmaa esille, että tulemme yhä enemmän riippuvaiseksi ulkomailta tuodusta energiasta. Se on valtava riski. Olen siitä hyvin pahoillani, arvoisa puhemies, ja uskallan jopa sanoa, että huomenna tästä minun puheenvuorostani ja tästä mainitsemastani asiasta ei yksikään lehti, ei Yleisradio varsinkaan, puhu mitään, sanomalehdet eivät puhu mitään. Radiosta en ole kuullut kuin siellä täällä pieniä mainintoja jonkun vähäpätöisen ohjelman jälkimainingeissa, että onhan semmoistakin olemassa.

Tämä on meidän suomalaisten kannalta äärimmäisen vakava asia. Jos emme huolehdi omasta turvallisuudestamme myös energiapolitiikan puolella, jonain päivänä se asia kävelee meille vastaan. Ja nythän meillä on puhuttu paljon siitä, että me bioenergian käyttöä lisäämällä korvaamme turpeenpolton lopettamisen — sitä kun ei meillä ole. Ja sitten maailmankauppa, ikävä kyllä, on ankaraa, häikäilemätöntä kauppaa. Hinta otetaan sieltä, mistä sen saa. Kun myyjä tietää, että tällä valtakunnalla on pakko ostaa vaikka noin paljon energiaa, niin se on turvallisuuspoliittinen uhka välittömästi, koska siellä pannaan sellainen hinta meidän ostajillemme nenän eteen, että suomalaiset ostajat tippuvat pelistä pois välittömästi.

Sellaisen riippuvuussuhteen synnyttäminen omilla päätöksillä on täysin harkitsematon ja mielestäni anteeksiantamatonta. Olemme tässä kiihkoilussa ilmastopolitiikan tiimoilta unohtaneet tosiasiatkin. Enää ei mene perille sekään, että kivihiili, puu ja turve tuottavat, yhden megawatin kun tuotamme energiaa, saman verran ilmastopäästöjä 10 prosentin tarkkuudella. Yksikään toimittaja ei ole tästä kirjoittanut, yksikään televisio-ohjelma ei ole kertonut. Se on meidän kannaltamme valtava turvallisuuspoliittinen riski.

Toivoisin, arvoisa puhemies, että tässä asiassa eduskunta ottaisi ohjat käsiinsä. Tiedän, että minulle ei ehkä kumppaneita tämänkään keskustelun aikana syntynyt yhtään lisää tämän asian tiimoilta. Näen täällä paikalla allekirjoittaneen lisäksi [Puhemies koputtaa] kolme muuta edustajaa. Totta kai he seuraavat tuolla omissa huoneissaan näytöiltä. Jos siellä olette, niin ottakaa koppi tästä minun heitostani, koska isäni kertoi, kun talvisota alkoi, millainen Suomessa silloin oli tilanne. [Puhemies: Aika!] Toivon, arvoisa puhemies, että tämä

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

puheeni otetaan vakavasti, ja toivon, että tämä asia pannaan kuntoon, koska kaikki on kuitenkin vielä meidän käsissämme.

20.38 Tuomas Kettunen kesk: Arvoisa puhemies! Kiitoksia myös edustaja Hoskoselle ansiokkaasta puheenvuorosta. Haluan jatkaa tästä huoltovarmuusnäkökulmasta. Nimittäin luonnonvaroista täällä on nyt puhuttu turpeesta, mutta haluan laajentaa tämän keskustelun myös metsien käyttöön, niin ulkopoliittisesta näkökulmasta kuin myös turvallisuuspoliittisesta näkökulmasta. Nimittäin nyt viime vuosinahan ulkomaalaisia toimijoita on tullut tänne meidän metsäsektorille isojen tehdasinvestointien suuntaan varsinkin kiinalaisten osalta, ja minun mielestäni tämäkin asia pitää nostattaa keskusteluun tässä vaiheessa.

Mutta haluan tästä ilmastoasiasta sen verran sanoa, että mielenkiinnolla jäämme seuraamaan tulevia vuosia ja vuosikymmeniä, johtaako tämä ilmastonmuutos tuolla muissa maissa niinkin isoihin tilanteisiin, että esimerkiksi joku puhdas vesi alkaa loppumaan, ja millä tavalla se pistää sitten ihmisiä liikenteeseen.

Ja sen haluan vielä geopolittisesta näkökulmasta tuoda esille tähän pitkän keskustelun loppuun, että arktisen alueen mahdollisuuksissa meidän kannattaa olla Suomena vahvasti matkassa, nimittäin siellä on paljon mahdollisuuksia. — Kiitoksia, puhemies.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Lähes 90 puheenvuoroa on käytetty. Onko nyt niin, että ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja Niikko päättää keskustelun?

20.39 Mika Niikko ps: Arvoisa puhemies! Täällä on tänään kuultu erittäin hyvä keskustelu, ja siinä mielessä on erittäin tärkeää, että ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa pohditaan monelta eri näkökulmalta ja uskalletaan heittää ajatuksia ilmaan, jotta me pystymme menemään oman boksimme ulkopuolelta tarkastelemaan sitä, mihin suuntaan asioita voi lähteä kehittämään. Tässä yhteydessä täytyy varmasti erikseen vielä sanoa, että kansanedustajana tässä nyt tällä hetkellä puhun enkä niinkään ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajan roolissa — sen aika tulee sitten, kun mietintö on valmis ja pidetään valiokunnan yhteiset puheenvuorot.

Arvoisa puhemies! Mitä turvallisempaa maailmalla, sitä turvallisempaa Suomessa. Tätä tosiasiaa vasten on toki hyvä tarkastella ulko- ja turvallisuuspoliittista selontekoa laajasti, kuten nyt on toimittu. Haluan kuitenkin nostaa esille tähän selontekoon liittyen yhden näkökulman, jota tässä ei ole juurikaan pohdittu. Ulkoisen ja sisäisen turvallisuuden yhteenkietoutuminen on tosiasia, ja sitä myös pitäisi kaikessa pohdinnassa tarkastella kokonaisuutena. Selonteossa tätä näkökulmaa käsitellään hyvin vähän. Ulkoinen ja sisäinen turvallisuus kietoutuvat vahvasti yhteen esimerkiksi terrorismin torjunnassa. UTP:n toimenpiteet ja rauhanturvaaminen on mainittu, mutta esiin ei ole tuotu esimerkiksi poliisin ja Rajavartioston roolia siinä vaiheessa, kun maamme turvallisuuden on katsottu tulleen uhatuksi joidenkin tänne tulleiden henkilöiden osalta. Kokonaisuus kuitenkin ratkaisee, ja siinä mielessä tällainen poikkihallinnollinen näköala on kaikkein paras lähestymistapa näissä kysymyksissä.

Arvoisa puhemies! Haluaisin vielä tuoda sellaisen näkökulman esille, että meillä helposti menee tämä ulko- ja turvallisuuspolitiikan pohtiminen arvoposeeraamiseksi. Tänään sitä ollaan täällä nähty ja kuultu. Johtavana keihäänkärkenä tulisi olla valtiollinen itsenäisyys, alueellinen koskemattomuus sekä Suomen ja suomalaisten turvallisuus. Toki me tar-

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

kastelemme tässä yhteydessä myös sitä, mitä maailmalla tapahtuu, mutta tämä keskiö on kuitenkin ”itseks” lähestymistapa siitä, miten meidän pitää oman maamme ja kansalais-temme hyväksi mennä. Ideologisten arvojen tai arvopuheiden sijaan tarvitaan enemmän päämäärätietoista, uskottavaa ja suunnitelmallista ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ja tietenkin myös sen ohjausta.

Arvoisa puhemies! Vielä haluan muutaman huomion nostaa esille tästä selonteosta. Selonteosta maininnat Suomen kansallisista eduista on poistettu kokonaan. Kansallisen edun edistäminen mainitaan ainoastaan negatiivisessa kontekstissa kohdassa USA:n protektionismi ja poissulkeva nationalismi. Sen sijaan selonteossa puhutaan EU:n etujen ajamisesta ja globaaleista tavoitteista, kuten Agenda 2030:sta. Vuoden 2016 selonteossa perusteltiin seitsemän kertaa toimia ja erilaisia näkemyksiä sillä, että se on ”Suomen etujen mukaista”, nyt ei kertaakaan. Ideologiset painotukset ovat selonteossa ehkä, voisiko sanoa, lievästi isossa roolissa. Globaalit ihmisoikeudet on nostettu keskeiseksi painotukseksi ja arvoksi. Ei siinä mitään pahaa ole, mutta mielestäni nämä ovat taas näitä osin epärealistisia ajatuksia siitä, että Suomi pystyisi kokonaiset isot asiat muuttamaan muualla maailmassa tai saisi sellaisia muutoksia aikaan, että niistä tulisi niin isoja kysymyksiä, että ne Suomen turvallisuuden yksistään korjaisivat.

Lisäksi, ennen kuin aika loppuu, vielä haluan nostaa myös sen näkökulman esille, että muuttoliikkeestä puhutaan, että se olisi hyvin hallinnassa ja säänneltyä. Selonteon mukaan ”suuri osa muuttoliikkeestä on säänneltyä ja ennakoitavaa ja voi vaikuttaa lähtö- ja kohdemaiden tilanteeseen ja kehitykseen [Puhemies koputtaa] myönteisesti, esimerkiksi työperäinen”. Tämä ei tietenkään ole aivan näin mustavalkoista. Meidän täytyy rehellisyyden nimissä puhua vaikeistakin asioista ilman, että siinä tulee leimanneeksi ketään millään tavalla, jos uskaltaa asioista puhua niitten oikeilla nimillä. — Kiitos, arvoisa puhemies.

20.45 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Tuossa edellä käyttämäni puheenvuoron jälkeen tuli pari asiaa, mitä haluan vielä mainita.

Huolenaiheena on se, että kauhean paljoa ei tässä ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa puhuta meidän omasta ruokahuollostamme ja ruokahuollon huoltovarmuudesta. Tämä on erikoinen tilanne Suomessa tällä hetkellä. Maatalous on ajautunut aika kestämatömältä tuntuvaan tilanteeseen. Tiloilla on kauhea paine laajentaa koko ajan, ja kuitenkin laajennusten jälkeen uhkana ja riskinä tämmöiselle suurelle tehotuotannolle — jos sitä sanoo nyt voi käyttää — ovat eläintaudit, joita maailma saattaa kuljettaa ja synnyttää tänne meille. Suomalaisista maanviljelijöistä ja maidontuottajista ja lihantuottajista ovat hyvin monet tällä hetkellä vallan ikävässä tilanteessa. Heillä kuorma on kasvanut ja, voisi sanoa, tulos on muuttunut vuosien varrella. Tila, joka ennen elätti kaksi ihmistä, tänään elättää hädin tuskin yhden ja oikeastansa ei edes yhtä — sitäkin on pitänyt jo laajentaa, että yhden pystyy elättämään. Tämä on semmoinen asia, mihinkä meidän pitää kiinnittää jatkossa huomiota.

Toinen asia, minkä täältä haluan nostaa esiin: Pidän hieman omituisena, että täällä käytetään tämmöistä... Täältä sivulta 9 luen: ”Globalisaatiosta johtuva valta-asetelmien muuttuminen ja taloudellinen epätasa-arvo ovat osaltaan ruokkineet myös ulossulkevan nationalismin nousua sekä tarjonneet kaikupohjaa populistisille liikkeille, joista osa on omak- sunut toimintaansa myös ulossulkevia piirteitä.” Tätä lausetta hiukan kun pohtii, niin tämän johtuu siitä politiikasta, mitä täällä on harjoitettu. Tämä on ihan puhtaasti vain siitä. Te olette itse tilanneet tätä, ja te saatte nyt sitä. Tämä on hyvin yksinkertainen asia. Päivällä

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

joku edustaja käytti, jos oikein muistan, sanaa ”äärinationalismi”. Minne on unohtunut sana ”äärivasemmisto”? Ne ovat ehkä kaksi vastakkaista suuntaa, ja toista on ollut aikaisemmin enemmän, ja nyt on toinenkin saanut jalansijaa. Tämä johtuu tästä turvallisuustilanteesta Suomessa, ihmisten huolesta, siitä, miten he kokevat turvallisuusympäristönsä Suomessa muuttuneen. Tähän varmaan palaamme sitten, kun puhumme sisäisestä turvallisuudesta enemmän, mutta haluan nyt vain sen sanoa, että tätä on tilattu ja tätä on saatu. Totta kai meidän pitää ajaa Suomen kansallisia ja Suomen kansan etuja ensisijaisesti. — Kiitoksia, arvoisa puheenjohtaja.

20.50 Mika Niikko ps: Arvoisa puhemies! Haluan vielä muutamia poimintoja tästä selonteosta nostaa lyhyesti esille.

Ulko- ja turvallisuuspolitiikan päämääränä on vahvistaa Suomen kansainvälistä asemaa, turvata valtion itsenäisyys ja alueen koskemattomuus — eli lyhyesti vahvistaa Suomen turvallisuutta ja hyvinvointia sekä ylläpitää yhteiskunnan toimivuutta. Kansainvälisesti tavoitteena on vakaampi, ennakoitavampi ja turvallisempi maailma. Kansainvälisen tilanteen kiristymisestä huolimatta Suomeen ei kohdistu välitöntä sotilaallista uhkaa. Sotilaalliseen voimankäyttöön Suomea vastaan ja sillä uhkaamiseen on kuitenkin varauduttava. Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen toimintaympäristön nykyisessä tilassa ja sen kehityspotentiaalin valossa Suomella ei ole mahdollisuutta eikä halua eristäytyä.

Arvoisa puhemies! Selonteon arvopohjassa on keskeistä ihmisoikeuksien, oikeusvaltioperiaatteen, demokratian, rauhan, vapauden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen kaikessa kansainvälisessä toiminnassa. Lisäksi tässä on tavoitteena tuottaa turvallisuutta ilmastonmuutoksen hillinnällä, samoin myös toteuttamalla ulko- ja turvallisuuspolitiikassa kestävä kehityksen tavoitteita pyrkien vähentämään köyhyyttä ja eriarvoisuutta.

Selonteosta käy kuitenkin ilmi se, että toimintaympäristö on voimakkaassa muutoksessa, ja siltä osin haluan nostaa esille suurvaltasuhteet ja sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän. Järjestelmä on kasvavan paineen alla syystä, että suurvalloilla on perinteisesti ollut merkittävä vastuu sen ylläpitämisessä ja tällä hetkellä suurvallat tavoittelevat omia etujaan hyvin voimakkaasti. Kiina pyrkii muuttamaan yhteisesti hyväksyttyä sääntöpohjaista kansainvälistä järjestelmää sisältä päin niin, että se vastaa sen omia näkemyksiä. Yhdysvallat vastaavasti arvioi monenkeskisen yhteistyön hyötyä aiempaa valikoivammin ja on vetäytynyt monista sitoumuksista. Venäjä taas on horjuttanut turvallisuutta kansainvälisen oikeuden vastaisilla toimillaan ja sotilaallisen voiman käytöllä.

Arvoisa puhemies! Nämä ovat keskeisiä huomioita, ja näitä meidän täytyy tuki tarkastella lähemmin sitten, kun näistä käydään keskustelua.

Sitten haluan vielä mainita kehityssuunnista eri alueilla. Suomen turvallisuusympäristö on muuttunut epävakampaan suuntaan, ja muutoksen arvellaan olevan pitkäkestoinen. Suomen ja Euroopan lähialueiden turvallisuustilanne on vaikeasti ennakoitava. Turvallisuustilanteen muutokset Itämeren alueella, Suomen arktisilla lähialueilla sekä Pohjois-Atlantilla kytkeytyvät tiiviisti toisiinsa. Lisäksi Turkin sisäinen kehitys, ulko- ja turvallisuuspoliittinen toiminta ja alueelliset suurvaltapyrkimykset herättävät voimakkaasti huolta. Sitten kun muistetaan vielä, että arktisen alueen sulaminen on lisännyt houkutusta hyödyntää aluetta kestävämmästä, niin se tulee tulevaisuudessa nähdä ehkä myös mahdollisena geopolitiittisena turvallisuushkana tai riidan keskipisteenä. Lisäksi Lähi-idän ja Persianlahden alue säilyy kansainvälisen politiikan keskiössä. Lopuksi vielä Afrikan mantereiden strateginen ja kaupallis-taloudellinen merkitys on voimakkaasti kasvanut.

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

Arvoisa puhemies! Kaikesta tästä kokonaisuudesta johtuen jäsenvaltioilla on erilaisia näkemyksiä muun muassa EU:n kehityssuunnasta. Meillä on erilaisia näkemyksiä muutto-liikekysymyksistä, ihmisoikeuskysymyksistä ja toimista esimerkiksi vaikkapa Lähi-idässä. Unionin sisällä on puutteita oikeusvaltioperiaatteen noudattamisessa. Ison-Britannian ero EU:sta vaikuttaa unioniin kansainvälisenä toimijana — suurvallat nimittäin haastavat unionin yhtenäisyyttä hyvin voimakkaasti myös jatkossa.

Arvoisa puhemies! Ihan tähän lopuksi vielä, ennen kuin aika loppuu, Suomen kahdenvälisistä kumppanuuksista haluan nostaa ennen kaikkea esille Suomen ja Ruotsin välisen ulko- ja turvallisuuspoliittisen yhteistyön merkityksen. Ruotsi on Suomen tärkein kumppani, jolla on samat näkemykset turvallisuusympäristöstä. Meillä on samat näkemykset yhteistyöalueista, kuten muun muassa meillä on yhteistä työtä tilannekuvayhteistyön osalta, isäntämaajärjestelyiden ja [Puhemies koputtaa] monien muiden osalta. Myös kaikkien Pohjoismaiden välinen yhteistyö on tiivistä, ja sitä tulee jatkossakin kehittää lisää. — Kiitoksia.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin ulkoasiainvaliokuntaan, jolle hallintovaliokunnan, puolustusvaliokunnan ja tulevaisuusvaliokunnan on annettava lausunto.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle turvallisuusluokitellun tiedon vastavuoroisesta suojaamisesta Ukrainan kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi Hallituksen esitys HE 190/2020 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

Lähetekeskustelua varten varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

16.37 Ulkoministeri Pekka Haavisto (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys koskee Suomen ja Ukrainan välillä syyskuussa 2019 allekirjoitetun turvallisuusluokitellun tiedon vastavuoroista suojaamista koskevan sopimuksen sekä sen voimaansaattamislain hyväksymistä. Sopimuksen tarkoituksena on varmistaa sellaisen turvallisuusluokitellun tiedon suojaaminen, jota vaihdetaan tai tuotetaan osapuolten välisessä yhteistyössä erityisesti ulko-, puolustus-, turvallisuus- ja poliisiasioissa sekä tiede- ja yritysasioissa ja teknisissä asioissa. Sopimuksia neuvotellaan Suomen valtiollisten tai kaupallisten yhteistyötartpeiden perusteella.

Suomella on laaja tietoturvallisuussopimusverkosto EU- ja Nato-maiden kanssa. Lisäksi sopimuksia on neuvoteltu edellä mainittuihin ryhmiin kuulumattomien maiden kanssa kaupallisten tai valtiollisten intressien vuoksi. Näin ollen sopimus parantaa esimerkiksi suomalaisten yritysten kilpailuasemaa Ukrainassa tapahtuvissa tarjouskilpailuissa.

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

Kysymys on arkaluonteisista tietoineistoista, jotka sopimusvaltioissa on erikseen luokiteltu korkean tietoturvallisuuden tasoa edellyttäväksi. Tietoturvaluussopimus muun muassa antaa suomalaisille yrityksille mahdollisuuden saada sellaisia tilauksia tai osallistua sellaisiin hankkeisiin, joiden toteuttaminen edellyttää pääsyä sopimuskumppanin turvallisuuksuokiteltuihin tietoihin.

Arvoisa puhemies! Tietoturvaluussopimus ei kuitenkaan velvoita osapuolia vaihtamaan turvallisuuksuokiteltua tietoa. Tietoturvaluussopimuksen tehtävänä on mahdollistaa turvallisuuksuokitellun tiedon vaihtamista sisältävä yhteistyö siten, että tiedon luovutettava osapuoli voi olla varma siitä, että tiedon vastaanottava osapuoli pitää tiedon salassa ja käsittelee sitä asianmukaisesti. Sopimuksen sisältämät tietoturvaluusvelvoitteet vaikuttavat ensisijaisesti siihen, miten viranomaiset ja velvoitteen piiriin kuuluvat yksityiset käsittelevät turvallisuuksuokiteltua tietoa sekä miten toimitila- ja henkilöstöturvallisuudesta näissä kysymyksissä huolehditaan.

Ukraina esitti Suomelle alustavasti helmikuussa 2016 maiden välisen tietoturvaluus-sopimuksen solmimista. Varsinaiset neuvottelut käynnistettiin marraskuun alussa 2018 ja saatiin päätökseen syksyllä 2019. Tietoturvaluus-sopimus allekirjoitettiin Kiovassa tänä syksynä 12.9. Sopimuksen valmisteluun ja neuvotteluihin osallistui edustajia ulkoministeriöstä, puolustusministeriöstä, suojelupoliisista sekä Viestintävirastosta.

Sopimuksen määräykset vastaavat kansainvälisistä tietoturvaluusvelvoitteista annetun lain säännöksiä sekä jo aiemmin voimaan saatettujen, Suomen tekemien kahdenvälisen tietoturvaluus-sopimusten määräyksiä. — Kiitos, herra puhemies.

16.40 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Kiitos ulkoministerille tämän asian esittelystä. Tässä hallituksen esityksessä on kyse siis Suomen ja Ukrainan välisestä sopimuksesta turvallisuuksuokitellusta tiedosta. Ukrainan turvallisuuksutilanne on tietysti puhuttanut pitkään, ja valitettavasti tuossa hetki sitten käydyssä keskustelussa sille ei tilaa juurikaan jäänyt. Kuitenkin Ukrainan turvallisuuksutilanteella on merkitystä myös Suomen turvallisuuksutilanteelle ja EU:nkin turvallisuuksutilanteelle. Ukraina monessa mielessä myös suojelee EU:n itärajaa, ei siis ainoastaan omaa rajaansa.

Kun ulkoministeri on paikalla ja käyttää aikaa täällä eduskunnassa, niin nostaisin esille tämän toisen sopimuksen eli Minskin sopimuksen, ja olisin mielelläni kuullut, mikä on tilanne sen kanssa. Te tapasitte tänä vuonna maaliskuussa Suomessa Venäjän ulkoministerin Sergei Lavrovin ja kävitte silloin keskusteluja, ja tiedän ja uskon, että myös tämä asia oli silloin esillä. Tämän jälkeenhän myös Valko-Venäjän tilanne on tietysti pahentunut, ja aika ajoin tulee sellainen tunne, että eihän käy niin, että tämä Ukrainan ja ennen muuta Itä-Ukrainan tilanne jäisi jollain tavalla nyt muiden kriisien ja tapahtumien varjoon. Olisi mielenkiintoista kuulla ulkoministeriltä tästä. Eli kysyisin: Millä tavalla Minskin sopimus on etenemässä? Onko tämä niin sanotun Normandia-ryhmän tekemä Minskin sopimus se tie, joka nyt näyttäisi vetävän, vai vetääkö se? Ja kysyisin: Ovatko sitten vaihtoehtoisesti USA:n ja Venäjän väliset neuvottelut Ukrainan tilanteesta, joita myös on käyty, se tie, joka nyt näyttäisi vetävän? Ja miten vaikuttaa esimerkiksi Yhdysvaltain presidentin vaihtuminen tähän mahdollisesti USA:n ja Venäjän välillä käytävään keskusteluun? Vai onko niin, että loppupelissä, arvoisa ulkoministeri, tuo ratkaisu Ukrainan tilanteeseen voisikin löytyä trilateraalisten Ukraina—Venäjä—Etyj-neuvotteluiden pohjalta? Mitä pidätte näistä kolmesta tiestä nyt todennäköisimpänä ja tällä hetkellä vetävimpänä: Normandia-ryhmää, USA:n ja Venäjän kahdenvälistä neuvottelua vai trilateraalista neuvottelupohjaa?

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

16.42 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Kävimme juuri keskustelun tuoreesta ulko- ja turvallisuuspoliittisesta selonteosta, ja selonteossa nousee esille monenkeskisen yhteistyön vahvistamisen lisäksi myöskin tavoite hyödyntää digitalisaation mahdollisuuksia mutta myöskin minimoida siihen liittyvät riskit sekä vaikuttaa kansainväliseen keskusteluun. Tämä nyt käsittelyssä oleva hallituksen esitys koskee todella kahden maan välistä yhteistä sopimusta, mutta siellä todetaan, että tietoturvallisuusalan moninkeskistä yleissopimusta ei ole olemassa, kuten ministerikin tuossa jo totesi. Meillä toki kyllä on useita Pohjoismaiden kanssa tehtyjä sopimuksia mutta myöskin EU:n jäsenvaltioiden kesken tehtyjä sopimuksia turvallisuusluokitellun tiedon suojaamisesta.

Tietoturva nousee nykyisin esille hyvin monessa, oikeastaan jokaisella yhteiskunnan sektorilla, ja tälläkin esityksellä on merkitystä taloudelliseen toimintaan mutta myöskin teollisuuteen ja teknologiseen yhteistyöhön. Olisinkin halunnut kysyä ministeri Haavistolta: Miten kansainvälisessä keskustelussa tällä hetkellä puhutaan tietoturvallisuusalan yleissopimuksesta, onko sellaisia keskusteluja olemassa, olemmeko saamassa tällaisen sopimuksen? Ja miten tämä nyt suhteutuu tähän hyvin ajankohtaiseen keskusteluun tietoturvas- ta, myöskin sitten valtioiden välillä, ja kun muiden yhteiskunnan toimijoidenkin hyödyksi nämä sopimukset sitten tulevat?

16.44 Hussein al-Tae sd: Arvoisa puhemies! On tärkeää kyetä kumppanimaiden kanssa tekemään...

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Siellä paikalla puhutaan maskin kanssa. [Puhuja laittaa maskin kasvoilleen.]

Arvoisa puhemies! On tärkeää kumppanimaiden kanssa kyetä tekemään erilaisia turvallisuuteen liittyviä sopimuksia, ja tässä puhutaan tiedon vaihdosta, turvallisuusluokitellun tiedon vaihdosta ja sen ylläpitämisestä. No, olemme tässä maailmassa huomanneet snowdenien ja wikileaksien ja muiden paljastusten ja paljastajien myötä, että tietoa on välillä vaikeaa pitää täysin salassa ja turvallisena. Nyt tässä Ukrainan tapauksessa kansainvälisiä arvioita on ollut myös siitä, että Ukrainan hallinnossa jonkin verran myllertää ja kaikki asiat eivät mene niin kuin ehkä toivoisimme. Kun jonkin verran on myös ollut puhetta korruptiosta, niin tässä haluaisin ymmärtää vielä vähän enemmän, millä perusteella ollaan näin nopeasti lähdetty tämäntyyppiseen sopimukseen Ukrainan kanssa ja miten sen koetaan olevan vahvasti myös Suomen eduksi. — Kiitos.

16.46 Ulkoministeri Pekka Haavisto: Arvoisa puhemies! Hyviä kysymyksiä.

Edustaja Salonen kysyi vähän näiden kansainvälisten sopimusten kattavuudesta ja nimenomaan tästä tietoturvallisuussopimusten verkosta. Suomihan on suhtautunut myönteisesti sekä eri järjestöjen puitteissa tehtäviin laajoihin, tietoturvallisuuteen liittyviin sopimuksiin että sitten näihin kahdenvälisesti tehtäviin, joita on aika pitkä lista olemassa. Ja kun viittaatte juuri tämän päivän tietoturvallisuustilanteeseen, niin varmasti tämä vaikuttaa meidän kaikkien viranomaisten arvioon siitä, millaisia tietoturvatakeita näissä järjestelyissä pitäisi olla. Niin kuin kerroin, tässähän on monta tahoa — puolustusministeriö, suojelupoliisi, Traficom — mukana näissä hankkeissa.

Edustaja al-Taen kysymykseen: sikäli kuin minä olen tämän asian oikein ymmärtänyt, kysymys on esimerkiksi suomalaisten yritysten edusta silloin, kun ne pyrkivät Ukrainan

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

markkinoille ja kyse olisi sellaisista hankkeisiin liittyvistä materiaaleista, joiden pitää saada tietoturvallinen käsittely puolin ja toisin. Tämähän ei sinänsä velvoita mihinkään, ei synny mitään tällaista säännöllistä tiedonvaihtoa tai tämäntyyppistä — sen jokainen ministeriö ja taho sitten päättävät erikseen itse — mutta tämä antaa ne puitteet, ja näitä sopimuksia on tehty hyvin monen maan kanssa.

Kovin mielelläni menisin edustaja Heinosen kanssa vähän syvempäänkin keskusteluun tästä Minskin sopimuksen tilanteesta ja muusta, mutta kun pelkään, että puhemiehen iso nuija pamahtaa siinä kohdassa, kun mennään ehkä vähän asian vierelle, niin sanotaan näin, että seuraamme tietysti Ukrainan talouskehitystä ja toivomme, että se talouskehitys vauhdittuisi — edustaja al-Tae viittasi täällä korruptioriskeihin ja tämäntyyppisiin. On meidän etumme mukaista, että Ukrainan talous kehittyy vakaaksi ja hyväksi, ja tämä sopimus edesauttaa sitä puolta.

Sitten erikseen voidaan palata näihin valtiosopimuksiin, Minskin sopimukseen ja muihin. Ehkä aivan yleisenä havaintona, että koronatilannehan on vaikuttanut monella tavalla hidastavasti myöskin, jos katsoo vaikka Etyjin läsnäoloa siellä Itä-Ukrainassa ja muuta, myöskin suomalaisia Etyj-missioon osallistujia. Valitettavasti koronatilanne ja sitten ehkä tämä yleinen Yhdysvaltain presidentinvaaleihin liittyvä odotus ovat monia kansainvälisiä prosesseja hidastaneet. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamisesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 209/2020 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

16.49 **Mats Löfström r:** Arvoisa herra puhemies! Suomen yhteiskunta ja elinkeinoelämän toiminta ovat pitkälti riippuvaisia meriteitse tapahtuvista tavarakuljetuksista. Lähes 90 prosenttia Suomen viennistä ja 80 prosenttia tuonnista kulkee meritse. Matkustaja-autolautat ovat aikataulutettuine linjaliikenteineen olennainen osa Suomen logistisessa kokonaisuudessa. Suomen meriteitse kuljetettavasta tavarasta noin 10 prosenttia kuljetetaan matkustaja-autolautoilla. Matkustaja-autolauttojen merkitys on lisääntynyt viime vuosina. Matkustaja-autolautoilla kuljetetaan kappaletavaraviennistä yli 60 prosenttia ja kappaleta-varatuonnista 50 prosenttia. Kappaletavara on tyypillisesti valmistuotteita, kuten elintarvikkeita ja muita päivittäistavara- ja kulutustuotteita.

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamisesta annettua lakia väliaikaisesti siten, että valtio maksaisi merenkulun tukena työnantajalle takaisin työnantajan sairausvakuutusmaksun, työnantajan osuuden työtömyysvakuutusmaksusta, ryhmähenkivakuutusmaksusta sekä työnantajan osuuden vapaaehtoisesta vapaa-ajan tapaturmavakuutus- ja vapaa-ajan lisäakuutusmaksusta.

Tämä esitys on erittäin tärkeä ja tervetullut.

Ärade herr talman! Det finländska samhället och näringslivets verksamhet är i hög grad beroende av varutransporten som sker sjövägen. Närmare 90 procent av Finlands export och 80 procent av importen sker sjövägen. Passagerarfärjorna som går i linjetrafik enligt tidtabell utgör en grundläggande del av Finlands övergripande logistikkedja. Cirka 10 procent av det gods som transporteras sjövägen till Finland transporteras på passagerarfärjor. Passagerarfärjornas betydelse har ökat under de senaste åren. Mer än 60 procent av styckegodsexporten och 50 procent av styckegodsimporten sker med passagerarfärjor. Styckegods är vanligen färdiga produkter, exempelvis livsmedel och andra dagligvaror och konsumtionsvaror.

I denna proposition föreslås det att lagen om förbättrande av konkurrenskraften för fartyg som används för sjötransport ändras temporärt så att staten i form av stöd till sjöfarten betalar tillbaka till arbetsgivarna arbetsgivarnas sjukförsäkringsavgift, arbetsgivarandelen av arbetslöshetsförsäkringspremien, arbetsgivarandelen av grupplivförsäkringspremien och arbetsgivarandelen av premien för frivillig olycksfallsförsäkring för framtiden och tilläggsförsäkring för framtiden. Genom propositionen ändras inga andra stödfaktorer.

Syftet med propositionen är att bidra till att lindra de ekonomiska skador som covid-19-pandemin orsakar sjöfartsbranschen och att stödja näringslivets konkurrenskraft. Strävan är också att främja kontinuiteten i sjötransporterna och leveranskedjorna eftersom de har en central betydelse för samhällets och näringslivets funktion.

Ärade talman! Jag vill tacka regeringen och särskilt minister Harakka för det här förslaget. Det är oerhört viktigt. En betydande del av sjöfarten, i synnerhet passagerarsjöfarten, går nu på knäna och har stora ekonomiska problem på grund av coronapandemin samt de restriktioner som införts för att minska smittospridningen. Det här förslaget är alldeles utmärkt ur det hänseendet att det är så enkelt att genomföra i praktiken också i förhållande till EU:s statsstödsregler eftersom det i praktiken återför den summa som den förra regeringen skar bort ur det här stödet. Det här stödet gäller både lastfartyg och passagerarfartyg, men enbart fartyg under finsk flagg.

Min förhoppning är att den här temporära ändringen för nuvarande år skulle göras permanent. Det skulle öka den finska flaggans konkurrenskraft. Det skulle också stärka möjligheten att de nybyggen som nu görs av finländska rederier kommer att sättas under finländsk flagg.

Jag vill också passa på att tacka regeringen och minister Harakka för de stöd som också ges via Traficom. De är oerhört viktiga för passagerarsjöfarten och de är motiverade med att de restriktioner som införts på resande med både inresebegränsningar och karantänkrav påverkar passagerarrederierna alldeles särskilt mycket. Då det normalt kan vara 2 000 passagerare på en avgång är det nu 200. Samtidigt är passagerarrederierna ändå viktiga för Finlands försörjningsberedskap. Där går på varje avgång 50–60 långtradare och också viktiga persontransporter.

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

Färjorna är viktiga för Finlands nära relationer med både Estland och Sverige då de möjliggör det praktiska umgänget. Det är viktigt att vi politiker träffar varandra och träffar våra grannar i Estland och Sverige, men det är också viktigt att vanliga människor träffar varandra för att skapa den nära relationen som vi har med våra grannar. Därför vill jag passa på att tacka, om ministern också hade varit på plats, för de insatser som har gjorts, och hoppas det också finns en beredskap att skjuta till mer pengar till Traficom om det finns behov. Vi ska naturligtvis hoppas att det nu kommer ett vaccin mot coronaviruset. Det finns lovande uppgifter kring det, som ännu är osäkra, och det skulle betyda att vi kan få en återgång till det normala, men till dess är de här stöden alldeles livsviktiga.

16.55 Suna Kymäläinen sd: Arvoisa herra puhemies! Ministeri Harakka esitti pahoittelunsa, ettei voi olla esittelemässä tätä esitystä. Hän olisi kovin mielellään tämän itse esitellyt, mutta on tällä hetkellä hallituksen neuvotteluissa, joissa hänen täytyy tällä hetkellä olla paikalla, joten liikenne- ja viestintävaliokunnan puheenjohtajana voinen todeta esityksestä seuraavasti:

Arvoisa puhemies! Hallitus esittää eduskunnalle säädettäväksi lain meriliikenteessä käytettävien alusten kilpailukyvyn parantamisesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta. Esityksen mukaan lakia muutettaisiin väliaikaisesti siten, että valtio maksaisi merenkulun tukena työnantajille takaisin työnantajan sairausvakuutusmaksun, työnantajan osuuden työttömyysvakuutusmaksusta, ryhmähenkivakuutusmaksusta sekä työnantajan osuuden vapaaehtoisesta vapaa-ajan tapaturmavakuutus- ja vapaa-ajan lisävakuutusmaksusta. Lakia sovellettaisiin vain vuonna 2020 aiheutuneiden kustannusten perusteella maksettavaan tukeen eikä ehdotuksella muutettaisi muita tukitekoja.

Esityksen tavoitteena on pyrkiä lieventämään covid-19-pandemian merenkulkualalle aiheuttamia taloudellisia vahinkoja ja tukea elinkeinoelämän kilpailukykyä. Esitys antaisi paremmat taloudelliset valmiudet sopeutua tilanteeseen ja tukisi elinkeinoelämän kilpailukykyä ja siten myös suomalaista huoltovarmuutta. Erityisesti esitys tukisi merikuljetusten jatkuvuutta, millä olisi suuri merkitys yhteiskunnan ja elinkeinoelämän toimivuudelle. Suomen lipun alla purjehtivien alusten kansainvälinen kilpailukyky vaikuttaa suoraan suomalaisten työllisten merenkulkijoiden määrään ja laajemminkin suomalaisen meriklusterin laajuuteen ja siihen, että alan asiantuntemus ja osaaminen pysyvät Suomessa. Esitys tukee myös tämän tavoitteen saavuttamista. Esitys liittyy valtion vuoden 2021 täydentävään talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Arvoisa herra puhemies! Varsinkin Suomen kaltaisessa vientivetoisessa maassa meriliikenne on keskeisessä osassa koko elinkeinoelämän toiminnan kannalta. Lähes 90 prosenttia Suomen viennistä ja 80 prosenttia tuonnista kulkee meritse, joten merikuljetukset ovat tärkeitä koko valtiontalouden kannalta. Liikenne- ja viestintävaliokunnan puheenjohtajana pidän erittäin tärkeänä, että koronasta kärsinyttä meriliikennettä tuetaan kaikin mahdollisin tavoin. Se on koko kansantaloutemme kannalta keskeistä. Otammekin tämän esityksen mielellämme ja ripeästi valiokunnassa käsittelyyn. Itse asiassa jo tänään valiokunta on enakkokuullut tämän hallituksen esityksen osalta asiantuntijoita.

16.59 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Pääministeri Marinin hallitus on tehnyt monia toimia yritysten toimintaedellytysten parantamiseksi tässä pandemiakriisin keskellä, ja tämä on yksi niistä toimista, joihin hallitus on nyt ryhtynyt.

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

Tämä on hyvin merkittävä ala, kun puhumme meriliikenteestä, nimenomaan huoltovarmuudenkin osalta, kuten olemme jo aikaisemmin kuulleet. Ennen koronapandemiaa kaavailtiin, että Suomessa meriklusterilla on mahdollisuus jopa kaksinkertaistaa kokonsa. Odotukset alaa kohtaan ovat siis isot, ja mahdollisuudet ja potentiaalit ovat isot. Nykyiselläkin klusteri on työllistänyt 50 000 ihmistä ja sen liikevaihto on ollut noin 13 miljardia euroa. Koko tämän alan kasvu ja kehitys on erittäin tärkeää meidän kansantaloudellemme. Siksi onkin ratkaisevan tärkeää, että tässä kriisitilanteessa voimme kaikin mahdollisin tavoin tukea meriliikennettä tämän kriisin yli, jotta sitten pääsemme — kuten edustaja Löffström tuossa jo aikaisemmin totesi, niin toivottavasti tämän rokotuksen myötä pääsemme — sinne tulevaan aikaan, jolloin voimme taas elää meriliikenteenkin kasvusta, ja nyt tämän myötä voimme sitä mahdollistaa.

Kuten tuossa edustaja Kymäläinen totesi, tätä on tehty myöskin jo aikaisemmin. Meriteollisuutta siis tuetaan erilaisin keinoin, ja se onkin erittäin tärkeää, koska tämä nykyinen miehistötukilaki suojaa meriliikennettä Suomessa. On ratkaisevaa, että meillä säilyy Suomen lipun alla näitä aluksia, juuri siitä syystä, että Suomi on riippuvainen, hyvin riippuvainen, meritse tehtävästä viennistä sekä tuonnista. Lähes 90 prosenttia Suomen viennistä ja 80 prosenttia tuonnista kulkee meritse.

Tämä myöskin on nyt sitten EU:n kanssa erikseen notifioitu etukäteen, muistaisin niin. Se on tärkeää, koska aina, kun tuemme yritysten toimintaa, on tietenkin tärkeää, että se tehdään sitten myöskin kilpailuneutraaliteetit huomioiden.

Mutta tämä on siis Suomelle tärkeää ja erityisesti meriliikenteelle tärkeää, ja kiitänkin tästä esityksestä hallitusta ja ministeri Harakkaa.

17.02 Hussein al-Tae sd: On erinomaista, että tuodaan esityksiä, jotka kirittävät ja voimaannuttavat suomalaista vientiä juuri nyt. Kaikki työpaikat tarvitaan, ja tässä aikaisemmissa puheenvuoroissa on hyvin otettu esiin, miten tärkeä tämä esitys itsessään on. Yksi palanen lisää Marinin hallituksen strategiassa nostaa Suomen taloutta uudelleen jaloilleen koronan jälkeen.

Kun laivaliikennettä ylipäänsä tuetaan, meriliikennettä tuetaan, niin itse olen peräänkuuluttanut sitä, että tukeen täytyy sisällyttää ajatus siitä, että laivojen polttomootoreita voitaisiin kehittää ympäristöystävällisempään suuntaan. Uudet laivat ovat tällä tiellä toki, mutta myöskin vanhoihin laivoihin voitaisiin kytkeä erilaisia mahdollisuuksia, joilla päästöjä, fossiilisia päästöjä, erityisesti meriliikenteessä voitaisiin vähentää. Olen peräänkuuluttanut sitä, että siihen erilaiseen avustukseen, apuun ja lainsäädäntöön kytkettäisiin tällaisia mahdollisuuksia, että olisi edullisempaa ja järkevämpää meriliikenteen, laivaliikenteen siirtyä kohti vihreämpää moottoriteknologiaa. Tässä kaipaisin henkilökohtaisesti itse lisää panostusta ministereiltä, sekä ministeri Harakalta että muilta ministereiltä, ympäristöministeriltä, että tämäntyyppisiä esityksiä voitaisiin tuoda, jotta vihreää siirtymää myös meriliikenteessä pystyttäisiin nopeuttamaan.

Tämä on, niin kuin sanoin aikaisemmin ja tässä puheenvuoroissa on hyvin tullut esiin, Suomen taloudelle tärkeä esitys, ja sitä ehdottomasti kannatan.

17.04 Sandra Bergqvist r: Ärade talman, arvoisa puhemies! Sjöfarten är naturligtvis en verkligt viktig del av Finland och att vi hålls levande, och precis som för många andra har också sjöfarten under det här senaste coronaåret drabbats väldigt, väldigt hårt. Finland är

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

på många sätt som en ö, och det handlar också om att allt som kommer in till landet och nästan allt som kommer ut från landet transporteras sjövägen.

On jo todettu tässä salissa, että noin 90 prosenttia viennistä ja 80 prosenttia tuonnista kulkee meritse. Tämä on tietysti äärimmäisen tärkeä asia, ja sen takia kannattaa myös tukea meriliikennettä, että se pysyy ja se toimii jatkossa. Yhdessä matkustajalaivassa voi olla jopa satoja ihmisiä töissä, joten tämä on iso työllistäjä Suomessa.

On monesti myös ollut niin, että tämä huoltovarmuus on ollut semmoinen asia, mitä ei välttämättä ole ajateltu aikaisemmin, mutta nyt viime aikoina tämä on ollut äärimmäisen tärkeä asia, ja olemme kaikki huomanneet, että huoltovarmuus on asia, josta meidän pitäisi huolehtia.

Kuten tiedämme, niin Suomi on kuin saari tässä tapauksessa, ja on tärkeää, että tuemme meriliikennettä Suomessa. On myös äärimmäisen tärkeää, että säilytetään laivoja Suomen lipun alla, ja tämäntyyppisiä tukia voi myös tukea se, että laivoja pidetään Suomen lipun alla myös tulevaisuudessa. Kiitän tästä esityksestä, joka on hyvä koko Suomen puolesta.

17.06 Matias Marttinen kok: Arvoisa herra puhemies! Täällä on pidetty hyviä puheenvuoroja tämän esityksen sisällöstä. Siis kyseessä on ennen kaikkea se, että kun jo tällä hetkellä valtio tukee näitä yrityksiä siten, että työnantajamaksuja palautetaan takaisin muun muassa eläkemaksujen osalta ja vastaavasti myös sitten tuloverolain merityötulosta toimitettu ennakonpidätys palautetaan, niin nyt sitä sitten laajennetaan määräaikaisesti koskemaan myös muita sivukuluja. Ja on varmasti näin, että väliaikaisesti jonkin kaltaisia toimia tarvitaan, että suomalaisen merenkulun edellytykset pystytään turvaamaan. Olemme kuulleet tässä nyt hiljattain, kun asiaa on jo lähdetty käsittelemään liikennevaliokunnassa, miten vakava alan tilanne on. Siis työttömyys on kasvanut erittäin merkittävästi. Ja tietysti täytyy toivoa, että pääsemme pala palalta sitten kohti normaalia.

Tässä totean vielä sen, että itse asiassa oikeastaan pidän sitä aika vaikuttavana, miten Huoltovarmuuskeskus on omilla toimillaan taas vastaavasti ostanut tätä liikennettä varustamoilta ja pitänyt siten myös huolen siitä, että tämän kriisin pahimpaan aikaan myös liikenne on kulkenut eteenpäin. Ja HVK:lle kyllä tässä suhteessa täytyy antaa lämmin kiitos siitä, että he ovat kyllä hyvin asiaa hoitaneet.

17.07 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Suomeen ollaan tässä parastaikaa laatimassa meripolitiikan toimenpideohjelmaa, ja alun alkaen sen oli määrä valmistua vuoden 2021 alkupuolella. Nyt en tarkalleen ottaen tiedä, olisin siitä ministeriltä kysynytkin. Tämä korona on voinut viivästyttää tämän ohjelman valmistumista, mutta toisaalta juuri tämä epidemia on saanut meidät samanaikaisesti näkemään Suomen äärimmäisen riippuvuuden meriliikenteestä. Voi olla aivan hyväkin asia, että nyt tässä tilanteessa, jossa koko merenkulkuala on kohdannut notkahduksen, myös pystymme sitä tulevaisuutta tarkemmin tämän meripolitiikan toimenpideohjelman avulla määrittelemään ehkä aivan uuteenkin kulmaan. Suomella on kuitenkin erinomainen mahdollisuus profiloitua juuri meripolitiikan globaalina vaikuttajana ja olla tuomassa ratkaisuja siihen, miten meriluonnonvarojen käytöstä saadaan kestävää ja miten merilogistiikka on myös tulevaisuudessa turvallista ja ympäristövastuullista. Yksi tärkeä osa sitä on juuri merenkulkijaväestö ja se, että meillä on suomalainen osaaminen jatkossakin omissa käsissämme merenkulkijaväestön osalta. Ja pientä huolenaihetta siitä olen itse kuullut tuolta merenkulusta, että meillä on koko ajan

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

pienenevä joukko, valitettavasti, näitä merenkulun osaajia, vaikkakin me koulutamme Suomessa näitä. Mutta riippuen juuri siitä, minkä maan alaisuuteen sitten nämä laivat on liikutettu, sitä myötä myöskin, kun menetämme jonkun laivan Suomen alta, menetämme myöskin merenkulkijaväestön osaamista, ja tähän Suomella ei myöskään ole varaa. Toivon, että tämä toimenpideohjelma myöskin nämä sitten huomioi tulevaisuudessa.

17.10 Mats Löfström r: Ärade herr talman! Det här stöder försörjningsberedskapen och finländska sjöarbetsplatser. Det är viktigt och jag hoppas att det här stödet också skulle kunna fortsätta för nästa år och också göras permanent, vilket skulle stärka den finländska flaggans konkurrenskraft också på lång sikt.

Ledamot al-Tae tog upp en mycket viktig sak, nämligen att göra sjöfarten mera miljövänlig. Det är mycket viktigt, och sjöfarten internationellt har förbundit sig till starka klimatmål och att minska sina utsläpp, och det här är också viktigt för Finland, som har en stor marin teknologi, vilket vi hörde tidigare att ledamot Salonen lyfte fram. I ledamot Salons och ledamot Marttinens hemort Raumo byggs nu två stycken miljövänliga passage-rarfärjor som kommer att drivas med LNG, flytande naturgas, och är bland de bästa som finns i klassen med dagens teknologi. I Vasa, ledamot Strands hemort — han talar ofta om exportklustret i Vasa — görs världens mest effektiva motorer och fartygsmotorer. I Helsingfors görs avancerade propulsionsystem och annan teknologi för sjöfart. Det här är ett jättestort kluster för hela Finland, och min förhoppning är att man skulle titta från regeringens sida på hur man nu kunde använda EU:s coronaräddningspengar till att också stöda den marina teknologin i Finland och göra den mer miljövänlig. Det går hand i handske med de målsättningar som finns för EU-pengarna, och det skulle också stöda finländska arbetsplatser och exportframgångar. Men för att det här ska fungera så behövs också en levande sjöfart med rederier och sjöarbetsplatser på finskflaggade fartyg, och därför är det här stödet så viktigt.

17.13 Suna Kymäläinen sd: Arvoisa herra puhemies! Covid-19-pandemia on vaikuttanut negatiivisesti koko yhteiskuntaan ja talouden kaikkiin sektoreihin ja ennen kaikkea niihin aloihin, jotka ovat riippuvaisia kansainvälisistä yhteyksistä. Siksi tällä tuella pyritään laskemaan suomalaisten merimiesten työllistämisen kustannuksia suomalaisille työnantajille ja sitä kautta tukemaan varustamoiden kustannuskilpailukykyä verrattuna muihin maihin nykyisessä haastavassa taloudellisessa tilanteessa.

Tämä esitys siis poikkeuksellisesti tältä vuodelta palauttaisi työnantajille tukena niitä maksuja, jotka poistettiin miehistötuen piiristä vuoden 2016 merimieseläkejärjestelmän uudistelman yhteydessä. Tämä muutos on siis kertaluonteinen ja koskettaa vain tätä vuotta, 2020, ja tämä johtuu suoraan koronapandemiasta. Ensi vuoden osalta tarvitaan siis uusi esitys ja päätös — tässä yhteydessä käsittelemme vain tätä esitystä.

Kuten totesin aiemmin puheenvuorossani, niin kaikkia toimenpiteitä tarvitaan, jotta meriliikenteen asiantuntijuus ja osaaminen pysyvät Suomessa, ja tämä esitys on yksi osa sitä.

17.15 Hussein al-Tae sd: Arvoisa puhemies! Erinomainen esitys myös siksi, että se avaa mahdollisuuden sille, että voimme keskustella siitä, miten ensi vuonna tätä voitaisiin myöskin jatkaa.

Edustaja Löfström puhui ympäristöystävällisestä merenkulusta, ja hän yhdisti sen minun mielestäni taitavasti myös EU:n tukipakettiin. Kun EU:n tukipaketti on nimenomaan

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

yritetty kohdentaa kohti vihreää siirtymää ja vihreälle siirtymälle — siellähän on siis kolmisen miljardia euroa tulossa, en tiedä, milloin viimeksi Suomen historiassa on tällainen piristysruiske saatu hyvin nopealla aikataululla tulemaan kohti Suomen taloutta — niin tässä kohtaa näkisin, että nimenomaan edustaja Marttisen ja edustaja Salosen Rauma voisi olla yksi näistä tuensaajista, yksi näistä kunnista, jotka sen tuen saavat, jotta tätä ympäristöystävällistä merenkulkua voitaisiin entistä enemmän kehittää, ja tässä kohtaa tämä luo ne edellytykset sitten Suomen viennille, sillä merenkulku tulee olemaan osa tätä maailmanmenoa hamaan tulevaisuuteen saakka. Ja kun Suomi nimenomaan myy tätä ympäristöystävällistä tässä tiukkenevassa säätelymaailmassa kohti fossiilittomampaa tulevaisuutta, niin nyt olisi se aika takoa. Tässä kohtaa toivoisin todella, että siellä Raumalla ja Vaasassa ja muualla ymmärrettäisiin ottaa nyt sitten kaikki irti tästä EU:n tukipaketista, jotta sekä planeetta että myöskin suomalaiset kansalaiset kiittävätkin.

Ja todella toivoisin, että joku päivä oppisin puhumaan ruotsia yhtä hyvin kuin Löfström ja meidän upea tulkkimme, joka kääntää näitä asioita näin taitavasti, jotta voisin tätä keskustelua käydä myöskin ruotsiksi teidän kanssanne.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi henkilökorttilain, passilain, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain 15 ja 38 §:n sekä ulkomaalaislain 33 a ja 159 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 206/2020 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskustelua varten varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

17.17 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Vastaamo-gate on ravisuttanut ihmisten turvallisuudentunnetta pahasti, ei ainoastaan sen osalta, että terapiatiedot, hyvinkin henkilökohtaiset tiedot, ovat avautuneet kaikille halukkaille luettavaksi, vaan sen osalta, että henkilötiedot ovat myöskin mahdollisesti päätyneet sitä kautta väriin käsiin. Tarve vahvaan henkilötietojen suojaan on akuutti ja ilmeinen.

Tällä esityksellä säädettäisiin muun muassa sormenjälkien ottamisesta, henkilökortin teknisestä osasta ja sen tietoturvasta sekä sormenjälkien ja kasvokuvien lukemisesta. Esitys on sinällään kannatettava. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman mukaan erityistä huomiota kiinnitetään ihmisten turvallisuuden parantamiseen, uusiin turvallisuusuuhkiin varautumiseen ja turvallisuuden kokemuksen vahvistamiseen. Sormenjäl-

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

kien tallentamisen ja vertaamisen osalta tällä esityksellä pyritään estämään myöskin henkilötietojen väärinkäyttöä, ja siksi tämä on tässä ajassa hyvin tärkeä esitys.

17.19 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Tämä esitys siitä, että sormenjälkitunnistus tulisi näihin henkilökortteihin jatkossa, vastaa tietenkin tähän tietoturvaluoleen, mistä edustaja Salonen puhui hetki sitten.

Mutta tässä on toinenkin kulma, mitä tässä pitäisi asteittain pystyä kehittämään eteenpäin, ja se on vahvan tunnistautumisen periaate ja toimintamuoto. Tämä vahva tunnistautuminen tehdään nykyisin yksityisten pankkien tunnistautusjärjestelmien kautta, ja on outoa, että myöskin julkisessa hallinnossa joudumme allekirjoitukset vahvistamaan yksityisten pankkien antaman suojan kautta. Tätä henkilötietojärjestelmää ja korttijärjestelmää pitäisi kehittää aidosti ja mahdollisimman nopeasti siihen suuntaan, että tämä vahva tunnistautumisen muoto olisi julkishallinnollinen eikä yksityisten pankkien antamien tunnuslukujen ja muun valvonnan piirissä.

17.20 Hussein al-Tae sd: Oli tunnistautuminen sitten osa pankkijärjestelmää tai julkishallinnon alaisuudessa, niin koen vahvasti, että kun tiukennamme jatkuvasti niitä tapoja, joilla me teemme vahvaa tunnistautumista, niin hyvin suuri osa Suomen kansalaisista jää tämän teknologisen kehityksen ja tämän loikan ulkopuolelle. Se on johtanut siihen ja olemme sen nähneet, että useampien pankkien ja useampien virastojen ja laitosten ulkopuolella seisoo tunnin tai kahden tunnin jonoja vanhempaa väkeä, ikäihmisiä, jotka eivät ole kyenneet tavalla tai toisella hoitamaan asiaansa digitaalisesti. Ja kun pohdimme tässäkin esityksessä tämäntyyppistä digiloikkaa, niin meidän on myös pohdittava sitä, miten me voimme myöskin yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti kohdella hyvin näitä ikäihmisiä, jotka ovat jääneet ja jäämässä tästä loikasta sivuun.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi opintotukilain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 208/2020 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

17.21 Tiede- ja kulttuuriministeri Annika Saarikko (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitus on halunnut koronavirusepidemian aikana varmistaa moninaisin toimenpitein kansalaisten selviytymistä, ja nyt on vuorossa hallituksen esitys opintotukilain muuttamisesta siten, että covid-epidemiasta johtuva opintojen aloittamisen estyminen ja

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

opintojen viivästyminen ehdotetaan otettavaksi huomioon opintolainahyvityksen ehdoissa. Opintojen viivästyminen ehdotetaan huomioitavan myös opintolainavähennyksen ehdoissa.

Arvoisa puhemies! Opintolainahyvityksen ja sen vähennyksen saamisen edellytyksenä on tutkinnon suorittaminen määräajassa. Suoritusaikavaatimus voisi siis tulevaisuudessa ylittyä, jos opintojen aloittaminen on estynyt tämän syyslukukauden alussa koronasta johtuvista syistä. Esityksessä esitetään siten täsmennystä opintolainahyvitykseen oikeuttavan tutkinnon suorittamisajan laskentaan opintolainan saajalle, joka on ensimmäisen kerran saanut opiskeluoikeuden korkeakoulututkinnon suorittamiseksi lukuvuodesta 20—21 alkaen. Tämän muutoksen myötä aikaa, jona opiskelija on opiskelupaikan vastaanottamisestaan huolimatta ollut poissa oleva kotimaisessa korkeakoulussa, ei siis laskettaisi tutkinnon suoritusajaksi.

Laskentasäännön täsmennys koskee myös opiskelijoita, jotka eivät ole voineet aloittaa opintojaan ulkomaisessa korkeakoulussa. Lakiehdotuksen mukaan opintojen aloittamisen estyminen ulkomaisessa korkeakoulussa koronapandemiaan liittyvän viranomais määräyksen vuoksi tai muusta epidemiaan liittyvästä painavasta syystä huomioidaan ja tutkinnon suorittamiseen käytetty aika lasketaan vasta sen lukukauden alusta, jona opiskelija on aloittanut korkeakoulututkinnon suorittamisen ulkomaisessa korkeakoulussa. Laskentasäännön muutoksen arvioidaan koskevan kaikkiaan noin 200—400:aa opiskelijaa, joista valtaosa olisi nimenomaan näitä ulkomaisissa korkeakouluissa opiskelevia.

Koronaepidemia yllätti, joten viime keväänä opintojensa loppuvaiheessa olleet opiskelijat eivät tietenkään voineet varautua siihen. Sen vuoksi esityksessä esitetään, että nyt syyslukukautena 2020 korkeakoulututkinnon suorittaneilla opintolainan saajilla voidaan huomioida koronasta johtuva opintojen viivästyminen. Tutkinnon suoritusajaksi voi olla esityksen mukaan sekä opintolainahyvityksen että opintolainavähennyksen piiriin kuuluvilla opintolainan saajilla yhden lukukauden voimassa olevassa laissa säädettyä pidempi, jos opintolainan saaja osoittaa opintojensa viivästyneen nimenomaan siksi, että hän ei ole pystynyt suorittamaan kaikkia tutkinnon suorittamiseksi vaadittavia opintoja säädettyssä ajassa koronan vuoksi. Lakimuutos huomioi koronaepidemian mahdollisen vaikutuksen opintojen viivästyminen niillä hyvityksen tai vähennyksen piiriin kuuluvilla opintolainan saajilla, joiden olisi tullut valmistua viimeistään lukuvuoden 19—20 loppuun mennessä eli käytännössä tämän vuoden heinäkuun loppuun mennessä. Jos nämä opintovelalliset valmistuvat syyslukukauden 2020 aikana, niin Kela voi ottaa sen huomioon ratkaistaessa hyvitysoikeutta ensi kevään aikana. Ehdotetun jouston arvioidaan koskevan joitakin kymmeniä opintolainan saajia.

Näin ollen, arvoisa puhemies, opintotukilakiin esitetään nyt välttämättömimmät muutokset. Esityksessä todetaan kuitenkin, että covid-19-epidemian kehitystä ja sen vaikutuksia opiskeluedellytyksiin ei voida ennakoida vielä tässä vaiheessa pidemmälle tulevaisuuteen, joten on mahdollista, että ensi keväänä joudutaan arvioimaan uudelleen ehdotettujen joustojen toimivuutta, riittävyyttä ja, kyllä, myöskin niiden mahdollista laajentamistarvetta.

Arvoisa puhemies! Tähän hallituksen esitykseen sisältyy myös toinen ajankohtainen opintotukilaissa huomioon otettava muutos. 1.10. voimaan tuli laki Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin Yhdistyneen kuningaskunnan eroamisesta Euroopan unionista ja Euroopan atomienergiayhteisöstä tehdyn sopimuksen oleskeluoikeuksia koskevien eräiden määräysten täytäntöönpanosta. Kyseisen lain mukaan erosopimuksessa määrättyä hakumenettelyä

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

sovelletaan Suomessa, kun Suomessa asuvien Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä EU-oikeuteen perustuva oleskeluoikeus vaihdetaan hakemuksesta erosopimuksen mukaiseen oleskeluoikeuteen.

Opintotukilaissa muun kuin Suomen kansalaisen oikeus opintotukeen määräytyy laillisen oleskeluluvan perusteella. Täten nyt sitten opintotukilaissa on tarpeen säätää siitä, kuinka turvataan Suomessa erosopimuksen mukaisen oleskeluoikeuden saaneiden brittikansalaisten ja heidän perheenjäsentensä opintotukioikeus. Tämä ehdotettu säännös on tarpeen, jotta ne pysyvään oleskeluun Suomessa oikeutetut britit ja heidän perheenjäsenensä, jotka ovat oleskelleet Suomessa EU-oikeuden nojalla ennen siirtymäkauden päättymistä ja jotka jatkavat oleskelua Suomessa edelleen, olisivat siirtymäkauden jälkeen opintotukilain säännöksiä sovellettaessa samassa asemassa kuin ne Euroopan unionin kansalaiset, joilla on ulkomaalaislain 10 luvussa säädetty oikeus pysyvään oleskeluun Suomessa, eli niin sanottu brexit-muutos opintotukeen.

Opintotukea saavia Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaisia, joilla on oleskeluoikeus Suomessa, arvioidaan olevan noin 150.

Arvoisa puhemies! Hallitus ei nyt siis tässä asiassa tällä kertaa opiskelijoita jätä olosuhteiden armoille vaan tekee voitavansa ja turvaa tällä esityksellä opintotuen piirissä olevien opiskelijoiden oikeuksia näinä poikkeuksellisin aikoina.

17.26 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Kiitokset ministeri Saarikolle, että olette eduskunnassa tämän hallituksen esityksen esittelemässä. Aiemmissa kohdissa eivät ministerit lupauksista huolimatta olleet täällä paikalla, ja se on aina valitettavaa. Kun poikkeusajoina teemme näitä toimia vähän erilaisilla kokoonpanoilla ja aikataulut ovat hyvisä ajoin tiedossa, olisi toivottavaa, että ministerit tätä kunnioittaisivat, ja tästä kiitos ministeri Saarikolle, joka parlamentarismia myös täällä olemalla on kunnioittamassa. Tämä hallituksen esitys opintotukilain muutoksesta on hyvä ja tervetullut, ja niin kuin ministeri tuossa kertoi, covid-19 on näkynyt myös nuorten ja vanhempienkin opiskelijoiden arjessa eri tavoilla, yhtenä opintojen viivästyminen, ja tässä kokonaisuudessa myös huomioidaan sitten brexit-muutos opintotukilakiin.

Me jossain vaiheessa kokoomuksesta esitimme jo koronakriisin aikana toimenpiteitä opiskelijoille. Kun kesällä oli isoja ongelmia saada kausityövoimaa maatalouden ja muun pariin, me silloin esitimme, että voitaisiin väliaikaisesti luopua tulorajoista opintotuessa kokonaan. Sitä ei hallitus silloin ottanut käsittelyyn, mutta se olisi ollut yksi tehokas keino. Tästä kokonaisuudesta tietysti kun puhutaan, ei voi olla puhumatta siitä, että opintotuen tulorajat ovat erittäin iso taakka nuorille. Yli 43 000 takaisinperintäkirjettä nytten edellisestäkin postituksessa lähti liikkeelle. Meillä edelleen opiskelijat ovat niitä, joita ahkeruudesta tässä maassa rangaistaan, ja olen itse esittänyt aiemmin, että me voisimme luopua kokonaan opintotuen tulorajoista ja tehdä siitä mallin, jossa opintotuen saa, jos opinnot etenevät suunnitellussa, sovitussa aikataulussa, sillä ainakin omasta mielestäni olisi enemmän kuin hienoa, että nuoret voisivat hakea sitä työkokemusta, on se sitten oikeastaan mitä työkokemusta tahansa, olla vaikkapa auttamassa siellä vanhainkodissa tai sairaalassa tai kaupassa opintojen aikana. Se olisi erittäin tehokas keino.

Kokoomuksesta olemme yhdessä esittäneet, että näitä tulorajoja voitaisiin korottaa 50 prosentilla, ja se tarkoittaisi sitä, että yhdeksän kuukautta opintotukea nostavan vuositulo-raja nousisi 18 000 euroon. Itse asiassa Palkansaajien tutkimuslaitos on tätä asiaa selvittänyt ja todennut, että tämä ei itse asiassa lisäisi valtion menoja lainkaan vaan itse asiassa li-

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

säisi valtion tuloja. Jos näitä vapaan tulon rajoja korotettaisiin tuolla 50 prosentilla, 18 000 euroon, [Puhemies: Aika!] julkisyhteisöjen nettotulot vuositason kasvaisivat noin 6 miljoonalla, eli tämä olisi todellinen win-win-ratkaisu.

17.30 Hussein al-Tae sd: Jatkan siitä, mihin edustaja Heinonen lopetti. Kysyisin nimenomaan näistä tulo rajoista. Miten me voisimme tukea sitä, että yhä useammat opiskelijat voisivat tehdä töitä samalla, kun opiskelevat?

Ja toinen kysymys liittyy oppivelvollisuuden pidentämiseen. Nythän se on maksutonta, ja samanaikaisesti maksamme opintotukea. Miten tämä sitten näkyy, ja miten tätä on arvioitu laskennoissa?

Ja sitten kolmas kysymys liittyy lapsilisään. Miksi se on 17 ikävuoteen, ja miten se nyt kytkeytyy tähän opintotukeen, kun tässä on tämä oppivelvollisuuden pidentäminen? Miten näitä arviointeja on tehty tässä kokonaisuudessa?

17.31 Matias Marttinen kok: Arvoisa puhemies! Kiitoksia ministeri Saarikolle asian esittelystä, ja totean vain lyhyesti ikään kuin tästä esityksestä, että muutokset ovat varmasti perusteltuja ja tarpeellisia, ja on hienoa ja tärkeää, niin kuin edustaja Heinonen täällä totesi, että ministeri Saarikko kunnioittaa parlamentarismia ja on esittelemässä nämä asiat eduskunnalle, niin kuin asiaan myös kuuluu. Kyllä kieltämättä tuossa varsinkin LVM:n esityksen osalta, jossa puhuttiin aika isosta asiasta, ihmettelin sitä, että liikenneministeri ei ollut täällä paikalla.

Mutta, herra puhemies, tartun myös samaan asiaan, minkä tässä kollega, edustaja Heinonen nosti esille. Olemme käsitelleet eduskunnassa tälläkin kaudella lukuisia kertoja opintotukilakia, ja uskon, että laajasti kaikissa puolueissa meillä on yhteinen ymmärrys siitä, että opintotuen tulo rajoille on välttämätöntä tulevina vuosina tehdä jotain. Itse asiassa on käynyt niin, että samaan aikaan, kun vuosien mittaan työn verotusta on kevennetty — mikä on ollut erinomainen ratkaisu, se on kannustanut nimenomaan työntekoon ja ahkeruuteen — opiskelijat ovat jääneet tässä väliinpuotoajan asemaan, koska opintotuen tulo rajoja ei ole viimeiseen kymmeneen vuoteen korotettu ollenkaan, mikä on johtanut siihen, että tämä tarveharkinta on koko ajan vain kiristynyt ja joka vuosi yli 40 000 opiskelijaa joutuu maksamaan takaisin opintotukiaan sen vuoksi, että ovat sen kaiken lisäksi vielä tehneet töitä ja ponnistelleet, saaneet työkokemusta, lisätuloja, ja tämä ei millään tahdo käydä omaan järkeeni, miten me emme saa tästä järjestelmästä sujuvampaa ja kannustavampaa.

Palkansaaajien tutkimuslaitos teki tässä joitakin vuosia sitten hyvin ansiokkaan tutkimuksen, jossa he totesivat, että opintotuen tulo rajan korottaminen 50 prosentilla itse asiassa lisäisi julkisyhteisön tuloja enemmän kuin mitä taas menot kasvaisivat, ja luulen kyllä, että opetus- ja kulttuuriministeriössä tämä kyseinen selvitys on hyvinkin tarkkaan luettu, ja kehotan ministeriä käymään sen uudelleen läpi ja perehtymään siihen uudelleen.

Toivon todella, että tämän kauden aikana eduskunta käsittelee sellaista opintotukilain muutosta, jossa näitä tulo rajoja lähdetäisiin aidosti nyt korjaamaan, koska kyllä opiskelijat ovat sen siltä osin ansainneet. Ja kysynkin nyt asiasta vastaavalta ministeriltä, miten tähän ajatukseen suhtaudutte ja näettekö mahdollisena, että toisitte jatkossa taloon esityksen, jolla tämä asia laitettaisiin kerralla sitten kuntoon.

17.34 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Tässä on jo useassa puheenvuorossa kiihtetty ministeri Saarikkoa siitä, että olette läsnä esittelemässä tämän opintotukilain muutok-

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

sen. Luonnollisesti me kaikki yhdymme yhdessä siihen, että on arvokasta kuulla tämä ministerin esittely, mutta oikeastaan kiitän ministeriä enemmän siitä, että olette ylipäättään tuonut tämän esityksen tänne, ja omassa puheenvuorossanne lopetit sen niihin sanoihin, että tämä covid-epidemia on koetellut suomalaista yhteiskuntaa hyvin laveasti. Hallitus on pyrkinyt kaikin tavoin tukemaan erityyppisiä väestöryhmiä niissä vaikeuksissa, mitä tämä covid-virus on aiheuttanut, ja olettekin tehneet sitä eduskunnan vahvalla tuella, ja tässä on yksi niistä toimista nyt sitten — ei myöskään opiskelijoita haluta jättää tämän covid-19:n armoille vaan tunnustetaan se, että opinnot saattavat lykkääntyä, viivästyä ja silloin ne opintolainassa olevat hyvitysjärjestelmät ja vähennysjärjestelmät joutuvat tietysti hankalaan tilanteeseen, ja nyt tässä tulee hallitus selkeästi vastaan, kun yhden lukuvuoden osalta saadaan tähän nyt sitten pidennystä.

Täällä kuitenkin keskustelu on siirtynyt vähän toiseen aiheeseen, kuitenkin opintotukilakiin siltä osin, että pitäisikö näitä tuloeroja arvioida uudestaan. Itselläni ei ole vahvaa näkemystä tästä asiasta, mutta saattaisin tunnustaa sen alkuperäisen ajattelutavan siitä, että opiskeluaika pitäisi pyhittää opiskelulle. Liian monet opiskelijat tietysti ovat työelämässä sen vuoksi kiinni ja haluavat tehdä töitä, sivutöitä, että se opintotuki on niin pieni, että saadaan leivän päälle jotakin. Itse olisin mieluummin tekemässä niin päin sitä järjestelyä, että — työharjoittelu on erikseen, ja se liittyy opiskeluun — yleensä se opiskeluaika olisi hyvä varata sille opiskelulle ja mieluummin sitten opintotukia nostaa sen verran, että se täysipäiväinen opiskelu mahdollistuu, kuin lähteä sille tielle, että suosisimme sitä, että opiskelijat samanaikaisesti tekevät töitä noin pääsääntöisesti. Niin kuin sanottu, tässä on poikkeustilanteita ja niitä kannattaa tietysti aina tunnustaa, mutta hieman emmin näitä... Tästä on tehty käsitykseni mukaan myöskin lakialoite täällä eduskunnan puitteissa, eli kylähän tästä on keskusteltu.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Toivon, että pitäydytään tämän asian käsitteilyssä.

17.36 Eeva-Johanna Eloranta sd: Arvoisa puhemies! On oikein hyvä, että esityksen mukaisesti nyt huomioidaan tämä covid-epidemiasta johtuva opintojen aloittamisen estyminen ja opintojen viivästyminen opintolainahyvityksen ehdoissa ja opintojen viivästyminen huomioidaan myöskin opintolainavähennyksen ehdoissa. On kuitenkin tarpeen tarkastella tilannetta uudelleen ensi keväänä, koska opetusjärjestelyjen muuttuminen ja harjoitteluiden peruuntuminen vaikuttavat epidemian edelleen jatkuessa laajempaan opiskelijajoukkoon kuin nyt pelkästään näihin opintonsa päättäviin.

Etäopetus korkeakouluissa jatkuu hallituksen suosituksen mukaisesti pääsääntöisesti koko tämän lukuvuoden sinne kesään 21 asti. Koska tämä epidemia kehittyy ja sen vaikutuksia opiskeluedellytyksiin ei voida tässä vaiheessa ennakoida vielä pidemmälle tulevaisuuteen, niin onkin tärkeätä, että sitten keväällä arvioidaan uudelleen ja mietitään, ovatko nämä ehdotetut joustot toimivia, riittäviä ja pitääkö niitä laajentaa. Ja uskon, että näin ministeriössä varmaan ollaan toimimassakin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Sitten vielä ministeri Saarikko, muutama minuutti vastaukselle.

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

17.37 Tiede- ja kulttuuriministeri Annika Saarikko: Arvoisa puhemies! Kommentoikseni näitä yleisiä huomioita: Ensinnäkin, kyllä, pidän tärkeänä, että jos oma lakiesitykseni on salissa ja jos tilaisuus suinkin sen sallii, niin olen sitä mielelläni esittelemässä. Hallituksen neuvottelussa ovat oman puolueeni muut kollegat hoitamassa oman puolueeni kannanmuodostusta siellä, ja luotan, että asiat edistyvät molemmissa pöydissä, sekä täällä tämän asian esittely että hallituksen neuvottelu toisaalla.

Sitten, arvoisa puhemies, tähän varsinaiseen asiaan. Tulorajat eivät todellakaan ole nyt tässä käsittelyssä, mutta koska useammat edustajat sekä hallituksesta että oppositiosta nostivat tämän esiin, niin minä totean näin, että tämä on opintotuen äärellä yksi ikuisuuskeskustelunaihe. On todellakin näin, että — itsekin aikanaan niitä tukia takaisin makselleena, liikaa töitä tehneenä ikään kuin tukieurojen puitteissa — tietysti se tuntuu epäoikeudenmukaiselta, mutta samalla on tärkeää muistaa, että opintotuki on sosiaalipoliittinen etuus ja se lähtökohta on korvaus yhteiskunnalta siitä, että ihminen on päätoimisesti opintojensa äärellä valmistautuakseen tehtäviin työelämässä. Sitten kun me tiedämme, mikä on realismi vaikkapa pääkaupunkiseudulla asumisen ja elinkustannusten hinnoissa, että pelkällä opintotuella ei pärjää, ja kukaan meistä ei voi luvata, että se nostettaisiin joskus niin suureksi, että pelkästään sillä pärjäisi, ei tässä valtiontalouden tilanteessa, niin etsitään tasapainoa, ja edustajat ovat siinä ihan oikeassa, että se tulorajojen summa on verrattain matala, se on jäänyt jälkeen. Siinä ollaan oikeilla jäljillä, ja kyllä minunkin huomioni kiinnittyy siihen, että valtiovarainministeriön selvitys lisätyöllisyydestä Suomessa nosti tämän maltillisen tulorajojen noston yhdeksi keinoksi. Eli ”asiaa on varmaan syytä tarkastella” on ehkä vastaukseni tähän, mutta on tärkeää muistaa se etuuden perusluonne: se on sosiaalipoliittinen etuus, ja sitä annetaan niille ihmisille, jotka sitä tarvitsevat, se on sen lähtökohta. Mutta ei yksiselitteinen teema, tunnistan tuon hyvin.

Edustaja Eloranta nosti esiin aivan oikein sen, että tähän kytkeytyy ylipäätään ottaen korkeakoulujen muuttunut todellisuus. Meillä valtaosa korkeakoulujen opetuksesta tapahtuu tällä hetkellä etäopetuksena. Se on suositus erityisesti kiihtymis- ja leviämisaalueilla, ja meillä on paljon opintonsa innokkaana aloittaneita opiskelijoita, joiden fuksisyys on ollut todella toisenlainen kuin meidän kaikkien aikanaan opintonsa aloittaneiden. Eli on tärkeää tunnistaa, että myös opiskelijoille [Puhemies koputtaa] tämä elämänvaihe on poikkeuksellinen.

Ja viimeemmäksi haluan todeta, että suomalaiset korkeakoulut ovat hoitaneet tämän asian hyvin. Opiskelijoiden vapaa-ajan viettämisessä on tapahtunut koronan suhteen valitettavasti tartuntaketjuja, yksittäisiä tapauksia, mutta korkeakoulut ovat hoitaneet todella turvallisesti ja vastuullisesti tämän ajan, ja toivomme, että se ei jätä pahoja vaurioita siihen opintopolkuun, jonka tärkeitä vaiheita nyt aika pitkästäkin ajanjaksossa opinnoissa tullaan tämän koronan myötä elämään. — Kiitos, puhemies.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Geologian tutkimuskeskuksesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 211/2020 vp

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

Lähetekeskustelu

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan.

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annetun lain liitteen muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 144/2020 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 18/2020 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 18/2020 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Avaan yleiskeskustelun. — Esittelypuheenvuoro, edustaja Viitanen, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.41 Pia Viitanen sd (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tosiaan valtiovarainvaliokunnan verojaoston puheenjohtajan ominaisuudessa suoritan nämä valiokunnan mietintöjen esittelyt.

Tässä on kysymys parafiinisen öljyn tukemisesta, tai oikeastaan tavallaan tuen poistosta, ja tätä esitystähän meidän valiokuntamme puoltaa sitten muuttamattomana. Tämä on tarkoitus tehdä kolmessa vaiheessa, ja yhteensä valtiontaloudellinen vaikutus on sitten 115 miljoonaa euroa. Sanottakoon heti alkuun, että valiokunnassa pidimme tärkeänä sitä, että tämä tuen poisto tapahtuu nimenomaisesti vaiheittain, jotta sitten on mahdollisuus siihen pikkuhiljaa totuttautua.

Me siis pidämme tätä perusteltuna, esitämme sitä muuttamattomana hyväksyntään. Osa asiantuntijoista piti tätä huonona esityksenä, mutta me perustelemme aika paljon tässä mietinnössämme, miksi tämä tulee tehdä näin. Yksi — ei merkityksetön — asia on se, että tässä eräällä tavalla on käynyt perusteettomaksi tämä verotuki. Se johtuu taas siitä, että me puhumme EU:sta ja sen direktiiveistä ja niin sanotusta kielletystä valtiontuesta, ja nyt tämä toimintaympäristö tavallaan on muuttunut siten, että enää sille ei ole samanlaista perustetta, siis sitä, että tällä verotuella olisi ympäristöpoliittisia myönteisiä vaikutuksia, sillä niitä ei ole enää olemassa. Ajoneuvokalusto on kehittynyt, ja alun perin tämä verotuki perustui siihen, että sillä nimenomaisesti oli lähipäästöihin myönteisiä ympäristövaikutuksia taajama-alueella, esimerkiksi bussiliikenteessä. Nyt näitä ei enää ole olemassa, joten valiokunta katsoo, että tältä osin tämä verotuki olisi perusteeton, ja siten tässä on myös EU-oikeudellinen ongelma olemassa.

Toinen seikka, mihin tässä mietinnössä puutummme tekstein, on se, kun hieman käsittelemme tätä, kun osa asiantuntijoista myös oli sitä mieltä, että tämän verotuen poiston tulisi koskea vain fossiilista, mihin taas perustelemme, että tämä valittu tie on oikea siksi, koska nimenomaisesti tässä tapauksessa parafiinisen polttoaineen raaka-aineen fossiilisuudella tai uusiutuvuudella ei ole sinänsä merkitystä. Ja kaiken kaikkiaan tässä järjestelmässä veromalli ottaa huomioon nämä päästöt hiilidioksidiveron kautta.

Eli tässä lyhykäisyydessään valiokunnan mietinnön ydinasiat.

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

17.44 Matias Marttinen kok: Arvoisa herra puhemies! Kokoomus ja kristillisdemokraatit ovat valtiovarainvaliokunnassa jättäneet vastalauseen tähän esitykseen, ja käyn nyt muutaman keskeisen näkökulman läpi, miksi olemme tähän ratkaisuun päätyneet.

Ensinnäkin tämä ajankohta, milloin käsittelemme tätä lähipäästöalennuksen poistoa, on ehkä pahin mahdollinen, jos ajatellaan Suomen talouden tilannetta, meidän teollisuutemme tilannetta, kuljetusalan tilannetta. Näin ollen tässä syvimmän kriisin keskellä, kun yrittäjät taistelevat mahdollisen konkurssin ja pystyssä selviytymisen välillä ja kymmenientuhansien ihmisten työpaikat ovat uhattuina, soisi kyllä myös hallituksen käyttävän harkintaa ikään kuin tämän yleisen talouden tilanteen näkökulmasta, milloin näitä esityksiä tullaan käsittelemään.

Toisena huomiona tuon esille sen, että hallituksen toimesta on tuotu eduskuntaan ja hyväksyttykin jo 250 miljoonan euron polttoaineverojen korotukset ja tämän esityksen vaikutus on fiskaalisesti noin 115 miljoonaa euroa. On totta, että lähipäästöalennuksen poistaminen ei vaikuta sataprosenttisen uusiutuvan dieselin elikkä vaikka Neste MY -dieselin verokohteluun, koska siitä joka tapauksessa maksetaan EU-minimitasoinen vero. Kuitenkin täytyy muistaa se, että kun meillä on aika paljon markkinoilla näitä seoksia, missä on vaikka 70 prosenttia tai 80 prosenttia fossiilista osuutta ja loput ovat sitten taas tätä uusiutuvaa, niin näihin kaikkiin seoksiinhan tämä lähipäästöalennuksen poisto vaikuttaa ja se tulee nostamaan näiden kaikkien seoksien pumppuhintaa. Näin ollen siis kyllä tämä todella tulee näkymään myös tuolla liikenteessä ja niissä kustannuksissa, mitä ihmiset tästä joutuvat maksamaan.

Olemme tuoneet esille, että tämä lähipäästöalennus olisi perusteltua käsitellä osana isompaa liikenteen verotuksen kokonaisuutta, jolloin voitaisiin myös hakea tapaa siihen, miten ikään kuin kustannusneutraalilla tavalla tätä poistoa voidaan käydä läpi, mutta tämä ajankohta on siis huonosti harkittu.

Lausunnoissa on tuotu esille myös se, että ottaen huomioon Suomen vanha autokanta voisi olla perusteltua, että lähipäästöalennusta vielä pidettäisiin joitakin vuosia voimassa, jolloin se nimenomaan tukisi myös näiden uusimpien, puhtaampien polttoaineiden käyttöä ja siten nämä asiat menisivät yhtä aikaa, puhtaammat polttoaineet ja autokannan uudistuminen.

Tässä nyt oikeastaan, herra puhemies, nämä keskeiset näkökulmat.

17.47 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Kannatan edustaja Marttisen tekemää esitystä.

Tuntuu siltä, että tämä meidän nykyinen hallitus on ottanut ihan erityiseksi silmätikukseen tavalliset suomalaiset autoilijat. Tavallisia suomalaisia autoilijoita halutaan kurittaa vähän vasemmalla kädellä ja myös siitä keskeltä keskustankin toimesta. Nyt esimerkiksi 1.8. tänä vuonna tuli voimaan koko 2000-luvun eli koko vuosituhatosen suurin korotus polttoaineveroon — siis suurin korotus koko 2000-luvulla tavallisille suomalaisille dieselauton käyttäjille ja bensa-auton käyttäjille. Keskellä syvintä koronavirusta tämä Sanna Marinin hallitus tekee tällaisen ratkaisun ja tekee sen muuten vielä keskustalaisen valtiovarainministerin esittelystä. Kyllä tätä on ihmetelty, arvoisat keskustalaiset, tuolla maakunnissa, millä tavalla siellä enää tulevaisuudessa pärjää. Monelle oma auto on tässä pitkien etäisyyksien maassa vain yksinkertaisesti välttämätön kulkuväline.

Samaan aikaan tämä hallitus valmistelee tiemaksuja tai ruuhkamaksuja, jotka ovat raju työssäkäynnin vero, joka tulee nimenomaan iskemään kovalla tavalla sinne maakuntien ja

seutukaupunkien ihmisiin, jotka joutuvat käyttämään omaa autoa ja käymään töissä esimerkiksi Kehä kolmosen sisäpuolella. Ja samaan aikaan keskusta on kaivanut esiin jo lukuisat kerrat haudatun, satelliittipaikannukseen perustuvan autoilun verotuksen. Nyt viimeksi valtiovarainministeri Matti Vanhanen esitti, että autoilun verotus perustuisikin tulevaisuudessa siihen, että autoilijoita seurattaisiin. Tämä järjestelmä itse asiassa on äärimmäisen kallis rakentaa, ja sen vuosikustannukset ovat erittäin korkeat. Ja en ymmärrä, että se pihtiputaanmummo tai takahikiänvaari siihen Mazdaan tai Corollaansa tällaisen laitteen tarvitsisi. Ne vuosikustannukset tulevat olemaan korkeammat kuin näiden autojen käyttö tällä hetkellä. Ja kun meillä on jo polttoainevero, joka itse asiassa on käyttöön ja kulutukseen perustuva vero, niin en ymmärrä, minkä takia tarvitaan vielä tällainen uusi, seurantaan perustuva satelliittipaikannusjärjestelmä. Ja se muuten on myös jollain tavalla epäilyttävä muutenkin eli seurantajärjestelmä, vaikka keskustan ryhmäpuheenjohtaja, edustaja Kurvinen sitä puolusteli ja sanoi, että onhan meillä jo puhelimet. On totta, että se on jokaisen oma valinta, minkälainen puhelin on ja pitääkö sitä matkassa, mutta on aivan eri asia, jos valtio pakottaa autoon asentamaan seurantajärjestelmän.

Ja sitten ihan viimeisenähän sosiaalidemokraattien liikenneministeri Harakka on väläytellyt sitäkin, että polttoaineveroa korotettaisiin edelleen lisää ja sitten sitä kompensoitaisiin meille maaseudulla asuville niin, että kun minä menen tankkaamaan, niin minun tililleni tulisikin rahaa, ei sieltä menisikään rahaa, eli kaupungissa asuvat kustantaisivat edustaja Heinosen auton tankkaamista, ja lisäksi vielä, jos on pienituloinen, saisi tuplatilityksen sinne tilille. Edustaja Zyskowieczhan jo kävi bensatankilla kysymässä, tuliko sinne tilille nyt rahaa vai menikö sieltä rahaa. Ja jos on pienituloinen maaseudulla asuva — mihin muuten, tähän liikenneministeri Harakan 40 000 euron kotitalouden tulotasoon, iso osa suomalaisista lukeutuu — niin kyllä se olisi raju autoilun kustannusten lisääminen ennen muuta kaupungeissa asuville.

Mutta sitten tämä parafiininen dieselöljy. On vaikea ymmärtää, että tällä hallituksella ainoa yritystuki, [Pia Viitasen välihuuto] jota ollaan valmiita leikkaamaan, on se, mikä kohdistuu puhtaampiin dieselöljyihin. Keskellä koronavirusta, kun kuljetusala on ahdingossa eikä kalusto ole vielä siinä kunnossa kuin sen pitäisi olla silloin, kun parafiinisen dieselöljyn poisto tehdään, on mahdotonta ymmärtää, että tämänkin esityksen, joka kurittaa suomalaisia yrittäjiä, keskusta on voinut nyt hallituksessa hyväksyä. Sen takia kannatan edustaja Marttisen tekemää ehdotusta, että ei tätä uudistusta pidä nyt tehdä, ei keskellä koronavirusta eikä tässä kalustotilanteessa, vaan sen aika on sitten joskus tulevaisuudessa, kun parafiininen dieselöljy ja tämä peruseriaate ovat kaluston uusiutumisen myötä siirtyneet pois. Nyt te laitatte jälleen suomalaiset yrittäjät, tavalliset tien käyttäjät maksumiehiksi.

17.53 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Tämä edustaja Heinosen puhe kirjoitti monenlaisia ajatuksia. Voisin todeta ainakin sen, että jos en nyt aivan väärin muista, niin kokoomus on vuodesta 2015 lähtien ollut kolme kertaa korottamassa liikennepolttoaineiden valmisteveroja. [Mikko Lundén: Onko näin?] Voitte korjata, jos tämä luku on virheelinen.

Todettakoon ensinnäkin se, että parafiinisen dieselin verotuelle ei ole enää perusteita, kun otetaan huomioon ajoneuvoissa tapahtunut päästöjen puhdistusteknologian kehitys. Aikanaan tukea tarvittiin lähipäästöjen vähentämiseen, mutta nykyautoista näitä ei enää tule saman tapaan kuin aiemmin: aika on ajanut tämän verotuen ohi. Kokoomus esitti ennen eduskuntavaaleja yritystukia karsittavaksi 300 miljoonalla eurolla. Nyt kun hallitus on

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

esittänyt konkreettisen toimen, jolla hyödyttömäksi käyneestä verotuesta luovutaan, [Timo Heinonen: Ei ole hyödytön!] niin tämäkään ei käy, vaan oppositio tehtailee vastalauseita. Tämä konkretisoi sen, että yritystukien karsimisesta puhuminen on helppoa mutta muutosten tekeminen on todella vaikeaa. [Timo Heinonen: Te karsitte niistä puhtaimman, ette niitä haitallisia!]

Kokoomus on huolissaan polttoaineiden hinnasta. Samaan aikaan puolue on tavoittelemassa uusien autojen autoverosta luopumista ja sen maksattamista pienituloisilla. [Timo Heinonen: Ei pidä paikkaansa!] Autoveron tuoton korvaamiseen tarvitaan noin 130 euron korotus vuotuisen ajoneuvoveroon ja lisäksi noin 10 sentin korotus bensiinin ja dieselin litrahintaan. [Timo Heinonen: Kokoomus ei sellaista kannata!] Tämä kohtelisi epäreilusti vanhoilla autoilla ajavia. Lisäksi se olisi karu muutos teollisuudelle, jonka kuljetuskustannukset kallistuisivat. [Timo Heinonen: Kokoomus ei kannata semmoista!]

Tässä nyt ei ole kysymys kevyestä polttoöljystä, mutta on varmaan paikallaan todeta, että kokoomus esitti viime syksynä omassa vaihtoehtobudjetissaan myös muun muassa maatalouden energiaveronpalautuksen poistamista fossiilisten polttoaineiden osalta. Kokoomus ajoi siis — ja ajaa ilmeisesti edelleen — maataloudelle kohdistuvaa veronkorotusta, tulonalennusta. Vieläkö tämä tavoite on voimassa? [Kimmo Kiljunen: Onko näin, edustaja Heinonen?]

Tarpeettomaksi käynyt parafiinisen dieselin verotuki poistuu kolmessa vaiheessa: ensi vuoden alusta tukea vähennetään 1 sentillä litralta, vuoden 2022 alusta 2 sentillä litralta ja loput 2 senttiä vuoden 2023 alusta. Parafiinisen dieselin tuen poistamisen tarkkaa vaikutusta dieselin tankkihintaan on vaikeaa arvioida, koska ainakin osittain tämä parafiininen diesel korvautuu halvemmalla, ei-parafiinisella polttoainelaadulla. Joka tapauksessa muutoksen vaikutus dieselin hintaan on erittäin vähäinen ja ensi vuonna siis selkeästi alle 1 sentin litralta joka tapauksessa. Edustaja Marttinen totesi täällä aivan oikein sen, että 100-prosenttisena myytävän parafiinisen T-luokan biodieselöljyn verotus ei kiristy, sillä siitä kannettaisiin muutoksen jälkeen edelleenkin veroa 33 senttiä litralta, joka on EU:n vähimmäisverotason mukainen.

17.57 Ville Kaunisto kok: Arvoisa puhemies! Tuntuu olevan päivästä toiseen se teema, että hallituspuolueen edustajat eivät keskity oman lakialoitteensa puolustamiseen vaan keskittyvät siihen, mitä kokoomus on tehnyt, tekee, ehkä tekee ja niin edespäin. Jos teillä on niin suunnaton tarve tietyllä tavalla hakea sitä hyväksyntää kokoomuksen teoista, niin lähtekää mukaan siihen ansiotuloverojen laskemiseen. Siinä sitten voidaan yhdessä kehua toisiamme, mitä ollaan saatu aikaiseksi.

Mutta kuten tässä edustajat Heinonen ja Marttinen ovat äärimmäisen hyvin kuvailleet meille tätä kyseistä esitystä, niin kyllähän me voimme varmasti kaikki tässä salissa kuitenkin olla sitä mieltä, että se esitys, joka hallitukselta tulee, ei vain yksinkertaisesti ole kannatettava.

Se, mikä itseäni ihmetyttää, on se, että tuntuu, että olen täällä päivästä toiseen keskustelemassa, puhumassa Suomen teollisuuden ja yrittäjyyden puolesta ja joka kerta joudun pettymään niihin hallituksen esityksiin — no, tämä on ehkä vähän karrikoidusti sanottu, mutta kuitenkin. Tämä on todella ikävää. Kun meidän pitäisi tässä tilanteessa tukea meidän teollisuutta, meidän yrittäjiä, niin toiminta ei ole sen mukaista. Se kilpailukyky, kilpailukyky, kilpailukyky — se ei synny veroja lisäämällä, se on yksinkertaista matematiikkaa siinä mielessä. Suurimman kriisin keskellä meillä ei yksinkertaisesti ole varaa riskeerata työ-

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

paikkoja, ja niistähän kilpailukyvyssä pohjimmiltaan on aina kysymys: työpaikoista, suomalaisten ihmisten työpaikoista, ja sitä kautta paremmasta elämästä ja mahdollisuudesta vaikuttaa omiin valintoihin. — Kiitos.

17.59 Matias Marttinen kok: Arvoisa herra puhemies! Vielä aivan lyhyesti asiasta, kun kunnioittamani, kokenut edustaja Kiviranta innostui pitämään puheen. Totean vain edustaja Kivirannalle, että pitää paikkansa, että kyllähän myös aikaisemmat hallitukset ovat polttoaineveroa kiristäneet, mutta keskeisenä erona tähän vasemmistohallitukseen: Edellinen, Juha Sipilän erinomainen keskustaoikeistolainen hallitus laski yli 1,3 miljardilla eurolla ahkerien, työtä tekevien suomalaisten palkkaveroa. Tämä oli yksi keino ikään kuin hakea sitä välillistä veropohjaa sille, että se kaikkein tärkein eli se, joka nousee aamulla ja lähtee töihin, näkee tilinauhassaan eron verrattuna siihen toiseen — häneen, joka ei nouse eikä lähde. Näin ollen minusta näitä asioita ei edes pitäisi tässä salissa nyt lähteä sekoittamaan, sillä tämä hallitus kiristää verotusta laajasti ja velanotto lähti yli miljardilla kasvuun sen jälkeen, kun tämä hallitus oli ohjelmansa tehnyt, eli kyllä tämä suunnanmuutos on kuitenkin melkoinen.

Edustaja Kiviranta myös tavaili tätä asteittaista poistoa ja ikään kuin sitä, mikä tämän parafiinisen dieselöljyn lähipäästöalennuksen poisto sitten tulee olemaan. Pitää paikkansa, että esitys on ihan perustellusti valmisteltu siinä mielessä, että tämä poisto on jaksotettu, mutta vuoden 23 tasossa puhutaan kuitenkin 5 sentin vaikutuksesta per litra. Jos ajatellaan, että tämä tulee siis sen päälle, että hallitus on jo tehnyt 250 miljoonan euron polttoaineveronkorotukset, niin kyllä kuitenkin puhutaan minusta aika mittavasta kokonaisuudesta, jos katsotaan vaikka ihmisiä, jotka ympäri maakuntaa sitten ajelevat ja haluavat leipänsä ansaita.

Totean vielä sen, että minusta myös lausunnoissa, kun kävin ne huolella vielä läpi, kyllä selvästi näki sen, että teollisuus, yrittäjät ja kuljetusala suhtautuvat varsin kriittisesti tähän esitykseen, ja siis ymmärrän sen hyvin. Kun Suomen talous on tällä hetkellä aivan kuralla, meillä on kansallinen kriisi päällä ja kuljetusala, teollisuus ja yritykset ovat pulassa, niin minusta on hallitukselta erittäin huonoa harkintaa tuoda tämä esitys tämän pahimman kriisin keskellä eduskunnan käsittelyyn. Olisi ollut aivan perusteltua laittaa tämä nyt jäihin ja noudattaa näitä meidän perusteluitamme siitä, että autokannan uudistuminen ja puhtaammat polttoaineet käsi kädessä, ja sitten myöhemmin palataan tähän asiaan, kun aika on taas parempi.

18.02 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Kiviranta piti puheenvuoron täällä eduskuntasalissa. Hän ei vastannut kysymyksiin, joita täällä on tuotu esille, vaan viritteli enempikin olkiukkoja, ja tuntui siltä, että menivätkö nyt puheenvuorot sekaisin: oliko tämä se tupailtaan tehty puheenvuoro, jolla piti keskustalaisia viimeisiä kannattajia vielä vakuutella pysymään rivissä mukana? Ei se kyllä kovin hyvin tähän vasemmistohallituksen politiikan tukemiseen sopinut.

Edustaja Marttinen tuossa vastasi jo hyvin siihen, miten edustaja Kiviranta näitä olkiukkojaan viritteli. Tämä kertoi osatouksia Juha Sipilän hallituksen toimista. Silloin työveroa kevennettiin. Jos polttoaineveroa korotettiin, niin samaan aikaan autoveroa kevennettiin, ja koko ajan huolehdittiin siitä, että kokonaisveroaste laski — ei noussut, vaan laski. Ja nyt kun te olette vasemmistohallituksen pönkäpuolueena, niin te teette niin, että kaikkia veroja kiristetään, kokonaisveroaste nousee, autoilun verotus nousee, työn verotus nousee ja

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

kaikki muut, ja silloin tullaan siihen... [Hannakaisa Heikkinen: Miten tämä liittyy käsiteltävään asiaan?] — Siis tässä puhutaan liikenteen verotuksesta. [Hannakaisa Heikkinen: Mutta ette te!] — Juuri puhun siitä. [Hannakaisa Heikkisen välihuuto] — Juuri puhuin siitä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: No niin, edustaja Heinosenella on puheenvuoro.

Niin, nyt tullaan siihen, että tehdään vielä näiden aiemmin tehtyjen korotusten päälle tämä muutos parafiinisen dieselöljyn tukeen, jota edustaja Kiviranta kuvasi äsken turhaksi tueksi, mutta ei se sitä ole suomalaisten yrittäjien mielestä, teollisuuden mielestä, ei kuljetusalan mielestä, jotka ovat tätä teidän esitystänne vastustaneet. Ja silloin tietysti olemme siinä tilanteessa, että politiikalla on vaikutusta, ja onneksi tälle vasemmistopolitiikalle on olemassa myös vastuullinen vaihtoehto, jossa kokonaisveroaste ei nousisi vaan nimenomaan luotaisiin tähän maahan uutta kasvua ja työllisyyttä.

18.05 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Viitanen esitteli tämän asian hyvin, ja edustaja Kiviranta käytti poikkeuksellisen painavan ja asiantuntevan puheenvuoron koskien tätä parafiinisen dieselöljyn verotuen jälkeensä jääneisyyttä. Se on muodostunut tavallaan perusteettomaksi, sillä ei ole enää sitä merkitystä.

Täällä kokoomusedustajat ovat käynnistäneet laajan keskustelun autoilun verotuksesta ja vielä laajemmin ylipäättään tämän nykyisen hallituksen verolinjauksista. Ja kun te viittasitte siihen, että tässä rangaistaan yritystoimintaa ja yrittäjiä, niin kannattaa muistaa muun muassa sähköveron alennus, energiaveron uudistukset, jotka täällä on tehty, joilla nimenomaan on tultu elinkeinoelämää vastaan energiatuotannossa — siinä suhteessa tämäntyyppinen keskustelu on tarpeetonta, koska me joudumme katsomaan eri muotoja. Veroja kannetaan Suomessa sen takia, että julkiset palvelut täällä toimivat. Minun ei varmaan tarvitse, arvoisa puhemies, ruveta luettelemaan kaikkea sitä, mitä verotuksella tässä maassa hoidetaan, ne menevät kaikki yhteiseen hyvään tarkoitukseen. Ja jos niitä uudistuksia halutaan tehdä — niin kuin koronatuokeakin, te olette kiittäneet sitä ja hetken kuluttua arvostellette velkaantumista. Tässä ei ole logiikkaa. Tässä ei ole, arvoisa edustaja Heinonen, logiikkaa.

Polttoaineverotuksesta tässä nyt on puhuttu, ja kun se on tässä aiheena kerran, niin sanon sen yhden ainoan lauseen, mikä on tässä selvä, edustaja Kivirantakin sen totesi. Riippumatta hallituksen väristä Suomessa, riippumatta hallituksen väristä Suomessa, polttoaineverotusta on kiristetty, ja yleensä se kiristys on ollut vain inflaatiotarkistuksiin. Sen mukaisesti kuin inflaatio etenee, jotta se verotuksen reaaliarvo säilyy, sitä nostetaan — ja niin teki tämäkin hallitus. Niin teki tämäkin hallitus, [Pia Viitanen: Ja edellinen!] ja silloin kannattaa, edustaja Heinonen, muistaa tämä, mikä siinä on taustalla. Ja teidänkin hallituksen ne ovat näitä korotuksia tehneet ja jatkossa tulee myöskin tekemään, jos te joskus sinne hallitukseen pääsette sitä vaihtoehtoista verolinjaanne edistämään. Toivon kylläkin, että se ei tapahdu hyvin pian.

18.07 Pia Viitanen sd: Arvoisa puhemies! Kyllähän tässä tietenkin aika ristiriitainen olo jää, kun kuuntelee kokoomuksen linjauksia. Edustaja Kiljunen tuossa edellä niitä hyvin kuvasi, ja onhan, puhemies, niin, että viime kaudella kokoomus ja perussuomalaiset hallituksessa ollessaan nostivat muun muassa bensaveroa, sitä nostettiin viime hallituksen aikana,

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

[Timo Heinonen: Puhutte vain osatotuutta!] ja se ei kyllä kokoomukselle edes riitä, nimitäin kokoomushan nyt esittää parhaillaankin sitä, että bensaveroa, dieselveroa ja ajoneuvo-veroa nostetaan. [Timo Heinonen: Ei pidä paikkaansa!] Mutta ei se mitään, edustaja Heinonen, kyllähän teillä myös veronkevennyksiä on esityksenä. Teillä tuntuu löytyvän kuitenkin rahaa esimerkiksi tuloverojen ylimmän marginaaliveron laskemiseen siten, että... Selvitimme asiaa, ja kävi ilmi, että kokoomukselta löytyy joku salaperäinen kukkaro, missä oli 300 miljoonaa varaa lahjoittaa kaikkein hyvätuloisimmalle suomalaiselle kymmenykselle. [Timo Heinonen: Ei pidä paikkaansa!] Tästähan me keskustelimme, edustaja Heinonen, noin kuukausi takaperin tässä salissa. [Timo Heinonen: Teillä on vaihtoehtoisia totuuksia!]

Samoin teillä nyt löytyy tämän esityksen osalta, kun vastustatte tätä, 115 miljoonaa siellä piilokukkarossanne, ja seuraavassa pykälässä vastustatte alkoholiveron korotusta — taas teiltä löytyy 50 miljoonaa. [Timo Heinosen välihuuto] Mutta se on kummallista, että kun jollain sitten pitäisi rahoittaa sitä koulutusta tai vanhustenhoivaa, näitä tärkeitä asioita, niin viime kaudellahan kokoomus teki vaikka merkittäviä leikkauksia, historiallisen suuria leikkauksia, koulutukseen, eli kokoomus oli valmis leikkaamaan viime kaudella surutta koulutuksesta, ja nyt sitten täällä ollaan valmiit surutta olla keräämättä 115:tä miljoonaa veroeuroja tästä parafiinisesta dieselöljystä. Jotenkin katson niin, että toivoisin näinä kriisiaikoinakin — ymmärrän, että kokoomus haluaa puhua poliittisesti ja vaikuttaa äänestäjiin — että jotain sellaista tietynlaista, sanoisinko, maalais- tai muuta järkeä pitäisi olla mukana tässä kokonaisuudessa, mitä te tarjoatte. [Timo Heinonen: Tämä puhe sai fake news -leiman!]

18.09 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Pysyn kaikessa siinä, mitä äsken sanoin. Ymmärrän hyvin kyllä, että kokoomuksella on aika vaikeaa nyt olla oppositiossa, kun tämä hallitus harjoittaa erittäin yrittäjäystävällistä politiikkaa. Ainoa on sitten heittää herja, että tämä on vasemmistohallitus, mutta tämä hallitus tekee erittäin yrittäjäystävällistä politiikkaa. Olin hallitusneuvotteluissa keskustan vastuuneuvottelija veropolitiikassa ja pidin huolen siitä yhdessä muiden neuvottelijoiden kanssa, että yritysverotusta ei missään muodossa nosteta.

Edustaja Kiljunen tässä ihan oikein totesi, että tämä liikennepolttoaineiden veronkorotus on tämmöinen tyypillinen indeksikorotus, jonka kaikki hallitukset ovat aina tehneet. Ja lisäähän ei ole tulossa, tämä liikennepolttoaineiden valmisteveron korotus on nyt tehty.

Onhan tämä hallitus myöskin historiallinen siinä mielessä, että se on jakanut ennennäkemättömät yritystuet ja hoitanut hyvin tämän koronatilanteen.

18.10 Matias Marttinen kok: Herra puhemies! Täällä verojaoston puheenjohtaja lähti jo aika paljon laajentamaan tätä keskustelua, mutta pyrin pitäytymään tässä parafiinisessa dieselissä. Totean vain edustaja Viitaselle sen, että te voitte sitten lukea meidän vaihtoehtobudjettimme, minkätyyppisiä linjauksia siellä on tehty [Pia Viitanen: Mielellään!] koskien ensi vuotta, ja voin vakuuttaa teille, että kyllä me olemme nämä asiat pohtineet ja mietti-neet kuntoon, eli ei tarvitse siitä pitää huolta.

Totean myös sen, että jos meillä on tilanne Suomessa, että pahimmillaan lisätulosta osa ihmisistä maksaa lähes 60 prosenttia veroa, niin voi kysyä salin vasemmalta laidalta, onko se teistä oikein. Pitkän aikavälin tavoitteena pitää siis olla se, että tehdystä työstä jää kaikissa tilanteissa kaikille vähintään puolet käteen. Tietenkään tämmöistä esitystä ei tehdä

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

yön yli yhtäkkiä yhdessä budjetissa, vaan kuten olemme tehneet viime vuonna vaihtoehto-budjetissa, niin tuloveron kevennys tullaan tekemään kaikille tulotasoille, ja tulemme käyttämään siinä sitten eri komponentteja hyödyksi siten, että eri tulotasoilla ihmiset hyötyvät siitä ja että työnteon kannustimet paranevat. Onneksi kuitenkin salista löytyy myös puolueita, jotka edelleen puolustavat työtä tekeviä suomalaisia.

Totean vielä edustaja Kivisaarelle, että taitaa kuitenkin olla niin, että kyllä kokoomuksella on helpompaa olla oppositiossa kuin keskustalla vasemmistopuolueen apupuolueena. On tietysti ollut ihan hienoa nähdä, että kovin kyllä keskusta on tässä viimeisen puolentoista vuoden aikana etsinyt näitä perusteita siihen, minkä takia mukana täytyy olla. Sinänsä annan kyllä edustaja Kivisaaren työlle tunnustusta, sillä olette siellä ainakin nämä pahimmat vasemmiston hyökkäykset pystynyt torjumaan. [Pasi Kivisaari: Kiviranta!] — Anteeksi, Kiviranta. Kyllä, kyllä. Aivan, juuri näin. Kyllä, niin kuin Kivisaarikin tekee, mutta Kiviranta tekee vielä parempaa työtä. [Naurua] Juuri näin.

Ehkä, arvoisa puhemies, on aika lopettaa puhuminen. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Se oli viisaasti sanottu.

18.13 Pia Viitanen sd: Arvoisa puhemies! Puhutaan tässä nyt ihan vain muutama hetki vielä tätä yleistä veropolitiikkaa, kun kokoomus sen halusi välttämättä tässä aloittaa. Eli kyllä mielestäni, puhemies, se niin on, että nämä verolinjaukset kokonaisuudessaan, mitä tämä hallitus on tehnyt, puoltavat hyvin sitä perinteistä punamultalinjaa, että oikeudenmukaisuuden pohjalta mennään: pieni- ja keskituloisille helpotuksia, suurituloiset voivat hieman enemmän [Timo Heinonen: Kaikkien verot nousee!] — hieman enemmän, se on kohtuullista, edustaja Heinonen — näinä päivinä kantaa taakkaa. Me olemme vaikeassa tilanteessa. Me olemme erittäin hankalassa taloustilanteessa. Joudumme tulevina vuosina miettimään talouden sopeuttamista, ja silloin kyllä minä mielestäni nukkuisin yöni paremmin, jos tämänkaltainen arvopohja voittaisi sitten, kun mietimme näitä ratkaisuja talouspoliittisesti: se, että tehdään sitten vaikeita ratkaisuja mutta tehdään ne oikeudenmukaisesti. Siinä on sitä tietynlaista alkiolaista ja hyvin paljon sosiaalidemokraattista perinnettä, että sen pienen ihmisen puolella me olemme mutta sellainen vähän isompi ihminen voi hieman enemmän maksaa. Se periaate on hyvä ja se olkoon tästä eteenkin päin.

Puhemies! Sen verran nyt kuitenkin minä palaan vielä siihen perusasiaan, mistä tässä oli kysymys, eli tässä oli nyt kysymys tästä parafiinisen verotuen poistosta. Kaiken kaikkiaan objektiivisesti arvioiden tämä verotuki on muuttunut tällä hetkellä perusteettomaksi ja näin EU-oikeuden vastaiseksi verotueksi. Eli myös tästä on pohjimmiltaan kysymys, ei pelkästään siitä, että haluamme tämän väen vängällä juuri nyt tehdä. Tietysti kun on monta pahaa — ei veronkorotus ole koskaan mukavaa — niin tämä ehkä lienee niistä lievin sellainen vaikutuksiltaan, mutta täytyy myös muistaa, että tässä on tämä ihan ulkoinen realiteetti, joka pakottaa meitä arvioimaan tilannetta tästä näkökulmasta, ja sen myös valiokunta tässä omassa mietinnössään, puhemies, toteaa.

18.15 Juha Mäenpää ps: Arvoisa puhemies! Keskustelunne herätti tämmöisiä pieniä ajatuksia minussakin.

Täällä on kiistelty siitä, kuka on korottanut veroja ja muita. Joo, se on totta, että sitä ovat tehneet kaikki hallitukset tähän asti. Oikeastansa se, mitä minä haluan sanoa, on se, että se oli keskustalta erittäin typerää, että he rupesivat puhumaan indeksikorotuksesta. [Timo

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

Heinonen: Joo!] Siis myöntäkää, että te olette korottaneet veroja. Te puhutte indeksikorotuksesta. Jos te puhutte indeksikorotuksesta, niin ilman muuta teidän pitäisi nyt nostaa näitä verottajan hyväksymiä kilometrikorvauksia samalla tavalla. Esimerkiksi kansanedustajille nyt maksetaan sitten oman auton käytöstä — teidän pitää korottaa silloin niitäkin. Ja samaten työssä käyvän ihmisen pitää saada tehdä suurempi vähennys siitä työpaikan ja kodin välisestä kulkemisesta per kilometri. Että tuo on niin älytöntä, että puhutaan indeksikorottamisesta. Te niin kuin avasitte portin taas sille, että tämä hulluus jatkuu ja oravanpyörä pyörii. Nyt tämän indeksikorotuksenne ansiosta ammattiyhdistykset ja ammattiliitot ovat sitten taas vaatimassa lisää palkkaa, kun matkakulut ovat nousseet ja sitten pitää saada indeksikorotusta palkkoihinkin. Tämä on aivan älyvapaata touhua. Liikenteestä kerätään moninkertaisesti liikenteeseen sijoitettava rahamäärä. Miksi te ette voi tunnustaa, että te olette korottaneet veroja? Unohtakaa puheet siitä indeksikorotuksesta. — Kiitoksia.

18.17 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Kun edustaja Viitanen vei tämän yleiseen verokeskusteluun [Pia Viitasen välihuuto] ja totesi, että veronkorotukset eivät ole koskaan kivoja, niin jäin ihan pohtimaan, että, edustaja Viitanen, teidän täytyy olla kyllä masokistiluonne, sillä te ette ole vielä löytänyt yhtään sellaista veronkorotusta, jota te ette olisi tehnyt. [Pia Viitanen: Hah hah!] Eli te näytätte nauttivan siitä, että veroja kiristetään. Luettelini äsken tuossa oikeastaan kaikki mahdolliset verot, mitä te olette kiristäneet. Hetken kuluttua täällä on seuraavana alkoholivero, sitä ennen olette tehneet koko 2000-luvun suurimman korotuksen polttoaineveroon, bensaan ja dieseliin, annatte työn verotuksen kiristystä, vaikka äsken yrititte Tammelantorille välittää viestiä, että Demari-lehti kirjoittaisi, että pieni- ja keskituloisille tulisi jotain kevennystä. Ei tule, kun kaikkien työn verotuskin kiristyy. Te ette tee sinne kevennystä, niin kuin teki muuten edellinen hallitus. Te annatte täysin väärän kuvan näistä kahdesta erilaisesta verolinjasta. Toinen oli työhön ja kasvuun kannustava verolinja, jota Juha Sipilän keskusta vielä kannatti. Siinä tehtiin niin, että kokonaisveroaste laski, työnteon ja yrittäjyyden verotusta kevennettiin, kannustettiin palkkaamaan uusia työntekijöitä, kannustettiin tekemään työtä ja työllistymään — ja autettiin muuten 140 000 työtöntä pois työttömyydestä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja nyt takaisin otsikon aiheeseen.

Ja nyt tämän hallituksen riveistä, niin kuin tuossa edellä tuotiin esille, on ehdotettu vielä, että verotustakin sidottaisiin indeksiin. Nyt näitä korotuksia perustellaan niin, että yritetään puhua, että ne ovat joitain indeksikorotuksia, ja nyt tämän vasemmistohallituksen rivistä on jopa ehdotettu, että ne ihan tosiasiallisesti sidottaisiin indeksiin. Ymmärrän sen, sillä näitä korotuksia te olette tehneet joka vuosi. Olisi mukava vaan antaa niiden automaattisesti nousta silloin, kun näyttää siltä, että verotusta rakastaa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt, arvoisat edustajat, odotan, että seuraavat puheenvuorot liittyvät tiukasti tähän otsikon aiheeseen ja tähän kyseiseen hallituksen esitykseen. — Edustaja Kaunisto näyttää esimerkkiä.

18.20 Ville Kaunisto kok: Arvoisa puhemies! Kiitos luottamuksesta. Yritän olla tämän luottamuksen arvoinen.

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

Nyt on keskustelu nestemäisen polttoaineen valmisteveron korotuksesta, ja itselleni jäi vaan niin pahasti ottamaan korviin tuo pienen ihmisen puolella oleminen. Itse puhuin täällä ja olen nyt puhunut useampana päivänä nimenomaan teollisuuden kilpailukyvyistä, mahdollisuudesta olla yrittäjänä ja pärjätä yrittäjänä Suomessa, ja siitähän tässä kyseisessä esityksessä on kysymys. Jos nämä toteutuvat, niin se on se, mistä ne työpaikat tulevat. Ne eivät tule täältä käskemällä, vaan ne tulevat nimenomaan yrittäjiltä ja mielellään vielä niiltä yrittäjiltä ja todennäköisesti niiltä yrittäjiltä, jotka pärjäävät ja joilla on mahdollisuus palkata ihmisiä. Ja kyllä minä uskon, että työpaikkojen säilyminen Suomessa on juuri sen pienen ihmisen puolella olemista, ja minun mielestäni se olisi hyvin olennaista muistaa näissä keskusteluissa. — Kiitos.

18.21 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Edustaja Heinonen valitettavasti poistui, ehkä osittain puhemies — ei voi sanoa pelottelusta — halusta keskittää huomio nimenomaan tähän kyseiseen asiakohtaan. Hän sitten häipyi. Minäkin haluaisin nimenomaan puhua tästä asiakohdasta siitä näkökulmasta, minkä edustaja Heinonen täällä tänään avasi, eli tämä parafiinisen dieselöljyn verotuen poistaminen hänen näkökulmastaan ja kokoomusedustajan näkökulmasta, kaikista, tarkoittaa veronkiristystä, ja hän hyvin voimakkaasti oli tänään veronkiristystä vastaan.

Arvoisa puhemies! Kyllä, tällä tuen poistolla on fiskaalinen merkitys. Se verohyöty, mikä siinä on, on noin 115 miljoonan euron arvoiseksi katsottu, ja seuraavassakin aiheessa, joka on alkoholiverotus, on 50 miljoonan fiskaalinen vaikutus. Mutta, edustaja Heinonen ja muutkin kokoomuslaiset edustajat — mutta viittaisin edustaja Heinoseen erityisesti: Tänään hän siis vastustaa veronkorotusta, ja eilen hän voimakkaasti puhui epäsuorasti veronkorotusten puolesta. Kun keskustelimme lisätalousarviosta, hän kiitti toimista, joita on tehty koronaepidemian suhteen, kiitti kunnille annettavasta tuesta, kiitti tuesta, mitä on annettu esittävälle taiteelle ja niin edelleen, ja totesi, että tätä ei voida velkaantumisella hoitaa. Hän oli tiukka velkaantumisen vastustaja, ja ainoa konsti hoitaa niitä on silloin veronkorotukset. Eli edustaja Heinonen puhui eilen toista kuin tänään, jolloin me hallituspuolueiden edustajat olemme tietysti hyvin epätoivoisessa tilanteessa. Meidän täytyy olla johdonmukaisia.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Vielä lopuksi verojaoston puheenjohtaja, edustaja Viitanen.

18.23 Pia Viitanen sd: Arvoisa puhemies! Noudatan teidän toivettanne puhua tästä itse asiasta muutaman loppusanan, mutta sen verran sanon, että edustaja Heinonen, jota ei enää salissa valitettavasti näy, [Kimmo Kiljunen: Hänen henkensä vain!] kohdisti sanojaan minuun, että löytäisin vain veroja, joita korotan. — Ei, kyllä minusta on ollut ihan mukavaa sekin, että tässä hallituksessa olemme voineet nimenomaan keventää pienituloisimpien verotusta ja olemme tehneet perusvähennykseen ja eläketulovähennykseen muutoksia siten, että se on suosinut veronkevennyksissä esimerkiksi tämän vuoden budjettiin pieni- ja keskituloisia palkan- ja eläkkeensaajia, sekä ihan perusvähennyksestään hyötyvät kaikki, eli siinä mielessä tämä veropolitiikka on nimenomaan ollut tuloeroja tasaavaa tälle vuodelle.

Ja miksi sitten näitä tietynlaisia kiristyslementtejä on mukana? Senhän me olemme käyneet todella monta kertaa tässä salissa läpi. Eli tämänhän juontaa juurensa siihen, että edelliskaudella tehtiin tämä kilpailukykysojmus, kiky, joka syntyi tällaisena siksi, että ko-

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

koomus uhkaili pakkolailla, minkä seurauksena syntyi tämänkaltainen kiky, jossa muun muassa ahkerilta hoitajilta ja opettajilta leikattiin lomarahoja mutta myös tehtiin muutoksia näihin sosiaalivakuutusmaksuihin, joiden nostosta sovittiin silloin. Eli tähän on se historia, puhemies.

Mutta itse esityksestä totean oikeastaan sen saman, minkä edustaja Kiljunen tässä äsken toi, aika olennaisen, sen, että tähän on osa hallituksen kokonaisveropolitiikkaa sinänsä, ja tämä tässä on se fiskaalinen vaikutus, koska me tarvitsemme rahaa ihan toisissaan: totta kai terveydenhuollon menot, maksoi mitä maksoi, on maksettava, sillä nyt on kysymys ihmisten terveydestä ja hengestä tämän hirveän pandemian aikana sekä satsauksesta tulevaisuuteen, koulutukseen, lapsiin, ikäihmisiin, harrastusmahdollisuuksiin, kaikkeen tähän, ja totta on, että siihen me tarvitsemme veroeuroja. Ja minun logiikkani lähtee siitä, että silloin ne on otettava oikeudenmukaisella tavalla, ja tämä on ehkä yksi niistä vähiten ikävistä tavoista, vaikka sinänsä kyllä allekirjoitan sen, että eivät ole nämä polttoaineveronkorotuksetkaan koskaan yksinkertaisia. Ja siksi onneksi hallituksen linjana on sitten kompensoida pienituloisille sillä tavalla, että tehdään sosiaalietuuksiin indeksikorotuksia, toisin kuin edellinen hallitus teki ja niin pois päin, eli kokoomuksen kädenjälki näkyy siellä, ja tänä päivänä se näyttäytyy hieman sekavahkona talouspoliittisena linjana, mutta se on sitten toinen tarina se, puhemies.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

12. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 145/2020 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 19/2020 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 19/2020 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Mennään yleiskeskusteluun. Verojaoston puheenjohtaja, edustaja Viitanen.

Keskustelu

18.26 Pia Viitanen sd (esittelypuheenvuoro): Niin, arvoisa puhemies, kyseessä on siis alkoholiveron korotus, ja kun noista summista puhuimme äsken, niin tällä on sitten tarkoitus valtion kassaan kerätä lisää verotuottoja noin 50 miljoonan euron edestä per vuosi.

Ja joskus totesin tätä mietintöämme valtiovarainvaliokunnassa esitellessäni, että tämä on sinänsä hyvin tuttu aihe tällekin eduskunnalle, sillä muistaisin, että täällä meidän mietinnössämme on kirjattu se periaate, että näin on sattunut käymään vuodesta 2004, kun tuli veronalennus alkoholiin. Sen jälkeen seitsemän kertaa on kuitenkin nostettu lievästi ja maltillisesti alkoholiveroa, niin että sinänsä tämä kaava ei ole meille vieras vaan varsin tuttu vuosittain, ja se tietenkin johtuu taas siitä, mikä täällä mietinnössäkin mainitaan, että tällä on fiskaalista merkitystä — viitaten äskeiseen keskusteluun, me tarvitsemme veroeuroja — ja toinen on sitten se, minkä valiokuntakin toteaa, että pidämme hyvänä sitä,

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

että nimenomaisesti tällä on myös tietyntylaisia terveyspoliittisia vaikutuksia, ja siksikin muun muassa pidämme tätä perusteltuna ja esitämme hyväksyttäväksi muuttamattomana.

Tässä on idea se, että kaikkia suurin piirtein samalla tavalla kohdellaan. Pienet poikkeukset löytyvät sieltä viinien ja erittäin mietojen alkoholijuomien osalta, eli niiden verotusta korotetaan aivan hieman enemmän kuin muiden, ja se johtuu taas siitä, että me tarvitsemme tiettyä tasaavaa vaikutusta tässä kokonaissysteemissämme. Tällä hetkellä viinin verotus on huomattavasti matalampi, ja sen takia tätä veroeroa kavennetaan hieman. Ja sitten näitten erittäin mietojen alkoholijuomien osalta on taas se aika hassu epäkohta olemassa, että niitä nyt sitten tämän systeemin mukaan tällä hetkellä verotetaan hieman matalammin kuin sitten vaikka alkoholittomia mehuja ja virvoitusjuomia, ja se taas johtuu siitä erosta alkoholiverotuksen ja virvoitusjuomaverotuksen välillä. Ja tätä veroeroa tai tietyntylaista epäkohtaa tässä niin ikään korjataan, mutta valiokunta kyllä toteaa täällä mietinnössään myös sen, että se ei tule tällä vielä selväksi. Niinpä me kehoitamme myös siihen, että tätä kokonaisuutta, sitä, miten tämä muodostuu, on arvioitava jatkossakin, ja tähän sitten oikein kirjauksen pistimme.

Tässä mietinnössämme aika paljon sitten luetellaan tätä olemassa olevaa tasoa ja sen muutoksia, ja nämä siinä kaiken kaikkiaan toteamme ja hieman perustelemme tosiaan viinien ja erittäin mietojen alkoholijuomien verotuksen tilannetta.

18.29 Mikko Lundén ps: Arvoisa herra puhemies! Minäkin tahdon sanoa muutaman sanan tähän verokeskusteluun.

Koronakriisi painaa ravintola-alaa, ja mielestäni nyt ei ole veronkorotusten paikka. Itse asiassa minä olen sitä mieltä, että alkoholiverotaso on jo nyt liian korkea. Alan yritykset maksavat alkoholiveroa enemmän kuin liikevaihtonsa verran, esimerkiksi Alko vuonna 19. Veronkorotuksella riskeerataan vuoden 20 hyvä kehitys alkoholiverotuotoissa. Juomien vähittäismyynti on korona-aikana kasvanut, mikä on lisännyt yksistään Alkon tammi–heinäkuussa valtiolle tulouttamia valmistevero- ja arvonnäisäverotuottoja jo noin 50 miljoonalla eurolla verrattuna viime vuoden vastaavaan ajanjaksoon.

Kotimainen alkoholiala kamppailee jatkuvasti yksityisen maahantuonnin kanssa, ja epäreilu kilpailuasetelma syö suomalaisten yritysten tulosta sekä alkoholista valtiolle saatavaa verotuloa. Matkustajatuonti nimenomaan Virosta ja Latviasta aiheuttaa suurimmat taloudelliset menetykset Suomelle. Vuonna 19 alkoholijuomien myyntituloja menetettiin pelkästään Viroon 309 miljoonaa euroa ja verotuottoja 76 miljoonaa euroa. Veronkorotuksista aiheutuva hinnannousu tarkoittaa myös ravintola-anniskelun suhteellisen kilpailukyvyn heikkenemistä kotona tapahtuvaan alkoholinkäyttöön verrattuna. Tämä heikentää ravintoloiden poikkeustilasta toipumisen edellytyksiä sekä ravintola-alan työllisyyttä.

Arvoisa puhemies! Verotulojen lisäys voidaan saavuttaa myös ilman veronkorotusta, kunhan matkustajatuontia saadaan vähennettyä. Se taas vähenee parhaiten pienentämällä hintaeroa Suomen ja lähialueiden välillä, ei korottamalla veroja Suomessa. Kuten jo mainitsin, mutta mainitsen uudestaan, esimerkiksi myynti Alkossa on jo vuoden 20 ensimmäisellä puoliskolla tuottanut veronkorotuksella haetut 50 miljoonaa euroa enemmän valmisteveroa ja arvonnäisäveroa viime vuoteen verrattuna, ja kehitys on jatkumassa samansuuntaisena loppuvuoden ajan. Jokainen meistä tietää, että kun korona helpottaa, tuontiralli Virosta ja Latviasta alkaa jälleen kerran uudestaan johtuen juuri siitä, että Viron alkoholivero on noin kolmannes Suomen verotasosta, Latvian 20–35 prosenttia riippuen juomaryhmästä.

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

Tahdon myös mainita, että alkoholiala on merkittävä työllistäjä, joka tarjoaa suoraan työtä noin kolmelletuhannelle hengelle mutta epäsuorasti kymmenilletuhansille niin anniskelun ja vähittäismyynnin piirissä kuin kotimaisen juomateollisuuden kautta maataloudesakin. Monien muiden tavoin alkoholialan yritykset ovat koronan vuoksi joutuneet lomautamaan ja irtisanomaan henkilöstöään.

Tahtoisin kysyä hallitukselta, ja kysyn varmaan useampaan otteeseen, oletteko valmiita siirtämään tätä kohtuutonta veronkorotusta esimerkiksi vuodella tai luopumaan siitä kokonaan. Aikalisä tai luopuminen veronkorotuksesta auttaisi pelastamaan sekä alkoholisektorin että anniskelun työpaikkoja ja vakauttamaan yritystoimintaa. — Kiitos.

18.31 Matias Marttinen kok: Arvoisa herra puhemies! Kokoomus on tehnyt valtiovarainvaliokunnassa vastalauseen tähän esitykseen, ja käyn nyt muutaman huomion tästä meidän vastalauseestamme läpi.

Täällä verojaoston puheenjohtaja kuvasi hyvin tämän esityksen ja nyt mietinnön sisällön — en mene siihen sen enempää. Tämä on hallitukselta ollut harjoitus, jolla nimenomaan on haettu tätä fiskaalista vaikutusta, ja se on totta kai sitten oma kysymyksensä, mistä veroja täytyy kerätä. Kuitenkin näitä esityksiä käsitellään aina totta kai ajassa siten, että täytyy arvioida sitä tilannetta, mikä Suomessa tällä hetkellä on, ja me tiedämme sen, että matkailu- ja ravintola-ala on kohdannut erittäin vakavat vaikutukset nyt koronakriisin vuoksi ja alalta on jäänyt paljon väkeä työttömäksi. Monen yrityksen tilanne on erittäin kriittinen. Ja nyt tässä tilanteessa päädyimme siihen, että on täysin perusteltua pidättäytyä tästä alkoholiveron korottamisesta, vaikkakin tämän esityksen vaikutukset ovat kohtalaisen maltillisia, mutta joka tapauksessa kaikki ylimääräinen on tietysti aina ylimääräistä, ja tässä kohtaa on perusteltua, että veronkorotuksesta tultaisiin pidättäytymään.

Toinen huomio, mikä tähän esitykseen liittyy, on se, että kyllähän veronkorotus edelleen lisää alan kustannuksia ja korottaa tämän ravintola-anniskelun verokiilaa, kun muistetaan vielä se, että ravintola-anniskelu tarkoittaa siis kokonaiskulutuksesta vain 10:tä prosenttia, sen se siis on ravintola-anniskelussa tällä hetkellä. Se on hälyttävän vähän, kun kuitenkin sekä matkustajatuonnin vaikutus että se, että ihmiset nauttivat alkoholia aika lailla sitten kotona, johtaa siihen, että vastaavasti myöskään se alan työllisyys ei kehity. Sen sijaan, että nyt vain yksisilmäisesti tässä salissa hallitus tuo näitä esityksiä, millä veroja korotetaan aina kerta toisensa jälkeen, pitäisi yhdessä ihan aidosti pohtia sitä, miten ensinnäkin alkoholiverotus kannustaisi ja tukisi sitä, että se kulutus siirtyisi asteittain enemmän sinne ravintoloihin, jolloin se nimenomaan sitten tapahtuisi siellä valvotuissa oloissa, se tukisi tämän mara-alan työllisyyden kehitystä, ja taas vastaavasti meidän pitää myös erikseen pohtia sitä, miten nämä meidän verotasot ja tämä meidän nykyinen alkoholiverotus suhtautuvat tähän matkustajatuontiin, joka tällä hetkellä on totta kai pysähdyksissä, mutta me tiedämme sen, että siellä on kuitenkin... Viro perui näitä aikaisemmin tekemiään alkoholiveron korotuksia. Siellähän oli aika isot ohjelmat, miten tätä veroa pitäisi korottaa, mutta siellä hallitus päätti näitä sitten perua, ja meidän täytyy myös ottaa tämä huomioon, koska muuten [Puhemies koputtaa] riskinä on se, että matkustajatuonti lisääntyy ja verotuloja karkaa edelleen Suomesta.

18.34 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Jos olen ymmärtänyt oikein tämän pienen korotuksen merkityksen, ja edustaja Viitanen omasta mielestäni sen esittelypuheenvuorossaan totesi, niin yksinkertaisesti tämän keskeisin tavoite on fiskaalinen. Tällä halutaan saa-

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

da budjettiin noin 50 miljoonaa euroa lisää. Me tarvitsemme niitä verotuloja. Se ei muuten ole yksisilmäistä politiikkaa, vaan me joudumme katsomaan tätä veropohjaa hyvin laveasti ja laajasti, joudutaan eri puolilta katsomaan.

Tässä on yhtenä perusteena käytetty myöskin sitä, että tällä on kansanterveydellisiä vaikutuksia positiiviseen suuntaan. Minä en tunne niitä laskelmaperusteita, mutta ilmeisesti sillä on alkoholin kulutukseen jonkinlainen vaikutus, jolloin voidaan sanoa, että sitä kautta sillä on kansanterveydellistä vaikutusta. Mikä sen merkitys sitten laajassa mitassa on, sitä ei tässä sanota.

Arvoisa puhemies! Minä näen tässä veronkorotuksessa kylläkin yhden ongelman, ja se on tämä veron luonne. Tämä on aidosti luonteeltaan regressiivinen vero. Se kohdistuu suhteessa pienituloisempaan ihmiseen vahvemmin kuin suurituloiseen ihmiseen, ja tämä regressiivinen luonne tämentyyppisellä alkoholiverolla tietysti on olemassa. Onneksi tätä tasapainottaa se, että tämä on suhteellisen pieni korotus, jos ymmärrän oikein, pikkuisen päälle puoli prosenttia, 0,7 taitaa olla se tarkka luku, mikä tämä korotus tulee olemaan keskimäärin eri alkoholituotteisiin nähden, eli siinä suhteessa se ei ole suuri rankaisu pienituloisimmille ihmisille, mutta ehdottomasti sillä on regressiivinen luonne, ja tätä täytyy sitten pystyä kompensoimaan muissa muodoissa jatkossa.

18.36 Ville Kaunisto kok: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Marttinen piti tyhjentävän puheenvuoron. Siinä mielessä yritän olla toistamatta hänen hyviä pointtejaan. Tässä juuri se, mitä itsekin haluan nostaa, on edelleen se, että kun on koronakriisi ja se on osunut erittäin voimakkaasti elinkeinoelämään ja niistä toimialoista suurimpia menetyksiä on juuri matkailu- ja ravintola-alalla, niin on kysymys siitä, milloin on oikea hetki toimia ja miten vain. Ravintola-alalla liikevaihdon taso on heikentynyt pahimmillaan keskimäärin neljäsosaan kriisiä edeltävästä tasosta. Mistä tässä on jälleen kerran sitten kysymys pohjimmiltaan, ne ovat ihmisten työpaikat, ovat yrittäjät ja heidän pärjäämisensä. Se on se, mikä tässä on aina pohjalla, ja minun mielestäni verojen korottaminen ei ole siinä kyllä ratkaisu. Pieni korotuskin on korotus.

Se tiedetään, että anniskelu muodostaa toimialalla eli ravintola-alalla liiketoiminnasta merkittävän osan. Se kuvaa sitä, että sillä on merkittävä vaikutus ravintola-alaan, ja sillä on merkittävä vaikutus mielestäni myös ihmisten sosiaaliseen elämään ja hyvinvointiin, että he saavat eurooppalaisittain mennä anniskeluravintolaan ottamaan muutaman oluen ja siitä ei ihan älyttömästi ihmistä veroteta.

Joka tapauksessa tässä yleisesti välillä tulee ajatus, että onko kysymys pelkästään veronkorotuksista vai onko tässä kysymys vain puhtaasti hallituksen negatiivisesta suhtautumisesta ja epäilyksestä ihmisen kykyyn itse päättää, miten toimii alkoholin kanssa. Puhutaan sitten ravintoloiden ulosmyyntioikeudesta tai pienpanimoiden ulosmyyntioikeudesta, aina tuntuu siltä, että tämä hallitus on se, joka sanoo, että se tietää paremmin kuin ihmiset itse, ja se on minusta valitettava kehitys, koska en millään näe, että se on se tapa, millä ihmiskuntaan kehittyä, jos aina ylempi taho kertoo, miten ihminen saa toimia.

18.38 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Ehdotettu alkoholiveron korotus on maltillinen: vaikutus vähittäiskauppahintoihin on noin 2 prosenttia. Ja kuten täällä on sanottu, niin valtion tulojen kartuttaminen on tässä se päätarkoitus.

Lisäksi tavoitteena on kyllä alkoholin kulutuksen vähentäminen ja alkoholin käyttöön liittyvien haittojen vähentäminen. Aiemmat vastaavat veronkorotukset osoittavat tämän-

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

suuntaisen korotuksen vähentäneen käyttöä. Tätä puolustaessaan täytyy kertoa, että seuraan raittiusliikkeessä toimineen isoisän jalanjäljissä. Toki kyllä aion huomenna puolustaa pienpanimoita ja heidän ulosmyyntioikeuttaan vahvasti.

Veroja on hyvä korottaa vain maltillisesti, jotta hinnannousu ei lisää laillista matkustajatuontia tai laitonta alkoholin välittämistä. Tästä tosiaan Virossa veronkorotusten vaikutukset huomattiin nopeasti. Maltilliset korotukset linjattiin jo hallitusohjelmassa tähän 50 miljoonan euron tasoon.

Edustaja Viitanen jo esitteliikin hyvin, kuinka korotuksella pyritään lieventämään sitä epäkohtaa, että esimerkiksi alkoholittoman oluen, tuoremehun tai muun virvoitusjuoman valmistevero on korkeampi kuin sellaisen miedon oluen, jonka alkoholipitoisuus juuri ylittää tämän rajan.

Ja vielä pienpanimoiden osalta: pienpanimoiden tuottaman oluen verorasitus kasvaisi vähemmän kuin yleisen olutverokannan mukaisesti verotetun oluen, jolloin euromääräinen veroero pienpanimoissa tuotetun oluen ja yleisellä verokannalla myydyin oluen välillä kasvaisi.

18.40 Joonas Könttä kesk: Arvoisa herra puhemies! Kyllä tässä aika maltillisessa veronkorotuksessa, niin kuin edustaja Marttinenkin totesi, on pitkälti kysymys fiskaalisesta vaikutuksesta. Toisaalta tässä alkoholiverossa ja ylipäättään päihteisiin liittyvissä veroissa täytyy punnita ehkäpä kolmea kokonaisuutta: verotuloja, elinkeinoelämää ja terveyttä. Varsinkin selkeillä veromuutoksilla on alkoholin osalta myös terveydellisiä vaikutuksia. Toisaalta niillä on myös sitten verovaikutuksia, ja myös matkustajatuonnilla on normaalioloissa merkittävä vaikutus. Tässä ollaan vuosien mittaan oltu aika haastavassa toimintaympäristössä, kun kokonaiskulutus on kuitenkin kansanterveyden näkökulmasta erittäin olennainen asia, mitä pitää huomioida.

Puhemies! Olkoonkin tämä aika maltillinen korotus ja senttiä per litra -vaikutuksiltaan aika pieni, niin olen taipuvainen kyllä tässä yhtymään kokoomuksen huoliin liittyen ravintola-alaan siinä mielessä, että meidän täytyisi kyllä miettiä, miten sitä alaa voidaan tukea. Itse lähdän siitä, että mitä enemmän me saamme vähennettyä alkoholin kulutusta kotona ja lisättyä sitä valvotuissa olosuhteissa ravintoloissa, sen parempi. Tämän takia itse olen aika lailla taipuvainen siihen, että kun tätä alkoholiverotusta laajemmin pohdittaisiin, niin pohdittaisiin niin, että alkoholia per senttilitra olisi ohjaava vaikutus ja mitä miedommista alkoholituotteista on kysymys, sen matalampi verotus olisi, ja kun puhutaan kovista viinoista, niiden verotus olisi huomattavasti korkeampi. Sillä olisi myös kansanterveydellinen ohjaava vaikutus. Tässä tietysti tullaan taas puntaroimaan sitten sitä matkustajatuontia, joten tämä harjoitus ei täysin helppo ole.

Täytyy myös sanoa, että kun nyt viinien ehkä tähän mennessä hieman edullisempaa verotusta kiristetään ja kun vastaava kiristys ei ole niin kova muun muassa tuolla panimopuolella, niin se on tietysti suomalaista panimoteollisuutta ajatellen ainakin siinä mielessä oikeudenmukaisempi näkymä, että nyt kun nuo tuontiviinit kallistuvat — kun meillä ei valitettavasti Suomessa ehkä marjaviinejä lukuun ottamatta ole varsinaista viiniteollisuutta — niin se on ihan oikeansuuntaista.

Vielä ehkä lopuksi liittyen tähän alkoholiverotukseen: tuo korjaus, joka tässä nyt tehdään liittyen näihin alkoholittomiin versus vähän, erittäin vähän, alkoholia sisältäviin tuotteisiin, on minusta oikeudenmukainen veronkorotus ja korjaus. Vaikka sinne puutteita jää,

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

niin kuin tuossa mietinnössä todetaan, niin tämä pieni, noin 50 miljoonan euron veronkorotus tässä tilanteessa on kyllä aika lailla maltillinen ja myös ihan kohtuullinenkin.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 145/2020 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

13. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi biopolttoaineista ja bionesteistä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 70/2020 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 30/2020 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 13. asia. Tässä käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö TaVM 30/2020 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

18.44 **Mai Kivelä vas:** Arvoisa puhemies! Tosiaan tästä ei varmaan hirveästi nyt keskustelua enää synny, mutta itse haluan silti todeta muutaman huomion, jotka kävimme valiokunnissa läpi.

Ensinnäkin tässähän tavoite on hyvä, mutta vaikka olen hallituspuolueessa, niin haluan rehellisyyden nimissä sanoa, että valitettavasti toteutus tässä lakiesityksessä ei ole niin hyvä. Meillä on tässä tavoite, että voitaisiin varmistaa, että Suomessa kulutetut biopolttoaineet, bionesteet ja biomassapolttoaineet olisi tuotettu kestäväällä tavalla. No, tämä laki tulee olemaan riittämätön sen suhteen, eli meidän pitäisi pystyä aidosti turvaamaan biomassan energiakäytön kestävyys. Tällä hetkellä tilanne ei ole se, eikä tämä laki siihen vielä yllä. Toki tässä on pohjalla se, että jo lähtökohtaisesti EU:ssa tämä direktiivi ei ole riittävä ja meille jää se, että me kansallisella tasolla pystyisimme tätä kunnianhimoa nostamaan, parantamaan, ja jo jonkun verran siinä onnistutaan mutta ei vielä tarpeeksi.

Myös näissä vaikutusarvioissa todetaan, että tämän esityksen positiiviset vaikutukset ympäristöön voivat jäädä rajallisiksi, eli sekin on huomioitu näissä taustamateriaaleissa. Me ympäristövaliokunnassa kävimme tästä aika kriittistä keskustelua ja olemme tässä valiokunnan lausunnossa pyrkineet ottamaan huomioon näitä huolia, joita myös asiantuntijalausunnoissa hyvin kattavasti tuli. En nyt käy niitä kaikkia tässä läpi, mutta varmasti ne voi sieltä lukea jokainen, joka tähän haluaa perehtyä.

Erityisesti on yksi asia, jonka haluan tässä nostaa esille, ja se on se, että me ympäristövaliokunnassa pidimme tärkeänä, että olisi tärkeää sitten, kun tämä esitys hyväksytään, että vielä vahvistetaan tätä asiaa koskevaa seurantaa ja vahvistetaan niitä ohjauskeinoja, jotta tähän tavoitteeseen todella päästäisiin. Ja on hyvä huomioda, että myös talousvaliokunta omassa mietinnössään on yhtynyt tähän huoleen ja näihin tavoitteisiin. Eli me esitimme, että tarvitaan sitä, että vastuuviranomaisten seurantavelvoitteita voitaisiin vahvistaa. Tämä on asia, johon me voimme vielä vaikuttaa, ja haluan sanoa, että ainakin vasemmisto on val-

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

mis tarkastelemaan näiden kiinteiden biomassojen kestävyyskriteereitä nyt vielä jatkossa ja uudelleen tulevaisuudessa, mikäli tähän vain tarjoutuu mahdollisuus. — Kiitos.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 70/2020 vp sisältyvien 1.—2. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

14. Hallituksen esitys eduskunnalle Suomen Pankille myönnettävästä valtiontakuusta NAB-järjestelyn vakuudeksi sekä Kansainväliselle valuuttarahastolle annettavan lainan vakuudeksi

Hallituksen esitys HE 168/2020 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 20/2020 vp

Ainoa käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 14. asia. Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 20/2020 vp.

Keskustelu

18.48 **Pia Viitanen sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä meidän valiokuntamme hyväksyy tämän esityksen muuttamattomana yksimielisesti. Kysymys on tässä selaisesta IMF:n rahoitusjärjestelmästä nimeltä NAB, johon tehdään tiettyjä muutoksia. Edelliset muutokset on tehty vuosina 2011 ja 2017. Tällä kertaa muutos koskee sitä, että tätä rahoitusjärjestelyn kokonaissummaa nostetaan, tuplataan jäsenmaiden osuudet, ja samaan aikaan siihen liittyy sellainen mekanismi, että sitten kun tämä astuu voimaan, niin kahdenvälisiä lainajärjestelyjä taas muutetaan siten, että esimerkiksi Suomen osuus laskee. Sen seurauksena käy sitten Suomen kannalta niin, että Suomen Pankille annettujen valtiontakuiden määrä pienenee noin 780 miljoonalla eurolla sen jälkeen, kun nämä NABin sisäiset järjestelyt tulevat sitten voimaan ja tämä kaksinkertaistetaan sinänsä. Eli tämän muutoksen jälkeen kaikkienensa Suomen Pankille annetut valtiontakauudet ovat yhteensä noin 7,2 miljardia euroa.

Kyseessä on tosiaan tällainen menettelytapa, joka on toistunut. Silloin aina, kun muutoksia on tehty, se on tehty näin, eli siis tavallaan nämä lainajärjestelyt hoitaa Suomen Pankki, mutta Suomen Pankki tarvitsee toimiakseen tämän valtiontakauksen. Ja vanhankin käytännön mukaisesti tämä valtiontakaus on vakuudeton, ja tämä menee sillä tavalla totutulla kaavalla.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta antoi suostumuksensa valtiontakuihin ja aikaisempien valtiontakuiden kumoamiseen mietinnön mukaisesti. Asian käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

15. Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuonna 2019

Kertomus K 5/2020 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 15. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan. Esittelypuheenvuoron pitää edustaja Kiljunen, Kimmo.

Keskustelu

18.50 **Kimmo Kiljunen sd** (esittelypuheenvuoro): Voiko sen pitää tuolta pöntöstä? [Puhemies: Kyllä voi!] Kuinka monta minuuttia?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Esittelypuheenvuorot ovat 10 minuuttia.

10 minuuttia?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kyllä. Saa pitää lyhyemmänkin, jos onnistuu.

Ymmärsin puhemiehen vihjeen, ja edustaja Koskisenkaan, jos hän nousi, ei tarvitse poistua, ei tule 10 minuutin puheenvuoroa.

Arvoisa puhemies! Tämä Euroopan neuvoston valtuuskunnan vuosikertomus vuodelta 2019 piti esitellä jo tässä kesällä, ja tämä on vain lykkääntynyt, lykkääntynyt ja lykkääntynyt tämän koronan vuoksi. Nyt se jäi tähän iltatunttoon tässä yhteydessä tehtäväksi. Kannattaa huomioida, että tämä vuosi 2019 oli vedenjakajavuosi useassakin eri merkityksessä Euroopan neuvostolle ja myöskin vedenjakajavuosi suhteessa Suomen valtuuskuntaan, eli minä esittelen tätä vuosikertomusta siitä lähtökohdasta, että en ollut Suomen valtuuskunnan puheenjohtajana vuoden 2019 alkupuolella. Eduskuntavaalimme täällä muuttivat meidän delegaatiomme kokoonpanon. Siltä osin Maria Guzenina johti valtuuskuntaa alkuvuodesta 2019, ja sitten siitä eteenpäin meillä on eduskuntavaalien jälkeen ollut uusi valtuuskunta.

Sikäli merkittävä oli myöskin vuoden 2019 alkupuoli. Se huomioi sen, että Suomi juhlisti omaa 30-vuotista Euroopan neuvoston jäsenyyttään sillä, että tasavallan presidentti Sauli Niinistö osallistui ministerikomitean kokoukseen Strasbourgissa ja juhlisti siinä mielessä Suomea läsnäolollaan. Suomella oli puheenjohtajuus Euroopan neuvostossa, ja täytyy sanoa, että Suomen toimet olivat ratkaisevan tärkeitä — isossa roolissa oli myöskin silloinen ulkoministeri Timo Soini — siinä, että Euroopan neuvosto ikään kuin päivittyi suhteessa osallistujapohjaan, ennen kaikkea siinä suhteessa, että Venäjä palasi parlamentaarisen yleiskokouksen toimintaan mukaan. Sen valtakirjat hyväksyttiin pitkälti sen kompromissiprosessin kautta, jossa Suomella oli aktiivinen ja merkittävä rooli.

Euroopan neuvosto, arvoisa puhemies, on luonteeltaan näistä kansainvälisistä eurooppalaisista järjestöistä omanlaisensa. Se on ikään kuin oma parlamentti. Me, jotka olemme uusina menneet sinne Euroopan neuvostoon, saamme vain hämmästellä, että me olemme kahden parlamentin jäseniä, ellemme kolmen, jos katsotaan kunnanvaltuustot eräänlaisik-

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

si edustuksellisen demokratian elimiksi. Mutta Euroopan neuvosto on täysi parlamentti, ja se sitookin meitä vähän samalla tavalla kuin tämä eduskuntatyö komitealaitoksineen, monitorointitehtävineen ja jatkuvine yhteydenpitoineen. Tässä suhteessa se on luonteeltaan erilainen kuin nämä muut kansainväliset järjestöt, joissa myöskin on parlamentaarinen siivekkeensä, esimerkiksi Etyj, Pohjoismaiden neuvosto, YK ja IPU ja niin edelleen, missä on näitä — YK:ssa ei ole parlamentaarista siivekettä, mutta IPU tavallaan edustaa koko kansainvälistä yhteisöä, parlamentteja.

Euroopan neuvoston rooli on myöskin siinä mielessä, että se on normeja säätävä, se on normatiivinen elin. Me luomme ihmisoikeuskoodistoa ja siihen liittyen seurantarjestelmää ihmisoikeussopimukselle, joka on Euroopan tasolla hyväksytty. Tässä suhteessa se on niin sanotulla pehmeällä turvallisuuden osa-alueella. Täällä muun muassa Suomen Etyjin valtuuskunnan varapuheenjohtaja Johannes Koskinen istuu salissa, näen sen. Hän hyvin selkeästi tietää myöskin sen eron, mikä Euroopan neuvostolla ja Etyjillä, Ety-järjestöllä on. Etyj vastaa enemmän nimenomaan tästä kovasta turvallisuudesta — tänään sitä keskustelua on täällä käyty — kun taas tämän Euroopan neuvoston rooli on nimenomaan ihmisoikeussopimusten seuranta, Euroopan ihmisoikeussopimuksen seuranta. Siellä on myöskin ihmisoikeustuomioistuimien, johon myöskin suomalaiset voivat valittaa, ja valittavatkin, jos kokevat, että ihmisoikeudesta on kyse, jos on jotakin valittamista suhteessa niihin ihmisoikeuskäytäntöihin, toimintoihin Suomessa. Tämä elin on myöskin keskeisesti puolustamassa demokratiaa, on vahvasti vaaliseurannassa mukana. Myöskin Etyj-parlamentaarikot ovat samassa työssä mukana. Ja kolmantena elementtinä on laajasti myöskin oikeusvaltioprintsiippi. Nämä ovat ne kolme isoa aksioomaa, tehtäväkenttää, joissa Euroopan neuvosto toimii.

Järjestöllä on säännönmukainen monitorointitehtävä myöskin monien jäsenmaidensa osalta koskien niiden jäsenyysehtojen täyttämistä, mukaan lukien kun Venäjä tuli takaisin tähän parlamentaarisen yleiskokouksen toimintaan, niin välittömästi käynnistettiin myöskin monitorointitoimet, joilla seurataan, että Venäjä myöskin noudattaa niitä ihmisoikeus-sitoumuksia, joihin se on liittynyt silloin, kun se on tullut mukaan Euroopan neuvoston toimintaan.

Hyvä on myöskin muistaa, kun tästä käytiin laaja debatti myöskin Euroopan neuvoston sisällä, pitääkö Venäjän valtakirjat hyväksyä: Ne poistettiin sen vuoksi, että Krimin laitton miehitys toteutui, ja käytiin pitkä keskustelu siitä, voidaanko tällaisia sanktitoimia, joita Euroopan neuvosto käynnisti Venäjän suuntaan, ja halutaanko niitä ylläpitää ja jatkaa, ja todettiin, että kysymys ei ole vain Venäjän sanktioimisesta vaan siitä, että jos Venäjän valtuuskunta pidetään ulkona Euroopan neuvostosta, on seurauksena hyvin nopeasti se, että Venäjä vetäytyy koko järjestöstä, ja silloin ollaan siinä tilanteessa, että me emme ainoastaan sanktioi, eristä Venäjää Euroopan ihmisoikeussopimusjärjestelmän sisältä vaan me nimenomaan eristämme Venäjän kansalaiset, eli kansalaiset eristyvät. 23 prosenttia valituksista, joita Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen tulee jäsenvaltioista, tulee Venäjältä. Se on kaikkein suurin. Ei vain sen vuoksi, että Venäjällä ihmisoikeusloukkauksia olisi enemmän, tietysti väen populaatio on myöskin suuri — Venäjä on vain kahdeksanneksi suurin, jos suhteutamme väkilukuun sen. Mutta 23 prosenttia joka tapauksessa sieltä tulee, seuraavaksi eniten tulee Turkista, ja sitten tulee Ukrainasta. Nämä ovat ne maat, joista eniten tulee näitä ihmisoikeusvalituksia. Ja jos Venäjä olisi vetäytynyt kokonaan järjestöstä ulos, niin 13 000 valitusta, jotka ihmisoikeustuomioistuimessa tälläkin hetkellä ovat käsiteltyssä Venäjältä — nämä kansalaiset olisivat vailla tätä vetoamisväylää, joka heillä on

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

käytettävissään tavallaan yli Venäjän oman suvereniteetin suhteessa näihin ihmisoikeuksiin, jotka ovat asia, jotka eivät kunnioita kansallisvaltioiden rajoja.

Tämä oli iso ratkaisu. Se on näkynyt sitten tuolla parlamentaarisen yleiskokouksen debatisissa. Meillä on syntynyt vähän semmoinen vastakkainasettelu siellä, että siellä ovat nämä niin sanotut moderaatit maat — puhemies, Suomi kuuluu niiden joukkoon, me pyrimme sovitteluun näitä ristiriitoja, meistä on tärkeämpää, että niin sanotut riitelevät osapuolet ovat salissa ja me käymme keskustelun siellä, eikä niinkään, että jätämme jotkut salin ulkopuolelle, josta sitten rikotaan ikkunoita tarpeen mukaan, ja yhä enemmän tilanne kärjistyy. Siellä on ryhmittynyt tietty ryhmä maita, valtuuskuntia, jotka ovat sitten toista mieltä tässä ja ovat tiukkoja ennen kaikkea suhteessa tietysti tässä tapauksessa mainittuun maahan eli Venäjään, ja tämä jakaa koko ajan sitä tilaa Euroopan neuvostossa, ja siinä mielessä, lainausmerkeissä, tällainen valtapolitiikka, eurooppalainen suurvaltapolitiikka, näyttäytyy meidänkin työssämme.

Euroopan neuvoston toiminnassa vuonna 2019 oli tärkeää myöskin se, että meillä oli myöskin pääsihteerin valintaprosessi käynnissä, ja seurauksena olikin se, että Kroatian entinen ulkoministeri Marija Burić valittiin neuvoston pääsihteeriksi, ja sitten tässä on ollut muitakin näitä valintaprosesseja. Suomalaisista Euroopan neuvoston valtuuskunnan jäsenistä edustaja Inka Hopsu on aktiivisesti mukana, hän on raportöörinä koskien teemaa, jossa on — ja hän varmaan omassa puheenvuorossaan vielä käsittelee sitä — nuoret rauhantyössä, rauhankäytännöissä, turvallisuus ja nuoret -teemalla.

Itselläni on kaksikin tällaista raportööri tehtävää, jotka ovat itse asiassa se tärkein muoto, jossa me Euroopan neuvoston edustajat voimme antaa panoksemme. Seuraan Armenian tilannetta, olen Armenia-raportööri, ja täytyy, arvoisa puhemies, sanoa, että ollaan hiukan tiukassa paikassa nyt koko ajan, käytännössä päivittäin olen Jerevaniin yhteydessä ja asiantuntijoihin, jotka käyvät läpi, myöskin Bakuun. Ollaan käyty keskustelua siitä, mikä tämä kriisi on, ja ehkä kaikkein onnellisinta on sanoa, että tämä Nagorno-Karabahin kriisi onneksi on päättynyt, tuo julkea sota, vaikea sotatilanne siellä. Kriisi, joka on ollut jäätyneenä konfliktina jo lähes 30 vuotta, on nyt saatu ratkaistua sillä tavalla, että nyt on ainakin aselepo, ja kun katsoo sitä karttaa ja niitä ratkaisuja, joiden yksityiskohtiin en nyt tässä puheessani teille mene, niin tuntuu siltä, että tuon ratkaisun olisi voinut Minskin prosessin kautta myöskin hoitaa. Se on se Venäjän, Ranskan, Yhdysvaltojen vetämä, Etyjin puitteissa toimiva prosessi, jossa on pyritty löytämään ratkaisua. Se olisi pitänyt löytää sieltä ilman tätä verenvuodatusta, jossa parisentuhatta ihmistä ainakin on kuollut, ja vaikeasti tämä kriisi on repeytynyt.

Toinen iso teema, jossa itse olen mukana: Minut on nimetty Valko-Venäjä-raportööriksi poliittisen komitean puolelta, ja se on poikkeuksellisen haasteellinen ja vaikea tilanne, siinä on ideana nimenomaan tukea poliittista dialogia Valko-Venäjän sisällä. Ajatuksena on tällainen ”inclusive national political process in Belarus”, jossa ideana on se, että pyritään eri osapuolet saattamaan yhteiseen keskusteluun vaalilainsäädännön uudistamiseksi, perustuslakiuudistuksen toteuttamiseksi ja viime kädessä tietysti vaalien järjestämiseksi, on kysymys presidentinvaaleista, parlamenttivaaleista ja laajemmasta toiminnasta. Eli siinä suhteessa tässä ollaan hyvin, hyvin herkässä ja vaikeassa tilanteessa, ja myöskin tässä salissa on puhuttu Valko-Venäjän ihmisoikeusloukkauksista ja vaaliväärennöksestä, joka on aidosti vaaliväärennös, että pyrittäisiin pääsemään irti siitä.

Arvoisa puhemies! Minä pelkään, että minä käytin lähes sen 10 minuuttia, mutta jotta se ei mene täyteen, niin lopetan tähän. — Kiitokset.

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia, edustaja Kiljunen. — Äsken mainittu edustaja Hopsu seuraavana.

19.00 Inka Hopsu vihr: Arvoisa puhemies! Tänään aiemmin keskusteltiin jo ulko- ja turvallisuuspolitiikasta ja nostettiin ja korostettiin monenkeskisen yhteistyön tärkeyttä. Pienenä valtiona yhteistyön tärkeys korostuu, ja aktiivisella vaikuttamisella voimme olla koamme suurempia. Monenkeskisen yhteistyön yhtenä tärkeimpänä tavoitteena on saattaa valtiot — monesti myös globaalit ja alueelliset suurvallat — saman pöydän ääreen ja pyrkiä löytämään poliittisen yhteistyön kautta ratkaisuja kimurantteihin kysymyksiin ja konflikteihin, kuten edustaja Kiljunen äsken jo kertoi. Euroopan vanhin ja laajin monenkeskisen yhteistyön foorumeista on poliittinen yhteistyö- ja ihmisoikeusjärjestö Euroopan neuvosto, joka tuo yhteen 47 jäsenvaltiota. Euroopan neuvoston yksi keskeisimmistä tehtävistä on ihmisoikeuksien ja rauhan edistäminen.

Olen viimeisen kuluvan vuoden aikana saanut vastuulleni Euroopan neuvoston kulttuurikomitean raporttoijan roolin. Raporttini keskittyy, kuten jo mainittiin, nuorten rooliin konfliktien ehkäisyssä ja ratkaisijoina.

Tällä hetkellä monet nuoret toimivat ruohonjuuritasolla, mikä on hienoa. Yrittäessään päästä kiinni poliittiseen vaikuttamiseen nuoret kuitenkin kohtaavat monenlaisia esteitä, joita ovat esimerkiksi tunnustuksen, tuen ja rahoituksen puute. Se saattaa ajaa nuoret etsimään vaihtoehtoisia vaikutuskanavia tai huonossa tapauksessa radikalisoitumaan. Silloin nuorista jää kuva ongelmantekijöinä sen sijaan, että arvostettaisiin ja hyödynnettäisiin heidän panostaan yhteiskuntien vahvistamiseksi.

Rauha ja turvallisuus sisältävät myös positiivisen vision vapaista ja demokraattisista yhteiskunnista, joissa pyritään parantamaan sosiaalista, poliittista ja rakenteellista tasa-arvoa. Kyse on myös koulutusmahdollisuuksista ja -oikeudesta ja polusta säälliseen toimeentuloon. Konfliktialueiden nuorten ottaminen mukaan rauhanprosesseihin on tärkeää, mutta nuoret on nähtävä luonnollisena osana päätöksentekoa kaikkialla, myös meillä täällä Suomessa.

Suomi on tällä hetkellä ainoa Euroopan maa, joka on laatimassa kansallista toimintaohjelmaa YK:n päätöslauselman 2250 eli ”Nuoret, rauha ja turvallisuus” pohjalta. Euroopan neuvostossa kannustinkin — taisi olla viime viikon kokouksessa — muita eurooppalaisia kansanedustajia viemään hallituksilleen viestiä kansallisten toimintaohjelmien laatimisen tärkeydestä. Hyvä malli on tarjolla esimerkiksi Naiset, rauha ja turvallisuus -ohjelmissa, joita huomattavasti useampi maa on jo tehnyt. Tärkeää on tehdä tämä kansallisten ohjelmien laatiminen yhdessä nuorten kanssa.

Oli kyseessä sitten aseellinen konflikti tai kiihtyvän ilmastonmuutoksen vaikutukset kehittyvien maiden yhteiskuntiin, on meidän kuunneltava nuoria, annettava heille ääni, jotta voimme jättää tuleville sukupolville paremmat edellytykset hyvään elämään. Näin saavutetaan myös kestävä ja pysyvämpää rauhaa.

Arvoisa puhemies! Euroopan neuvoston keskusteluissa on viime vuosina noussut esille internetin ja sosiaalisen median vaikutus demokratiakehitykseen. Olen korostanut sekä verkon mahdollisuuksia että uhkia. Internet on helpottanut ihmisten tiedonsaantia ja antanut avaimet kehittää demokratiaa uudenlaisen osallistumisen ja vaikuttamisen kautta. Verkossa tahallisesti levitettävä, tutkittuun tietoon pohjaamaton sisältö on kuitenkin samalla myös riski demokratialle, jos äänestäjien tietoinen harhaan johtaminen vaikuttaa vaalien ja kansanäänestysten tuloksiin. Datasta sanotaankin tulleen uuden kullan, eikä netin käyttäjä

välttämättä tiedä, millaisia algoritmeilla hänelle näytettävä sisältö valitaan. Näkökulmat polarisoituvat, valvutuneemmatkaan kuluttajat eivät ole suojassa tältä tai maksulliselta markkinointiviestinnältä. Kyky kriittiseen ajatteluun ja kyky erottaa erilaisia tekstejä toisistaan on tullut yhä tärkeämmäksi. Medialukutaidon merkitys kansalaistaitona on vuosi vuodelta kasvanut, ja olenkin tätä korostanut Euroopan neuvoston työssä ja ehdottanut, että medialukutaito kuuluisi vahvasti kaikkien eurooppalaisten koulujen opetussuunnitelmiin ja opetussisältöön. Tässäkin meillä voi Suomena olla paljon annettavaa.

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta on viimeisen vuoden ajan pitänyt esillä ihmisoikeuksien, sananvapauden, oikeusvaltion ja demokratian tärkeyttä. Tämä on ensiarvoista, sillä Eurooppa ei ole edistyksestään huolimatta ihmisoikeusloukkauksista tai autoritäärisyydestä vapaa alue. Valko-Venäjän kansannousu, Itä-Ukrainan konflikti ja Krimin laitton liittäminen sekä yksilöiden ja perus- ja ihmisoikeuksien rajoitukset monissa maissa kuvaavat vakavaa tilannetta, johon on yhteistyön kautta pyrittävä löytämään ratkaisuja.

70 vuotta sitten Euroopan neuvoston puitteissa laadittiin yksi maanosan tärkeimmistä sopimuksista, Euroopan ihmisoikeussopimus. Vaikka 70 vuodessa olemme tulleet pitkän matkan, ovat sekä sopimus että Euroopan neuvoston ja sen ihmisoikeustuomioistuimen rooli äärimmäisen ajankohtaisia ja tärkeitä myös tänään.

19.06 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Hieman vielä jatkaisin tuosta teemasta, minkä edustaja Hopsu nosti tässä esille, eli tästä monenkeskisen yhteistyön merkityksestä. Euroopan neuvosto jo elimenä on juuri sitä, mitä hän sanoi, Euroopan laajin ihmisoikeusjärjestö. Euroopan neuvostossa on 47 jäsenmaata, ja on hyvä tunnistaa, että yksi sieltä puuttuu ja se, joka sieltä puuttuu, on Valko-Venäjä, se juuri, josta me tässä hetki sitten puhuimme. Valko-Venäjällä on moniakin syitä, miksi se ei ole siellä jäsenenä, mutta se keskeisin kriteeri, mikä on Euroopan neuvoston peruslähdekohtana, on se, että siellä Euroopan ihmisoikeussopimuksen ydinartikla on elämän suojeleminen ja kuolemantuomioiden kieltäminen. Valko-Venäjä on ainoa Euroopan maa, jossa kuolemantuomiot ovat edelleen sallittuja, ja se on yksi keskeinen tekijä, minkä takia Valko-Venäjä ei kykene olemaan Euroopan neuvoston jäsenenä.

Arvoisa puhemies! Tällä on sikäli merkitystä, joka liittyy tähän laajempaan keskusteluun, jota me olemme tänään käyneet laajasta turvallisuudesta, myöskin Euroopan unionista, että Euroopan unionin jäsenyys edellyttää Euroopan ihmisoikeussopimukseen mukaan menoa, ja sen vuoksi Euroopan unionin yhdessäkään jäsenvaltiossa ei voi olla kuolemanrangaistusta käytössä. Ja tämä on tärkeä huomioda, että kun me puhumme tästä yhteisestä arvoperustasta, millä me rakennamme tätä maailmaa, niin me voimme hyvin nopeasti luetella ne maat, joissa kuolemantuomiot ovat vielä käytössä ja jotka eivät jaa näitä yhteisiä eurooppalaisia arvoja. On tärkeää tunnistaa se, että kun me puhumme Euroopan neuvostosta, niin tämä on yksi avainseikka.

Lisäksi, arvoisa puhemies, haluan vain kurioositeettina tähän lopuksi sanoa sen, että me kaikki tunnistamme Euroopan unionin lipun, eikö niin? Sininen lippu, 12 keltaista tähteä kauniissa symmetrisessä ympyrässä. Tämä Euroopan unionin lippu on ”varastettu” Euroopan neuvostolta. Se on alun pitäen Euroopan neuvoston lippu ja tunnus, jonka sitten aikanaan Euroopan unioni on ottanut käyttöönsä. Nyt se on yhteinen eurooppalainen tunnus kaiken kaikkiaan. Tämä kertoo vain sen läheisyyden, mikä Euroopan neuvostolla on suhteessa Euroopan unionin toimintaan, jossa Suomi on tietysti aktiivisena jäsenenä myöskin mukana.

Pöytäkirja PTK 143/2020 vp

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin ulkoasiainvaliokuntaan.

16. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi päästökauppalain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 161/2020 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 31/2020 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 12.11.2020 pidettävään täysistuntoon.

17. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on torstaina 12.11.2020 klo 16.00. Täysistunto lopetettiin klo 20.56.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Maija-Leena Paavola